UTANMAZ ADAM

Hüseyin Rahmi Gürpınar

UTANMAZ ADAM

ROMAN

Kapak resmi: MÜNİF FEHİM

Altıncı baskı

A T L A S K İ T A B E V İ — I S T A N B U L

HÜSEYİN RAHMİ VE ESERLERİ

Hüseyin Rahmi Gürpınar 1866 yılında İstanbul'da doğdu. Babası, Sait paşa adında bir subaydı. Annesini üç yaşındayken kaybetti. Çocukluğu teyzesinin yanında geçti. Mülkiye Mektebinde (Siyasal Bilgiler Fakültesi) okudu. Kısa bir zaman memurluk yaptı. 1908'den sonra gazetecilik ve romanlarının gelirleriyle geçindi.

İlk eserini on iki yaşındayken yazdı. İlk yayınlanan yazısı «İstanbul'da Bir Frenk» adını taşıyordu ve 1888 yılında Ceride-i Havadis gazetesinde yayınlanmıştı (1). Ahmet Mithat Efendi ile tanıştıktan sonra ilk büyük romanı «Şık» Tercüman-ı Hakikat gazetesinde tefrika edilmeye başlandı. O zaman yirmi iki yaşındaydı.

Ömrünün sonuna kadar yazdığı romanları ve hikâyeleriyle kendini her sınıftan okuyucuya sevdiren Hüseyin Rahmi'nin kişiliğinde pek belirgin noktalar vardır: İstanbul'un konuşma dilini, kenar mahalle kadınlarını büyük bir ustalıkla canlandırır. Bütün romanlarında eşsiz ve dikkatli bir gözleme dayanarak, gerçekçi çığırda yürümüştür. Bir de mizah unsuru, olayları alaylı bir çerçeve içinde vermek, karakterinin başlıca özelliğidir. Duygusaldur, Mithat Efendi gibi, o da zaman zaman olayın akışını bir yana bırakarak ,felsefe bilgilerini sayfalara aktarmaktan hoşlanır. Yazılarında ortaoyunu ve karagözün anlatım tekniğinden de yararlanmıştır. Konularında İstanbul dışına hiç çıkmamıştır. Gürpınar 1944 yılında Heybeliada'daki köşkünde ölmüş, Heybeliada mezarlığına gömülmüştür.

Büyük halk romancısının eserlerindeki konular ve kişiler her zaman canlı ve taptaze kalmıştır. Ancak, aradan geçen uzun yıllar için de, dil bakımından, bugünkü kuşakların kolayca anlayamayacağı duruma gelmişti. Sayısı elliyi aşan bu romanları seri halinde yeniden yayınlamayı kararlaştırdığımız zaman ,bu eserleri, yetkili kalem sahiplerine bugünün diline aktarmayı da öngördük. Bu sadeleştirme işinde «Kendisi sağ olsaydı, bugün nasıl yazardı» düşüncesi, ölçü olarak kullanılmıştır. Mustafa Nihat Özön, Tahir Nejat Gencan, Zahir Güvemli, Mükerrem Kâmil Su ve Hüsamettin Bozok'tan meydana gelen bir kurul bu işi üzerine almış bulunuyor.

UTANMAZ ADAM, ilk defa 1969 yılında yayınlanmış ve **MUSTAFA NİHAT ÖZÖN** eliyle bugünün diline aktarılmıştır.

Türk edebiyatında kendi türünde tek isim olan Hüseyin Rahmi Gürpınar üstüne bugüne kadar pek çok araştırma yapılmış, birçok eser yazılmıştır. Beyazıt Devlet Kütüphanesi Müdürü Muzaffer Gökmen 1966 da bunları bir arada gösteren «Hüseyin Rahmi Gürpınar» adlı 250 sayfalık bir bibliyografya kitabı yayınladı.

---

(1) Bu eser, yazarın iki Hödüğün Seyahati adlı kitabında ver almıştır.

Üniversite öğrencileri de Hüseyin Rahmi hakkında tezler hazırlamışlardır. Bizim tespit edebildiğimiz tezler ve hazırlayanlar şunlardır:

1 — **MUSTAFA GÜRSES** (1938-1939), Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın hayatı ve eserleri (Liste, Tahlil ve Tenkitler), Dünya görüşü, Sanatı, Roman tekniği ve üslûbu.

2 — **SUDİ BAYBARS** (1948) Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın yarattığı tipler. Hüseyin Rahmi'nin tiplerinin izahı ve tip yaratma vasıtaları.

3 — **SATI ERİŞEN** (Şubat 1954-1955). Hüseyin Rahmi'de Aşk: Hüseyin Rahmi'nin edebiyat görüşü. Hayat görüşü, Hüseyin Rahmi'de aşkın yeri, Hüseyin Rahmi'nin aşk görüşü. Evlilik müessesesi, evlilik dışı münasebetler.

4 — **NERİMAN GÜRTUNCA** (1954-55) Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın küçük hikâyeleri: Hikâyelerinde ele aldığı mevzular. Hüseyin Rahmi'nin hikâyelerinde ortaya koyduğu tipler.

5 — **AYDIN KÖKSAL** (1953) Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın II. Meşrutiyete kadar yazdığı romanların kronolojik tetkiki.

6 — **GÖKŞEN YÜZAK** (1954) Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın II. Meşrutiyetten cumhuriyet devrine kadar yazmış olduğu romanların kronolojik olarak tetkiki.

7 — **BİRSEN KÖSEOĞLU** (1970) Hüseyin Rahmi Gürpınar'dan Deyimler.

8 — **FERHAN TÜRK** (1970) Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın 1918 - 23 yıllarında yazdığı roman ve hikâyeler

9 — **ÇIĞDEM DURMUŞOĞLU** (1970) Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın 1923 - 34 yılları arasındaki romanlarının kronolojik olarak tetkiki.

10 — **ŞENAY GÜLBABA** (1970) Hüseyin Rahmi Gürpınar'da mübalağalar.

11 — **ÖMER VURAL** (1971) Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın altı eserinde argo sözler, deyimler ve küfürler.

12 — **AYDIN OY** (1971 - 1972) II. Meşrutiyet'e kadar olan romanları.

13 — **SEVİM ARSLAN** (1972) Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın makaleleri.

14 — **MEHMET ÇEVİRMECİ** (1973) (NİMETŞİNAS)

Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümündeki tezler:

15 — **CAVİDE GÜNGÖR** (1947 - 1948) Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın yedi eseri hakkında kısa bir tetkik.

16 – **SÜHEYLÂ YAZICI** (1951) Hüseyin Rahmi'nin Hikâyeciliği.

17 — **SABAHAT ÖZDEM** (1953) Hüseyin Rahmi'de Züppe ve Softa tipleri.

18 — **AYLÂ PİREOĞLU** (1963) Hüseyin Rahmi'nin romanlarında kadın tipleri.

19 — **NİHAT YALÇINKAYA**. Devlet Tatbikî Güzel Sanatlar Yüksek okulu: Ressam Hüseyin Rahmi Gürpınar.

1

KÜÇÜK iken adı «Yumurcak» tı, sonra «Afacan», sırasıyle «Haylaz», «Çapkın», «Utanmaz» oldu.

Bu, onun için son rütbe değildi. Avnussalâh tahsilde şiire kadar yükseldiği zaman Namık Kemal'in meşhur mısraını şöyle tepetaklak etti:

«Alçal ki yerin bu yer değildir.»

Bazı mütehassıs psikologların dediklerine göre insan anasından ahlâkça tertemiz doğar, sonradan çevrenin tesirleriyle bozulurmuş, başkaları da bu hükmün tersini iddia etmektedirler. Ben bu iki denilenin arasında arabuluculuk edecek değilim. Allah yaratır. Romancı taklit eder. Zıt kişiliklerinin meydana çıkarılmasıyle iyi dileklilerin değerlerini bildikleri için dünyada kötülerin de varlıklarına lüzum gösteriliyor.

2

İNSANLAR arasında hikâyeme bir kahraman aradım. Ahlâkın şüpheli izbelerinde dolaşmaya lüzum kalmadan o, karşıma çıktı: Avnussalâh... Ne mübarek isim, ne nefret edilecek isim sahibi. İnsan kendi kültür tarlasının kabullendiği tohumların açılmasına göre huylanır.

O, mesleksizdi. Ne yapabileceğini düşündü. İlkin neye yatkın olduğunu yokladı. Tabiat ona hangi kuvvetleri vermişti? İnsan hayatın, ahlâkın, namuslu pozitif çalışma caddesinin kalabalığı arasında kendisine bir geçim yolu açmazsa çirkefli bir sokağın negatifliğine sapıtmaz mı? Hatta caddede geziniyor görünenlerin üzerlerinde ara sıra bu gizli yolların kurumuş çamurlarını sezmiyor muyuz?

Melek ile şeytanı aramızda hiç gören yoktur. Ama birçok benzetmelerimizde bu iki sözü kullanırız.

İnsan ruhça melekten çok şeytana yakındır. Adamı adam

etmek için her devirde değişen ahlâk ve terbiye sistemleriyle uğraştılar. Şimdi de uğraşılıyor ve geleceğin sonu gelmez devirlerinde de uğraşacaklar. Elde edilen ne oldu? Ne oluyor? Ne olacak? Galiba hiç... İnsan her zaman insan kalacaktır. Onun için bunu birbirimizden sormak lâzım mı? Hayatın gözlerimizin önünde çevirdiği cihan sinema şeridinden gerçeği görüp durmuyor muyuz? Fenalıklar eksilmiyor, artıyor. Ahlâkçılar bu sakınılacak şeylerle cenkleşiyorlar. Fakat başa çıkamayınca fenalığın adını değiştirerek günah olmadığına karar veriyorlar.

3

AVNUSSALÂH, daha «Yumurcak» iken onu babası döver, anası severdi. Bu dövüş ve seviş terbiyesi arasında çocuk bütün bütün arsız oldu. Kabahat işlediği zaman anasının vücudunu kendine siper yaparak çok defa dayaktan kurtulurdu.

Bir gün daha erken yumurtlamak için tavuğun gerisine koca bir çivi soktu. İçini kurcalaya kurcalaya hayvanı öldürdü. Babası onu eşek sudan gelinceye kadar patakladı.

Yumurcak birkaç saat pestil gibi yerde serili kaldı. Öfkesinin şiddetinden hep kendi kendini didikledi. Yumruklarını ısırdı. Üstünü başını paraladı. Babasına büyük kin bağladı. Gücü yetse boğazına atılıp onu boğacaktı. Ama insanın kuvveti yetmediği zamanlarda bir fırsat çıkmasını bekleyerek kinini saklamak gerektiğini daha o vakitten anladı.

Felsefe iki türlüdür: Hayır ve şer felsefesi. Birbirine zıt gibi görünen bu iki şey ara sıra birbirine o kadar yaklaşır ki şerrin hayırdan ve hayırın şerden çıktığına insanın hiç şüphe etmeyeceği gelir. Avnussalâh daha küçük yaşta iken şer felsefesinin prensiplerini kurmaya başlamıştı.

Her şeyde mükâfatla cezayı, tatlı ile acıyı tartardı. Meselâ ağaçta koparılması yasak yemişler var, bu yemişleri çalıp da yemenin bir tadı var. Bundan dolayı da bir mükâfattır. Hırsızlık sırasında yakalanırsa pataklanacak. Şimdi bu dayağın acılığıyle yemişin tadını kafasında karşılaştırır. Hangi taraf üstün gelirse onu yapar. Diyelim ki ağaçtan on armut çalacak, görülürse iki tokat yiyecek. On armudun tadı her halde iki tokadın acılığını bastırır...

4

BU küçük şer feylesofu tavuğu vakitsiz yumurtlatıp sabahleyin kendisine bir alakok ziyafeti çekeceklti. Beceremedi. Yumurta yerine sunturlu bir dayak yedi. Fakat bu acıyı bir türlü sindiremiyordu. Babasından öç almak hırsıyle zangır zangır titriyor ve buna gücü yetmeyeceğini düşündükçe sinirleri geriliyor, çıldırıyor, öfkesinden yine kendi kendisini ısırıyordu.

Düşündü, taşındı. Oh, fakat her şey kuvvetle mi olur? Akıl, kurnazlık çok defa üstün gelmez mi? Okuduğu çocuk masallarında şunlar aklında kalmıştı. Ayı, insandan çok kuvvetlidir. Fakat insan, onu kurnazlıkla karşısında zıp zıp oynatıyor. Kuvvetini kullanmasına meydan vermeden o, babasına bir fenalık edemez miydi? Edebilirdi ve mutlaka edecekti.

Avnussalâh alacağı öcün tadıyla güldü, güldü. Babasının rakı şişesine işemeye karar verdi. Çok değil, yüz dirhemliğe bir kadeh karıştırdı.

Zavallı adam o akşam:

— Artık rakılar da sidiğe döndü. Renk, koku tıpkı o... Meretten şimdiye kadar hiç tattığımı bilmiyorum ama galiba tadı da böyle olmalıdır, şikâyetleriyle bağıra çağıra gıdasını aldı.

Fakat bu boş suçlamaları dinleyen asıl suçlu bir köşede kıs kıs gülüyordu.

İhtiyar sarhoş o gece çok su içti. Ertesi günü midesi bozuldu. Beri yanda Yumurcak'ın öcü alındı, yüreği ferahladı.

5

HAYRULLAH EFENDİ, Avnussalâh'tan başka biri on, öteki sekiz yaşında Necip ile Şükriye adında iki çocuk daha bırakarak içki sıskalığı sonunda öldü. Yumurcak tosunlaştı, boğalaştı. Yirmi yaşına geldi. Girip çıkmadığı mektep, karıştırmadığı halt kalmadı. O, hiç bir bilgide derinleşmek taraflısı değildi. Bu dünyada öğrenilecek pek çok şey vardır. Bir bilgide kazık kakmaktansa hepsinden birer parça bir şeyler edinmenin hayırlı olacağı fikrinde idi.

Daldan dala uçarak gittikçe ahlâksızlığını genişleten bu delikanlı anasının başına belâ oldu. Zavallı Fevziye Hanım dul ve yetimden aldığı maaşı yetiştiremiyordu.

Her gün ana - oğul arasında dırıltı eksik değildi. Kadıncağız şöyle bağırıyordu:

«Salâh! artık vasiden kurtuldun, kazan da ye... Bundan sonra yetimlerin hakkını sana harcıyamam.»

«Söyle bana nasıl kazanayım?»

«Ben bilir miyim onu?»

«Söyle diyorum, para nerede var?»

«Arslanın ağzında imiş diyorlar.»

«Şaşkın kadın hayvan onu çoktan yuttu.»

6

AVNUSSALÂH bir akşam gayet boş mide ile yatmıştı. Gece alaca bir uyku geçirdikten sonra erkenden kalktı. İçi ezim ezim eziliyordu.

Döşeme tahtalarının araları birkaç parmak açılmış ve her adımda zelzele yapan viran evin sofasında yürüdü. Çarpık merdivenden alt kata indi. Aç kedi gibi her tarafı koklaya koklaya ekmek çömleğini karıştırdı. Köseleye dönmüş bir iki kırıntı buldu. Ağzında ilk lokmayı gevelerken ötekileri elinde evirip çevirerek:

«Ah mübarek nimet, sana evvelden «nan-i aziz» derlerdi. Türkçede terkipler rağbetten düşeli sen de izzetinden kaybettin. Ah, ah! Adınla beraber nev'in de o kadar değişti ki doyurmuyorsun, mide şişiriyorsun. Beslemiyorsun, bağırsak kokuşturuyorsun.»

Mutfakta bir tıkırtı duydu. Besbelli annesi daha önce kalkmış olacaktı. Seslendi:

«Anne!»

«A canım.»

«Ekmek yok mu?»

«Çömleğe bak!»

«Baktım. Birkaç kırıntı var.»

«İşte o kadar...»

«Onlar da taş gibi...»

«Islat da ye...»

«Öküz müyüm ben köftün yiyecek?»

«Şimdi kardeşlerin kalkarsa onu da bulamazsın.»

«İnkıbazdan rahatsızım.»

«Ya ben... Ya ben... Şehislâm kapısındaki eski yetimler sandıklarına döndüm. Giren var, çıkan yok.»

«Anne rümuz, nükte dinleyecek bir halde değilim. Akşamdan aç yattım. Midem çalışmak için yiyecek bekliyor. Gözlerim kararıyor. Bütün aletlerim grev yaparak hayat makinemi durduracaklarını söyleyerek bağırışıyorlar.»

«Ben akşamdan kuzu dolması yemedim ya... Böyle olan yalnız biz değiliz. Komşunun hali de bu... Mahallenin hali de ve hemen bütün şehrin hali de bu... Açlık ve inkıbaz. Geçen günü kardeşine ilâç yaptırmak için eczaneye gitmiştim. Birkaç efendi konuşuyorlardı, doktordan sordular. — Yerli hastalıklardan en çok yaygın olanı hangisidir? «Mide!» cevabı alındı. Sonra eczacı söze karışarak: «Bizim en çok sattığımız ishal ilâcıdır.» dedi. Efendinin biri de lafa atılarak: — Şimdiki ekmekler, katıklar insanın karnına betonarme gibi temel atıyor. Halk yediğini çıkarmak için de ayrıca ecza parası veriyor.»

«Anne aklıma getirdin, haydi bu aziz olmayan ekmeği tuğla yer gibi geveleyeyim, bir parça katık yok mu?»

«Ne katığı yavrum?»

«Biraz peynir...... zeytin tanesi canım...»

«Yok...»

«Hele kıyı bucağı bir karıştır, araştır bakalım.»

«Yok...»

«Sen istersen bulursun, haydi...»

Fevziye Hanım'ın kart sesi öfkeden pürüzlenerek:

«Yok... Yok... Yok...»

«Elverir. Bu kaç yok?»

«Ne yapayım, bir iki yoktan anlamıyorsun ki...»

«Biliyorum, yalan söylüyorsun. Öteki yumurcaklarına vermek için benden saklıyorsun.»

«Yumurcaklarıma! ...O nasıl lakırdı öyle...»

«Yumurcak, yakın vakte kadar benim için kullanılmıyor muydu? Öteki çocuklarına böyle diyince niçin kızıyorsun. İşi lafa boğma, biliyorum zeytin var... Nerede haydi söyle...»

«Söylemem.»

«Hah işte dedin ya, zeytin var. Nerede söyle...»

«Var ama sana vermeyeceğim işte... Ne yapacaksın?»

«Ne mi yapacağım... Ben zeytini bulayım da ne yapacağımı görürsün.»

«Zeytinleri kâseye doldurdum, kazana koydum. Üzerlerine tencere kapattım. Fare gibi koklaya koklaya gittin buldun.»

«Bulurum ya... Açlık bu...»

«Sepete yerleştirdim, kuyuya sarkıttım. Oradan da çıkarttın yedin.»

«Bu sefer nereye sakladın? Eski mücevher mahfazalarına koyup da sandığına mı kilitledin?»

«Evet, evet. Mücevher mahfazalarına koydum. Bugünkü zeytin ,eski pırlanta broşlardan daha kıymetlidir. Siyah inci gibi bir sıraya dizip de gerdanıma taksam âleme bir varlık göstermiş olurum.»

«Tak. Çok yaraşır tak. O zaman sana kırmızı turptan bir çift küpe de ben hediye ederim. Başına yarım balkabağından bir taç. Fakat dikkat et ki, gece uykunda aç fareler bu zeytin tanesini sakınan anaya lâyık olan da budur.»

«Dört zeytini mi? Gözüne dizine dursun diyeceğim ama analık bu... Dilim varmıyor. Geçen günü sofranın üzerinde bırakmış olduğun çekirdekleri saydım, tamam otuz altı tane yemişsin.»

«Of... Lokmalarımı mı sayıyorsun yahu?»

«Sayarım zâhir... Ben kardeşlerine zeytini hesapla veriyorum. Sekizer tane. Bakkal yenecek zeytini elli kuruşa satmaya nazlanıyor.»

«Onun için kardeşlerimin boyunları zeytin çöpü gibi.»

«Başka ne yapabilirim? Baban ne bıraktıysa onunla idareye mecburum. Beğenmiyorsan kazan da bol bolamat bizi besle bakalım.»

«Oh, sizi beslemek kolay şey... Birer parça küflenmiş ekmek ,sekizer tane çürük zeytin... Birer maşraba çeşme suyu.»

«Eğleniyorsun ama buna da kudretin yetmiyor. Bizi beslemekten vaz geçtim, üzerimize yük olma. Bizim için o da bir kârdır.»

«Sekiz zeytini böyle sekiz yüz defa başa kakarsın.»

«Elbette elbette...»

«Niçin böyle yapıyorsun?»

«Gücüne gitsin de kazanmayı öğren diye.»

7

TAZE, bayat, çürük, sağlam her ne zaman birkaç lokma zeytin ekmek yense hep bu acı lakırdılar temcit pilavı gibi ısıtılıp ortaya konurdu.

Tılsımlı hazinelere benzeyen zeytinin yerini bulmayacağını anlayan Avnussalâh kısmetini dışarda aramak için hemen sokağa fırladı.

Hayat, aralıksız ihtiyaçları yerine getirmeye uğraşmaktan meydana gelmiş çetin bir dert. O niçin doğmuştu? Hiç doymayan bu vücudu beslemekle neden vazifelenmişti? Allah yarattıklarını doyurmak için gerekli yiyecekleri de bol bol yaratmıştı ama insanlar aralarındaki rızık bölüşmeleri işi bozuyordu. Sana on, bana beş, ona hiç... Medeniyet denilen sosyal lüks her şeyi çığırından çıkarıyordu. Bir arslan, bir tilki, bir kurt nasıl yaşıyorsa, insanlar da işte bu tabiat kanununu tutturmalıydılar. Asıl hayat budur.

Herkes birbirini aldatmakla yaşamanın yolunu arıyor. Fakat aldandırıldıklarını pek duyurtmadan gönül hoşluğu ile soymak için her gün birkaç ahmak nerede bulmalı? Birkaç ahmak mı? Hayır bütün halkın yaşama sırrı bu değil mi? Bilerek, bilmeyerek veya zorla aldanmak.

Şimdi Frenklerin «pöti dejöne» dedikleri bir sabah yemeği ve üzerine kahve, sigara olsa... Belki o zaman Avnussalâh biraz insanlaşarak daha az vahşîce düşünürdü.

Etyemez'de bırakılmış bir memleket sessizliğiyle uyuyan ıssız, harap, tozlu sokaklarından tramvay yoluna inerken şöyle taşıp boşanıyordu:

«Etyemez... Etyemez... Bizim semte vaktiyle acaba bu bedduayı kim etti? Bu mahallelerin kısmetsiz halkı bunun bir felsefe olduğunu bilmeden sade ot yiyen hayvanlar sırasına geçtiler. Bu yoldaki et perhizciliğini insanlar isteyerek yaparlar ,ama bu zavallılarınki zoraki...»

Caddeye çıktı. Sokakta adımlarını canlı atarak dik dik konuşan insanlara kızıyordu. Onlara yan yan bakarak:

«Kahvaltılarınızı tıka basa etmişe benziyorsunuz. Ben sayı ile zeytin yemeye razı oldum, o da yok.»

Homurtularından kendini alamayarak saat on bire kadar

orada burada avare adımlarla dolaşa dolaşa Sirkeci'ye kadar indi. Kalabalığın arasında şöyle biraz tanışıklığı olan Atıf Bey adında birine rastladı. Adamcağız telâşlı görünüyordu. Üzüntülü bir yüzle Avnussalâh'a bakarak:

— Duydunuz mu?

— Hayır, efendim.

— Valde çok rahatsız.

— Allah şifalar versin.

— Size rastlamam Allahtan oldu. Oraya koş ,buraya koş bir başıma hepsine yetişemiyorum. Bugün bana bir kardeşlik etmek ister misiniz?

— Emrediniz efendim?

Atıf Bey cüzdanından çıkardığı bir reçeteyle bir beş liralık kaimeyi uzatarak:

— Alınız bunları... Şuradaki Beşir Kemal eczanesine yaptırınız.

Bunlara bir de kartvizit ilâve ederek:

— Bu kartviziti de beraber veriniz. İlâçların yapılmasına çok dikkat etsinler. Para artarsa ilâçlarla beraber Vefa'daki evimize lütfen bırakırsınız. Bugün saat üçte konsültasyon yapılacak, ben Beyoğlu'nda birkaç doktora uğrayacağım. İnsaniyet namına bu lütfunuza sığınıyorum kardeşim...

Avnussalâh sevinçten titreyen elinin titremesini göstermemeye uğraşır bir çarpıntı ile parayı, reçeteyi, kartı aldı.

Atıf Bey derin bir teşekkür reveransıyle şapkasını çıkardıktan sonra bir otomobile atladı.

Avnussalâh'ın kaç gündür boş duran cebine sonunda beş lira girmişti. Paraya çabuk ısındı. Atıf Bey'in de saflığına şaştı. Şöyle bir düşündü. Parayı eczaneye vermemekle beraber, hastayı ilâçsız bırakmamak da yapılabilirdi. Sonra emaneti kötü kullanma davasından olabildiği kadar kaçınmak için kafasının içinde tertipler alarak eczaneye girdi. Reçeteyi verdi ve sordu:

— Ne kadar zamanda yapılır?

— Bir saat.

Şapkasıyle bastonunu orada bırakarak kollarını sallaya sallaya açık başla caddeye uğradı. Lokantaların önlerinde tüten dönerlerin kokusuyle sarhoş gibi baygınlıklar geçirerek yürüyordu. Çok açtı.

Aç... Sekiz on günden beri dolapta, çömlekte bulduğu kırıntılarla geçinen bir fare hayatı sürüyordu. Lokantaların camekânlarını süsleyen etleri, balıkları, dolmaları, tatlıları hep birden sömürse yine doymayacak gibi geliyordu.

Birdenbire sırıttı. Kafasında doğan fikri beğendi. Sokak içindeki kapısından Bon-gu lokantasına girdi. Bütün masalar tutulmuş, oturacak yer kalmamış gibiydi.

Bununla beraber bu sıkılmaz adam kimseyi rahatsız edeceğine aldırmayarak bir karış açık yer bulduğu bir masaya sokuldu. Kendisine kovarca bakışlarla yan yan baktılar. Hiç aldırmadı. Aksine sağına soluna birer parça yaslanarak yerini büyüttü.

Yanındakiler aperitif alıyorlardı. O da bir düz ısmarladı. Büyük bir kadeh rakı geldi. Önüne meze tabakları dizildi. İki parça sandöviç, yalancı dolma, plaki...

Biraz su katarak kadehi birden dikti. İspirto tatlı bir ateşle midesini alazladı,. Gözlerine fer geldi. Görüşü değişti. Etrafındaki eşya sanki cilâlandı. İki dolu kadeh daha çekti. Dünya cennetleşir gibi oldu. Cennetin nasıl olduğunu gören yoktur. Hocaların klasik anlatışları ise şimdiki estetiğe hiç uymaz. İnsan kendinden ve etrafını çevreleyen kâinat parçasından memnun olduğu vakit işte o hal cennettir.

Bu aperitifle iştahı bir aç kurt kadar açıldı. Garsonu çağırdı:

— Alanglez bir file... Patates sufle olacak... İngiliz sosunu da unutma...

Bir adım açılan garsonu tekrar çağırarak:

— O pişinceye kadar ben boş mu duracağım. Bir mayonezli levrek getir. Beyaz şarabı da unutma.

Avnussalâh iştahına masa komşularını yan yan baktıracak bir istekle, gelen balığa sıvandı.

8

SOFRA arkadaşları sakallı, yaşlı bir kimseyle, otuz, otuz beşlik iki genç, Voronof aşısından söz ediyorlardı.

Birinci genç — Doktor Voronof'un «Hayatın Zaferi» adlı eserinde şaşılacak satırlar var.

İhtiyar — Ne gibi?

Birinci genç — Vişne, kiraz, erik, armut aşılar gibi, insanın herhangi bir organını başka bir insana yapıştırıyorlar.

İhtiyar — Tutuyor mu bari?

Birinci genç — Hay hay. Ağaç aşıları nasıl tutuyorsa, bu da tıpkı öyle.

İkinci genç — Bu aşıların etrafında daha çok dedikodu oluyor.

Birinci genç — Yakın bir gelecekte bu aşıların büyük ehemmiyetleri anlaşılacaktır. Çünkü organ organa aşılıyorlar.

İhtiyar — Ne demek?

Birinci genç — Kol ve bacak aşılandığını bilmiyorum, umumî olarak söylüyorum. Meselâ, böyle organ eksikliği olanların aşı ile bu sakatlıklarını tamir edebilecekler.

İhtiyar — Anlayamadım. Meselâ benim kolum yok. Bu sakatlığı tamir için kesilmiş bir kolu nereden bulabilirim. Beni kollandırmak için başka bir adamı sakatlamak mı lâzım gelecek?

Birinci genç — Bunun da kolayı var. Ölmüş adamların organları kullanılır.

İkinci genç — Aşılanacak organ sapasağlam hastalıksız bir vücuttan kesilmiş olmalı.

Birinci genç — Tabiî.

İhtiyar — Organın ölmüş bir adamdan kesileceğini söylüyorsunuz. Halbuki hemen bütün ölümler bir hastalık sonunda olur.

Birinci genç — Efendim kaza sonunda ölenlerin organları kullanılır. Meselâ otomobilde, demiryolunda ezilir, yüksek bir yerden düşer. Bunlara benzer bir sürü...

İhtiyar — Ölü bir vücuttan kesilmiş bir organın aşısı diri adam üzerinde tutar mı?

Birinci genç — Efendim, kalbin durması, kanın dolaşmadan kalması ölümün başlangıcı demektir. Ölüm vücuda yavaş yavaş yayılır. Meselâ, ölümün olmasından sonra öteki organlar biraz daha yaşarlar. Kemikler on sekiz saat, böbrekler, karaciğer, bezler aşağı yukarı altı ile sekiz saat arası yaşarlar. Bu organlar ölü bir vücuttan vaktiyle kesilip diri bir bedene yine zamanında aktarıldıkta aşı tutar. Aktarılan organ kesildiği vücutta hayatın hangi hizmetini görüyorsa, aşılandığı bedende de aynı işi görür. Nebatlarda nasıl öz öze karıştırılarak

aşı yapılıyorsa, canlılarda kan kana akıttırılmak şeklinde aynı sonuç meydana getirilir.

İhtiyar — Bu söyledikleriniz iyi ama herhangi bir organı tamamlamak veya yenilemek ihtiyacında bulunan bir adam daha yeni ölmüş bir insanın vücudundan faydalanabilmek için Allah korusun bir kaza olmasını mı bekleyecek?

Birinci genç — İşte bunun için maymunlardan istifade ediliyor.

İhtiyar — Aynı neticeyi veriyor mu?

Birinci genç — Aynı.

İhtiyar — Demek ki kan birbirini tutuyor.

Birinci genç — Evet. Maymunlarla kanımız kaynıyor.

İkinci genç — Maymunları incelemekle uğraşan doktor Selenka, şempanzelerin bizim en yakın akrabamızdan olduğunu söylüyor. İnsan ve maymun cinsinin de sönmüş aynı nesilden geldiklerini ispat eden çok deliller var. Ve hatta o kadar ki maymun cinsinin yüksek nevinden olan şempanzelere, gorillere, jibonlara, ilk adamlar denebilir.

İhtiyar — Beniâdemin asilliği nerede kaldı?

Birinci genç — Tabiatta aranan şey asillik değil, gerçektir. Fen böyle gösteriyor. Biz bugün gördüğümüz olgun insan haline gelinceye kadar çok kalıptan geçtik. Çok şekil değiştirdik. Vücutlarımızda bu geçirdiğimiz devirlerden kalma dorlanmış, onun için kullanılmaz olmuş yüz otuz kadar organın izi vardır. Ana karnındaki insan çocukları balık, sürüngen, kuş, memeli hayvan devirlerini geçirdikten iki üç ay sonra insan dölü şeklini alırlar. Bu zaman içinde insanınkilerle şempanzelerin ceninleri hemen hemen farksız surette birbirini andırırlar. Ve sonradan aralarında farklar meydana gelir. Maymundan çıkarılıp insana aşılanan organlar gayet güzel tutup vücudumuzda yaşıyor.

İkinci genç — Evet. Biz insanlar olgunlaşmış maymundan başka bir şey değiliz.

Birinci genç — Doktor Voronof maymundan alınan aşı organlarından, insandan insana geçirilenlerden çok fayda gördüğünü söylüyor. Çünkü maymun kardeşlerimizin nesilleri henüz bizimkiler gibi arteritizm, alkolizm ve frengi gibi atavik hastalıklarla bozulmamıştır.

İhtiyar — Maymunları o kadar insanlaştırdınız ve insanları o kadar maymunlaştırdınız ki yarın veya öbür gün Afrika veya Amerika ormanlarında bir de maymun medeniyeti çıkabileceğini insanın düşüneceği geliyor.

İkinci genç — Aman aman... Medenileşmesinler, onlar da bizim gibi bozulur.

Birinci genç — Fakat alıştırılmış maymunlar o kadar baş döndürücü bir hızla patinaj yapıyorlar ki...

İhtiyar — Tamam işte patinaj, çarliston, çıplak gezme insanlardan çok onlara yakışır.

Birinci genç — Beybaba Voronof aşısıyle gençleşmek ister misiniz?

İhtiyar — Asla.

İkinci genç — Niçin canım?

İhtiyar — Tabiat her şeye bir sınır çizmiştir. İnsan doğar, büyür. Genç olur, ihtiyarlar, ölür. Buna razı olmalıdır. Yaradandan birkaç sene daha dilenmek için doğrusu damarlarıma maymun kanı karıştıramam. Bir asıldan gelmiş olduğumuzu her ne kadar iddia ederlerse etsinler benim gözümde insan insandır, maymun maymundur.

9

SÖZ buraya gelinceye kadar Avnussalâh da düziko ve şarapla kafayı epeyce tutmuş, listede tatmadığı yemek hemen bırakmayacak bir oburlukla karnını şişirmişti.

Söze atılmaktan duramayarak:

— Beybaba haklı söylüyor. Tanıdıklarımdan yetmişlik bir insan bayatı aşılandı. Çok geçmeden bir de çocuğu oldu. Bu çocuk başka bir insandan mı, maymunun bilmem nesinden gelen bir kuvvetten mi? Bunun gerçeğini bir Cenabı Hak bilir, bir de doğuran kadın. Gerek öyle, gerek böyle her ne türlü de olsa dedikoduların arkası alınmaz.

Birinci genç damdan düşer gibi lafa karışan bu tuhaf delikanlıyı biraz süzdükten sonra:

— Efendim, Voronof aşısını yalnız cinsî gücü artırmak için yapılan bir kuvvet macunu olarak almamalıdır. Bu aşı, halden, sağlıktan düşmüş illetli yaşlıları, beyin ve akıl güçleri

tekrar vererek yeniden canlılıkla çalışmaya getirecek bir harika ile gençleştiriyor.

Avnussalâh yaşlı adamın suratına manalı bir gülümseme ile bakarak cevap verdi:

— Buna da hiç aklım ermez efendim. Beyin ve adale hizmetleri arayan çelik pazılı, modern kafalı birçok gençler boş dururken böyle işler için bunakları tamir ile yenilemeye uğraşmaktan hiç akıl kârı iş çıkacak sanmıyorum.

Yaşlı adam elindeki çatalı bir zaman havada tutarak dik dik Avnussalâh'ın yüzüne baktı. Fakat o, anlamamazlıktan gelerek sözünü kesmedi:

— Bu dünyanın işine hiç akıl ermez. Önceleri sağlam insanları hadım ederlerdi, şimdi de hadımları erkekleştirmeye uğraşıyorlar. insanlık maymun aletinden gelecek çocuklara muhtaç kalacak dereceye mi düştü? Çocuk mu istiyorsunuz, biz gençler haddimiz olmayarak düzinelerle yaparız. Siz evlenmeyi kolaylaştırdığınız gibi, boşanmayı da kolaylaştırınız. Çünkü kadın erkekten çok evvel ihtiyarlıyor. Henüz gücü yerinde olan erkeği niçin verimsiz halde bırakalım? Maymunların insanlara üstünlüğü bu yandan olsa gerektir. Pazı işlerine mi ihtiyacınız var? Parayı gözümüze dayayınız, size dağları devirelim.

Yaşlı adam ince bir gülümseme ile:

—Beyefendi galiba rakının üzerine şarabı fazla kaçırdı. Lakırdıları ağzından kaynamış bir tencereden taşar gibi çıkıyor.

Avnussalâh — Affedersiniz, ben ne kaçırdım, ne taşırdım. Siz yaşlılar çok eskiyi tutuyorsunuz. Bunları baltalayan gençlerin tok sözlerine dayanamazsınız. Fakat biz artık sizden fikir sormuyoruz. Gençliğinizi başardınız. Evlendiniz, çoluk çocuk sahibi oldunuz. Yaşlandınız, memurluk, hayatınızı bitirdiniz. Sizi hükümet ve tabiat emekliye ayırdı. Artık rahatınıza bakınız. Yol parası vermezsiniz, askere gitmezsiniz, hiç bir zahmete girmeden aylık alırsınız. Size bu kadar imtiyaz yetişmez mi? Artık çocuk sahibi olmak, kafa ve kol işlerini gençlere bırakınız. Kadınlarınız da yaşça size yakın olduklarından artık doğuramazlar. Voronof aşısmdan sonra ne iş göreceksiniz? Genç kızlara mı takılacaksınız? Yazık değil mi o tazelere, maymunlaşmış yaşlı bir adamın koynunda yavrulamadansa kendi

akranıyle yatmaları tabiat ve insanlıkça daha uygun değil midir?

Yaşlı — Beyefendi galiba sözlerimi anlayamadılar. Ben, Voronof aşısını iyi bulmadığımı daha önce söyledim.

Avnussalâh — Affedersiniz, ben de size söylemiyorum, sözlerim herkes içindir. Aşılanmak için evlerini satmaya kalkan yaşlılar tanıyordum da...

İkinci genç — Beyin söylediği de doğru. Aşılanan efendi güçzsüzlükten güçlü hale geldi. Fakat hanım verimden kalmış. İş nasıl olacak?

Birinci genç — Yaşlı kadınların da yumurtalıklarını değiştiriyorlar.

Avnussalâh önünde yarım kalmış şarap kadehini diktikten sonra bütün gözleri üzerine çektirecek bir coşkunlukla:

— Efendim, maymunlardan alınacak döl organlarıyla insan kuşaklarını hayvanlaştırmakta ne mana var? Koca bekleyen yumurtalıkları yepyeni genç kız dururken, kocakarılara yeniden kadınlık aşılamaya ne lüzum var? Tazelerin sevda çılgınlıkları yetişmiyormuş gibi bir de hanım nineleri mi ateşleyeceksiniz?

Etraftan gülüştüler. Yakın sofralardaki birkaç genç kadın gülümsemelerini örtmek için önlerindeki tabaklara eğildiler.

Utanmaz adam şimdi bir nutukçu gibi herkesi ağzına baktırarak söylüyordu:

— İnsandan insana erkeklik aşısı yapılıyor. Meselâ yaşlı birine aşıyı tutturabilmek için organın genç adamdan alınması gerekiyormuş. İnsafla düşününüz bir kere gün görmüş, ömrünün bütün lezzetlerini tatmış, vücudundaki hayat kuvvetlerini, hazinelerini tüketmiş bir kimseyi yeniden çalıştırmaya geçirmek için, bir genci yaratılışın verdiği bu açık hak ve kudretinden yoksul etmek... Maymun aşısında ise doğacak çocuğun tohumu bir insandan değil, bir hayvandan geliyor. Bunun için işittiğimi söyleyeyim, gülmeyiniz, Paris'in Sen-Jerve taraflarında zengin yaşlı birinin çocuğu olmuş. Ama nasıl çocuk... Vücut tüylü, kulağın kepçesi yok. Gözler çukurda, alın kapanık, kollar dizlerden aşağı uzun, ayak parmakları elindekilere yakın. Sözün kısası, insandan çok maymuna benzer bir

yavru. Yaşlı adama sormuşlar: «Bu ne?» Acınarak demiş ki: «Bir şempanze ile aşılandımdı. Evlât benden çok asıl babasına benzemiş.»

Yine etraftan gülüşmeler, evetler ve hayırlar.

İki masa aşırı müşteriler arasında da hayat pahalılığına dair oldukça ateşli sözler söyleniyordu. Avnussalâh biraz kulak kabarttıktan sonra:

— Hayat pahalılığı var mı, yok mu? Gazetelerden kahvehanelere, oralardan bütün aç ağızlara yayılan bu sual günün en çok konuşulan havadisi. Ortalığın haline bakılırsa böyle bir pahalılık bulunduğu apaçık bir şekilde görünür. Çünkü işin içinde çözülmesi gerekecek bir muammalık yoktur. Hal kendini gösteriyor.

Birinci genç — Çekişmeler fikir ayrılıklarından doğuyor. Bunu inkâr edemeyiz. İşte pek muammalı bir şey yok ama yine de pürüzlüdür.

Avnussalâh — Efendim, bunda hiç pürüz yoktur. Pürüz sözünü işi bulandırmak için çıkarıyorsunuz. Açlar, pahalılık vardır diyorlar. Toklar yoktur iddiasına gidiyorlar.

Uzaktan bir ses:

— İşi iyi kavrayamadınız. Pahalılık var mı yok mu, açlık var mı yok mu şekline çevirdiniz. Çünkü açlık, pahalılığın varlığından ileri gelir.

Yaşlı — Lafın terazisini yine tam getiremedik. Şimdi burada açlık yoktur, demek ki pahalılık da yoktur.

Avnussalâh — Zengin mantığına göre böyle olacak. Burada şöyle bir karın doyuruş iki lirayı geçmekle beraber pahalılığı kabul edemeyeceğiz, çünkü tokuz.

İkinci genç — Tok, açın halinden bilmez.

Avnussalâh — Ve hiç bir vakit bilmemelidir de.

Yaşlı — Neden?

Avnussalâh — Sebebi sade.

Yaşlı — Anlayalım.

Avnussalâh — Efendim ben şimdi burada tıka basa karnımı şişirdim.

Yaşlı — Afiyet olsun.

Avnussalâh — Bu dileğinize bütün toklar adına teşekkür ederim, açlar adına da protesto...

Birinci genç — Bu ne demek?

Avnussalâh — Yediğimiz lokmalarda açların gözü kalıyor. Şimdi burada böyle tatlı tatlı atıştırdıktan sonra birbirimizi afiyetlediğimizi mideleri porsumuş bu zavallılar duysalar kıyamet kopar.

İkinci genç — Ne yapalım efendim? Onlar yiyemiyorlar diye biz de aç mı duralım?

Avnussalâh — Haşa, durmayalım. Nasıl ki durmuyoruz. Etrafın açlığını duydukça bir çeşit tuhaf kederle artan iştahımızı memnun edinceye kadar fazla yiyelim. Yalnız bu şişkinliğin üzerine yemek lakırdısı etmeyelim. Öyle bir tokluk halindeyim ki artık kulaklarım yemek lakırdısına, burnum mutfak kokusuna dayanamıyor. Açları düşünüp de bu tokluğumuğun zevkini bozmakta ne mana var? Biz de meseleleri müspet sayanlara katılarak pahalılık ve açlık yok der, işin içinden çıkarız. Sosyolojide imanın, itikadın büyük rolleri vardır. Rızkın paylaştırıldığına inanmayan kâfirdir vesselâm... Açların avunmaları budur. Allah vermeyince, kullara nasıl kabahat bulabiliriz?

Bu sözler etraftakilerce enine boyuna çekiştirilmekte iken Avnussalâh ellerini yıkamaya gider gibi yaparak masadan kalkar, lokantanın sokak içine çıkan arka kapısından sıvışır.

10

SOFRA başında kalan yaşlı ile iki genç müşteri, garsonun getirdiği hesap pusulasının kabarıklığı önünde şaşalayarak sorarlar:

— Bu ne?

Garson acayip bir gülümsemeyle:

— Efendim, yediğiniz yemeklerin hesabı...

— Olamaz, bu kadar tutmaz...

— İşte liste, işte fiyatlar, işte yenip içilenler...

Yeniden hesap yapılır. Beylerin yediklerinde dört buçuk lira fazlalık görünür.

Yaşlısı — Zaten porsiyon fiyatları gayet yüksek. Bir de yüzde on garson bahşişi. Sonra müşterinin dalgınlığından faydalanabilmek için bir de bu yolda zamlar katakullisi...

Garson — Hayır, katakulli kabul etmeyiz efendim. Ya-

nızdan kalkıp giden arkadaşınızın yediklerini niçin hesaba katmıyorsunuz?

— Giden delikanlı bizim tanıdığımız bir insan değil.

— Sizinle beraber geldi. Sofranıza oturdu ve pek tatlı candan konuşuyordunuz.

— Konuşmanın perdesi yükselir. Sonunda kabak garsonun başına patlar.

Lokantada bu çekişme sürerken Avnussalâh eczaneye döner. Şapkasını giyer, bastonunu alır. Yaptırdığı ilâcın parasını sorar: İki yüz elli kuruş.

Avnussalâh, Atıf Bey'in kartını eczacıya uzatarak:

— Beyefendinin kartını alınız. Bu hesap sonra ödenecektir .

Eczacı kartı bir senet gibi kabul ederek:

— Peki efendim, diye deftere bir şeyler kaydeder.

Avnussalâh dışarı fırlar, şöyle düşünür:

«Besbedava karnımı şişirerek sızıltısızca lokantadan sıvıştım. Eczacıya verilecek parayı ve üst tarafını da cebe attım. Bu sabah bana şans şans üzerine güldü. Talihin bu iyiliklerine karşı büsbütün nankör olmak da iyi değildir. Lâzım olduğu zaman insanlığı da elden bırakmamalıdır .Yüz günahı bir sevap karşılar. İlâçları götürüp Vefa'daki eve vermeliyim. Bunları aldığım fiyata yine başka bir yere satabilmek de var ama o zaman iş değişir. Kocakarı birkaç yıl yaşayıp da ne olacak? İki yüz elli kuruş bana elbette onun hayatından daha kıymetlidir der, işin içinden çıkarım. Tembellik en fena şeydir. Boş durmamalı, hayır ve şer, kader insanı ne tarafa sürüklerse koşmalı.»

Pratik dolandırıcı kötülükleri arasında hayra da bir yer ayırmak düşüncesiyle yürür. Vefa'daki evi bulur, ilâçları verir.

Akşam üzeri bir okka zeytin, yarım okka peynir, iki kese kâğıt armut, elma ile evine dönerken yine şöyle düşünür:

«Mükemmel bir karın doyurmak, cebe de beş lira atmak böyle bugünkü şans insana her zaman vurmaz. Tıpkı Kurban bayramında tıka basa doyan kediler gibiyim. Yine böyle bir bolluğa uğramak için gelecek yılın bayramını mı bekleyeceğim?»

Samatya'daki viran evin kapısını sarsacak bir kuvvetle

vurur. Annesi açar. Elinde paketlerle göğsünü gere gere içeri girerken kadıncağız şaşalayarak:

— A onlar ne?

— Zeytin, peynir, ekmek, yemiş filan...

— Nereden buldun?

— Para ile aldım.

— Parayı nereden buldun?

— Üzümünü ye de bağını sorma, anne.

— Daha işe girmedin ki... Boş gezenin boş kalfasısın. Bunları nereden bulduğunu söylemezsen bir zerresini yemem, boğazımda kalır.

— Yeme. Açlıktan geber. Böyle zamanda senin gibi ahmak helâlzadelerin hayatta yerleri yoktur. Elim boş geldiğim zaman bir şey getirmiyorsun diye söylenirsin. Dolu geldiğim zaman bin bir ahret suali sorarsın. Kuş, gagasıyle yuvadaki yavrularına yiyecek getirdiği zaman bu kısmeti nereden tedarik ettiği ondan sorulur mu?

— O kuş, yavrum, biz insanız.

— Bundan sonra insanlar da kuş gibi, kurt gibi yaşayacaklar.

— Hiç kurt kuş gibi yaşanır mı? Allah vermesin.

— Verdi gitti işte. Ne yapacaksın?

— Kendi günahımızdan, kendi kusurumuzdan...

— Ben böyle bunaklıklara dayanamam. Dünya bizim kusurumuzdan mı bozuldu? Kuru ekmeği dirhemle, zeytini tane ile yemek gibi hayatta kupkuru bir perhiz geçiriyoruz. Çoluk çocuk hiç hak etmediğimiz halde bu ağır açlık cezasından dolayı kimi yakalayıp soracağız? Allahı mı, kulları mı?

—Bektaşi gibi söylenme öyle. Rabbimin işine karışılmaz.

— Anne iki yüz yıl evvelki kadınlardansın. Bektaşi şimdiki insanlardan, Allaha sığınan salih kimselerden sayılır. Demek ki babamın bize bıraktığı yetim maaşından başka para ile alınan her şey haram sayılacak öyle mi? Ah beyinsiz kadın .. O para bizi kıt kanaat ancak ve ancak bir hafta doyurabilir. Ayın öteki üç haftasını ne ile geçireceğiz?

— Çalış, kazan getir de onu yiyelim.

— Çalıştım. Bu zeytin, peyniri alabilmek için ne kadar çene yorduğumu, diller ve terler döktüğümü bilsen bana acırsın... Anneciğim, dünyada bu peynir zeytinden helâl hiç bir

şey düşünülemez. Allah bize bu vücudu vermiş, onu aç bırakmamak hayatta en birinci vazifemizdir. Rızk Allahtan gelir. Öyle değil mi?

— **Amenna.**

— **Amenna amenna** ise, Cenabı hakkın gönderdiği nimetleri niçin istemiyorsun? Bulunca kap, yut. Yat, uyu...

11

O ARA, evin kaplamasına bitişik komşudan küt küt vurulur.

Fevziye Hanım — O ne?

Avnussalâh — Komşu Hürmüz Hanım sesleniyor.

Fevziye Hanım — Bu kadının yaygaracılığından da bıktım. Yine ne var acaba?

Avnussalâh bahçe üzerindeki pencereden dışarı uzanarak:

— Ne var komşum?

Öfkenin şiddetinden biz gibi havayı delen bir ses:

— Ne mi var? Bir de utanmadan soruyorsun?

— Malum ya benim utanmam bir parça kıttır.

— Malum... Malum... Anan da öyle ...Kardeşlerin de öyle.

— Yok, anama iftira atma... Onu kendime benzetmeye uğraşıyorum ama çok kartlaşmış. Artık terbiye almıyor.

— Kardeşlerin?

— Onlardan ümidim var. Onların kafalarını zamana göre hazırlayacağım. Hayat kavgasında aç kalmasınlar. Çünkü tabiata doğru gidiyoruz.

— Ne demek o?

— Medenîler vahşîlerin âdet ve ahlâklarıyle hallenmeye başladılar. Bu tersine ilerlemede vahşîlikten bir derece daha aşağı inmek lâzım gelince tabiî hayvanlaşacaklar. Malum ya hayvanlar arasmda tasarruf hakkı yoktur. Kim kaparsa o yutar.

— Maşallah kardeşlerine iyi ders vermişsin. Kaptılar ve yuttular.

— Ne olmuş?

— Ne olacak? Bahçemde yemiş bırakmadılar, ne ağaçlarda erik, armut ne asmada koruk... Ham ham nasıl da tıkınıp hazmediyorlar Allahım...

— Bizimkilerin kopardıklarından emin misin?

— Rabbime inanım kadar...

— Mademki bu kadar kuvvetle biliyorsun, görüyorsun niçin yapmayın demiyorsun? Mallarını koruyamayarak kaptıranların halleri böyle olur. Kaptırmamalı, kapmaya bakmalı.

— Ben kendi gözümle görmedim.

— Öyle ise davan çürük...

— Dinle utanmaz herif dinle...

— Söyle şirret karı söyle...

— Kırk yılda bir hamama gittim. Piçler evin yalnız olduğunu anlıyorlar.

Fevziye Hanım pencereye koşarak haykırır:

— Ağzını topla kadın, yirmi yıllık komşu olacaksın, âlemin besmeleli çocuklarına piç demeye utanmıyor musun?

— Kocan vaktiyle besmeleyi ters çekmiş. Bu çocukları peydahlarken şeytanı yanından kovamamış.

— Ah kocacığım, nur içinde yatsın...

— Dünyaya böyle hayırlı çocuklar bırakıp giden bir adam ahretin nurları içinde mi kalır, yoksa ateşleri arasında mı?

Fevziye Hanım — Sus... Sus... Dirilere saldırman yetişmiyormuş gibi, bir de ölülere sataşma. Dünyadan elini eteğini çekmiş bir adamdan ne isiiyorsun?

Hürmüz Hanım — Ne isteyeceğim... Komşuluk hakkım hiç birinize helâli hoş olmasın... Durunuz sözümü kesmeyiniz, derdimi anlatayım.

Fevziye Hanım — Gözünle görmediğin şeyi gerçek diye nasıl iddia ediyorsun?

Hürmüz Hanım — Ben görmedim ama görenler var. Dinleyiniz, hamama giderken evi, bahçeyi bitişiğim Safinaz Hanım'a emanet ettim. «Gör, gözetiver dedim». Necip'le Şükriye' nin bizim bahçeye indiklerini üç defa görmüş. Üzerlerine taşlar, sırıklar fırlatmış. Küçük hırsızlar kaçmışlar, kaçmışlar yine gelmişler, başa çıkamamış. Her yıl meyve vakti bu hırsızlığın üzüntüsünden hastalanır, ölür biterim. Çıt olsa hemen işimi bırakır bahçeye koşarım. Helâda bulunsam elim donumda kendimi hemen dışarı atarım. Yine dutu mu silktiler? Erikleri mi, armutları mı indirdiler? Korukları mı yoldular? Bir de bahçeye saldırırım. Ne yaptığımı, ne yapacağımı bilmem. Allahın bu yemiş vakti helecanlar, hafakanlar içinde boğulurum. Bu kadar yürek çarpıntıları çektiğim halde meyvelerin çoğunu

yine yumurcaklar yerler. İlâhi boğazlarına dizilsin. Son lokmaları olsun.

Fevziye Hanım — Kötü kötü inkisar etme kadın, kendi başına gelsin. Ben çocuklarımı öksüzlükle büyüttüm.

Hürmüz Hanım — Sağlık selâmetle büyütmez olaydın...

Fevziye Hanım — Dilin tutulsun...

Hürmüz Hanım — Seninki benden evvel... Piçlerini zaptet, yoksa karakola gidip şikâyet edeceğim. Öyle ya, başa çıkamazsam yemişli yemişsiz bütün ağaçları köklerinden baltalayarak yere devireceğim.

Fevziye Hanım — Yemişleri insan kursağına gitmesin diye ağaçları baltala da ocağa at yak...

Hürmüz Hanım — Yakarım, mal sahibi değil miyim? Yakar da bu helecandan kurtulurum. Her gün sinirlene sinirlene mezara gitmedense...

Avnussalâh — Bahçede yedi sekiz ağaç yemişin var. Yalnız başına hepsini yiyip de çatlayacak mısın kadın...

Hürmüz Hanım — Çatlarım, patlarım, senin ne vazifen...

Avnussalâh — Seni cırcır olmaktan veya çatlamaktan kurtardıkları için bizim çocuklara teşekkür etmelisin.

Hürmüz Hanım — Fazlasını manava satacağım. Otuz beş liraya kesiştik. Dul kadınım. Benim sizin gibi devletten maaşım yok. Siz benim yemişimi değil doğrudan doğruya paramı çalıyorsunuz.

Avnussalâh — Göz hakkı, komşu hakkı vardır. Koparmasak bize bir tane tattırmayacaksın.

Hürmüz Hanım — Serçeler didikler bir yandan, kargalar saldırır bir yandan, komşu çocukları bir yandan... Yemişlerin neden bu kadar pahaya çıktığını şimdi anlıyorum. Onlara musallat olan bitmez tükenmez düşmanlar var. Gözü kalanın gözü çıksın. Benim onlara vereceğim göz hakkı işte bu bedduadır.

Avnussalâh — Bedduan kendi başına gelsin. Yemişlerinden bize de yedirmezsen ben de bilirim sana yapacağımı.

Hürmüz Hanım — Elinden geleni arkana koyma... Ne yapabilirsin?

Avnussalâh — Sen görürsün.

Hürmüz Hanım — Çiğ yemedim ki karnım ağrısın.

Avnussalâh — Sen kabahitini şimdi kendi ağzınla ikrar ettin.

Hürmüz Hanım — Adam korkutacak baksanıza şu hımbıla.

Avnussalâh — Hangimiz hımbıl sonra anlarsın. Ben seni hükümete haber vereyim de gör.

Hürmüz Hanım — Benim hükümetle işim yok. Hükümet bana ne yapacak?

— Yemişleri manava satacakmışsın.

— Satarım, kim karışır?

— Otuz liraya pazarlık etmişsin.

— Ettim. Kime ne?

—Hükümete kazanç vergisi vereceksin.

— Ne demek o?

— Ben belediyeye haber vereyim de ne demek olduğunu o zaman anlarsın.

— Serçelerden, kargalardan, komşu çocuklarından başka bir de belediye mi çıktı?

—Her şeyde, her yemiş ağacında belediyenin hakkı vardır. Sen her sene yemişlerini manavlara satıyorsun. Belediye hakkını vermiyorsun. Birike birike bakalım borcun nerelere varmış. Hesap ettirtip bir anlayalım. Bu sene manavdan alacağın otuz lirayı tamamıyle vermiş olsan yine borcunu kapatmaya yetmez.

Hürmüz Hanım birdenbire yelkenleri suya indirerek:

— Avnussalâh Bey şaka mı ediyorsunuz?

— Belediye memuru kapıya gelip de Hürmüz Hanım namına bir makbuz kestiği günü sözlerimin şaka mı, ciddî mi olduğunu anlarsın.

Hürmüz Hanım helecandan dili dolaşarak:

— Benim namıma makbuz kesmek ne demek o?

— Sen kanun bilmiyor musun? Hiç mektebe gitmedin mi?

— Gittim ama yalnız namaz surelerini öğrenip çıktım. Şimdiki hanımlar gibi zamana mahsus dedikodu dersleri almadım.

— Sen dedikodu diye eğlen sonra görürsün.

— Eğlenmiyorum vallahi... Ben gayetle saf bir kadınım. Yüreğimden ne koparsa onu söylerim.

Yarım saat süren bu uğraşmadan Hürmüz Hanım, Avnussalâh'ın tehditçi mantığı karşısında perişan bir yenilme ile pencereden çekilir.

Yirmi dakikalık bir zaman geçer geçmez kapı çalınır. Açarlar. Hürmüz Hanım koca bir tepsi içinde dolu birer tabak dut, erik, armutla içeri girer. Bu rüşveti vermekle beraber kendini ele vermemesi için Avnussalâh'ın ayaklarına kapanırcasına yalvarmalarla yanıp yakılarak şöyle diller döker:

— Bahçe benim değil sizin... Yiyiniz afiyet şeker olsun. Elbette bana da bırakırsınız. Kimsesiz dul bir kadınım. Komşu demek hısım akraba demektir.

12

KOMŞU kadın getirdiği yemişlerin rüşvetiyle bir barış antlaşması yapmayı başardıktan sonra evine döner.

Avnussalâh şöyle düşünür: «Şantaj ne kadar kolay ve tatlı şey. Hele sade ruhlar üzerindeki tesiri ne kadar büyük oluyor. En temiz insanların ufak tefek kabahatleri olmamak mümkün değildir. Melek saflığında bir insan düşünülse bile ona yaraştırıp atılacak iftiralar icadı pek güç bir şey midir? İftira atılması kolay olduğu kadar ondan tamamıyle temizlenmesi çok güç, sıvışık bir çamurdur. Bulaştırıldığı kimsenin üzerinde mutlak yer yer lekeler bırakır. Nedendir bilinemez halk hemen her vakit iftiracının kirli iddialarını dikkatle dinlemeye meraklıdır. Kendilerini müdafaa etmek isteyenlerin sözleri hafif kulakla dinlenir. Hepimiz hak hak deriz, fakat çıkarımıza dokunan bazı noktalarda onun bize ekşi duran suratından çekiniriz. Kendi çıkarımıza uygun gelen hakları ateşli ateşli müdafaa ederiz, bize aykırı gelmemesi gereken başkasının hakkı vardır demekte ya inkârcı veya dilsiz oluruz.»

Avnussalâh psikolog, onun için de çok tehlikeli bir ahlâksızdır. Bazı insanlar yolsuz davranışlarını kitaba uydurmak için değiştirme veya hafifletme yolları ararlar. Avnussalâh vicdanından gelen bir düşünce ile kendini ve âlemi aldatmaya uğraşmaya hiç kalkışmazdı. O, insanları daima sömürme bakımından tetkike çalışırdı. Tetkiklerinde kendince varmış olduğu gerçek şu idi: Geçim denilen hayat kavgasında kuvvetlilerin zayıfları, zekilerin aptalları, bönleri tırtıklayarak yaşadıkları gerçeği... Ruh, kafa, kol ve bacakça çok çalışanların büyük paya konamadıklarını görüyordu.

Asıl marifet kendi hesabına çok adam çalıştırmakta veya

kendini hemen hiç yormadan başkalarının alın terinden gelen faydalara ortak olabilmekte idi. Ama açıktan açığa bu şekilde kazanca atılmaya ahlâk, âdet ve kanun karşı geliyordu. Bu aykırılıktan kurtulmak için ne yapmalı? Buna çare yok mu? Var. Cemiyet içinde kaçakçı yaşamak... Bu da türlü türlü olur. Bunun öyle şekilleri vardır ki kanuna uygun hayattan hemen hiç fark edilmez. Fakat bu emin ve rahat hayata ermek için uzun zaman başkalarım düşünür olmak ikiyüzlülüğü ile herkesin saygısını kazanmak gerekir.

Avnussalâh'ın buna ne zamanı ne de kabiliyeti vardı. Onun bir defa adı ahlâksızlığa ve utanmaz adama çıkmıştı. Emil Fage'nin dediği gibi, bazı adamlar namusu hürmet kazanmaya sebep olarak kullanıp uzun zaman bir kapital şeklinde işletmek için namuslu olurlar.

Namussuzlukta iplikleri pazara çıkmış olanlar cemiyete karşı uzun zaman maske kullanamazlar. Ne vurabilirlerse onu entrikalarla vururlar. Dolandırıcılık çoklukla kâr getiren bir şanstır. Gazetelerle yüz defa türlü türlü vakalar ve hüküm giydikleri ilân olunan dolandırıcılar ceza zamanlarını tamamlayınca hapishaneden çıkar çıkmaz yine dolandıracak saf insanlar bulurlar.

İnsanların zem ve hakaret ve ayıp görmelerinden yılmamak yani hiç bir şeyden utanmamak lâzımdır. Namussuzluktaki pervasızlara önceleri «alın damarı çatlamış» denirdi. Bu da hükümleri eskiyerek koflaşan sözlerden biri. Alınları hacamat edilen kimselerin namussuz olacaklarına hekimliğin hangi teorisi evet diyebilir?

Eğer insanlardaki utanma ve işe girişmekteki cesaretsizlik illeti alından kan akmakla iyileştirilebilmiş olsaydı, Avnussalâh alnına hesapsız boynuz çektirirdi. Fakat onun buna asla inandığı ve ihtiyacı yoktu. O, doktor Dügas'ın «La Timiditée» adlı eserinde şu cümleyi okumuştu:

«Utangaçlık, atlanacak kötü bir adımdır. Fakat her halde sağlamca ve cesaretle atlamak gerektir.»

Her şey ve hatta felsefe bile beynin istidadına göre bir mana alır. Avnussalâh bu cümleyi kendi bozuk ahlâkının rengine boyayarak anladı. Filosofun bu sözünü bütün atılışlarında bir diploma gibi kullandı.

Atıf Bey'den dolandırdığı beş lira iki günde su gibi eridi.

Lokantada beleşten karnını şişirdiği yemeklerin ağırlığından midesinde hiç bir şey kalmadı. Getirdiği zeytin, peynir, meyvelere çocuklar ve hatta bu nimetlerin nasıl elde edildiğinden şüpheye düşen annesi bile hep birden tırpan attılar.

Yine dolap ve ekmek çömleği tamtakır kaldı. Yine evde sofra kurulmaz oldu. Yine açlık titizliğiyle kavgaya, birbirini yemeğe başladılar.

Herkesin hakaretle baktığı dolandırıcılık gerçekte güzel sanatlardan sayılabilecek ne kadar ince bir meslektir. Bu meslekte olanların içinden ne meşhur adamlar çıkmıştır. Dolandırıcılar halkın çok üstünde bir zekâ sahibi olmalıdır.

Çok ince bir sanat tezi gibi büyük ustalıkla düzenlenmiş öyle şeytancasına dolandırıcı vakaları vardır ki insan dinlediği vakit parmak ısırır.

Cebinden on beş kuruş maden para ile Avnussalâh sokağa çıktı. İnsan bu kadarcık bir varlıkla doymaz, fakat açlıktan da ölmez. Yüz dirhem ekmek, biraz peynir. Üzerine bol bol çeşme suyu. Bunu yedikten, içtikten sonra havadar bir yerde serin bir ağaç altı bulup uzanmak... Serseri dilenci hayatı. Bu çeşit hayata ancak miskinler razı olabilirler.

Avnussalâh'ın her günkü karın doyuruşu ara sıra tehlikeli bir bilmece şeklini alırdı. Nereden ne vuracağını bilemezdi. Suç işlerken yakalanınca yemek yerine dayak yediği de olurdu.

Nasibin lütuf eliyle bize uzattığı kısmet çok bayağı bir şey ise buna razı olmamalı, ondan en iyi parçayı koparıncaya kadar terleyerek göğüs göğüse güreşmeli. Dünyadaki helâl, haram teorileri yanlıştır. Bir kişiye yettiğinden fazla kalan varlıklar haramdır, karın doyuruncaya kadar yenen şeyler helâldir.

Böyle düşüne düşüne Avnussalâh yine Sirkeci taraflarına indi. Sokakların havasını kebap kokularıyle dolduran lokantaların arasında dolaşmaya başladı. Fare için kiler ne ise, Avnussalâh için de bu semt o idi. İnsan zorda kalınca gözüyle, burnuyle de açlığının kılağısını alabilir.

Avnussalâh böyle yemek tütsüsü ile açlığını yatıştırmaya uğraşırken Ali Safder'e rast geldi. Sekiz matbaadan kovulmuş bir ahlâksız...

Avnussalâh — Arkadaş ne dolaşıyorsun buralarda?

Ali Safder acı bir gülümsemeyle:

— Sen ne için dolaşıyorsun...

— Aç mısın?

— İki günden beri...

— Lokanta kapıları önünde koku ile geçinen aç köpekler sokaklardan kaldırıldı. Şimdi yerlerini biz tutuyoruz.

— Bak, bak... Şu karşıki kaldırımda sinsi adımlarla dolaşan herife bak...

— İri yarı...

— Ama benzi sapsarı...

— Açlıktan.

— Katil bakışlı.

— İşte bu herif silâhını gündüzden biler, gece avının üzerine atılır.

— Kaplan yutmuş bir boa yılanı gibi doyar, bir zaman kimseye saldırmaz.

— Acıkınca...

— Felâket!

— Hem kendi için, hem cemiyet için.

— Açlık - tokluk meselesi...

— Medeniyetin çözemediği büyük muamma.

— Biz bugün doymak için insanlığın işleri çözmesini mi bekleyeceğiz?

— Bu, yaratılış sırrı gibi çözülemez bir muammadır. Doymak için meselenin iktisatça çözülmesini beklersek, biz de açlıktan ölenler listesine katılmış oluruz.

— Ne yapalım?

— Hemen bir karar vermeliyiz.

— Bir yumrukta şu lokantanın camekânını kırıp da mayonez tabağını, dolmaları, tatlıları kaparak kaçabilir miyiz?

— Oh bu ciğere atılan kedi, kasap dükkânından but aşıran köpek gibi hayvanca bir iş olur. Çünkü bütün açlar lokantaları yağmaya atılsalar ne şehir kalır, ne medeniyet... Aç kurtlara döneriz. Yarın soyacak bir aşçı dükkânı bulamayız.

— Söyle bana medenî hırsızlık nasıl olur?

— Elden geldiği kadar usulünde hareket ki, medeniyetin hırsızlığı caiz gören püf noktalarına uydurarak...

— Bu caiz görmeyi hangi müftüden alacağız?

— Dünyada muvaffak yaşayan tokların ikiyüzlülüğünden...

Böyle konuşa konuşa Saray parkına doğru yürüdüler.

Dünyadaki bütün açlar, toklara kendi haklarını yedikleri gözüyle bakarak barışmaları imkânı olmayan düşmandırlar.

Bu gerçek ,her ihtilâlde zenginlerin, asillerin, sözü geçenlerin öldürülmeleriyle meydandadır.

13

SULANMIŞ parkın sabah serinliği içinde dolaşarak tek bir bankoya oturdular. Nemli çimenler güneşe karşı parlıyordu. Al, mor çiçekler birbirine açan renkleriyle gülümsüyor gibiydiler.

Avnussalâh, bir bolşevik felsefesiyle etrafına bakınarak:

— Fukara cenneti, dedi.

— Zenginlerinki nasıldır?

— Yanaşılmaları mubah huriler, gılmanlar doludur.

— İlkin tokluk, sonra sevişme azizim...

— Aç karnına sevişmenin hayali de yasak değildir ya?

— Sinirlerinde böyle bir iştah gücün varsa.

— Her zaman.

— Gençlik...

— İnatçı züğürtlükle karışırsa sefillik.

— Biz buraya neye geldik?

— Her halde çiftleşmek için eş aramaya değil.

— Açlığımıza derman bulmaya geldik.

— Öyle ise çıkar bakalım akıl defterini.

— Sor. Bütün açlık felsefesi, kaçakçılık nizamnamesi ezberimdedir.

İkisi de birer zaman dalgın kaldıktan sonra Avnussalâh hazin bir sırıtışla:

— Ah şimdi elimde beş altı liralık bir sermaye olsa ikimizin de tıka basa hem karnımız doyardı, hem de havadan otuz kırk lira vurmuş olurduk. Sen bu kadarcık bir parayı bulamaz mısın?

Ali Safder dudağını çarpıtıp gözlerini derin bir güvensizlik alayı ile süze süze arkadaşına bakarak:

— Sabahleyin vurmak için bula bula sen de beni mi buldun?

— Azizim ticarette güven şarttır.

— Dolandırıcılıkta bile?

— Hay hay...

— Aklım ermez. Sana güvenebilmek için ya sağır olmalıyım, ya aptal... Ben görmeyeli çok keskinleşmişsin. Beni de gözüne kestiriyorsun ha? Dünyada bu kadar avanak varken birbirimizi vurmayı düşünmeyelim. Boşuna yorulmuş oluruz.

— Çocuğum dolandırıcılık dediğin ne oluyor? İlkin bunu anlayalım. Her ticarette işine göre kandırma, dolandırma vardır. Zarar, herkesindir, kazanç bir kişinin. Herkes onar para zarar etse kişi milyon kazanır. Ve her idarece bunun böyle olması istenilir. İktisatçılar istedikleri kadar dırlansın dursunlar, şimdi her iş teşkilât ile, sendika ile oluyor. Bayağı gece hırsızlarının bile kumpanya olduklarını işitmiyor musun? Şimdi biz iki kişiyiz. Belki yarın üçleşir, öbür gün dörtleşiriz. Kuruluşumuz güven üzerine olmazsa hiç bir iş göremeyiz. Ben bugün senin hem karnını doyuracağım, hem cebini dolduracağım. Bunun için beş altı lira lâzım. Bu parayı bulabilirsen bul. Sözlerimi bir dene. Gerçeği anla. Bulamazsan boş yere birbirimizle uğraşmayalım.

Ali Safder şimdi biraz yumuşayarak şüphe ile güven arasında bir kararsızlık düşüncesine daldı. Yola getirmenin başarıya doğru yürüdüğünü sezen Avnussalâh son sözü bekleyerek susuyordu. Sonunda söylediklerine karşı şu cevabı aldı:

— Üzerimde o kadar değil, hemen hiç para yok gibi...

— Malum.

— Malum olduğu halde niçin benden o kadar para bekliyorsun?

— Şimdi çarçabuk bir yerden bulamaz mısın?

— Birkaç yerde oldukça kredim var. Ama bu güveni kaybetmek istemem. Aldığım parayı zamanı gelince hemen götürüp geri vermeliyim.

— Bu parayı birkaç saat için bul, dakika şaşmadan yerine geri verdirteceğime söz veriyorum.

Ali Safder'in yine şüpheli bir bakışının uzun tetkiki altında ezilmekte olan Avnussalâh sözlerinin bütün cesaretiyle:

— Durma haydi... Bu parayı bulmak imkânı varken bugün aç durmak budalalıktır. Haydi koş, her iş tavında gerek. Böyle laklakıyatla boşuna bir saat daha geçirirsek söz verdiğim vurgunun zamanı tavsamış olur.

14

ALİ SAFDER bir saat sonra kıpkırmızı, terlemiş, yorgun bir suratla döndü.

Avnussalâh — Nasıl? Vurdun mu?

— Evet. Fakat bittim.

— Ne kadar?

— Dört lira.

— Dört lirası olan bir insan hiç bir vakit bitmiş sayılmaz. Bu sermaye milyonların çekirdeğidir.

— Böyle küçük sermayelerle adam olmak istidadında bulunaydın bu hallere düşmezdin.

— Çalmak mı zor, kazanmak mı?

— Elbette ikincisi.

— Haydi geviş getirmeyelim. Vakit geçti. Göster papelleri...

— Sözüme inanmıyor musun?

— Görmeden inanmak, o evvel zamana mahsus budalalıklardandır.

Ali Safter göstererek:

— Bir, iki, üç, dört.

— Bu hokkabazlık yetişmez, elimle dokunmalıyım.

— Düzcesi bunları cebime koymalıyım desene...

— Ah ne kalın kafalı zekisin...

— Eğer bu dört liraya bir madik edersen vallahi ben de seni dört parça ederim.

— Bu para sende durmuş, bende durmuş ehemmiyeti yok. İyi bir lokantada yemek yiyeceğiz. Hesap göreceksin.

— Sen yiyeceksin, ben hesap göreceğim. Sonra ne olacak?

— Yakayı ele vermezsek mükemmel doyduktan sonra üste kırk elli lira da vuracağız.

— Yakayı ele vermezsek mi?

— Evet.

— Ya verirsek?

— Polis, mahkeme, hapis.

— Teşekkür ederim. Bu şartlar içinde büyük bir iştahla yemek yiyeceğimi mi sanıyorsun?

— Hokkabaz çok ustalıklar gösterir. Hilesi pek seyrek

tutulur. Korkma, iştahın kaçmasın. Bol aylık ve iratla yaşayan ahmaklar yedikleri yemeklerin hiç lezzetini duymazlar, türlü türlü mide fesadına uğrarlar. Fakat böyle bizim gibi sekiz on kişiyi kündeden atmak ustalığı olan çapulcular tehlikeyi atlattıktan sonra öyle bir zevk ve neşe ile yerler içerler ki... Çünkü lokantada yemek, parası olanların hakkıdır. Olmayanlar avuçlarını yalasınlar. Onları kimse düşünmüyor. İşte biz kanunun apaçık haksızlığı üzerinden perende atarak medeniyetin bu disiplinine gülüyoruz. Her gün bol bol ve çalışmadan yemek bünyeyi, kanı bozuyor, sayısız hastalıklar getiriyor. Sıhhat kanunu arada bir aç kalmayı öğütlüyor. Kurt, kuş da böyledir. Bulunca yerler, bulmayınca perhiz ederler. Onun için bizim yaşayışımız tabiata daha uygundur. Her gün dolu bulunmaktan doymuş hale gelmiş midelerde yemeklerin lezzetini almak duygusu kalır mı? Ama iki gün açlıktan sonra yenen kuru ekmek insana baklava gibi gelir.

— Haydi, çenen pırtı... Kimi kandırmak için yoruluyorsun? Birkaç gün aç kalıp da sonra birdenbire tıkınmak iyi bir sağlık sistemi değildir, Allah belânı versin... Al şu dört lirayı bakalım nasıl deve yapacaksın? Beni efsunladın, büyünün çekmesinden kendimi alamıyorum. Hem mükemmel surette karnımız doyacak, hem cebimize kırk elli lira girecekmiş. Bu dolandırıcı rüyasının gerçekleşmesini görmek istiyorum.

— Göreceksin.

— Haritada polis, mahkeme, hapis de yazıyormuş.

— Dedim ya korkma, bu ihtimal devede kulaktır. Her gün sayısız suçlar işlenir, ancak sekiz on kişi yakalanır. Bu iş için istatistik yapılmış olsaydı, kanunun âcizliğini, suçluların üstünlüğünü anlardın.

— Ne yapacağız? Bu işte benim rolüm ne olacak? Çabuk anlat.

— Emirlerimi yapmak ve ses çıkarmamak...

— Başka?

— Dört liraya bir hırsızlık dersi almak, bugün doymak ve cebine para koymak.

15

LOKANTALARIN masalarda yer bulunmaz, geçilmez, yürünmez en kalabalık bir zamanı. Her isteyene yemek yetiştirmek, her sese cevap vermekle uğraşan, bu kalabalığın arasında pervaneler gibi dönen garsonların burunlarından ter damlıyor. Herkesin önündeki tabaktan başka şeylere dikkat etmeye vakitleri yok. Çatalların, bıçakların mide uğruna savaştıkları bu kargaşalık sırasında bizim iki vurguncu başları açık ve yalın kat ceketleriyle gelirler, güzel şapkalar, pardesüler asılı vestiyere yakın, kimsenin oturmaya tenezzül etmemiş olduğu ve hemen kapı yanında kuytu bir masaya yerleşirler.

Dört beş kere çağırdıktan sonra ancak nefes nefese gelebilerek aceleden müşteriyi yarım kulakla dinleyen garsona yemek ısmarlar. Lokantanın bu kalabalığı tavsamadan çabucak tıkınırlar. Tavcılıklarına sermaye yaptıkları dört lira ile hesap görürler. Vestiyerden iki güzel pardesü ile şapka ve birer baston aşırarak kimseye bir şey sezdirmeden tabanları kaldırırlar.

Peşe düşme ve tehlike sınırını aştıktan sonra Avnussalâh başındaki melon şapkayı, kolundaki içi ipek ince İngiliz şayağından barudî âlâ pardesüyü, sapı fildişi bastonu göstererek:

— Nasıl?

— Lort kıyafeti.

— Şimdi üçünü de mezada versem su içinde seksen doksan lira tutar. Seninkini göster bakayım.

Gösterir.

— Şapka fötr. ekstra Borsalino... Perdesü Alman kumaşı fakat çok iyi... Baston cilâlı gül ağacı, başı savatlı gümüş...

Avnussalâh gülerek sözü tamamlar:

— Safder dört lira siftahın uğurlu geldi. Bu kadarcık sermaye ile şıp diye yüz elli lira vurulabileceğine şimdi iman ettin mi?

— Ettim. Fakat gönlümde bir bulantı var.

— Neden?

— Ahlâka aykırı gittiğim çok zamanlar oldu. Ama bu ilk hırsızlığım.

— Sana şuradan kırk paralık nane şekeri alayım da bulantını bastırır.

— Salâh, bu ilk hırsızlığım diyorum.

— Mübarek olsun kardeşim.

— İçimde pişmanlık gibi bir şey duyuyorum.

— Ulan, pişmanlık insanın içinde karın ağrısı gibi dolaşmaz. Öyle de olsa onun müshülünü ben bilirim.

— Bu eşyanın sahipleri şimdi ne yaparlar?

— Ne yapacaklar, elbise dolabından ötekilerini çıkarıp giyerler. Yalnız öğle yemeği için kendi başına dört beş lira harcayan herifin gardrobunda birkaç kat elbisesi olacağını bilmelisin. Sen hırsızlığına pişmanlık gösteriyorsun, ama ilk sahibinin pardesüyü nereden çaldığını niçin düşünmüyorsun?

— Onun da aşırmış olduğuna emin misin?

— Hay hay.

— Hiç sanmam.

— Bu ilk sahip pardesüyü böyle bizim gibi bir lokantanın palto çengelinden aşırmamıştır. Ama o da parayı umumî iktisattan kim bilir ne şekilde çalmıştır. Herkesin servet payını hangi manevî el seninki şu kadar, ötekininki bu kadardır diye hakça pay ediyor? Vuran vurana, uyduran uydurana. Allah ve kullar bize hisse ayırmayı ihmal ettikleri için biz de rızkımızı böyle vuruyoruz. Açlıkla zorla ölmek, çalmaktan daha aşağılık bir cinayettir. Pişmanlık, aptallık zayıflığından ileri gelir. Şimdi sen büyük bir aptallık edip de bu eşyanın sahibini aramaya kalkışsan, göreceğin karşılık şükran değil hakarettir, mükâfat değil, mücazattır. Şimdi bu yobaz vaızlarını geç. Artık bu pardesü, şapka, baston çaldıranın değil, apaçık senin malındır. Bunlardan nasıl faydalanacaksın? Giyecek misin? Paraya çevirecek misin?

— Sen ne yapacaksan ben de onu yapacağım.

— Şimdi bunları giyip de sokaklarda, kalabalık yerlerde salınıp gezmek çok tehlikelidir. Kötü talih bu ya, çaldıran adamla karşı karşıya gelmek olabilir. Biz, o kimseleri tanımıyoruz, onlar bizi bilmiyorlar. Fakat elbiselerine hemen tanıdık çıkacaklarına şüphe yok. İnsanın hemencecık çal yaka ederler. O beyefendiler için mallarının aslını faslını ispat kolaydır. Fakat biz ne kadar usta olsak yine kemkümleriz. Bu hakikat karşısında ceza kanununun hırsızlık maddelerini su gibi ezberlemiş olmak para etmez. Hem bu elbiseler bizim vücudu-

muza ısmarlama olarak yapılmamış. Bak kolları sana uzun, bedeni bana sarkık, çapaçul geliyor.

— Ne yapacağız?

— Satacağız.

— Kime?

— İşte ince bir mesele. Bunları bugün, yarın açık mezada vermek olmaz. Şimdi lokantada patronla müşteriler, garsonlar birbirine girmişlerdir. Polise haber uçmuştur. Koku almakta en usta polisler belki de şu anda peşimizdedirler. En namuslu adamlara bile kazançlarını kolayca yutturmuyorlar. Helâl, hırsızlama şimdi yüz kuruşun milyonlarca kapkaçanı var. Şimdi gazeteciler lokantanın etrafını sarmışlardır. Zekâlarının şişirmedeki gücü derecesinde her sözden bir mana çıkararak satırlar döktürüyorlar. Vaka öyle değiştirilecektir ki işin kahramanı biz bile kendi kendimizi tamyamayacağız. Sen, hakkımda söylenenlerden ürkeceksin, ben portremin tuhaflığına kasıklarımı tutarak güleceğim.

— Giyinip ortaya çıkması tehlikeli, satması zor... Öyleyse biz bu hırsızlığı niçin yaptık?

— Oğlum bunlar burada satılmaz. İzmir'de, Adana'da filan satılır. Belki de Romanya'ya, Rusya'ya gönderilir.

— Nasıl?

— O da benim sırrım.

— Bana anlatmaz mısın?

— Hayır.

— Ben senin hırsızlıklarına böyle körükörüne mi çıraklık edeceğim?

— İlk çalmada hemen usta çıkmak mı istiyorsun? Satmak istiyorsan ver onları bana, bir zaman sonra parasını al.

— Kaça satacaksın? Bana ne getireceksin? Hiç bir şey getirmemiş olsan da benim senden ne suretle davaya hakkım olabilecek?

— Bu kadar uzun sorulan şeylerden hoşlanmam. Arkadaşlık adına işte sana şu kadarını anlatayım. Ben bunları gizli bir depoya götüreceğim. Orası, öteki birikmiş mallarla beraber kendi usulünce ambalaj yaparak dışarıya gönderecek. Beklersen paranı tamam alırsın. Beklemezsen yarı yarıya kırdırmış olursun.

— Ne kadar bekleyeceğim?

— Belli olmaz. İşi bilir.

— Demek ki ben bilmeyerek bilinmez bir kumpanyaya amele kaydolmuş bulunuyorum. Bir şey bilmeyeceğim, ne verirseniz eyvallah diyeceğim. Çalıp çalıp size getireceğim. Çok güzel başlangıç doğrusu.

— Canım pardesü sırtında... Şapka başında... Baston elinde... Var git hırsızlığının yemişinden istediğin gibi faydalan. Yalnız bir şartla...

— Hangisi o?

— Tutulduğun zaman beni ele vermemek şartıyle.

16

HIRSIZLIĞIN heyecanlı arkadaşlığı tatlıdır ama bölüşmesinde hemen her zaman çıngar çıkar.

Ali Safder ne yapsın, uyuşmak zorunda idi. Zararı keseden değil hırsızlıktan ediyordu.

Bu sırada Avnussalâh çalınmış pardesünün ceplerini karıştırarak bir gazete, örneklik kumaş parçaları, ufak bir sicim yumağı, kirlice bir mendil, iç yan cepte de zarfsız bir mektup buldu.

Arap harfleriyle yazılı mektubun katlarını açtı. Şöyle hafifçe süzerek:

— İşte haber bunda... Lâkin hay kâfir şeytan, bu kâğıt zarfında olaydı gönderileni olduğu gibi tanıyacaktık. Şimdi bunu bulmak için yorulacağız. Şu anda bu satırları okumanın sırası değil. Safder kardeşim sen de aşırdığın pardesünün ceplerini bir tara bakalım. Kısmetine ne çıkacak? Kıymette ağır, yükte hafif bir şey bulabilecek misin?

Safder karıştırdı. O da bula bula zarf içinde bir mektup, iki sinema ilânı, bir çift yazlık eldiven, bir paket çikolata, birkaç şamfıstığı buldu.

Balıkpazarı'nın dar, dolambaç, pis, kokmuş arka sokaklarından konuşa konuşa Unkapanı'na doğru ilerliyorlardı.

Avnussalâh gündelik gazetelerin adlarını bağıra bağıra geçen bir çocuğu durdurarak hepsinden birer tane aldı.

Ali Safder biraz şaşırarak:

— Havadis yığını mı?

— Yanıldın. Roman ve tefrika yığını. İleriye mi gidiyoruz,

geriye mi döndük? Sultan Mahmut'tan bu tarafa olan tarihteki kişiler ve vakalar masallaştırılıyor. Sansürden yeni kurtulmuş bir millet ilim ve kültür gıdasını böyle geçmişin mezarlığında mı arar?

— Bilirim tatlı - sert bir yazarsın.

— Uysal olmadığım için hiç bir gazetede geçinemedim. Çünkü edebiyat, felsefe ve siyaset üzerine fikirlerimde öteki yazarlarla aynı tempoda yürüyemiyorum.

— Edebiyat, felsefe, siyaset fikirleri... Vah zavallı, saflığın bu derecesi göz yaşı getirecek kadar gülünçtür. Şimdi böyle şeyler kimde var ki candan senin yüreğinde kök tutabilsin? Ahmak, nene lâzım senin politika, felsefe, edebiyat... Nene gerek senin tenkit, itiraz, ukalaca fikirler, budalaca görüşler, her diyarda fikir alışverişinin durgunluğunu, top attığını bilmiyor musun? Böyle şeyler karın doyurmaz, yavrum. Bu dünya ziyafetinin yemek sofrasına seni çağırmıyorlarsa sen kedi gibi masanın altına sokul, oradakilerin ne dalkavukluklar ile oraya çağırıldıklarını kendi ağızlarından işit. Toklardan birinin elinden düşüreceği kotlet kemiğini hemen kap kaç. Bu âlemde geçim iki türlüdür: Sofranın üstü ve altı. Bu iki şekil sofraya sokulmayanlar işte aç kalan çokluktur. Şimdiye kadarki usule bağlı avanak takımının doğruluğundan ayrıl, eğri büğrü git, çapariz adımlarla dolaş, kısmetin ayağına çarpınca hemen yala yut. Bu geçim dünyasında doğruluk taslayanlardan çokları rızık dağıtanlara karşı birer parça rahatsız eden dilenci, birer parça gizli, iki yüzlü hırsız, sözün kısası birer parça her şeydirler. Gerçek hayat prensipleri gibi değildir. Hiç bir ahlâk kocası, hiç bir feylesof âleme verdikleri öğütlerin dediklerine uyarak yaşamamıştır. Bana çalışkan bir el ulağı lâzım. Aradığım değerli arkadaşı sende bulursam ikimiz de aç kalmayız. Ben bu gazeteleri okumak fikriyle almadım. Havadisler iştah açacak, karın doyuracak gibi değil. Onları ne yapacağımı şimdi görürsün.

Süprüntülüğe dönmüş ıssız bir viraneye çekildiler. Avnussalâh pardesüleri güzelce bu gazetelere sardı. Sicim yumağını açtı, üzerlerinden sıkıca bağladı.

Safder — Bu ihtiyata neden lüzum görüyorsun?

Avnussalâh çarpık bir alaylı bakışla arkadaşını süzerek:

— Sana söylemedim mi? Hırsızlık, şimdi bütün polis merkezlerine telefon edilmiştir. Sivil ve resmî polisler şimdi peşimizdedir.

— Hırsızlık eşya böyle paket edilirse tehlike azalmış mı olur?

— Uygun olanı budur. Sus şimdi seni inandırmaya vaktim yok. Bastonu, şapkayı da ver. Üzerinde hırsızlığı ispat edecek bir şey kalmasın. Şuradaki kahvede korkusuz, rahatça beni bekle.

Avnussalâh'ın sözlerinden manyatizmalanan Ali Safder şimdi çekinmeden her emri yerine getiriyordu.

Avnussalâh ayrılacağı sırada:

— Unuttum, hemen koş, asıl şapkalarımızı bıraktığımız yerden al, buraya gel. Hiç aldırmadan beni bekle.

Bu son sözden sonra yürüdü.

Ali Safder bulundukları yerden şapkaları aldı, çok sürmeden döndü, sözleşilen kahveye oturdu. Bir saat geçti. Avnussalâh gözükmedi.

Delikanlı, ahlâk ve açlık arasında kuruntuya daldı. Ahlâklı olup olmamak da bir talih oyunuydu. Bugün ahlâklarıyla övünenler bu hale düşseler acaba doğruluklarını koruyabilecek miydi? Açlığın zorlamasıyle çalanlara acaba hangi insaflı kanun «Yeme, öl» diyebilirdi? «Çalış da kazan» sözü gibi görünmeyen beylik bir öğüttür. «İş, iş...» diye havada çırpınan boş ellere niçin geçim dolabından bir kulp tutturulmuyor? Çalışmak isteyen her iyi niyetli kimseye iş var mı? Açlık, hayatın en büyük özrüdür. Asıl zararlı hırsızlar mideleri için değil, kasalarının yararına çalanlardır. Çaldıkça paralarını kabartarak doymak bilmeyendir.

Ali Safder böyle düşünerek bir dolap içine giriyordu. Önünde kaza - belâ bulutlarıyle örtülü bir karaltı vardı. Şimdilik züğürtlüğüne başka bir çare bulamadığı için, kendini, el yordamıyle bu karanlık ve uğursuz yoldan gitmek zorunda görüyordu.

İlk vurgun gününün kazancı fena olmadı. Vakıa Avnussalâh kendine beş ayırırsa arkadaşına ancak bir pay gösterecekti. Bu kazıkçılık en doğru işlerde, sözüm ona en namuslu insanlar arasında da böyle olmuyor muydu?

Avnussalâh karşıdan söktü. Giderken başında götürdüğü

aşırma şapkayı bir hasır şapka ile değiştirmişti. Güler yüzle yaklaşarak:

— Şansın var kardeş.

— Ne cihetten?.

— İyi bir iş gördüm.

— Anlayamadım.

— Dışarıya satış işi olup bitinceye kadar on lira avans aldım. Nah işte: beşi senin, beşi benim. Işte kardeşçe bir pay...

Ali Safder soğuk bir durgunlukla somurttu.

Avnussalâh — Ne o? Memnun olmadın mı?

— Nesine memnun olayım, dört lira verdim, beş alıyorum.

— Karnın mükemmel doydu. Bir lira da kâr. Fena mı?

— Namusumu pek ucuza satmış oluyorum.

— Namusunu... Şu babandan kalma, günden güne eski manasını kaybetmekte olan kuru laftan başka bir şey olmayan namusun... Bu mübarek kelimenin benim üzerimde nasıl ters bir tesir yaptığını hâlâ anlayamadığına şaşıyorum. Oğlum her sanat ve mesleğin çıraklar için uzun bir staj zamanı vardır.

— Ben bugün resmen vicdanım önünde hırsızım.

— Aptallık lâzım değil, resmen hırsızlık olmaz. Bütün hırsızlıklar gayri resmîdir. Sen vicdan denilen adı var nesneyi önünde her iş için telkin verilen bir mabet mi sanıyorsun? Allahın kıblesine karşı bile ne fisk ü fücurlar dönüyor. Ne alırsan bereket versin demeye alış, işin gerisine bak. Ben sana avans olarak biraz bir şey verdim. Malımız satılsın. Bu iş için gizli çalışan her kafa, her el zahmetinin karşılığını alsın, sana da ne düşerse... Şimdi bunları geç, mesleğin ince felsefesini anla. Her zaman lokantalardan pardesü, şapka aşırmak gibi basit işlerle uğraşacak değiliz. Büyük ve sanatlı dalaverelere bakalım. En çok sömürebileceğimiz şey insanların saflığıdır. Kâh korkutarak, kâh umdurarak insan neleri becermez. Önümüze çıkan kolpoyu hemen havadan yakalamalıyız. İnkâr edemeyeceğim, senin beraberliğinde bir şans var. Kendi kendinin ne uğurlu bir adam olduğundan haberin yok. Elime işletilecek zengin bir maden geçti. Belki senin de cebinde böyle ehemmiyetli bir definenin anahtarı var. Yine bundan da haberin yok. Gel şöyle seninle tenha, çok tenha bir yere çekilelim.

17

KOL kola konuşa konuşa Balat'a, Defterdar'a doğru yürüdüler. Eyüp'ün ölüler caddesine geldiler. Ölüm, tepelerden aşağı ihtiyar servileri, yosunlu kırık dökük taşlarıyla sanki dirileri kaplamaya atılıyordu.

Mezarlık arasında kuytu bir kahve bahçesinin en kimsesiz bir yerine çekildiler. Avnussalâh çalınma pardesünün cebinde bulunan mektubu çıkararak acayip bir suratla dedi ki:

— İş, işi açar, vaka vakayı doğurur. Okuyalım da dinle. Kulağını bana ver. Ayağımıza kendi kendine bir şans geldi. Fakat bundan en son haddine kadar faydalanmayı bilmeliyiz.

İskemlelerini birbirine daha yaklaştırdılar.

Avnussalâh fısıltı ile konuşma arasında bir tempoda şöyle okumaya başladı:

«Nedim,

«Bana yüklettiğin ağır vazifenin ötesinde mesut bir ge-«lecek vaat ediyorsun. Fakat çok yorgunum, biraz da vicdan «azabıyle eziliyorum. Döşeğin başında yalnız kaldığım geceler «inleyen hastanın sayıklamalarını yazıyorum. Tam bir şey «anlamak mümkün değil saçma sapan sözler...

«Bu saçmaların arasında da şu nakarat var: — Saffet «beni affet... Saffet beni affet...

«Kimdir bu Saffet, bilmiyorum. Sormaya da korkuyorum.

«Bu ihtiyarın hazineleri etrafında uydurulan masallar «biraz Monte-Kristo hikâyesine benziyor. Güya bunlar çeşitli «yerlerde gömülü imiş, tılsımlı imiş.

«Kocam bir gece bana şöyle dedi:

«— Şevkiye ben Boyacıköyü'ndeki viran yalıyı sattım.

«— Evet.

«— Onu şimdi yıkmışlar.

«— Öyle diyorlar.

«— Yalının arka bahçesinde bir mahzen, onun içinde de «bir kuyu vardır.

«— Peki.

«— Periler işte benim hazinelerimi bu kuyuya taşıdılar.

«İlkin tamamını dinlediğim konuşmanın sonu böyle saç-
«maya çıkınca ihtiyarın yine sayıkladığını anladım.

«Nedim,

«Senin tekrar tekrar ve şiddetli zorlamaların üzerine
«konaktaki kasanın anahtarının nerede olduğunu çok aradım.
«Bulamadım. Anahtarı, kocam hastalığından önce bir yere mi
«sakladı, yoksa üvey oğlunun eline mi geçti? Anlayabilmek
«zor.

«Kasada çok para olduğunu bazı deliller üzerine tahminli-
«yorum. Fakat senin bu iş için olan teklifini kabule cesaretim
«yok ve asla olmayacak, anlıyor musun? Bu teklifi bir daha
«söyleme. Gece kapıları açık bırakarak senin kasa odasına
«girmeni kolaylaştıramam. Konakta yalnız değilim ki... Affan
«var, karısı, çocukları var, hizmetçiler var. Suç yaparken
«yakalanırsan sana ya hırsız diyecekler, ya zampara. Üzeri-
«mize bulaşacak birbirinden berbat iki leke...

«Sabret... Sabret... Oh, ne yazdığımı bilmiyorum. Bütün
«bütün senin olmak için bu ihtiyarın öldüğünü beklemek de
«bana bir cinayet gibi geliyor. O sağ iken sanki ben senin değil
«miyim? Üzerinde durduğun o korkunç noktada sana kuvvetle
«karşıyım. Hayır, öyle şey benim elimden gelmez. Bunu bir
«daha söyleme. Bu hafta beni her zamanki buluşma yerinde
«bekleme, peşime düşüldüğünden şüpheleniyorum. Rica ede-
«rim, bu mektuplarımı yırt at... Yok et. Saklamaktan türlü teh-
«likeler çıkabilir. Dünya bu! Neler olmaz. Her zaman senin
«Şevkiyen. İşte sana derin puseli bir selâm.»

Avnussalâh mektubu bitirince ne tesir yaptığını anlamak için karşısındakinin yüzüne baktı. Ali Safder, onun bu bakışına cevap olarak:

— Zavallı kadın...

— Neden?

— Korktuğuna uğradığı için... Yırtılmasını rica ettiği mektubun şimdi kimin eline geçmiş olduğunu bilse...

— Ya pardesüyü çaldıran Nedim Bey'in telâşı sevgilisi hanımdan daha az mıdır sanırsın? Fakat bizim kimseye acımak zorumuz yok. Bu bir iyi kolpodur. Dikkatli çekmeli, fırsatı kaçırmamalıyız.

— Ben bu oyunun o kadar ehli değilim.

— Malum. Dinle. Şimdi her şeyden önce bu mektubun felsefesine, satırları arasından bize sırıttırdığı gerçeklere gelelim. Hey gidi deli dünya... Bu kırmızı damların altında kimse uslu oturmuyor. Okuduğumuzun manasını kısaca anlayalım. Zengin bir ihtiyar var. Hasta. Ölmek veya öldürülmek üzere. Genç karısı bu zavallıya karşı öyle garip bir şefkatle duygulu ki, ihtiyar kocasının ağır nefesine genç bir âşığın kucaklamalarıyla dayanabiliyor. İşin bu tarafı her vakit olağan şeylerden, Âşığı ona ağır bir vazife yüklemiş... Bu nedir anlayalım. İşin bu tarafı ehemmiyetli. İhtiyarın çok parası var. Bir kısmı kasada, bir kısmı tılsımlı hazineler gibi bilinmeyen yerlerde gömülü .Hanım, bu esrarı kocasının ağzından kapmaya söz vermiş. Sözlerini bir tarafa yazıyor. Kendine yorgunluk veren ağır iş bu. Hanımefendi bu nazik vazifeyi üstüne aldıktan sonra vicdan denilen oyuncakla oynamasını da biliyor. Konakta, ihtiyar beyefendinin besbelli ilk karısından olma bir de oğlu var Affan Bey. O da evli, çoluk çocuk sahibi. İhtiyarın sayıklamaları kaydedilirken şu sözü dikkate değer buluyorum: «Saffet... Saffet beni affet...» Bu ihtiyar efendi vaktiyle birinin canını yakmış olmalı ki şimdi sayıklamaları sırasında pişmanlığını çekerek af diliyor. (Kişi ettiğini bulur derler.) Bu kocakarı avunmasına hiç inandığım yoktur. Geçelim bunları ihtiyarla beraber biz de sayıklamayalım. Bu sırlı mektubun en ehemmiyetli noktasma gelelim. Nedim Bey kasayı soymak için gece gizlice konağa alınması için ısrarda bulunur. Fakat hanım bu teklifi şimdilik kabul etmiyor. «Şimdilik» diyorum buna dikkat et. Boyacıköyü'nde yıkılan yalının bahçesindeki mahzene periler tarafından taşman hazinelere gelince bu sözleri de pek hayalet diye dinleme, hep bunlar hastanın hummalı beyninde depreşen hatıralarından birer kıvılcım bulunsa gerek. Al işte sana en ehemmiyetli cümleler: «Israr ettiğin o korkunç noktada sana şiddetle karşıyım... Hayır, öyle şey benim elimden gelmez. Bunu bir daha söyleme.» Üzerinde durulan nokta nedir? Anlayabildin mi?

— Hayır.

— Nedim Bey sevgilisine ihtiyar hastayı zehirleme teklifinde bulunuyor... Şimdilik kabul olunmuyor. Buradaki «şimdilik» sözüne de dikkat et. Ben zannediyorum ki hep bu kabul

etmemeler, sonra kabul olunacaktır. Ara yerde sevişme var mı yok mu? Sevda her şeyde üstün gelir. Bilinenlerden bilinmeyenleri keşfetmek için bu kısımları derleyip toplayalım.

Dramın şahısları şunlardır:

Nedim Bey... Şevkiye Hanım'ın sevgilisi.

Şevkiye Hanım... Zengin, hasta bir ihtiyarın genç karısı.

Affan Bey... İhtiyarın oğlu.

Hastanın adı, işin geçtiği konağın semti, mektupta adı geçen buluşma yeri, işte bu aranıp bulunacak bilinmeyenler.

— Şimdi ne yapacaksın?

— Ne demek istiyorsun?

— Bu işi neresinden kavrayabileceksin?

— Elbette bir ucunu, kulpunu bulacağım.

— Zor.

— Neden?

— Nedim, Şevkiye, Affan... Bu üç isimle koca Istanbul'un içinde çarçabuk bir aile meydana çıkarılabilir mi?

— Pek yakında Nedim Bey'i tanımakla şerefleneceğimi umuyorum.

— Nasıl?

— İhtiyarın sayıkladığı yalı viranesindeki hazineleri Nedim Bey Şevkiye Hanım gibi yarım kulakla dinlememiş olduğuna inanıyorum.

— Bundan ne çıkar?

— Bu akıllıca olmayan doğru yalan derecesini anlamak için Nedim Bey Boyacıköyü'ndekini boşlamaz sanırım. Mahzende bir şeyler aramaya uğraşır.

— Orada gömülü hazineler bulunduğuna sen iyice inanıyor musun?

— Hayır.

— O halde?...

— Nedim'e rastlamak ümidiyle oralarda dolaşacağım.

— Nedim'i bu kadar ahmak mı sanıyorsun? Sevgilisinin bu ehemmiyetli mektubunu çaldırmış olduğu için o, kim bilir şimdi ne kadar telâştadır. Kim bilir ne kadar ihtiyatlarla davranmak zorunda kalmıştır. Alık alık oralarda dolaşarak hiç kendini sana bildirir mi?

— Benim anladıklarımın kendimce ehemmiyeti vardır. Bunu münakaşaya lüzum görmüyorum.

— Mademki beni çıraklığına aldın, anlat nasıl şantaj yapacaksın.

— Şantaj hareketimiz belki bu kelimenin kıvraklığını andırır. Fakat ondan daha öteyedir. Ortada baştan çıkarılacak bir Şevkiye Hanım var. Mahzenlerde gömülü definelerden, soyulacak kasadan, zehirlenecek ihtiyardan söz ediliyor. Demek ki namus gölgesine sığınmış aileler içinde bizden usta hırsızlar, bizden atak caniler var. Rastlama bizi bu işin ortaklığına sürüklüyor. Bu işe karşıdan sade seyirci bakabilir miyiz? Evet, Nedim Bey pardesü ile beraber bu mühim mektubu çaldırmış olduğu için belki şimdi derin düşünceler içindedir. Belki hiç umursamamaktadır. Çünkü lokantadan pardesü aşıran adi bir hırsızın çaldığı malın cebinden çıkan mektubu okumaya bakalım iktidarı veya vakti var mıdır? Olsa da şantaj fennini bizim kadar bütün incelikleriyle biliyor mu? Bunları hep müspet taraflarından alıp da şimdi Nedim Bey'in büyük bir telâş içinde bulunduğunu düşünsek bile, bu kasa ve gönül hırsızı ne kadar büyük ihtiyatlarla hareket etse elimden kurtulamaz. Elbette bir gün onunla karşılaşacağız, çarpışacağız. Bakalım hangimiz ayakta kalacak? Hangimiz devrilecek?

— Bence bu herif telâştadır. Belki de kendisini ortaya çıkarmaktan korkarak pardesüyü buldurmak için polise haber vermeye bile cesaret edemez.

— Günlerin böyle işlerini melekler değil, şeytanlar dokur. İşi onlara bırakalım, istedikleri gibi eserip besersinler. Şimdi senin cebindeki mektubu çıkar bakalım. Senin şansına bakalım ne düşmüş, anlayalım.

Ali Safder cebinden zarfı çıkarır. Üzerinde şu adresi okurlar:

.... İdaresi Tesisat-i Munzamme Müdürü Cabir Beyefendiye takdim.

18

ALİ SAFDER sevinçle:

— Hah, bu sefer kekliği kafeste yakaladık.

— Oku bakayım. Mektupta dişe dokunur bir şey var mı?

— Beyin memuriyeti dolayısıyle Istanbul kanalizasyonundan söz ediliyorsa ne yaparsın?

— Burnumu tıkar, mektubu yırtar yırtar atarım.

— Öyle değil, nazik bir kadın yazısı. Harfler keskin, ve uzun ahlar, oflar...

— Oku.

Ali Safder cümleleri ahenkleştirmeye uğraşır, kesintili bir eda ile başlar:

«Beyim,

«Bir gönül kaça bölünebilir, bilmiyorum. Kalp boşlukların «her biri ayrı ayrı bir sevdaya mahfaza olabilirmiş. Sanıyorum «ki benim yüreğim tabiata aykırı olarak bir boşluktan mey-«dana gelmiştir. Çünkü kocamı sevemiyorum. Siz gönlüme gir-«dikten sonra öteki oradan tamamıyle çıktı.

«Yüreğimin genişliği iki sevdaya birden yer verecek kadar «geniş değil. Fakat bu işte öfke ve şüphe ile çatılmış yüzünü-«zün hayır, beyefendi yüz kere hayır, merhameti aşkla niçin «karıştıramıyorum.

«Zavallı kocamın terfi ettirilmesi için sizden rica ettim. «Teşekkürler ederim sözümü kırmadınız. Zavallı adam çok «sevindi. Onu böyle korumamı sevgimin çokluğuna veriyorsunuz. «Hayır, beyefendi yüz kere hayır, merhameti aşkla niçin «karıştırıyorsunuz?

«Kocam okuması az, kabiliyeti ve zekâsı kıt bir aptaldır. «Bu kafada insanların bazı boş ahlâk kelimelerinin üzerinde «ne kadar inatçı bir kanaatle direndiklerini bilirsiniz.

«Sizi tanıdığım ilk baloda vücutlarımızın ateşi birbirine «karıştığı an bir kibar hayatın eşiğinde olduğumu anladım. «Bizim Nalıncı sokağındaki küçük, köhne, kapanık evimizi dü-«şününüz. Beş numara bir gaz lambasıyle ışıklanan odamızın «kasvetini, sefaletini ve sonra balo salonunun elektriklerini, «haşmetini...

«Sayenizde dünyaya yeniden doğuyorum. Aşkın ilk lezzet-«lerini puselerinizde tattım. Sizin karınız, benim kocam var. «Sosyal hayatımızca onlara bağlıyız, fakat kalpçe hiç bir za-«man... Sizin beni kocamdan kıskanmanıza karşı, benim sizi «karınızdan kıskanmaya hakkım yok mu?

«Fakat ben mantık ve düşüncesini gözle görünen şeylere

«uyduran bir kadınım. Onu sahiden seveydiniz, bana gönül «veremezdiniz. Aynı sebeple siz de niçin teselli bulmuyorsunuz?

«Kocamı çoktan döşekten kovdum. Bir mabet gibi önünde «secde ettiğiniz bu vücudu artık ona koklatmıyorum. Ansızın «olan bu değişiklikten o da şaşkına döndü. «Benden nefret «ediyorsun, benden nefret ediyorsun,» nakaratına karşı derin «bir sessizlik gösteriyorum. Sessizlik... Oh 'Evet!' demekten «daha kuvvetli değil midir?

«Sizinle buluştuğumuz mahallere ve balolara teyzemin «evinden geliyorum. Beni dans kıyafetinde görse çıldırır. İki, «üç yüz liraya çıkan roplara sizin sayenizde bürünüyorum. «Zavallı kocam bu kadar parayı ömründe hiç bir zaman bir «arada görmemiştir. Terfiini kendi ehliyetine verdi! Fakat «gizlenemeyen birçok şeyler var ki ne mana vereceğini bilmi- «yor.

«Ne kadar aptal olsa erkektir bu... Kıskançlıktan burku- «lan beyninin uyanmasıyle bazı şeyler çıkarmaktan geri kal- «mıyor. Şimdi beni arkamdan kolluyor. Artık teyzemin evinde «de rahat bırakmıyor. İki defadır olan davetlerinize gelemedi- «ğimin sebebi budur.

«Bir insanın vücudunu göz hapsinde bulundurmak para «etmez. Gönlünü elde tutmalı. Böyle göz hapsinde yaşamak «artık canıma yetti. Kaçacağım, bir işaretinizi bekliyorum. «Göndereceğiniz otomobil beni nerede bekleyecek? Emrediniz. «Bu koca dünyada adımı ve izimi ortadan yok edecek bir bu- «cak bulunamaz mı?

«İşte bu bucak sizin kollarınızın arasıdır. Bu kaleden «kocam beni alamaz. Bekliyorum, bir emir, bir otomobil...»

«Her vakit sizin olmak için çırpınan
Fazıla»

Ali Safder sustu. Avnussalâh şeytanca bir gülümseme ile:

— Tuhaf şey... Acaba dünyada birbirinden hoşnut karı koca kalmadı mı? Aşkın yokluğu ile yahut ölümüyle birbirinden bıkmaya ahlâksızlık deniyor. Fakat bir tabiatın tabiî istek veya nefreti ahlâksızlık olur mu? Asıl ahlâksızlık gücenmeleri düşünmeden bu hükmü verenlerin istibdadında değil midir? Ne ise... Biz işin moral tarafıyla uğraşmayacağız. Çok iyi bir lokantada rahat bir görünüşle yemek yiyen insanların hepsinin gönülleri rahat ve ahlâkları düzgün olmadığını görüyoruz.

Ali Safder sabırsızlıkla:

— Şimdi o kadar feylesoflaşma, beni dinle..

— Dinliyorum.

— Bu mektup benim aşırdığım pardesünün cebinden çıktı.

— Evet.

— Bu da benim kısmetim.

— Peki.

— Ben bu ayartılışlı karı işinden ne çöplenebileceğim?

—İşte kaç bilinmeyen, kaç bilinen var düşünelim.

—İş o kadar dolambaç değil. Fazıla Hanım Cabir Bey'in metresi. Evleri Aksaray Nalıncı sokağı, yalnız kocanın adı bilinmiyor .

— Bu üç bilinenle bir bilinmeyenin çıkarılması zor bir şey değildir.

— Haydi onu da bulduk. Ne yapacağız?

— Kocayı âşığa musallat ederek müdür beyi sızdıracağız.

19

BU şer avukatının evrak çantasında şimdilik iki dosyası vardı. Bunların görülmesi günü gelinceye kadar yaşamak lâzımdı. Çalınma pardesülerin satılmasından gelen paralar çarçabuk yenildi yutuldu.

Hayat pahalılığı, hayat pahalılığı, anladık. Bu söz şimdi herkesin dilinde tespih, fakat bu zikrin ne dünyaya faydası var, ne ahrete... Dert söyleniyor ama çaresini bulabilen yok. Buna karşı kuru laf para etmez. Pratik bir çare bulmalı. Açlık her gün türlü türlü bilmeceler doğuruyor. Kedi eti yenir mi, yenmez mi gibi. Bir baytar buna elcevap: Yenir, fetvasını verdi. Bu etin kekliklere benzer güzelliğinden söz açtı. Pek çok açların buna ağızları sulandı.

Kedi fare yermiş... Ne yerse yesin. Kediyi de kendinden büyük bir hayvan yiyor. Ötekini de daha ondan büyüğü yiyor. Tabiatın kanununu kim değiştirebilir? Hayatın temeli bu değil mi: Birbirini yemek? Kucaklarımızda oturan, elimizi yüzümüzü yalayan, bize yaltaklanıp duran dost hayvana nasıl kıyacağız? Ah, ah, bu işteki kabahat bizde değil yine kedilerdedir. Böyle kıtlık zamanında canlarını inanıp da insanların

yanlarında yaşamak saflığını niçin gösteriyorlar? Kurt gibi, tilki gibi bizden kaçarak yabanîleşsinler.

Macaristan'da çingeneler birkaç düzine insan yediler. Açlıkla oyun olmaz. Bu canice oburluğa elbette afiyet olsun diyemeyiz. Ama ne yapalım fırsat bulunca insan insanı yiyor. Afrika yamyamları avlayabildikçe Avrupalıların nazik butları, kotletleriyle kendilerine ziyafet çekiyorlar. Ve bu iki ayaklı mahlukun etini lezzet bakımından bütün hayvanlarınkine üstün buluyorlar.

Nerede kaldı kedi köpek... Kedi etinin bu aralık en ziyade işe yaramasına sebep şimdilik bedava olmasıdır. Herkes bu gevrek ete alıştıktan sonra ileride kuzu fiyatını da geçer. Lokanta listelerinde bu et en pahalı porsiyonlarla yarışır.

İnsanla beraber yaşamasından yarı medenîleşmiş bu hayvanı kesip yemenin insanlık bakımından olan engele gelince biz hiç sıkılmadan bu usulü Avrupalılardan aldığımızı söyleriz. Müttefikler, İstanbul'u işgal ettikleri sırada oturdukları mahallelerin hiç birinde sağ kedi bırakmamışlar, mangal başında günlerle Tekirlerini, Pamuklarını bekleyen kadınlara göz yaşları döktürmüşlerdi. Bilmem hangi aleyhisselâm, «Denizden babam çıksa yerim» buyurmuşlar. Ben de bu açlıkla karşıma halam çıksa ziftlenirim gibi geliyor.

Avnussalâh böyle fetvalar uyduruyordu. Kedi, kertenkele, kaplumbağa, kurbağa, her ne ise aç durmadansa... Damlardan, duvarlardan, derelerden, kırlardan besbedava toplanan bu nimetlerin lezzetini Avrupalılar öve öve bitiremiyorlar. Şimdilik ruhsatiyesi, vergisi, oktruvası yok .

Kedi eti Avnussalâh'ın burnunda mis gibi tütmeye başladı. Lâkin bu mırnav mırnavın yakalanması, kesilmesi, yüzülmesi, tencereye girmesi evde epey patırtılar koparacak bir mesele idi. Valde hanımı bu yeni yemeğe nasıl alıştırmalı? Her «yeni şeye» karşı koyan bu kalın kafalı kadını nasıl kandırmalı?

Avnussalâh düşündü, kendi kendine: «Engel yalnız bu ise bir şey değil,» dedi.

Annesi aptal olduğu kadar, kendisi kurnaz değil miydi?

Bu muhterem hatuna ne olduğunu belli etmeden eti yedirebilirdi. Bir gün kadın evde yokken bahçede semiz bir kedi

gördü önüne birkaç kırıntı atarak: — Geh pisipisi, davetiyle hayvanı içeri aldı.

Okşadı mokşadı. Kedinin vücudunu kalın bir çuvala soktu, yalnız başını dışarıda bıraktı. Kör bir bıçakla bağırta bağırta becerdi. Kafayı bedenden ayırdıktan sonra:

«İşte bunun dört ayağı, bir kuyruğu var. Kulakları küçük olmaktan başka tavşandan farkı nedir?» diyerek deriyi soydu. Kol, but diyerek küçük kurbanı parçaladı. Tencereye koydu. Üzerine bolca soğan çentti. Ateşe saldı.

Deriyi ortadan yok etti. Annesi ve kardeşleri sokaktan geldikleri vakit ocakta kaynayan tencereden mutfağın içini yahni buharıyle buğulanmış buldular. Burunlarını okşayan bu latif koku salyalarını akıttı, midelerini kazındırdı, iştahlarını kamçıladı, birbiri arkasına yutkunmalar getirdi.

İhtiyar kadın süzgün bir halde ilk rast geldiği iskemlenin üzerine yığılarak:

— Yavrum Salâh bu ne? Yine bir yerden vurgun mu vurdun ?

— Cenabı hak elbette bizim gibi aç kullarını da düşünür. Bir kısmettir gönderdi işte... Ye, karnını doyur da ötesini sorma...

Kadın içine sindire sindire etrafı koklayarak:

— Kıvırcık eti galiba, güzel kokuyor...

— Bilemedin.

— Ya nedir?

— Tavşan...

— Ömrümde hiç yemedim. Nereden buldun?

— Arkadaşlardan birine Adapazarı'ndan koca kafes dolusu hediye gelmiş, bir tane de bana verdi.

— Allah razı olsun, ölmeden bari bir kere de tavşan yemiş olayım.

Necip yutkunarak:

— Anne ben de hiç tavşan yemedim.

Öteden Şükriye boynunu bükerek:

— Ben de hiç ağzıma koymadım.

İki çocuk tencerenin etrafında dolaşmaya başladılar.

Anneleri — Yavrularım, bu kadar vakittir aç durdunuz, biraz daha sabrediniz. Şimdi pişer yersiniz, sözleriyle çocukların telâşlarını yatıştırmaya uğraştı.

Mutfağa bitişik odaya sofra kuruldu. Ekmekler dizildi. Pek gizli yerlere saklanan zeytin çanağının bugün ortaya çıkarılmasına lüzum görülmedi. Ocakta tavşanın fıkırdaması uzadıkça sabırlar tükeniyordu. Sonunda Avnussalâh tencerenin kapağını açarak kaşığın ucuyla etlere dokunduktan sonra:

—Yumuşamış. Anne bir kere de sen bak.

Kadınla beraber, tencerenin başına iki çocuk koştu. Tenceredeki tavşanı görmeyi çok merak ediyorlardı.

Fevziye Hanım kaşıkla etlere dokunarak:

— A, yavrum bu pişmiş, pamuk gibi olmuş...

Necip atılarak:

— Anne ben de bakayım.

Şükriye — Ben de göreyim anne...

Çocukların bu açlık coşkunluklarını incitmemek için anneleri izin verdi. İki kardeş tencerenin üzerine eğildiler. Annelerini doğrular gibi yutkuna yutkuna bağrıştılar:

— Pişmiş... Pişmiş, pamuk gibi olmuş...

Tavşanın yarısı büyücek bir tabağa boşaltıldı. Başına üşüştüler. On dakika sürmedi ortada bir ey kalmadı.

İhtiyar kadın bu hücuma şaşmakla karışık bir hiddet göstererek:

— A kuzularım, ne çabucak çiğnemeden yuttunuz.

Necip baygın baygın:

— Anne çok tatlı geldi.

Anne — Nasıl inkâr edeyim lezzetine ben de doymadım, biraz mayhoşumsu amma çok gevrek eti var. Acaba ben ne demişim de şimdiye kadar tavşan yememişim.

Avnussalâh — Bunun sebebi belli...

Anne — Nedir?

Avnussalâh — Babam bektaşiydi, eve tavşan sokmazdı ki...

Anne — Ha aklıma getirdin. Sahi öyle... Tavşan güya Hizreti Ali'nin kedisi imiş. Tavşanın bir hali daha varmış ama bilmem ki şimdi sofra başında çocukların yanında nasıl söyleyeyim.

Avnussalâh — Söyle. Ne imiş o hali?

Anne — Sanki bu mübarek hayvan kadınlar gibi âdet görürmüş.

Avnussalâh — Bu cihetten insana benzemesi tavşanın

yenmesine niçin engel olsun? Ali Efendimizin bu hayvanı kediye benzetmesine gelince, hazretin onda gördüğü bu benzerlik de tavşanı insanların bıçağından kurtaramaz. Kıtlık böyle giderse damlardaki kedilerin de bir gün tencereye girmeyecekleri ne malum?

Fevziye Hanım oturduğu yerden büyük bir çatkınlıkla irkilerek:

— O nasıl lakırdı Salâh... Koskoca bir herif olduğuna bakmam, şimdi indiririm ağzına tokatı ha...

Avnussalâh — Ne var anne? Niçin kızıyorsun bu kadar?

Anne — Ö... Ö... Hiç kedi eti yenir mi?

Avnussalâh — Seni zorlayan yok ya... Eğer öyle bir gün gelirse sen yemezsin vesselâm.

Anne — Demek sen yiyeceksin?

Avnussalâh — Açlık bu... Kim bilir...

Anne — Ö... Ö...... Midesiz...

Necip — Anne şimdi tavşan eti dururken kedi lafını bırakınız. Tadı damağımızda kaldı. Biz hiç doymadık ki...

Şükriye — Hiç... Vallahi hiç doymadık...

Anne — Bulmazsanız oturuyorsunuz, bulursanız oburlar gibi yiyorsunuz. Bir parça daha koyayım da suyuna ekmek batırınız. Etleri lop lop yutmayınız, biraz da yarına kalsın. Bir daha nerede bulacağız? Bizim eve her zaman böyle hediyelik tavşan gelir mi?

Kadın mutfağa gider. Bir but ile kolu ertesi güne saklayarak boyun ve kuyruk tarafından birkaç kırıntı ve bolca tavşan suyu ile tabağı doldurup çocuklarının önüne kor.

Aynı iştah, aynı hücum, aynı doymamazlık... Suyuna ekmek banarak, kemikleri cilâlayarak bir anda tabağın içindekini sömürürler. Yine hazin hazin analarının yüzüne bakmaya başlayınca kadın bu sefer ciddîye benzer bir öfkeyle:

—Yoook artık, yağma yok... Boşanıp da semerinizi yiyiniz, kuzum...

Avnussalâh adına vaftizlenen kedi etinin damaklara verdiği bu tada şaşar. Bu şer feylesofu fikirlerini şöyle yürütür: «Çokları bizim evdekiler gibi tok olmayan ey muhterem Istanbul halkı, siz de annem gibi bu etten bir kere tatsanız, martta kabakta âlemin kulakları mırnav feryatlarından dinç kalır, damların kiremitleri hurdahaş olmaktan kurtulur, so-

kaklarda sürünen atılmış kedi yavrularının ağlamaları kesilir. Elektrik feneriyle aransa hiç bir tarafta kediden nam ve nişan bulunmaz olur. İşte o zaman fareler gözlerimizi oyarlar dersiniz. Açlık böyle giderse fare, o ağırbaşlı kurnaz hayvan insan miskinlerine yaklaşabilir mi hiç? Oh... Oh... Ne haddine. Fareyi yiyeni yedikten sonra doğrudan doğruya fare niçin yenmesin? Onun derisinden endüstride türlü türlü ince şeyler yapılıyor. Emin olunuz ki, eti de süprüntülüğe atılmıyor. Dışardan gelen tuzlu et konservelerinin cinsleri biliniyor mu? Kapalı kutunun sırlarını kim bilir? Bilmeyen ağızlarda çiğnenen lokma ben fareyim diye bağırır mı? Adını değiştirmek ihtiyatı ile her şey yenir ve yedirilir. Hayvanat sınıflamasında domuz, farenin azmanıdır. İkisinin de yemedikleri pislik yoktur. Hınzır eti hoşa gitmede Avrupalıların ağızlarını sulandırır. İş sadece etin cinsinden değil yapılan jambonların, sosislerin yapılış sanatındadır. Sucuklara fare, kedi, eşek eti hepsi karıştırılır. Bu uzun kulaklı hayvanın etinden muharebe zamanında Istanbullulara tattırıldı. Eşekle beslenenlerin ahmaklaştıkları için o zaman bir çıktı. Boş lakırdı. Koyun, eşekten daha az ahmak mıdır? İttihatçı kodamanların **haşa min huzur** (sözüm meclisten dışarı) eşek kanına el sunmadılar. Ortalıkta ne kadar kan gövdeyi götürürse götürsün bu büyük vatanseverler yine hep kuzu, piliç, francala yediler... Niçin durumu kurtarabilecek zekâyı gösteremediler?

«İş, doğuştadır. İnsan yediği etin cinsine göre akıllanıp budalalaşmaz. Beyin zayıflığı açlıktan gelir. Yemeli ele her ne geçerse. Fare, bıldırcın tıkınmalı. Ölmemek için her şeyi, her eti yemeyi caiz görmeli. Can, cümleden aziz.

«Yiyiniz, yiyiniz, pisipisiler daha bedava iken yemeye bakınız... Bir kedi yedi sekiz liraya çıktığı, kilo başına yüz elli kuruş narh konduğu zaman yiyemezsiniz. O vakit mübarek hayvan kibar sofraları listesine geçer. Lokanta camekânlarında bir kedi kızartması gördüğünüz vakit yutkunup yutkunup durusunuz. Her şey şimdi otosügjessiyonla (kendi kendine telkin ile) oluyor. Kediyi miden almazsa tavşan niyetine ye...»

Avnussalâh böyle sayıklıyordu.

20

ERTESİ günü Fevziye Hanım bu lezzetli yemekten kalanı öğle yemeğinde ortaya çıkarmadı. Çocuklar akşam sofrasını sabırsızlıkla bekliyorlardı. Sonunda sular kararırken yemek masasının etrafına dizildiler. Mangalda tavşan sahanı ısınıyor, yine etrafa hoş bir koku yayılıyordu. Sekiz on dakika sonra yemek sofraya geldi. Kapak açıldı. Hazreti Ali'nin kedisi buram buram kokuyordu.

Büyük iştahla eller sahana girip çıkmaya' ağızlar şapırdamaya başladı. Bir günlük bayatı da hoş. Lezzetinden hiç bir şey kaybetmemiş.

İşte tam bu sırada ufak vaveylâya benzer acıklı bir ses geldi. Arkasından dik dik konuşmayı andırır bir şeyler işitildi.

Sofra başındakiler kulak kabarttılar. Fevziye Hanım ağzındaki lokmayı çiğnemeden yutarak:

— A, o ne gece vakti? Ansızın komşulardan biri mi öldü? Yoksa bir yer mi tutuştu?

Avnussalâh lokmalarını birbiri arkasına yollayarak dolgun avurtlarla:

— Hah işte kocakarılar böyledir. Hiç bir şeyi hayra yormazlar. Komşuda bir dırıltı var, hemen ölümü, yangını nereden çıkarıyorsun anne?

Gelen inceli kalınlı seslerin perdeleri biraz daha yükseldi. Fevziye Hanım telâşla:

—Salâh, dünya yıkılsa vazife edinmezsin.

Avnussalâh — Neme lâzım benim! Niçin vazife edineyim? Dünya yıkılsa şu küçük evimizden başka dikili taşımız yok. Dünyanın yıkılmasından bize ne zavallı kadın... Eninde sonunda hepimize mezar olacak şu yuvarlak dünyayı takımıyle uçuracak bir bomba yapılabilse fitilini en önce ben ateşlerdim.

Sesler arttı.

Fevziye Hanım — Aman zevzek... Şimdi bu sözlerin sırası mı? Gideyim, bakayım, komşularda neler oluyor?

Kadın bahçe üstündeki odaya koştu. Pencereyi açarak bitişik komşuya işittirmek için tahta kaplamaya güm güm vurdu.

Çok geçmeden bu gümgümlere cevap geldi:

— Ne o? Ne istiyorsun komşum?

— Hürmüz kardeşim bu gürültü ne? Yüreğim ağzıma geldi. Haykırışmaya benzer bir sesler oldu. Sofradan kalktım.

— Ah sorma kardeş, sorma...

— Ne var söyle. Büsbütün merak verme...

—Şekibe'nin Aslan'ı kaybolmuş.

— Hani şu sincabî semiz kedi?

— Dün öğleden beri hayvan meydanda yok. Kadıncağızın iki gözü iki çeşme... Vaveylâlar içinde kapı kapı dolaşıp soruyor. Her gün bizim bahçeden sizin bahçeye atlardı. Dünden beri oralarda gezinirken hiç gördünüz mü?

— Görmedim. Dün ben sokağa çıkmıştım. Eve geç vakit döndüm. Hem böyle olacağını ne bileyim? Bahçedeki kedilere dikkat etmek aklıma gelmez.

— Hayvana ne oldu dersin?

— Ne bileyim hanım... Biri mi çaldı? Köpek mi paraladı? Kuyuya mı düştü?

— Şekibe kederinden çıldıracak.

— Bir kedi için kendini o kadar harap etmesin.

— Kadının merakı başka.

— Nedir?

— Şimdi ötede beride yakaladıkları kedileri kesip kesip yiyorlarmış. Gazeteler yazmış.

— Ö... Ö... Ö...

— Ne oluyorsun Fevziye Hanım?

— Ay içim döndü. Kör olsunlar. Ö... Ö... Ö...

—Kay ediyorsun, ne oldu sana?

— Ö... Ö...Ö ... Sus bittim.

— A, a... Hiç anlayamadım. Kedi lakırdısı niçin bu kadar safrana dokundu.

—Ö... Ö... Ö... Sus, şimdi içim dışarı çıkacak, büsbütün midemi kusacağım.

Fevziye Hanım yediği tavşanın bir kısmını bahçeye kusmuştu.

Hürmüz Hanım komşu kadının, kesilmiş kedi sözünden bu kadar şiddetli öğürtülere uğramasma bir mana veremeyerek evine çekildiği sırada sofra başında Avnussalâh'la iki çocuk derinden derine, kazına kazma gelen bu kusma sesine koştular. Hâlâ kusmakta olan annelerini kucaklarında yarı baygın bir halde yemek odasına taşıdılar.

Kadıncağız biraz gözlerini açar açmaz lânet okur gibi, fakat zayıf bir sesle:

— Salâh benden emdiğin süt helâl olmasın. Dilerim bari Hüdadan iki gözünün nuru sönsün de sürüm sürüm sürün. Sonunda bana bunu da mı yaptın?

— Beni doğurdun. Elbette süt vermeye de mecburdun. Beni dünyaya getirmen için ben sana istida mı verdim? Birkaç dakikalık zevkin uğruna beni bu yaşaması cehennem olan dünyaya çıkardın. İnkisarı sen bana değil, ben sana etmeliyim. İkide birde her vesile ile bana haram ettiğin sütü hay emmez olaydım. Köpekler bile yavrularına emzirdikleri sütü başa kakmayı bilmezler. Sen nasıl anasın? Söyle ne yaptım?

Kadın yenilenen bir öğürtü ile beraber:

— Daha ne yapacaksın ...Komşunun kedisini kesip bana tavşan diye yedirdin.

Sofrayı boş bularak karşı karşıya sahana ekmek banan çocuklar duyduklarının sahiliği hakkında birbirinden sorar yollu bir zaman tuhaf tuhaf bakıştılar. Sonunda Necip büyücek bir ekmek parçasıyle yine sahana uzandı.

Şükriye — Ağabey yeme yeme... Tavşan değil, kedi imiş...

Necip inkâr eden bir gülümseme ile:

— Annemi aldatmışlar... İnanma be... Hiç kedi bu kadar tatlı olur mu?

Avnussalâh kardeşinin bu sözlerini işiterek anasma dedi ki:

— İşte bak dinle... Senden çıkan bacak kadar bir çocuk derecesinde doğru düşünemiyorsun. Kim halt etmiş onu? Yediğimiz tavşanın kedi olduğunu söyleyen alçak yalancı kimdir? Daha dün tencerede pişerken kıvırcık eti gibi kokuyor derken. tadına bayıla bayıla yiyen sen değil misin anne? Kendi elli yıllık kadın duyguna inanmayıp da onun bunun sözüne niçin kanıyorsun?

—Bana hiç kimse dün bugün yediğimiz etin kedi eti olduğunu söylemedi.

— O halde buradan pencere önüne gidinceye kadar sen bunu nasıl buldun?

— Dün öğleden beri Şekibe'nin sincap kedisi kaybolmuş.

—Olabilir.

— Sana hediye gelen tavşanla bu kedinin aynı zamanda kayboluşu çok tuhaf bir tesadüf değil mi?

— Evet ben de bu tesadüf tuhaf derim. Ama bizim tencerede kaynayan tavşanın komşunun kayıp kedisi olması zannına düşmeni doğrusu ben daha tuhaf buluyorum.

Telâşlı telâşlı sokak kapısı çalınır. Necip dudaklarını yalaya yalaya kapıya koşarak:

— Kimdir o?

— Aç yavrum aç... Ayakta duracak halim yok.

Odadakilerin hepsi bu sese kulak kabartırlar.

Fevziye Hanım:

— Şekibe'nin sesi.

Avnussalâh öfkeyle:

— Hah hepsi bitti, kendi derdimizi bırakıp da şimdi kaybolan kedinin yasını dinlemek kaldı. Aldırmayınız.

Fevziye Hanım — Aldırmayınız ne demek? Kapıyı açmama kolmaz.

Avnussalâh — Öyleyse ben odadan çıkıyorum. Bu bunak karıyla kafa şişirmeye vaktim yok.

Fevziye Hanım — Acıklı kadını biraz dinlersek ne lâzım gelirmiş?

Avnussalâh — Söze de bakınız Acıklı»... Herkesin evlâdı ölüyor da kimse böyle mahalleyi matem velvelesiyle doldurmuyor.

Kapı: «Çat... Çat... Çat...»

Fevziye Hanım haykırır:

— Necip aç oğlum... Aç... Kadını bekletme.

Kapı açılır. Şekibe Hanım sarhoş gibi iki yanına sallana sallana içeri girer girmez uzun uzun ah ve vahlarla Fevziye Hanım'ın boynuna sarılarak:

— Duydun mu kadınım başıma gelenleri? Sincap'ımı çaldılar. Rahmetli kocama nüzul indiği zaman vallahi bu kadar kederlenmedimdi. Keşki evim barkım yanaydı da kedim kaybolmasaydı...

Fevziye Hanım — A ,komşucuğum kendini bu kadar üzme. Bak şu haline şamama kadar olmuşsun. Kedidir bu, şimdi kim bilir nerelerde sürtüp duruyor. Elbette gelir, seninkinden iyi kapı mı bulacak?

Şekibe Hanım — Ah nereden gelecek, kaybolalı otuz saatı

geçti. Su çanağı, yemek tabağı, yattığı minderi, üstünün yorganı bomboş duruyor. Gördükçe içim fena oluyor. Tıpkı evlâdını gömen acıklı analara döndüm.

Fevziye Hanım — Gelir diyorum sana, inan gelir. Cenab-ı Hakka özünü doğru tut, bekle. Gelir.

Şekibe Hanım dövünerek:

— Etler pahalıya çıkalı artık tencerelerde kedi köpek kaynıyormuş. Sincap'ıma nasıl kıydılar acaba? Yapanların da inşallah kafaları kesilsin, derileri soyulsun. Cins kediydi hanım, bir daha ben öylesini nerede bulurum? Büyük anası Van azmanıydı. Babasını kafesle Samsun'dan getirdiler. Söylemesi ayıp iyi döl almak için evde biz elimizde çiftleştirirdik.

Şekibe Hanım bu yası arasında, önlerindeki sahanın kalayını sıyırırcasına içine ekmek banan çocukların kapış kapışlarına bakarak:

— O kadar iştahla ne yiyorsunuz?

Necip — Tavşan.

Şekibe Hanım irkilerek:

— Nereden buldunuz?

Necip — Ağabeyim ucuz bulmuş almış.

Şükriye hemen ağabeysinin yanlışını düzeltmeye atılarak:

—Satın almamış, kendisine Adapazarı'ndan hediye gelmiş.

Şekibe Hanım bu sözlerden pirelenerek hafif bir ispazmoz içinde:

— Satın almış, hediye gelmiş, sözleriniz birbirini tutmuyor. İşin içinde bir karışıklık var. Bu pahalılıkta kim kime tavşan hediye eder? Tavşanın okkası koyundan daha pahalı olmalı. Bu mahallelere keçi eti bile girdiği yok. Söyleyiniz bakayım. Siz tavşan yiyecek kadar kibarlaştınız mı?

Zavallı Fevziye Hanım bu çabuk çabuk sorulanlara tek bir cevap bulmak için kıvranırken Şekibe Hanım yaygarayı basarak:

— Çenen mi tutuldu kadın neye cevap vermiyorsun? Yoksa kediciğimi tavşan niyetine yediniz mi?

Fevziye Hanım boğulur gibi hıçkırıklar içinde:

— A... A... O nasıl lakırdı komşum. Hiç kedi yenir mi? Ö... Ö...Ö ...

— Neye öğürüyorsun öyle?

— Kedi lakırdısından gönlüm bulandı da...

— Neler duyuyorum Rabbim... Hiç kedi lakırdısından kusulur mu?

Şaşkınlıktan büsbütün bönleşen Fevziye Hanım:

— Aklıma eti geldi de midem kabardı...

— Allah şaşırtıyor da saklamak istediğiniz şeyi çatır çatır söyletiyor. Yamyamlar Sincap'ımı şapır şapır yediniz.

— Ö... Ö... Ö... Ö...

— Gösteriniz bana, sahanda kemiklerini olsun göreyim. Öpeyim, hepsini toplayıp bahçenin bir köşesine gömeyim.

Sokak kapısı hızlı hızlı çalınır. Necip açmaya koşar. Komşu çocuklarından Hüsnü elinde sarkan kirli bir şeyle içeri girerek:

— Şekibe Hanım teyzem burada mı?

— Burada.

— Göreceğim.

— Şu odada... Gir.

Hüsnü, kadına doğru yürüyerek:

— Teyze...

—Ne var oğlum?

— Sincap bulundu.

— Ah ağzını öpeyim yavrucuğum. Nerede?

Hüsnü, elindeki kirli, kokmuş şeyi uzatarak:

— İşte derisi... Yüzmüşler, viraneye atmışlar.

Şekibe Hanım murdar deriye sarılarak bayılır.

Yenen şeyin tavşan eti olduğu hakkında Avnussalâh'ın sözlerindeki foyayı tamamıyle meydana çıkaran bu gerçek önünde Fevziye Hanım'ın midesi sürekli öğürtüler ile döner. Bu bayılma ve kusma sahnesi Şükriye'nin de safrasına dokunur, o da yediklerini geri çıkarmaya başlar. Necip de vakanın iğrençliğini duyarak bir köşede bulantıya tutulur.

21

RAHMETLİ Hayrullah Efendi ailesinin kedi eti yediği ve Sincap hakkındaki cellâtlığı mahalleye yayılır. Bu kedi kasaplığına karşı bütün komşular arasında büyük bir köpürme ve nefret uyanır. Fakat Avnussalâh bu nefret dolu dedikodulara hiç kulak asmadı.

O, Sincap'ı bile bile yedi. Anası gibi hiç öğürmedi. Çeşni

değiştirmekten başka bir tiksinti duymadı. Onun için açlıkta domuz, fare, köpek gibi her hayvan yenirdi. Nitekim uzun süren kuşatmalarda bu iğrenç mahluklar yüksek fiyatlarla satılarak yenmişti .

Yine Avnussalâh'ta züğürtlük uzadı. Sirkeci, Galata ve Beyoğlu taraflarındaki lokantalarda bu dolandırıcının biçimi bilindiğinden bir zaman için oralarda boy göstermeye cesaret edemedi.

Mahallesinde ise kedi cellâdının evi taşlandı, şangır şungur camları aşağı indirildi. Onu birkaç defa sokakta patakladılar. Her rast geldikleri yerde bu yamyamlığından dolayı yüzüne tükürüyorlardı. Karakola şikâyet ettiler. Lâkin işin kanun tarafı açıkça belli olmadığından bir şey yapılamıyordu.

22

AVNUSSALÂH işlerin bu çapraşıklığından usanarak yeniden emniyetli bir işin peşine takıldı. Şevkiye Hanım'ın sevgilisi Nedim Bey'e yazdığı mektuptaki sırları çözmeye çalışıyordu.

Bu iş için Ali Safder'le buluştular.

Avnussalâh — Haydi bakalım. İşe sıvanalım. Vakit geçiyor, ihtiyarın kasası soyulmadan vakaya el koymalıyız.

Ali Safder şaşkınca bir düşünüşle:

— Bu kapalı işi neresinden elimize alabileceğiz. İhtiyarın evini, konağını, semtini bilmiyoruz.

— Bilmeye uğraşacağız.

— İlkin bir ipucu yakalamak lâzım.

— Bu uç benim elimde.

— Ben de göreyim.

— İhtiyarın alıp da sonradan yıkılmış olan Boyacıköyü'ndeki yalının arsasını ziyarete gideceğiz.

— Kuru arsayı ziyaretten ne çıkar?

— Çok şey çıkar oğlum.

— Anlat.

— Yalının arka bahçesinde bir mahzen ve onun içinde bir kuyu olduğunu unuttun mu?

— Unutmadım ama ihtiyarın hazinelerini perilerin oraya taşımış olduklarına da doğrusu hiç zihnim yatmadı. Buna sayıklamadan başka bir mana verilemez.

— Hazine bahsinin üçüncü dördüncü derecede bir ehemmiyeti vardır. İşte başka kolpo var.

— Nedir?

— Nedim Bey pardesüyü değil, ehemmiyetli sırları olan mektubu çaldırdığına çok sıkılmaktadır.

— Peki...

— Çalan adamlar (yani biz) hırsız makulesinden olduğumuz için bu mektuptan yer yer faydalanmaya kalkacağımız belli bir şeydir. Şimdi Nedim Bey bizi bulabilmek için çıldırıp durur.

— Bu da olacak şey.

— Mektupta **mahzen, kuyu** ve **hazine** lakırdıları var ya... İşte bizim kapana fare tutulur gibi bu yemin kokusuna gideceğimizi umar. Onun için bizi tanıyabilmek için bu yalı arsasında gizli gizli dolaşır.

— İyi söylüyorsun ama biz oraya gidersek onu tanımakla beraber kendimizi de ona göstermiş olmaz mıyız?

— Her türlü ihtiyatı alırız, yani görüp de görünmemeye çalışarak oralarda dolaşacağız.

İki arkadaş yanlarına bir elektrik feneri ve daha başka ufak tefek hırsız edevatı alarak bir sabah erkenden ilk vapurla Boğaziçi'ne indiler. Boyacıköy'ü tarafındaki yıkık yalı arsalarını birer birer gözden geçirmeye başladılar. Güya o civarlarda geçici gibi üzerlerine dikkat çekmeyecek alagalı bir gezinişle dolaşıyorlardı. Fakat yıkık yalı çoktu. Şimdi Emirgân'la Boyacıköy'ün birleştiği iskeleden başlayarak Rumelihisarı'na doğru yürüyorlardı. Damat Ferit'in yalısına kadar olan arsalardan hiç birini gözleri tutmadı.

Daha ilerlediler. Artık buraları bir şehir parçası değil, görünmez olmuş mahallelerin kuru topraktan meydana gelmiş uzun uzun giden viranelerdi. Ne deniz kenarında yalı kalmıştı, ne de dağ tarafında bahçe.

Öyle bir yere geldiler ki, sarp bir kayalık dik bir duvar halinde yükseliyordu. Üzerinde bodur ağaçlardan bir koruluk vardı. Kuzey doğuya bakan bu kayalığın yerle birleştiği noktada yarı yarıya çalılarla örtülmüş bir demir kapı gördüler.

Avnussalâh hemen sevinçle:

— Aradığımız mahzenin kapısı işte bu olmalıdır. Yüzde doksan dokuz böyledir diyorum.

— Kapı kilitli mi acaba?

— Bilmiyorum.

— Açıksa hemen mahzene inelim mi?

— Acele lâzım değil. Buranın gözlenmekte olmadığına emin değilim.

— Bu mahzenle hiç alâkalı değilmişiz gibi yürüyelim. Bu kayalığın üzerindeki koruluğa tırmanacak bir yol bulalım. Yapraklarını arasına saklanalım. Aşağıda ne oluyor ne olmuyor gözetleyelim. Bakalım ne göreceğiz.

Biraz daha ilerledikten sonra yandan koruya doğru yükselen bir sıçan yolu buldular. Kâh iki ayak ve kâh elleri üzerinde emekleyen çocuklar gibi dört ayak olarak yokuşa saldırdılar. Ayaklarının altından kayalar yuvarlanıyor; ellerine, elbiselerine dikenler batıyordu. Epey zorlukla bodur ağaç ormanlığının içine daldılar ve yeşilliğin arasında görünmez oldular.

Şimdi kendileri görünmeden aşağısını pek güzel seyredebiliyorlardı. Kayalık bir nevi nal biçiminde olduğundan ve gözleme yeriyle demir kapı bu nalın hemen iki ucunda bulunduğundan baktıkları yerden mahzenin giriş yerini çok iyi görebiliyorlardı.

Böylece pusuda bir saat, iki saat beklediler. Tek tük gelip geçenlerden başka dikkate değer bir şey göremediler.

Ali Safder'in bu uzun ve bir işe yaramaz gözcüklükten içi sıkılarak:

— Böyle kuru kuruya beklemekten ne çıkar? Şu gördüğümüz demir kapının mektupta söylenilen mahzen kapısı olduğunu kestirerek burada saatlarca beklemek budalalıktır.

— Biraz daha bekleyelim. Acaba bizim buradaki gizlendiğimizi bir gözleyen var mı? Bunu merak ediyorum.

— Sanmam. Sabah karanlığı buralarda kendine iş arayan bizden başka bir budala bulunacağını aklım kesmez.

Bu sırada demir kapıya, koruluğa ve etrafa dikkatle bakarak ve arada bir durup düşünür gibi yaparak biri geçti.

Avnussalâh yavaşça:

— Haber bunda.

— Şu herifin kılığına kıyafetine bir baksana. Şevkiye Hanım'ın sevgilisi Nedim Bey'i andırır bir yeri var mı?

Sahiden de görülen adam ayağının poturu, sırtının saltası, başının biçimsiz kasketiyle Marmara kıyılarından gelen köylülere, manava, ırgat başıya, sözün kısası Nedim Bey'den başka her şeye benziyordu.

Avnussalâh bu fikre karşı söylenenlere cevap olarak:

— Bu Karagöz göstermeliği tip Nedim Bey'in kendisi değilse de onun bir adamı, buralara tayin ettiği bir bekçisi olamaz mı?

— İş farzetmeye kaldıktan sonra tabiî sözün arkası gelmez.

— Ben inat ediyorum, o herif rasgele bir geçici değildi. Onun buralara bakınışındaki araştırma hallerinin farkına varmadın mı?

Ali Safder sustu. Geçen o herif de bir daha gözükmedi. Bir saat kadar daha beklediler.

Ali Safder'in yine tahammülü yanarak:

— Aç karnına bu dikenlerin arasında av bekleyen vahşî hayvanlara döndük.

— Ağlama Safder, ağlama. Sana beş kuruşluk kuru boğaça alacak kadar param var. Canın sıkıldıysa şimdi sözden işe geçeceğiz .

— Ne yapacaksak yapalım artık.

— Sen burada biraz daha bekle. Ben aşağıya inip demir kapıyı bir muayene edeyim. Açabilirsem mahzene ineyim.

— Niçin beraber gitmiyoruz?

—Bir kapana düşersek beraber düşmeyelim. Dışarıda kalan içeridekini kurtarır.

— Pek ince düşünüyorsun.

— Öyle lâzım geliyor. Sen buradan bir yere kımıldanma. Gözlerini gelip geçenlerden, hele mahzen kapısından ayırma, hale göre hareket et.

Arkadaşına bu dersi verdikten sonra Avnussalâh ağır ağır aşağıya yalı viranesine indi. Etrafı süze süze yerin yamrı yumru toprakları, taş yığınları üzerinden atlaya atlaya demir kapının önüne geldi. Yüz yıldan fazla zamanın rutubetine dayanmış bu ağır iki kanadın üzerine iki demir halka vardı.

Avnussalâh kilidin deliğini gözden geçirdi. Büyüktü. Bunu açmak için kim bilir kaç okkalık eski tabancalar kadar iri bir anahtar lâzımdı. Kanadın birine dayandı. Kapı epeyce bir dayanışla paslı menteşeleri üzerinde boğuk bir inilti ile açıldı.

Kırk ayağa benzeyen uzun taş merdivenden aşağıya baktı. Burası gittikçe karanlığı koyulaşan zifirî bir bacayı andırıyordu. İçeri girdi. Kapıyı tekrar üzerine kapadı. Elindeki elektrik fenerinin düğmesine dokundu. Aşağıya su gibi bir ışık direği uzandı. Merdivenin küherçileli kenarlarına tutuna tutuna dikkatle aşağı inmeye başladı. Taş basamaklardan bazıları çökmüştü. Saya saya iniyordu. Tamam otuz sekiz ayakta yeri buldu.

Burası âdeta kayalığın içine oyulmuş ve bir kısmına tonoz örülmüş bir kovuktu. Yere adım atamadı. Çünkü her yandan gelen su sızıntıları yeri tamamıyle göllendirmişti. Bastonunu daldırdı ,yarısından fazlası suya gömüldü.

Şevkiye Hanım'ın mektubunda söylediğine göre bu mahzende bir kuyu bulunacaktı. Acaba bu sular oradan mı taşıyordu? Perilerin hazineyi içine taşıdıkları kuyu... Hep bu garip bilgiyi hasta ihtiyarın sayıklamalarından sayan Şevkiye Hanım'ı Avnussalâh şimdi haklı buluyordu.

Bu düşünceler içinde Avnussalâh bastonu ile suyu karıştırdı, karıştırdı. Fakat cambul cumbul bu küçük gölün içinde ilerlemeyi göze aldıramadı. Çünkü mahzen içinde varlığı iddia olunan kuyuya düşerek yokluğa karışması ihtimali vardı.

Bu arada yukardaki demir kapının taş duvarlara çarpmasından uğursuzluğu büyüyen bir gıcırtı ile açıldığı duyuldu. Avnussalâh hemen fenerini söndürdü.

Kim geliyordu acaba? Kimse inmedi. Yalnız şöyle bir azar işitildi:

— Melun hırsız, sonunda kapana tutuldun mu?

Hemen kanat kapandı, ses kesildi.

Avnussalâh orada donakaldı. Demek orası bir kapandı. Kendisi sonunu düşünmeyerek tutulmuştu. Şimdi ne yapmak gerekti? Kuyuya düşmek tehlikesini göze aldırarak bu gölün içine saldırsa bile kaçmak için ileride bir' çıkar yol bulmak imkânı yoktu. Yukarıya çıksa kendi kendine yakasını düşmanlarının eline vermiş olacaktı. Bulunduğu yerde beklese yukarıdakiler aşağıya ineceklerdi. İşte kapana tutulmak buna denirdi.

Dakikaların değil, saniyelerin geçmesi Avnussalâh için pek ehemmiyetli idi. Gelen her an geçenden büyük bir tehlike gösteriyordu.

Yukarıdakiler içeride miydiler, dışarıda mı? Bunu anla-

mak için Avnussalâh elektrik fenerini ne olursa olsun diyerek yukarıya çevirdi. Gittikçe yayılarak zayıflayan elektrik ışığı en üstüne kadar taş merdivenleri aydınlattı. Demir kapı kapalıydı. Ve içeride kimse yoktu.

Yüzde bir kurtulma şansı bulabilirim diye vücudunu sarsan bir helecan içinde Avnussalâh merdivenden yukarı saldırdı. İçerde kimse yok, fakat demir kapıya atıldı, asıldı, kanadı sımsıkı kapalı buldu.

Oh... Bunda korkunç bir tuhaflık var. O paslanmış kilit nasıl işledi? Ve bunun koca anahtarı kimde idi? Kapanış şekli ne olursa olsun asıl iş orada hapsedilmiş olmakta idi. Birkaç defa daha kanadı var kuvvetiyle sarstı. Bir türlü yerinden oynatamadı. Bütün vücudunu soğuk bir ter kapladı. Zihni bulandı. Artık düşünemiyordu. Bu çaresiz halde düşünmek ne para ederdi ki... Dünyanın bütün dahileri bir araya toplansalar nefesleriyle bu demir kapıyı eritemezlerdi ya?

Delikanlı, bu taştan mahfazanın kapalı demir kapısı önünde kıvrım kıvrım kıvranmakta iken dışarıda demir kapının halkaları oynar gibi bir tıkırtı oldu ve arkasından şu ses duyuldu:

— Salâh...

— Sen misin Safder?

— Benim, benim. Kokma.

— Orada ne yapıyorsun?

— Kapıyı açmaya uğraşıyorum.

— Anahtar var mı?

— Anahtara lüzum yok.

— Ya nasıl açacaksın?

— Çakı ile.

— Tuhaf şey.

— Hani o deminden gördüğümüz poturlu herif...

— Ey?...

— Kapının iki demir halkalarını birbirine iple sımsıkı bağlayarak seni böyle hapsettikten sonra koşa koşa gitti.

— Nereye acaba?

— Polis karakoluna gitti sanırım. Seni yakalatacak.

— Aman Safder elini çabuk tut.

— Şimdi, şimdi. Korkma.

Sahiden de ip çabucak kesildi. Demir kanadı Salâh içeri-

den itti. Safder dışarıdan çekti. Kapı yine ürkütücü bir gıcırtıyle açıldı.

Orada bir saniye fazla durmak tehlikeliydi. Hemen tabanları kaldırdılar. Rumelihisarı tarafına koşuyorlar ve bu kaçışları sırasında da birbiriyle nefes nefese şöyle konuşuyorlardı:

Safder — Böyle eski yangın köşklüleri gibi nereye kadar koşacağız?

Salâh vücudunun soğuk teri içinde hâlâ biraz titreyerek:

— Deminden gizlenmiş olduğumuz koruya kadar...

— Aman buralarda durmayalım monşer...

— Durmak lâzım Safder...

— Niçin?

— Anlamak istediğim pek ehemmiyetli şeyler var. Koruda konuşuruz.

— Sonra yakalanırız.

— Sen benim kumandamda oldukça dünyanın polislerinden korkma.

Tehlike yerinden biraz açıldıktan sonra koşuşlarıyle göze çarpmamak için yürümelerini yavaş adımlara döktüler. Tıpkı yolda gidenler gibi yürüyorlardı.

23

YİNE deminki keçi yoluna geldiler. Düşe kalka koruya kadar tırmandılar. Yine demir kapıyı gözleyecekleri bir noktaya sokuldular. Yine onlar her tarafı gözlüyorlar, fakat kendilerini kimse görmüyordu.

Helecanla çıktıkları dik yokuşun yorgunluğundan körük gibi göğsü şişip inen Safder kesik bir söylenişle:

— Tuhafsın Salâh tuhaf... Hem korkuyor hem davul çalıyorsun.

— Neden?

— Bu yakalanmak tehlikesi karşısında artık buralarda durulur mu?

— Anlamak istediğim ehemmiyetli şeyler var diyorum sana...

— Nedir bu ehemmiyetli şeyler? Ben de bileyim.

— Buradaki gözlememizin sonunda Nedim Bey'in semtini, kim olduğunu öğreneceğiz. Ama gözlerini dört aç.

— Niçin?

— Bugün sana çok ehemmiyetli bir rol düşüyor.

— Bu ehemmiyetli rolü niçin kendin oynamayıp da bana yüklüyorsun?

— Benim oynamama imkân yoktur.

— Neden?

— Neden olduğunu şimdi söylerim. Ben aşağıya indikten sonra sen buradan neler gördün ilkin onu anlat bakayım.

— Sen aşağı indikten sonra o poturlu herif elinde koca bir iple arsanın ortasında meydana çıktı.

— Arsanın ortasında meydana çıktı ne demek? Bu uğursuz, oraya zembil ile inmedi ya? Ne taraftan geldi?

— Ne taraftan geldiğinin farkında olamadım.

— Ah Safder ah öyle nazik zamanlarda uyunur mu?

— Uyumadım, ama bilmem nasılsa bir dalgınlığıma geldi.

— Neyse... Sonra ne oldu?

— Söve saya hemen demir kapıya seğirtti. Elindeki iple kapı halkalarını birbirine sımsıkı bağladı, sonra şöyle bağırdı: «Kerata bekle bakalım orada... Ben sana şimdi lokantalardan pardesü çalmayı gösteririm. Kendi kendine gelip kafese girdin köpoğluköpek...» Anlıyorsun ya hep bu iltifatlar sana... Ve daha sonra ensesini kaşıyarak düşündü: Acaba hangi polis karakolu buraya daha yakındır?

— Zihnindekileri böyle bağırarak mı düşünüyor?

— Evet.

— Hayvan oğlu hayvan... Ey sonra?...

— Sonra Emirgân'a doğru koşa koşa yolu tutturdu.

— Demek şimdi herif polislerle beraber buraya gelecek?

— Şüphesiz.

— Kafesi boş bulunca...

— Dur bakalım neler olacak?

— Safder bu herif benim mahzene girdiğimi görmüş, onun için şimdi benim yüzümü tanıyor demektir.

— Öyle olacak.

— Seni görmedi, yüzünü de tanımıyor.

— Evet.

— Hah... Sen bugün bu herifin peşine düşecek, uzaktan uzağa arkasından gideceksin, nerelere girip çıktığını öğrenecek, akşama bana raporunu vereceksin.

— Hep bu uzun hafiyelik aç karnma mı olacak?

— Böyle günler için sakladığım ihtiyat akçesinden sana beş lira vereceğim. Ama iyice lâzım olmadıkça on parasını israf etmeyeceksin. Böyle birkaç liranın olmamasından bazı bazı yüzlerce liralar elden kaçırılır. Bu sözlerimi ehemmiyetle dinle. Bu işi başar, sonra liraları aramızda avuçla bölüşürüz.

— Bu piyazlara karnım tok ama kuru vaatten de başka bir şey olmasa lira şıkırtısı kulağa ve gönüle hoş geliyor.

Bu sırada ayak sesleri duyuldu. Lakırdıyı kestiler. Önde yine o herif arkada iki polis viraneye girdiler.

Poturlu adam hemen mahzen kapısına koştu. Halkaların bağının çözülmüş olduğunu ve kesik ipin kıvrım kıvrım yerde yattığını görünce sövüntülü bir hayretle öfkesi taşarak ağzını bozmaya başladı:

— Vay dinini, imanını... Kerata içeriden bu ipi nasıl kesti? Kapıyı açmış kaçmış.

— Ahmak herif lodosa poyraza sövüyor. Bende din iman ne gezer.

Aşağıdaki poturlu herif yanındakilere:

— Efendiler siz polissiniz. Böyle hırsız işlerinden anlarsınız. Bir yol bakınız; bu ipi nasıl kesmiş?

Polisin biri yerden birkaç parçaya bölünmüş ipi alıp dikkatle gözden geçirerek:

—Bıçakla kesmiş...

Poturlu — Parmaklarıyle koparamaz ya, bıçakla kestiği belli. Fakat şu içeriden bu işi nasıl hokkabazlıkla görmüş?

Öteki polis — Bu ipi içeriden kendisi kesmemiştir. Kapının ardından: «Can kurtaran yok mu?» diye bağırmıştır. Yoldan geçenlerden biri bu sese koşarak ipi kesmiş ve adamı kurtarmıştır. Bu başka türlü olamaz.

Poturlu — Hay aklına kurban olayım efendi, bu işi dediğin gibi olmuştur. (Kendi kafasını yumruklayarak) Ben bu kalın kafamla bu tarafı düşünemedim. İpi bağladıktan sonra burayı boşlayarak hemencecik size koştum.

Polis — Üzerine kapıyı bağladığın o kaçan herif bu mahzene ne iş için girmiş?

Poturlu — Ne iş için girdiğini bilmiyorum. Bizim efendi bana: «Bu mahzene göz kulak ol, lokantadan benim pardesümü aşıran hırsız bir gün kendi ayağıyle gelip oraya girecektir.»

dedi. Ben de onun emrini tutarak buraları her gün gözetliyordum. Bu sabah sahiden de bu demir kapıdan içeri birinin girdiğini gördüm. Hemen halkaları bağlayarak size koştum.

— O adamı bir daha görsen tanır mısın?

— Tanırım... Çünkü suratına iyice baktım.

— Bu herif sizin beyin lokantadan pardesüsünü mü aşırmış?

— Evet, evet. Yüz liralık pardesü.

— Sizin bey bu hırsızın bir gün kendi ayağıyle gelip de bu mahzene gireceğini nasıl bilmiş?

— Orasını bilemem.

Birinci polis — Sizin beyin pardesüsünün çalınmasıyle hiç münasebeti olmayan dışardan bir adam merak ederek içerisini görmek için bu mahzene girmiş olamaz mı?

Poturlu — Olabilir.

Birinci polis — Ya o adam öyle biri ise?...

İkinci polis — O da olabilir ama suçsuz bir adamın üzerine demir kapıyı bağlamanın ne büyük bir suç olacağını biliyor musun?

Poturlu — Bilmiyorum, vebali bizim beyin başına.

Birinci polis — Vebali bizim beyin başına demekle bu işten kurtulamazsın. Bir davacı çıkarsa cezayı sen çekersin.

İkinci polis — Bağdan kurtulan herif hemen sıvışmış. Onun davaya cesareti olmadığı görülüyor.

Poturlu — Aklına kurban olayım polis efendi. Mahzene giren herif çingözün biri idi.

Üçü konuşa konuşa viraneden çıktılar. İskele tarafına doğru yürümeye başladılar.

Avnussalâh telâşla:

— Haydi Safder şu poturlu herifin peşine düş; kendini sezdirmeden beraber dolaş. Öğrendiklerini akşama gel bana anlat.

— Akşam nereye geleyim?

— Bizim eve.

— Bana kedi dolması mı yedireceksin?

— Vallahi mahalledeki kedilerin hepsini bitirdik. Damlarda bir uyuz kaldı. Onu da benim midem almıyor. Haydi uç... Herifin izini kaybedersen iş turfa olur, uzar. Demiri tavında dövelim. Biz açık alınla namussuz yaşıyoruz. Nedim Bey na-

musu cinayetine maske yapıyor. Karmanyolacıyı karmanyolalayacağız. Ben kokusunu aldım. Bu dalaverenin sonunda çok para var. Haydi baba torik uç...

Ali Safder de kollarını kanat gibi açarak korudan aşağıya uçtu.

24

AKŞAM oldu. Avnussalâh aziz arkadaşını evinde bekliyor ve ona yemek hazırlıyordu. Yemekler tatta hafif gıdada kuvvetli, lezzetli şeyler değil. Onun bu telâşı içinde Ali Safder çıkageldi .

Avnussalâh — Bak seni doyurmak için uğraşıyorum. Ucuz buldum. Palamut balığı. Fakat ne yalan söyleyeyim, denizden bugün çıkmış değil. Turp salatası beraber iyi kaçar. İki çekimlik de rakı... İster ağzına iç, ister burnuna...

Ali Safder bu ikrama karşı arsızca bir sırıtışla:

— Telâş etme birader aç değilim.

— Ne diyorsun?

— Karnımı tıka basa doyurdum da geldim.

— Etme Allah aşkına...

— Cebimde beş lira varken bu eve aç gelmek ahmaklığını benden bekler misin?

—Ulan o beş lirayı ben sana lâzım olunca harcarsın diye vermiştim.

— Açlık ihtiyaçların en büyüğüdür.

— İnsan her zaman böyle çarpmaz ya ara sıra da kendi çarpılır. Peki ileride haklaşırız. Ne iş gördün bakalım?

— Gördüğüm işin büyüklüğü karşılığında bu parayı kendi kendime helâl ettim.

— Büyük iş gördün ha?

— Umduğundan çok...

— Haydi bakalım, bulduklarını bana arz et.

— Poturlunun arkasına düştüm. Fakat çok alargadan sığ gidiyorum. Emirgân'a doğru yürüdüler. Herif bir zaman polislerle beraber gittikten sonra onlardan ayrıldı. Emirgan'da bir bakkal dükkânına girdi. Ben dışarıdan onun her hareketini iskandil ediyordum. Babacan doğru telefona koştu. Aleti eline

aldı, sinirli kaş göz işaretleriyle hızlı hızlı taşıp dökülüyordu. Kiminle ve ne konuşuyordu? Dışarıdan işitmek mümkün değil. Fasulyenin, patatesin cinsini ,okkasını sormak için herkes oraya girebilir. Ben de hemen kararımı verip içeriye daldım.

«Bakkal koca bir defterin yapraklarını çevirmekle uğraşıyor. Ben laf olsun diye çırağa şunu bunu soruyorum. Ama kulağım poturluda... Karşı tarafın ne söylediğini duymuyorum. Yalnız poturlunun dediklerini, ağzından çıkanları duyuyorum.

«Poturlunun şivesi bozuk sesi:

«— Evet efendim. O günden beri emrettiğiniz yolda işe devam ettim.

«— ...

«— Tamamıyle.

«— ...

«— Kara pantollu, caketalı, melun bir suratı var.

«— ...

«— Bu kadar tekdir buyurmayınız efendim. Yine gelir, bu sefer zincir ile bağlarım.

«— ...

«— Peki efendim. Başüstüne. Şimdicik, şimdicik.

«İşte bu kadar. Telefon kapandı, ben yüzümü poturluya «dönüp göstermeden dükkândan çıktım. Bu 'Peki efendim. Şim«dicik şimdicik'lerin anlattığı manayı anlamaya uğraşıyorum.»

— Nedim Bey fena halde sinirlenmiş olacak. Fazla bir şeyler öğrenmek için herifi yanına çağırıyor.

«— Ben de öyle anladım, ve anladığım da doğru çıktı. Poturlu saatına baktı. Bütün ahmakların zihin hesabı yaptıkları zamanki gibi başını havaya kaldırdı. Gözlerini büzdü, dudaklarını kıpırdattı. Anladım ki herif yetişmek için vapur saatını hesaplıyor. Sonra iskeleye doğru yürüdü. Ben de arkasından. Fakat o bekleme yerine girdi, ben alargada durdum. Çok geçmeden vapur da İstinye'den doğru gözüktü. Geldi, iskeleye yanaştı. Ben en sonra bilet alarak vapura girdim. Baktım herif birinci mevkide yok. Onu baş tarafta ikincide gördüm. Ben de oraya oturup da kendimi ona belletmemek için birinciye çekildim. Ama bütün dikkatimi onun bulunduğu tarafa veriyordum. Köprü'ye yanaştık, kalabalık birbirini ite sıkıştıra dubaların üzerine akarken dört beş kişi ara ile ben de

avımın arkasına düştüm. Hayvan herif Galata tarafına doğru âdeta tırısa kalktı. Karaköy, Tünel tarafı, Domuz sokak, bir iki kirli sokak başından geçtikten sonra sağdan bir dik yokuşa saldırdı. Havayı bulmak için ormanlarda birbiriyle yarışarak yükselen ağaçlar gibi güneşi kapatan kat kat taş binalar... Poturlu bunlardan birinin açık duran kapısından içeri girdi. Binanın kapısı üstünde şu adı okudum: Torosoğlu Hanı. Bir dakikalık bir ara ile arkasından ben de daldım. Taş merdivenin başındaki aralıkta cezvelerini sürmüş, fincanlarını bardaklarını dizmiş çok dikkatiyle uğraşır görünen bir kahveci. Poturlu merdivenin birinci sahanlığını geçtikten sonra kahveciden sordum:

«— Şimdi içeri biri girdi.

«— Evet.

«— Aradığım bir adam var ona benzettim. O mu, değil mi acaba? Adı nedir söyler misin?

«— Şaban Efendi.

«— Ne iş yapar?

«— O burada hiç bir iş yapmaz.

«— Öyleyse bu hana neye giriyor?

«— Nedim Bey'in adamıdır, onun ev işlerine bakar.

«— Nedim Bey... Ha, evet... Bürosu kaçıncı kattadır?

«— Üçüncüde.

«— Teşekkür ederim.

«— Bir şey değil.

«Küçük bir helecanla merdivenleri çıkmaya başladım. Birinci, ikinci, üçüncü katta koridora yürüdüm. Sağlı sollu birkaç daire geçtikten sonra dipteki 26 numaralı kapının üzerinde şu plağı gördüm:

TESHİLÂT İDAREHANESİ

Nedim Bey ve şürekâsı

«Açık bir muamele göstermeyen şüpheli böyle adlar altında ne dalavereler dönüyor? Teshilât İdarehanesi... Pekâlâ, ama tahsil edilen şeyler nedir? Şimdi dünyanın en akıllı adamı en çok dolandırandır. Kolaylaştırmak istediğin bir işin varsa Nedim Bey şirketine uğra, kazığı ye...»

Avnussalâh — Gittikçe feylesoflaşıyorsun Safder.

Ali Safder — Sana bedava çıraklık ediyorum. Kazancım yalnız yüksek moralinden faydalanmaktır.

Avnussalâh — Berhudar ol çömezim.

Ali Safder — Sayende ne olacaksam oldum artık.

Avnussalâh — Asıl bahse gelelim.

Ali Safder — «Bu plağı okuyunca bilmem neden yüreğim birkaç defa hop etti. Nedim Bey'le bir dakikacık tanışmak istedim. Bunun için bir bahane uydurmak zor bir şey değildi. Aralık duran kapıyı ittim, içeri girdim.»

Avnussalâh — Çabuk kaşarlandın Safder.

Ali Safder — Ne kadar kaşarlansam senin derecene varamam, ustam.

Avnussalâh — Başkaları tıka basa karınlarını doyururken senin aç kalmaktaki sosyal kötülüğü, zulüm ve hainliği anladın.

Ali Safder — Yalnız anlamak para etmez, çaresine bakmalı.

Avnussalâh — Ey sonra?...

«— Bir ufak koridor... Tamam kapıya karşı ince çubuklu vezne... İçeri adım atar atmaz göze görünür bir köşede kocaman bir kasa... Göz doyurmak, adam aldatmak için bu boş kasalar çığırtkanlık işini görürler. Plaklar: İdare odası, Şef odası. Tütün dumanına boğulmuş idare odasında birkaç baş görerek sordum:

«— Nedim Beyefendi?

«— Şef odasına giriniz.

«Şef odasının önüne gittim. İçeride epey kabarık bir konuşma var. Şaban Efendinin sesini hemen tanıdım. İşimize yarayacak birkaç şey kapabilmek ümidiyle kapı üzerinden içeriye kulak verdim.

«Şaban'ın kurum tutmuş kalın pürüzlü sesi:

«— Efendim emrettiğiniz gibi yaptım.

«— Ben sana böyle mi emretmiştim.

«— Aklımda öyle kalmış.

«— Maşallah izbandut gibisin. Taşı tutsan suyunu çıkarırsın.

«— Evvel Allah...

«— Bir tek adamla başa çıkamaz mıydın?

«— Ne demek efendim anasını bellerdim.

«— Ben sana elektrik lambası verdim.

«— Lambanın eczası tükenmişti.

«— Bir de revolver vermiştim.

«— Aksi gibi roveri yanıma almamıştım.

«— İyi halt etmişsin... Herifin mahzene indiğini görünce hemen sen de arkasından koşmalı, lambanın ışığını suratına tutarak revolveri gösterip teslim ol demeliydin.

«Bu kadarını işitebildim. Orada böyle kapı dinleyen hafiye halinde yakalanmak iyi bir şey değildi. Kapıyı hafifçe fiskeledim. İlk fiskelerim duyulmadı, hızlıca tık tıkladım. Tokça bir ses:

«— Giriniz, dedi. Girdim.

«İlk adımda Şaban Efendiyle göz göze geldim. Tanınmak tehlikesiyle titredim. Fakat herif beyefendiden yediği zılgıt yüzünden öyle şaşalamış ki dalgın bir bakışla beni süzdü. Ama bir şey sezemedi.

«Nedim Beyefendi aşağı yukarı otuz sekizlik, kırklık, çalık benizli sinirli bir yüz, ama çirkin değil. Gözlerinde arada bir şehlalaşan bir çaylak bakışı var. Seyrek gümüş teller karışmış saçları düzgün taralı. Som ipek boyunbağı, iyi bir makastan çıkmış kostümle âhenkli.

«Geniş ceviz yazıhane, maroken kanepe, kübik koltuklar. Sözün kısası, odada çok kimseleri aldatacak bir çeki düzen var. Beyefendide tavır ağır, ciddî, bakışlar kibirli.

«Metresi Şevkiye Hanım'a kasa soymak teklifine kalkışan Nedim Bey bu değil mi acaba? Kendi çıkarı için kolay işleri zorlaştıran bu «teshilâtçı» soruşturan bir bakışla bana:

«— Ne istiyorsunuz?»

«Şimdi tereciye tere satmak lâzım geliyordu.

«Kandırıcı bir gülümseme ve gür bir sesle dedim ki:

«— Bendeniz pamuk tüccarı Manokyan'ın adamıyım.

«— Evet.

«Beyefendiden evet cevabını alınca beyefendiye birinci zokayı yutturmuş olduğumu anlayarak sözümü tamamladım:

«— Bu hafta Mısır'dan, Adana'dan epey mallarımız geldi. Gümrükte bir konşimento karışıklığı olarak balyalarımızdan birkaçı Nedim Bey adına aldırılmış. Bu zat siz misiniz beyefendi?

«Nedim Bey küçük bir gülümseme ile benim saflığıma gülerek:

«— Hayır... Biz pamuk ile uğraşmıyoruz. Gümrükte öyle bir muamelemiz yoktur.

«— Namıâlinize uyan başka bir zat tanıyor musunuz efendim.

«— Hristaki Hanında bir adaşım var, oraya bakınız.

«— Af buyurursunuz, rahatsız ettim.

«— Estağfurullah.

«Selâmladım, çıktım.»

İkisi bir zaman birbirine memnunlukla bakıştıktan sonra Ali Safder sevinçle göz kırparak:

— Tahkikatım nasıl?

— Üç yıldız birçok aferin. Fakat beni telâşa düşürdün.

— Niçin?

— Çırak üç günde ustasını geçerse...

— Fena mı olur?

— Çok.

— Anlayamadım.

— Kendimden üstün akıl ile çalışmasını istemem de.

— Bir ahmakla mı arkadaş olmak istersin?

— Hayır. Üstün zekâ ile arkadaşlıkta zayıf taraf her vakit kaybeder.

— Haydi canım, haydi. Piyaslama beni, kurnazlıkla beni kendinden üstün olduğuma inandırarak ahmaklaştırmaya mı uğraşıyorsun? Benim sana yetişebilmekliğim için daha kırk fırın ekmek lâzım, geçelim bu afileri... İş ehemmiyetli.

— Sahiden de öyle.

— Nedim Bey pençemiz altına girdi.

— Kedi yavrusu tutar gibi onu ensesinden yakaladık.

25

GERÇEKTEN de on beş yirmi gün sonra bu iki dolandırıcıyı sevindirecek bir gelişmeye doğru yol aldı. Bütün Istanbul gazetelerinde şu havadis okundu:

ÇOK EHEMMİYETLİ BİR HIRSIZLIK

«Fındıklı'da eski vükelâdan Atraşzade Muhip Paşa'nın konağında oldukça şaşırtıcı büyük bir hırsızlık olmuştur. İh-

tiyar paşa epey zamandır hasta yatıyordu. Kasa paşanın yatak odasına bitişik odada bulunmktadır. Oraya ancak iç içe olan tek kapıdan geçilebiliyor. Dışardan girilemez. Kırılan kasa son sistem değilse de gayet dayanıklı olduğu bilirkişi tarafından söylenmekte ve altı saattan evvel açılamayacağı iddia olunmaktadır.

«Hırsız veya hırsızlar kasa odasma sokağa bakan pencereden girmişlerdir. Kafesin sürülmüş ve camın kırılmış olması bunu gösteriyor. Fakat oda üçüncü katta bulunduğundan hırsızların o yüksek pencereye kadar ne suretle tırmanabildikleri kestirilemiyor. Ve kırılan camın şangırtısı bitişik odadan duyulmamıştır. Çalınan paranın yüz bin lira kadar olduğu söyleniyor.

«Hırsızlığın çok esrarlı görünen cihetleri vardır. Tahkikat başlamıştır.»

O gün Avnussalâh erkenden kalkmış yine evde sabah kahvaltısı çekişmesi başlamıştı.

Delikanlı anasına, kardeşlerine şöyle bağırıyordu:

— Yarabbim birkaç kara zeytin, küflenmiş peynir, kurumuş ekmek kırıntısı için her gün bu dalaşma nedir? Sokaklarda kemik arayan köpekler, çöplüklerde eşinen horozlar vallahi bizden bahtiyar ve tokturlar. Onlar kazanmadan yemek hakkına sahiptirler. Biraz düşünmeyi bilsek bütün kayıtlardan kurtulmuş hayvanların geçim işinde şimdiki insanlardan çok üstün tarafları olduğunu anlarız. Serbest bir ormanda ayı doğmayıp da Etyemez mahallesinde insan yaratıldığıma o kadar esefleniyorum ki...

Bu sırada kapı tokmağı sinirli bir elin titremeleri altında birbiri arkasına sık ve hızlı kalktı indi.

Avnussalâh öfkeyle yerinden fırlayarak:

— Eline becereyim, e mi? Eşşek... Tokmağı mı koparacaksın terbiyesiz... Sigara yok, kahve yok. Şimdi tiryakiliğin bütün hıncını senden alırım vallahi...

Kapıyı açar, Ali Safder'le yüz yüze gelince hiddeti biraz kırılarak:

— Sen misin?

— Görüyorsun.

— Sabahleyin birine kızdın da öfkeni bizim kapıdan mı alıyorsun?

— Bitik bir haldeyim.

— Bitikliğin açlıktansa böyle erkenden kahvaltı için yanlış kapı çalmış olduğunu hatırlatmak zorundayım. Mahallede kedi kalmadı. Şimdi birbirimizi yiyoruz.

— Az vakit sonra sayemde baklava börek yiyeceksin.

—Sayıklıyor musun ulan, sıtmaya mı tutuldun? Ne vakit yakalandın?

— Bu sabah... Şimdi.

— Allah şifalar versin. Kinin alacak kadar paran yoksa dünya gürültüsünden kurtulursun.

— Bitkinliğim açlıktan, kederden değil.

— Her halde tokluktan, cep dolgunluğundan olmamalı.

— Sevinçten...

— Tayyare piyangosu mu çıktı ulan? Eğer numara cebinde ise şimdi seni boğar cesedini kuyuya atarım.

Ali Safder parmağının ucu ile işaret ettiği yeri arkadaşının burnuna sokarcasına suratına yaklaştırarak:

— Şu haberi oku.

Avnussalâh başlığa bakıp okuduğunu tekrarlayarak:

«— Çok ehemmiyetli bir hırsızlık...»

— Evet.

— Ulan, sen mi bir yerden bir şey vurdun. Paramı vermezsen seni şimdi polise teslim ederim.

— Oku diyorum canım...

Avnussalâh'ın gözleri satırlar üzerinde yukarıdan aşağı ilerledikçe fal taşı gibi açılır. Son kelimeyi mırıldandıktan sonra:

— Ben de bittim Safder.

— Maslahatı kavradın değil mi?

— Ta kökünden...

— Yüz bin lira.

Avnussalâh büyümüş gözlerini burun buruna arkadaşının gözlerine yaklaştırarak yine söyler:

— Yüz bin lira.

— Nedim Bey bu parayı yalamış yutmuş. Payımızı nasıl çıkaracağız?

— Vallahi ağzından burnundan kan getirinceye kadar arkasını yumruklar, elli bin lirasını kusturururn.

— Ben vakanın hakikat olduğuna inanamıyorum, rüya görüyoruz sanıyorum.

Avnussalâh arkadaşını iki omzundan yakalayıp şiddetle sarsarak:

— Kendine gel yavrum, bak, sen sensin, ben benim. Etrafımızdaki eşyaya elinle birer birer dokun, sana varlıklarından haber versinler. Rüya görmüyoruz, hayatın realitesi içindeyiz.

— Bütün ömrümün rüyalarında sayıkladığım yüz bin liraya uyanık iken elimle dokunabilecek miyim? Rüya hakikat olur mu?

— İşte oluyor... Olacak...

— Böyle yüklü bir vurgun... Ne mutlu bize...

Bayram tebriki gibi sarmaş dolaş olarak sıcak sıcak öpüşürler. Bu arkadaşlık öpüşmelerinin tatlı sıcaklığı içinde Avnussalâh:

— Talihimizin bize mesut bir rüyanın sırıttığı bu nazik anları böyle tebriklerle geçirmeye gelmez. Saniye geçirecek vaktimiz yoktur. Bu binlerce liralar kudret helvası gibi kucağımıza gökten dökülmez. Hemen şimdi işe başlamalıyız.

Ali Safder alaycı bir bakışla:

— Nasıl?

— Nedim Bey'e gidip cinayetini tamamıyle bildiğimizi anlatarak payımızı isteriz.

— İlk gidişimizde beyefendi suçu kabul ederek hemen paraları sayar mı? Birçok inkâr ve kaçamak yollarına sapacaktır.

— Şevkiye Hanım'ın mektubu ne güne duruyor? Bu inkâr ve reddi kabil olmayan vesika her yer ve mahkemede hüccet olabilecek bir delildir.

Pek ehemmiyetli birer düşünce ile sahnede dolaşan iki aktör gibi karşı karşıya odayı dolaşmaya başladılar. Sahiden de rasgele Nedim Bey'in karşısına çıkıp da: «Cinayetini biliyoruz. Çaldığın yüz bin liranın yarısını susma payı olarak bize vereceksin.» demekle pay kurtarmak pek mümkün olamazdı. Her şeyin bir yolu erkânı vardı.

Avnussalâh düşünceleri sonunda dalgınca dedi ki:

— Birdenbire işin zorluğunu iyice düşünmeyerek fazla sevindik.

— Evet.

— Aklıma gelenleri söyleyeyim. Dinle...

— Kulaklarım sende.

— Elimizde Şevkiye Hanım'ın mektubu gibi kuvvetli bir vesika olmakla beraber hırsızlığın Nedim Bey tarafından yapıldığını kolayca ispat edemeyiz.

— Biraz düşününce bana da öyle geliyor.

—Evet. Çünkü böyle bir vesikanın varlığı hırsızlığın başkaları tarafından yapılmasına mani değildir.

— Yani Nedim Bey bu hırsızlığa hazırlanmış olmakla beraber ondan önce davranarak bu işi görmüş başka hırsızlar bulunabilir.

— Evet ,iyi anladın.

— Ne yapalım?

— Hırsızın Nedim olduğuna başka deliller elde etmeye bakmalıyız.

— Nasıl?

— Nasıl mı? Hah söyleyeyim. İş, daha pek taze. Gazetelerin ortaya sürdüğü şüphelerden dolayı Nedim Bey, Şevkiye Hanım şimdi tedirgin düşünceler içinde bocalayıp duruyorlar.

— Şüphesiz...

— Onları şaşırtmaya getirip pek ehemmiyetli kolpolar kesebiliriz. Şimdi onlar dışarıya bir ipucu taşırmak korkusuyle birbiriyle ne telefon, ne mektup, ne de başka bir suretle haberleşmezler. Birbirlerini hiç tanımıyorlarmış gibi görünürler.

— Peki.

— Yine himmet sana düştü.

— Ne var?

— Göreceğin bu iş ilk gördüğünden daha ehemmiyetli, daha zor, daha naziktir.

— Ne yapacağım?

— Uzun lafa vakit yok. Hazır ol... Hemen şimdi... Haydi koş...

— Nereye?

— Doğru Fındıklı'ya Atraşzade Muhip Paşa'nın konağına.

— Ne yapacağım orada?

— Şevkiye Hanımefendiyi görmek istediğini söyleyeceksin. Eğer kadın seni kabul ederse Nedim Bey tarafından gönderildiğini, onun pek emniyetli bir adamı olduğunu söyleyeceksin.

— Peki. Sonra?...

— Nedim Bey'in büyük istirhamını bildireceksin.

— Nedir bu istirham?

— Hanıma yazmış olduğu son mektupların geri verilmesi.

— Böyle mektupların olduğuna emin misin?

— Yüzde doksan dokuz.

— Ya bu düşünce bir zandan ibaret çıkarsa...

— Öyle çıkarsa seni ne asarlar ne keserler. Fakat bir de boş atıp dolu vurursak. Nedim'in anasını ağlatırız. Haydi göreyim seni... Şevkiye Hanım'm karşısında alacağın aldatıcı tavırları, kandırıcı yalanları yolda zihninde tekrarlaya tekrarlaya git. Rolünü iyi oyna. Sen dönünceye kadar ben burada bu erkek halimde dokuz doğuracağım.

26

ALİ Safder gider. Avnussalâh boş durmaz. Nedim Bey'i karmanyolaya getirmek için türlü planlar düşünür.

Dedikodu sosyal bir ahlâksızlık sayılır. O, hayatın ara sıra emniyet supabını zorlayan bir tehlike gibidir. Taşıp saçıldığı zaman çok fenalıklara sebep olur. Ne yapalım ki halk dedikoduya bayılır. Sayfalarında bu tatlı yemekle ziyafet çektikleri vakit gazetelerin sürümleri kat kat artar. Dedikodudan zarar görenlere karşılık kazananlar da vardır. Halkın bu beğenmesi ve tiryakiliği tesiriyle bu, onu şeytancasına idare edenlerin ellerinde korkunç bir kuvvettir.

Avnussalâh bu melunluk için yaratılmış bir dedikodu ustası idi. İlkin bu ustalığından faydalanmak için şöyle bir şey yazdı:

«Fındıklı hırsızlığı için çok şeyler söylenmeye başlandı. Vakayı saran esrar sisleri içinde sağlamı çürükten ayırmak epey zor görünüyor.»

«Tahtadan, köhne bir binanın yüz bin liralık bir paraya emniyetli bir yer sayılması ilk bakışta şaşılacak bir iştir. Piyasamızda paranın bu kıtlık ve değeri sırasında böyle çok bir paranın ev kasasında uzun zaman mahpus tutulması pek akıl almayacak garipliklerdendir.»

«Ama sebepler bilinince garipliklerin renkleri de değişir. Paranın konakta bulundurulması hakkında gizliden gizliye ba-

zı sebepler ve vesikalar ileri sürülmektedir. Aile sırlarını açığa vurmaktan çekindiğimiz için şimdilik bu noktalar üzerinde susacağız.«

«Yalnız şu kadar söyleyelim ki bu paranın ev kasasında saklanmasından fayda görebilecek aile insanlarından bazıları bulunduğu iddia edilmekle beraber konak içinden yardım görmedikçe bu hırsızlığın dışardan yapılması düşünülemeyeceği sözü bazı yerlerde ağızdan kulağa fısıldanmaktadır.»

«Yatalak paşanın kaynar çağda taptaze bir karısı bulunması zihinleri çeşitli ihtimallerin hücumuna uğratmaktadır.»

«Bir kere ipliği pazara çıkmış olan bu sırların yakında ucuzlayacağına şüphe yoktur.»

Avnussalâh, Nedim Bey'i böyle birkaç cepheden birden vurmak fesadıyle uğraşırken daha aradan üç saat geçmeden Ali Safder döndü. Çehresinde muammalı bir durgunluk vardı.

Bir tarafa çekilip oturdu. Söylemiyordu. Avnussalâh meraklı bir öfkeyle:

— Niye susuyorsun? Dilini sokakta mı bıraktın?

— Dinleniyorum.

— Vay.

— Vayı mayı yok... Yorgunum.

— Dayak mı yedin?

— Hayır.

— Senin gibi bir gencin tramvayla Fındıklı'ya kadar gidip gelmekten uğradığı bu yorgunluğa aklım ermiyor doğrusu. Ben senin çehrendeki durgunluktan yorgunluk değil başka şeyler seziyorum.

— Söyle. Ne seziyorsun?

— Kurnazlık.

— Acayip...

— Hiç acayip değil.

— Aramızda yüz bin lira dalaveresi var, şaka değil... Bu büyük paranın karşısında zihinlerimizin ibreleri şaşırabilir.

— Ne demek istediğini açık söyle.

— Peki. Oraya gittin. Belki ehemmiyetli vesikalar da elde ettin. Beni daraya çıkararak bunlardan yalnız kendin faydalanmak istiyorsun.

— Hayır. Büsbütün öyle değil. Bu işte ben seninle çalışan

bir çırak gibiyim. Elli bin lirayı koparmayı başardıktan sonra bana ne vereceksin?

— Elbette payını alacaksın.

— Pay belirsiz bir söz. Ne kadar olacağını söylemelisin.

— Elbette kesişiriz.

— Böyle yüksek bir para üzerinde kesişiriz lafıyla iş bitmez.

— Oğlum uyuşuruz. Uyuşmaktan başka çaremiz yoktur. Bu para bize babamızdan miras kalmıyor. İçimizden herhangimiz mızıklanmak isterse ötekileri hükümete haber verebilir. Bu para Nedim'le senin ve benim yani üçümüzün susmasıyle ancak yine üçümüzün olabilecektir. Aramızda iyice uyuşmak suretiyle bu paranın sahibi olabileceğiz. Her birimizin yuları yine her üçümüzün elindedir. Bu iş inada, bozuşmaya gelmez.

— Ne vurursak yarı yarıya.

— Peki. Evvelâ Nedim'le uzlaşalım, sonra bizim uyuşmamız bir şey değildir. Ne iş gördün? Ne haber getirdin sen çabuk onu anlat.

— Rolümü kendi kendime şaşacak bir ustalıkla oynadım. Getirdiğim haber büyük bir müjdeye değecek kadar ehemmiyetlidir.

Birbirinin hilesini yine birbirinin yüzünden okumaya uğraşır gibi bir zaman rahatsız edici bir sessizlikle sustular.

Sonunda Avnussalâh:

— Anlamak merakı beni boğacak. Söyle... Dolambaç yollara sapıtmadan açık yürekle söyle. Aramızdaki iş şaka götürmez. Bu işte yalan yürümez. Boş yere yorgunluklardan sakınalım. Bütün samimî kuvvetlerimizi işi bitirmek yolunda harcayalım.

— Dinle Salâh, insanda çeşitli gizli güçler vardır. Ama bunların meydana çıkmasına yarayacak fırsatlar çıkmazsa insan bu güçlerden, kendindeki varlığından haberli olamıyor.

— Tasdik ederim. Sonra?...

— Ben «namusluluk» dediğimiz doğru yolda gezerken sen, bende uyuyan bu kuvvetleri uyandırdın. Bunun için sana teşekkür mü, lânet mi edeceğimi bilemiyorum.

— Canın hangisini isterse onu et. Lâkin bu lafları geç.

— Muhip Paşa'nın Fındıklı'daki konağını sorarak buldum. Set üstünde kağşamış, vapur dumanlarıyle islenmiş tahta bü-

yük bir konak. İki kanatlı battal bir kapı. Üzerinde halka da var, zil de var. Halkayı tartakladım. Bir şey duyuramadım. Zile dokundum. Zayıf bir çıngırtı konağın geniş avlusuna dağıldı. Bekledim. Çıngırağı bir daha öttürdüm. Bu sağır konağın kulağına, geldiğimi sonunda duyurdum.

«Ev içinde bile başörtü ile gezen, horozdan kaçan takımından yaşlı bir kadın kanadı aralayarak:

«— Ne istiyorsunuz?

«— Ehemmiyetli bir iş için görüşmeye geldim.

«— Affan Bey'i arıyorsanız onlar karı-koca ve çocuklarıyle beraber Anadoluhisar'ına teyzelerine gittiler.

«Talihimin bu düzgünlüğüne sevinerek içimden: «Oh ne iyi etmişler» dedikten sonra sordum:

«— Şevkiye Hanımefendi yok mu?

«— Burada...

«Bu cevabı alır almaz hemen cebimdeki bloknottan bir kâğıt kopararak üzerine kurşun kalemiyle:

«Hanımefendimiz,

«Gayet gizli olarak bir vazife ile Nedim Beyefendiden «geliyorum. Büyük tehlikelerin önünü almak üzere bugün gö«rüşmemiz mutlak lâzımdır. Hal ve zamanınız müsaitse hemen «kabul edilmemi bekliyorum» sözlerini yazdıktan sonra zarfladığım kâğıdı kadına uzatarak:

«— Bunu hanımefendinin eline veriniz ve hemen şimdi cevabını beklediğimi söyleyiniz.

«Kadın kapıyı suratıma kapayarak gitti. Bu büyük konağın içindeklerin azlık olduğunu anladım. Odaların eski cıvıltıları üzerine şimdi örümceklerin sessizlik ağları gerilmişe benziyordu. Geniş yerlerin bu adamsızlık sessizliği ne kadar hazindir.

«Ama hanımdan ne cevap gelecek? Bütün işimizi becermek buna bağlı gibiydi. Helecanla bekliyorum. Bana çok uzun gelen beş dakikalık bir zaman geçti. Daha bir ses çıkmadı. Üst kattan bir pencere açılır gibi oldu. Besbelli hanımefendi benim ne kılık kıyafette olduğumu tanımak için bakmaya uğraşıyordu.

«Pencere yine kapandı. Benim çarpıntım arttı. Bu üzüntüyle beş dakika daha geçirdim. Sonunda kapı tekrar açıldı:

«— Buyurunuz, davetiyle içeriye alındım.

«Birçok parçaları düzlüğünü kaybetmiş ulu bir mermerlik. On kişi yan yana çıkabilecek hasırları eskimiş çifte bir merdiven. Bir meydan kadar geniş ve oda kapılarıyle çevrelenmiş bir sofa. Her tarafta cinler top oynuyorlar zannını veren derin bir boşluk. Geceleri türlü cinayetlere sahne olmak korkunçluğunda bir konak.

«Beni deniz üzerinde bir odaya soktular. Burası olabildiği kadar binanın antikalığını kapayacak surette halılar, koltuklarla yeni usulde döşenmişti.

27

SEKİZ on dakika sonra Şevkiye Hanım geldi. Genç ve güzeldi, fakat yüzü adının neşesiyle uyuşmaz bir hüzünle gölgeliydi. Matem renkli rop içinde içe işleyici, düşünceli, entrigan esrarlı bakışlarıyle bir trajedi kadınına benziyordu.

«Bu hanımla karşı karşıya olan vaziyetimin nezaketi bana küçük bir helecan getirdi. İlk sözlerimle ona Nedim'in bütün sırlarını bildiğimi, gayet içten bir dostu olduğumu ispatlamak lâzım geliyordu. Halbuki unutkanlıkla ufak bir pot kırarsam başarı ümitlerimi yok etmiş olacaktım. Onun için ilkin onu söyletip ağzından koparacağım sözlere göre lakırdı tezgâhlamayı uygun bularak sustum. Bir zaman derin bakışlarla konuştuk.

«Sonunda Şevkiye Hanım sesinin titreyişiyle bu sessizliği yırtarak :

«— Meraktan çatlıyorum.

«— Nedim Bey de öyle.

«— Nedim kendi tarafından bir haber gönderilmedikçe hiç bir ses çıkarmamamı bana sıkı sıkıya tembih etmişti.

«— Bu ricasını yine tekrarlıyor efendim.

«— Niçin bu kadar zamandır beni habersiz bıraktı?

«— İşin icabı efendim...

«— Maksat elde edildikten sonra beni bu evde iki günden fazla bırakmayacaktı.

«— Maksat elde edildikten sonra... Yani kasa boşaltıldıktan sonra?...

«Şevkiye Hanım gözlerini üzerime garip bir şekilde dikerek gözlerimin içine baktı. Titredim. Ağır bir eda ile:

«— Evet, dedi.

«Bu evet demek hırsızlık cinayetini tamamıyle kabullenmek demekti. Olan iş hakkında şüpheye, acabaya yer yoktu. Sözlerimi artık müspet bir yolda yürütebilecektim. Lâkin hanımı şüpheye düşürmeden söyletmek kolay bir iş değildi. Söylediklerimi inceden inceye tahlil ederek onu ağa yakalamak lüzumu önünde kafamın içinde tedbirler almaya başladım.

«Maksat elde edildikten sonra hanımı o konakta iki günden fazla bırakmayacağı için Nedim söz vermiş. Ama bu sözünü de hâlâ tutmamış. Metresini o konakta bırakmayıp da acaba nereye götürecekmiş? Yüz bin lirayı vurduktan sonra, yabancı memleketlerden birine kaçacakları anlaşılıyor.»

Avnussalâh telâşla yerinden fırlayıp yine oturarak:

—Bak bu iş aklımıza gelmedi. Herifi elimizden kaçırırsak sonra yüz bin lira yerine avuçlarımızı yalar dururuz. Anlat, bitir... Hemen çalışmaya geçelim. Çenelerimiz durur durmaz hemen kafalarımız, bacaklarımız işlesin.

— Evet. Yabancı bir memlekete kaçacakları anlaşılıyor. Fakat bu anlayış noktasında anlaşılması gerekli ince noktalar var. Dikkat etmiyor musun ?

— Ne imiş onlar?

— Hanım bir ayak evvel kaçmak acelesinde... Onun bu acelesine karşı Nedim Bey ağırdan alıyor. Buna bir niçin aramalıyız. Ne dersin?

Avnussalâh biraz düşünerek:

— Herif kadını bırakıp da yalnız başına kaçmak planını kurmuş olmasın.

— Benim de aklıma öyle geliyor.

— Galiba hanımı da bu şüphe kurcalıyor.

— Hah iyi buldun. Ben Nedim'in içten dostu namına o konağa baş vurduğum için kendimi Şevkiye'nin bu yoldaki şüphelerini gidermeye uğraşmakla vazifeli görüyordum. Onun için dedim ki: «Nedim Bey, yine sizi iki günden fazla burada bırakmak niyetinde değildir. Ama uğradığı engelleri şimdi burada birer birer anlatmak uzun sürer. Size bağlılığı günden güne artıyor. Buna hiç şüphe etmeyin. Hattâ bu yolda emniyet vermeyi bile aranızdaki kurulu ebedî sevgiye karşı bir küfran sayarım. Sizin çok değerli yardımınız olmayaydı Nedim Bey bu kadar ehemmiyetli bir kasa işini nasıl başarabilirdi?

«Benim bu garip beğenmeme karşı hanım hafif bir süzülüşle dudaklarını ısırarak:

«— Onun zorlamalarına dayanamayarak göze aldırdığım tehlikelere hadd ü payan yoktur. Kasanın anahtarı bir ip kordonla ihtiyarın boynunda olduğunu anladıktan sonra Nedim'in verdiği damla ile hastayı uyuttum, anahtarı aldım. Dışardan hırsız girdiği zannını vermek için kasa soyulduktan sonra cam kırılmıştı. Biliyorsunuz.

«— Malum...

«— Nedim buradan bu kadar para kaldırdı. Bana birkaç yüz lira bile bırakmadı.

«— Para ne kadardı hanımefendi?

— «Bunu Nedim size söylemedi mi?

«— Hayır.

«— Doğrusunu isterseniz ne kadar olduğunu ben de bilmiyorum.

«— Nasıl olur?

«— Nasıl olur? Oldu işte... Avuç avuç liraları, deste deste kaimeleri getirmiş olduğu büyük bir çantaya doldurdu. Saymaya vakit var mı? Konak halkına bir şey sezdirmemek için gece yarısı ben ikinci kapının yanında nöbet bekliyordum.

«Bu ehemmiyetli işte ben artık hanımın sırdaşı olmuştum. O ,kısa bir susmadan sonra sözüne yine başladı:

«— Niçin Nedim sizinle bana iki satırlık bir şey göndermedi ?

«Ben hemen yardımcı şeytanları imdadıma çağırarak cevap verdim:

«— Mazereti malum...

«— Nedir?

«— Polis vakanın izi üzerinde çalışıyor. Buraya tahkikata gelmediler mi?

« —Geldiler. Kasayı pertevsizlerle muayene ettiler. Hırsızlık hakkındaki kanaatlerini bilmiyorum. Konak halkını birer birer sorguya çektikten sonra gizli gizli konuşarak gittiler.

«— Benim bugün buraya gelişim, sizin, Nedim Bey ve kendim için de büyük bir tehlikedir.

«Hanım bana endişeli bir gözle bakarken devam ettim:

«— Polis hafiyelerinin şimdi sokak kapısının önünde dolaşmadıkları ne malum?

«— Hakkınız var.

«— Şüphelenip de beni tutacak olurlarsa üzerimden Nedim Bey'in el yazısı ile size yazılmış bir mektubun çıkması vakayı çok ağırlaştırır.

«— Öyledir.

«— Size yazmadığının sebebi işte budur.

«— Onun bu mazeretini düşünememiştim.

«— Hele gazeteler işi her gün fitilliyorlar.

«— Kahrolsunlar. Herkesin felâket yarasından sızan kana, irine ekmek banıyorlar.

«Bu yersiz sızlanmayı doğrusu bir şaşkınlık dayanıklığıyle dinledim. İhtiyar kocasının kasasını genç sevgilisine soydurduktan sonra işin gerçeğini bulmaya çalışanlara karşı Allah kahretsin demek hiç bir aklın alabileceği inkisarlardan değildi. Fakat ben o sırada ne kendi hesabıma ve ne hanımın duygularına ,işin moraliyle uğraşacak bir halde bulunmuyordum. Onun için onun bu şirretliğini hoş görerek konuşmamızı yürüttük:

«— Hanımefendi meraklar içinde bunaldığım için sizi kabul etmek zorunda kaldım. Yoksa tehlikenin dehşetini ben de bilmiyor değilim.

«— Hemen maksada gelelim.

«— Buyurunuz.

«— Nedim Bey sizde bulunan kâğıtları istiyor.

«Hanım bu istek karşısında biraz şaşalayarak tekrar etti:

«— Bendeki kâğıtlar?

«— Evet.

«— Bende onun yalnız birkaç mektubu var.

«— İşte o mektuplar.

«— Nedim bana bunları yok etmemi tembih etmişti.

«— Etmediniz mi?

«— Ne yalan söyleyeyim hayır.

«Bu mektupların yok edilmesini istemekteki Nedim'in maksadı belli. Fakat Şevkiye'nin bunu yapmamış olması neden ileri geliyor? İşte bunu eşelemek için dedim ki:

«— Tembih ettiğinin yapılmadığını hissettiği için Nedim Bey beni gönderdi.

«Şevkiye Hanım kederli bir dalgınlıkla:

«— O kâğıtlarda hayatımın öyle acı ve tatlı sinemaları

vardır ki her okuyuşumda perde gözlerimin önünde canlanır. Bu anıları parçalayarak yok etmeye bir türlü ellerim varmadı.

«— Nedim Bey işte bu zayıflığınızı bildiği için sizdeki mektupların varlığından doğacak tehlikelerden korktuğu için bunları geriye istiyor.

«— Peki öyleyse. Merak etmesin, hepsini yok ederim.

«— Hayır. O bu kuruntu içinde kıvranıp duruyor. Mektupları kendi eline almadıkça bu korkunç azaptan kurtulamayacağını söyledi.

«— Peki, vereyim. Kendi eliyle yırtsın da yüreği rahat etsin.

«Şevkiye Hanım ümitsiz bir yürüyüşle odadan çıktı. Ben de o ana kadar sıkıntıdan büzülen ciğerlerimi bol hava ile doldurup boşaltarak iri iri birkaç nefes aldım.

«Hanım birkaç dakika sonra döndü geldi. Bana keten bezinden yapılmışa benzeyen irice bir zarf uzatarak:

«— Mektupların hepsi bunun içindedir.

«İçindekilerin ne olduklarına hiç bakmadan zarfı cebime indirerek sevinçten titreyen sesimle:

«— Nedim Bey adına teşekkür ederim, dedim. Hemen yerimden fırladım.

«O ağır bir söylenişle sordu:

«— Gidiyor musunuz?

«— Durmak tehlikeli.

«— Evet. Fakat Nedim beni bu ihtiyarın hastabakıcılığından ne vakit kurtaracak?

«— Yakında.

«— Bir zaman söyleyemez misiniz?

«— Yarın belki öbür gün.

«Yalandan olduğu kadar derin bir saygı eğilişiyle hanımın yumuşak elini sıkarak merdiven basamaklarını dört atlayarak kendimi sokağa attım. İlk rastladığım tramvaya nefes nefese hopladım. İşte şimdi burada seninle karşı karşıyayım.

Avnussalâh hafif bir kesiklikle:

— Safder çıkar bakalım zarfı cebinden.

— Öyle kötü kötü soluma çıkaracağım.

Zarf meydana kondu. İçinden yırtık altı küçük zarf daha çıktı. Bunların hafif hafif Rève r'Or kokan kâğıtlarını incele-

meye giriştiler. Her sevenin sevgilisine yana yakıla döktüğü basit diller. Bu yanık satırlarını sonraya bırakıyoruz.

28

Avnussalâh yüreğinde kabaran beğenme çoşkunluğu ile birkaç defa Safder'i alnından öptükten sonra:

— Mizansen benim ama sen rolünü hakkıyle güzel oynadın. Şimdi sahneye ben çıkacağım. Bir saniye boşa geçirmeye gelmez. Nedim'in kaçmasına fırsat verirsek ben aklımı da beraber kaçırırım.

— Onun kaçmasına nasıl engel olabiliriz?

— Ona karşı elimizde bu kadar vesikalar varken...

— Bu vesikaları nasıl kullanabileceğiz?

— İşi bilir yavrum. İşin gelişine göre davranacağız.

— Polisi yardımımıza çağırabilecek miyiz?

— Gerekirse...

— Ben buna imkân göremiyorum.

— Neden?

— «Bu herif yüz bin lira çaldı, aman onu çalyaka ediniz. Çünkü parasının yarısım elinden almak istiyoruz» denebilir mi? Biz işi polise haber verince hırsızlık meydana çıkarak ça lınan para sahibine geri verilecek. Nedim'i elimizden kaçırmakla böyle davranmak arasında hiç bir fark göremiyorum.

— Nedim'i polise haber vermezsek de ihbar edeceğimizi söyleyerek tehditle iş göremez miyiz? Haydi yavrum haydi o muhabbet mektuplarını ver cebime. Düş önüme. Bana Galata' da Torosoğlu Hanı'nı göster. Bakalım kuş kafeste mi? Yoksa uçmuş mu?

Hemen ikisi tramvaya atlayarak Köprü'nün öbür tarafına geçtiler. Torosoğlu Hanına koştular. Vakit akşamlamıştı. Nedim Bey'i 26 numaralı idarehanesinde bulamadılar. Fakat yaptıkları tahkikatta beyin hiç bir tarafa savuşmayarak daha her vakitki işiyle gücüyle uğraşmakta olduğunu anladılar. Ama geçen dakikaların ehemmiyeti büyüktü. Sabaha ne olacağı kestirilemezdi. Yüz bin lira sevdasıyle beyinleri tutuşan bu iki vurguncu diken üstünde idiler.

Dar, kuytu bir sokağın loşluğuna çekilerek konuşmaya başladılar:

Avnussalâh — Ah.. Ah.. Şu meyhanelerin birinde iki tek atacak kadar param olsa dünyayı manivela ile kaldırmaya uğraşan Arşimet'i gölgede bırakan keşiflerle bu akşam seni şaşırta kordum.

Ali Safder umulmayan bir sırıtışla:

— İş ona kalırsa sana bu akşam iki tek değil beş çift attıracak kadar param var.

— Deme Allah aşkına...

— Dedim gitti.

— Nereden buldun?

— Sorma...

Galata'nın mahzene benzeyen kirli meyhanelerinden birine daldılar. Kadehleri ısmarlamazdan evvel Avnussalâh kavga eden kediler gibi bir boyun çarpıtışıyle gözlerini arkadaşına dikerek:

— Ulan bana güvenerek buraya girdinse iş hesaba gelince meyhaneci sonra bizi polise teslim eder ha... Bak sana peşin söyleyeyim. Beş on kuruş için bu aralık kodese girmenin bizim için ne büyük bir felâket olduğunu söylemeye hacet yok.

Ali Safder pantolonun cebine daldırdığı elini bir avuç madenî para ile çıkararak:

— Nah işte... Gör de için rahat etsin.

— Vay hinoğlu... Nereden çarptın onu?

— Şevkiye Hanım mektupları getirmeye gittiği zaman aynanın önünde tuhaf bir kutu gördüm. Kapağını açtım, içi para dolu idi. Hepsini cebime boşalttım. Kapağı yine örterek yerime oturdum.

— Oh oh... Eline sağlık. Seni avuç dolusu alkışlarım, tebriklerim, kutlularım. Bu kutuyu cebine boşaltışın şu anda bir banka kasası soymuş kadar işimize yaradı. Kaç gündür açım. Elbette bana bu akşam kokmuş bir biftek ikram edersin.

Çarçabuk birbiri arkasına birkaç kadeh çektiler ve yediler. Avnussalâh tabakları bir hamlede sömürürken diyordu ki:

— Ayıplama kardeş... Aç doymayacağını sanırmış. Ben yalnız bu akşam için yemiyorum. Gelecek bilinmez. Çöle çıkmazdan evvel karnındaki su haznesini dolduran deve gibi midemi bir hafta için tedarikliyorum. Kanıma kuvvet, sinirlerime şiddet, gözlerime fer gelmeye başladı. Zihnim yeni kurulmuş bir saat gibi tıkır tıkır işliyor. İşimizi düşünelim.

— Söyle üstat...

Avnussalâh, Fındıklı kasa hırsızlığı üzerine yazmış olduğu makaleyi Safder'e uzatarak:

— Al bunu hemen şimdi hangisini uygun bulursan gazete idarelerinden birine koş. Yarın çıkacak havadisler arasında bu yazı mutlak çıkmalıdır.

— Kabul ettiremezsem.

— Ne diyorsun? Böyle havadis gazetecilerin mumla aradıkları şeydir. Herkes mübadele işlerinden, hayat pahalılığından... Sonları gelmeyen bu sürekli yazılardan bıktı. Biraz sinirleri gıdıklayacak şeyler arıyor. Aşk, hırsızlık, dolandırıcılık, karmanyolacılık... Sinemalara gidecek paraları olmayanlar, estetik gıdalarını gazete sayfalarından ısıtan bu çeşit vakalardan alırlar.

29

NAMUSLULUĞU yüzlerinde bir karnaval maskesi gibi taşıyan hırsızlar cemiyet için dağ haydutlarından daha tehlikelidirler. Onlar için çalmak bir hüner ve kanunun cezalarından kaçmak âdeta bir cambazlıktır. Bunlardan biri olan Nedim Bey Teshilât İdarehanesi adını verdiği bürosunda o sabah yazıhanesinin gözlerini karıştırarak bazı kâğıtları yok ederken görünüyordu.

Odacısı günün gazetelerini getirdi. Yanı başına bırakarak çekildi. Nedim Bey daha tav nemleri kurumamış, makine kokan bu kâğıt yığınına baktı. Kasa kırmak vakasının gazete sayfalarına düştüğü günden beri o, bu satırları dikkatle gözden geçirmek merakına tutulmuştu.

Gazetelerin birini çekti. Haber başlıklarını birer birer süzdü. Onu bıraktı ötekini aldı. Birinci sayfadaki şu:

FINDIKLI HIRSIZLIĞINI SARAN SIRLAR

başlığı üzerinde gözleri fırladı. Yüreği çarptı. Nefesi sıklaşarak okudu:

«Fındıklı hırsızlığı etrafında çok sözler dolaşmaya başladı. Vakayı saran esrar sisleri içinde sağlamı çürükten ayırmak epey zor görünüyor.

«Tahtadan. köhne bir binanın yüz bin liralık bir paraya emniyetli bir yer sayılarak saklanması ilk bakışta insanı şaşırtacak bir haldir.

«Piyasamızda paranın az bulunduğu ve çok kıymetli olduğu sırada böyle çok bir paranın ev kasasında uzun zaman mahpus tutulması akla pek uygun gelemeyen garipliklerdendir. Ama niçin böyle olduğu bilinince gariplikleriin renkleri değişir. Paranın konakta bulundurulması hakkında gizliden gizliye bazı sebepler ve vesikalar gösterilmektedir. Aile sırlarından olan bu hususların söylenilmesinden çekindiğimiz için şimdilik bu noktalar üzerinde susacağız.

«Yalnız şu kadar söyleyelim ki bu servetin ev kasasında saklanmasından çıkarı olabilen aile kişilerinden bazıları bulunduğu iddia edilmekle beraber konak içinden yardım görmedikçe hırsızlığın dışarıdan yapılabilmesine imkân düşünülemediği bazı mahfillerce ağızdan kulağa fısıldanmaktadır. Hemen her faciada boşanan bir aşk zembereği olduğu gibi bu hırsızlığa da sevda karıştığı söyleniyor.

«Yatalak yaşlı paşanın kaynar çağda ter ü taze bir eşi bulunduğu zihinleri türlü tahminlerin hücumu karşısında bırakmaktadır.

«Bir kere ipliği pazara çıkmış olan bu esrarın yakında ucuzlayacağına şüphe yoktur.»

Nedim Bey, bu satırları, kelimelerden birinin manasını anlamadan ötekine atlamak telâş ve heyecanı içinde okudu. Ve okumayı dört beş kere tekrarladı.

O, zaten pardesüsü ile beraber çaldırmış olduğu ehemmiyetli esrarın bulunduğu Şevkiye'nin mektubundan günün birinde bir felâket çıkacağını bekleyip duruyordu. Bu iş Nedim için, ara sıra tutarak beynini sızlatan yerleşmiş bir sancı gibiydi.

Ah işte korkulan şey sonunda patlak verdi. İşte bu gözdağı verici cümleler hiç şüphe yok o mektubun esrarından çalınmış sözlerdi. Etrafında ne entrika ağları görülüyordu? Nedim kimlerin insafına kalmıştı? Kendinden ne isteyeceklerdi? Bu gizli düşman veya düşmanlara karşı nasıl bir cephe almalıydı? Yenilmeden bunlarla çarpışabilecek miydi?

Nedim Bey bu kuruntulara düştüğü günden beri idarehaneye baş vuran yabancıların selâmsız sabahsız yanına bırakıl-

mamasını hizmetçisine tembih etmişti. Oda kapısı açıldı. Odacı Raşit elinde tuttuğu küçük bir kâğıdı uzatarak:

— Efendim bu adam sizi görmek istiyor.

Nedim kâğıda baktı. Adi bir mukavva parçası üzerine kurşun kalemiyle şunlar yazılmıştı:

«Büyük nezaketinize emin olduğum için, iyi kabul göre-
«ceğimden şüphem olmadığından Fındıklı hırsızlığı hakkında
«mülâkat istemeye geldim.

Avnussalâh»

Nedim'in elindeki kâğıt parçası birkaç saniye içinde gökkuşağının yedi rengiyle birer birer parladı, söndü. Onun nezaketiyle eğlenen şu bilinmeyen imzanın sahibini şimdi kabul etmeli miydi? Etmemeli miydi?

Nedim Bey'in birdenbire morarıp hamamdan çıkmışa dönen yüzünden karşısında şaşırıp kalan Raşit beklediği cevabı alamadı.

Nedim yerinden fırladı. Vereceği kararı beyninden zorla koparmağa uğraşır gibi alnını sıka sıka dolaşmaya başladı. Bir sinir taşkınlığıyla odacıya haykırdı:

— Kapı dışarı kov edepsizi...

Raşit çıkarken yakasından kavrayarak:

— Yok, dur... Aceleye gelir iş değil, biraz düşüneyim, dedi.

Nedim sinirli parmaklarıyle tarakladığı saçlarını didikleye didikleye gözlerini odanın loşluklarına daldırıp çıkararak düşündü.

Raşit, dışardaki adamdan beyefendinin neden bu kadar ürktüğünü anlıyamıyordu.

Nedim, sonunda kararsızlığını yenerek odacıya döndü:

— Kabul etmemek olmaz. Söyle o herife içeri gelsin, dedi.

Raşit çıkarken yine kolundan çekerek:

— Bu adam yanıma geldikten sonra sen oda kapısının önünden ayrılma. İçeride bir gürültü işitir işitmez hemen yardımıma koş.

Şaşkınlığı artan odacı:

— Bunlar bir kişi değil ki...

— Ya kaç kişi?

— Birisi de dışarıda idarehanenin önünde dolaşıyor.

— Deme.

— Vallahi. Belki üçüncüsü, dördüncüsü de sokaktadır, kim bilir.

— Öyle ise dur çıkma...

Nedim Bey yazıhanesinin gözünü çekerek bir Browning çıkardı. Dolu olduğunu biliyordu. Fakat iyice anlamak için dikkatle tekrar muayene etti. Şaşkın bir kafa ile hâlâ ne yapacağını düşünüyordu. Saldıracaklar kaç kişiydi? O, şehir içinde bir çetenin saldırışına mı uğruyordu?

Nedim Bey eli tetikte olarak revolveri ceketinin dış cebine koyduktan sonra sonunda odacıya:

— Haydi söyle gelsin, emrini verebildi.

Yarım dakika sürmeden kapı açıldı. Avnussalâh güler yüz ve yerlere kadar bir selâmla içeri girdi. Bu boa yılanı gibi ancak on on beş günde bir defa mükemmel surette karnını doyurabilen utanmaz adam boyca orta, fakat son zamanlarda kedi etiyle beslenmiş olduğu halde ence tıknaz, hareketleri canlı, yüzü kanlı idi. Çukurları derince gözlerinde yırtıcı hayvanları andıran bir parıltı vardı.

Ne diyeceğini biraz şaşıran Nedim Bey titremesini yenemediği bir sesle:

— Kiminle karşı karşıyayım?

— Odacı bendenize kartımı verdim sanıyorum.

— Avnussalâh. Bu isim bana açık hiç bir şey söylemiyor.

— Merak buyurmayınız efendim, şimdi tanışırız.

Bu alaylı cevaptan kederi artan Nedim Bey düşmanını tepeden tırnağa süzerek:

— Gazetelere Fındıklı hırsızlığı hakkında fesat körükleyici haberler veren sizsiniz galiba?

— Zekânız tebrike şayandır.

— Bu hırsızlık hakkında neden benden konuşma istiyorsunuz? Hiç bir münasebet düşünemiyorum.

Avnussalâh küçük, fakat acı bir alay gülümsemesiyle:

— Velinimet, inkâr yollarına sapıtmak iki taraf için de yorgunluktan başka hiç bir fayda vermez.

— Sus küstah herif... Beni kim zannediyorsun? Ne varmış da neyi inkâr ediyormuşum?

Avnussalâh hiç istifini bozmayan bir sükûnetle:

— Çok ehemmiyetli ve tehlikeli esası bulunan Şevkiye Ha-

nımın size yazmış olduğu mektupla sizin el yazınızla göndermiş bulunduğunuz sevgi mektupları cebimde bulunuyor.

— Şevkiye Hanım kim oluyor?

— Etraşzade Muhip Paşa'nın genç karısı ve sizin metresiniz.

— Herzevekil saçmalama karşımda sabah sabah. Ben bu isimde bir kadın tanımıyorum. Ömrümde de hiç bir sevgiliye muhabbetname yazmış değilim.

Avnussalâh, Ali Safder'in Şevkiye'den almış olduğu mektuplardan bir tanesini cebinden çıkarıp uzatarak:

— Buyurunuz efendim, hiç aldırış etmeden gayet okunaklı surette imzanızı koymak ihtiyatsızlığında bulunduğunuz mektup...

Nedim uzatılan kâğıdı ilkin almamak istedi. Fakat sonradan işin doğru ve yalan derecesini anlamak merakına tutularak çekti. Gözlerine götürdü. Evet yazı ve imza kendinin idi. Fakat Şevkiye'nin kat kat kilitler altında sakladığı bu mektup nasıl olup da bu Avnussalâh adlı müzevirin eline geçmişti? Nedim Bey bu hakikate evet demekten çok hayır demeyi o aralık işine uygun bularak:

— Yazı benim değil... İmza hiç değil...

— Ya bu yazı, bu imza kimin efendim?

— Tuhaf sual! Ne bileyim ben? Onu, bu mektubu uyduran sahtekârdan, yani senden sormalı. Bir kötü rastlama ile Nedim adının benimkiyle uygunluğundan başka şu mektubun benimle hiç bir münasebeti yok.

Avnussalâh başını dikip omuzlarını kabartarak atak bir tavırla:

— Sizin için bütün inkâr yolları tıkalıdır. Halinizin ağırlığından daha hakkıyle haberiniz olmadığını söylerinizden, hakikate, apaçık bir hakikate karşı göz yumdurmaya boş yere çalışmanızdan anlıyorum. Bu inatlı inkârınızla beni yormaktan çok kendinizi üzmüş olacağınızı anlatmak zorundayım.

— Haydi, haydi... Bu kadar alçakça iftira önünde sana karşı ne kadar yumuşak davrandığımı görüyorsun. Beni zor kullanmaya mecbur etme, Şimdi seni polise teslim ederim.

Avnussalâh arsızca bir gülümsemeyle:

— Edemezsiniz beyefendi...

Nedim, odacıyı çağırmak için elini zile götürürken Salâh gülümsemesini kahkahayla yükselterek:

— Polisi çağırınız beyefendi... Buradan elleri kelepçelenerek gidecek olan ben değilim, sizsiniz. Bu çok açık hakikat önünde bu kadar cesur bir inkârcı, yalan deyip durmanıza şaşıyorum.

Öfkeden göz karaltıları kızaran Nedim haykırdı:

— Buraya polis gelsin kimin gideceği o zaman anlaşılır.

— Acıyorum size beyefendi.

— Ben senin gibi bir apaşın acımasına muhtaç değilim. Ağzından çıkanı kulağın işitsin.

— Kulağım işitmezden önce ben söylediğimi bilirim. Fakat sizin bilmediğiniz çok şeyler var. Ben de onları sizin kulağınıza işittirmek isterim.

Avnussalâh cebinden, çalınmış pardesüden alınmış olan Şevkiye imzalı mektubu çıkarıp ilk satırları okumaya başladı:

«Nedim,

«Bana yüklettiğin ağır işin ötesinde mesut bir gelecek «vaat ediyorsun. Fakat çok yorgunum, biraz da vicdan aza«bıyla eziliyorum. Döşeğin başında yalnız kaldığım geceler «inleyen hastanın sayıklamalarını kaydediyorum...»

Nedim Bey daha ziyade dinlemeye dayanamayarak ezik bir sesle haykırır:

— Susssssss.

— Susamam. Suçunuzun bütün ispatları, delilleri cebimdedir. Sizin evet deyip dememenizin hiç ehemmiyeti yok.

Nedim Bey eğilip göz bebeklerini onun gözbebeklerine saplarcasına düşmanının yüzüne gazapla pek yakından bakarak:

— Vay pardesü hırsızı...

— Ne yapayım efendim, soyacak kasa bulamadığım için böyle küçük hırsızlık zorunda kaldım. Hah şimdi karşı karşıya tanıştık, kasa kıranla pardesü çalan.

— Bütün deliller ceplerimdedir diyorsun.

— Evet. Yalan söylemiyorum .

— Hepsini ortaya dök göreyim.

— Niçin hepsini ortaya dökeyim? Artık lüzum kalmadı. Benim pardesü hırsızı olduğumu tanıyışınız o pardesünün sahibi ve onun cebinden çıkan Şevkiye imzalı mektubun alıcısı bulunduğunuzu ispata yetmez midir?

Nedim yüzünü düşmanına daha çok yaklaştırarak:

— Çıkar diyorum sana.

— Aramızda zorbalık yürümez.

— Senin gibi bir şehir haydudu ile kuzu gibi görüşülmez.

—Hangimizin daha korkunç hırsız olduğumuzu şimdicik arz ettim.

Nedim çarçabuk bir hızla cebinden çıkardığı Browningi karşısındakinin burnuna dayayarak:

— Çıkar diyorum.

Avnussalâh aynı tetiklikle cebinden sıyırıp çektiği aynı cinsten silahı karşısındakinin alnına tutarak:

— Ölüm benim gibi bir sefil için korkunç bir şey değildir. Fakat sizin gibi yüz bin liranın sahibi için çok ürkülecek bir şeydir. Hırsızlığınızın yemişini doya doya yemeden bu dünyanın üstünden altına gidişinize şu anda size karşı düşman durumunda bulunduğum halde ben bile acırım.

Silâhın soğuk nefesini alnında duyan Nedim düşmanının çevikliğinden şaşırarak:

— Buraya cinayet için mi geldin?

— Hayır. Uyuşmak için geldim. Çek silahını çekeyim silahımı.

Nedim revolverini çekerek:

— Uyuşmak için mi?

— Evet.

— Ne demek?

— Dolambaç yollardan düzlüğe çıkalım. Siz benim kim olduğumu anladınız. Ben de sizin ne kumaş olduğunuzu biliyorum. Aradan bilmemezlikten gelme perdelerini kaldıralım. Doğru yürekle, açık yüzle konuşalım.

30

NEDİM Bey hâlâ elinden bırakmadığı silahıle odanın ortasını adımlayarak:

— Uyuşalım diyorsun.

— Evet.

— Ne hakkında uyuşacağız?

— Meslek arkadaşı bulunmamız ve cinayetinizin esrarını

derinden derine ve delillerle bilmem dolayısıyle, Muhip Paşa' nın kasasından aşırmış olduğunuz yüz bin liradan payımı ayırmanız üzerinde.

Nedim Bey bu rakamların kulakları okşayan tınlamasına karşı boğuk boğuk gülerek:

— Yüz bin lira mı? Ne söylüyorsun? Rüya mı görüyorsun?

— Ben söylemiyorum, âlem söylüyor, gazeteler yazıyor.

— Âlemin söylediğine kulak vermek lâzım gelseydi bütün masallar gerçek, bütün gerçekler masal olurdu. Gazetelere gelince seni bu bin bir yalan destanlarına inanacak kadar ahmak bir adam gibi görmüyorum.

— Gösterdiğiniz teveccühünüze teşekkürlerimle beraber beni o kadar ahmak bulmadığınıza samimî olarak inandığınızı göstermenizi de rica ederim.

— Anlayamadım.

— Çaldığınız yüz bin lira değilmiş.

— Hiç bir zaman.

— Ya ne kadardı?

Nedim Bey çarpık boyun ve büzük ağızla gülerek:

— Beni boş bulundurup da faka bastırmak mı istiyorsun? Gafletle ağzımdan bir tasdik kapmaya mı uğraşıyorsun ?

— Sözle söylemekten kaçtığınız eveti tavrınızla çoktan söylediniz. Ceplerimde suçunuzu ispat eden bu kadar vesikalar varken hâlâ inkârda ayak diremenizi zekânıza yaraştıramıyorum.

Nedim Bey bu açıklıktan tiksinir gibi bir surat ekşitişle:

— Peki. Aradığın adam benim. Ne yapacaksın bakayım?

— Hah şöyle can ciğer gibi konuşalım. Kasadan kaldırdığınız paranın ne kadar olduğunu doğru söyleyiniz.

—Birkaç yüz lira.

— O o o! Fark sıcaklık derecesindeki kemmiyet birdenbire sıfıra düştü. Bu çok uygunsuz yalan beynimi dondurdu gitti.

—Sözümün yalan olduğunu ne ile ispat edeceksin?

— Bu çok kolay.

— Nasıl?

Avnussalâh Şevkiye Hanım'ın mektubundan şu satırları okuyarak:

— «Kasada çok para olduğunu tahminliyorum. Fakat se-

«nin bu husustaki teklifini kabule cesaretim yok ve saire...» İşte hanımın bu sözleri iddiamın ispatına yetmez mi?

— Yetmez. Çünkü hanım kasada şu kadar para vardır diye bir rakam söylemiyor. «Çok para olduğunu tahminliyorum» diyor. Tahmininde yanılmış olamaz mı?

— Olabilir. Buna da eyvallah, fakat söyleyiniz, siz birkaç yüz lira için kasa kıracak adi bir hırsız mısınız?

Nedim Bey acayip bir yüz buruşukluğuyle:

— Adi hırsız, âlî hırsız... Böyle bir sınıflandırma yapabilir miyiz?

— Hay hay... Örnek olarak da kendimi ve sizi gösteririm. Adi hırsız ben, âlî hırsız siz. Bir de hırsızlığın ekstra ekstra üçüncü sınıfı vardır.

— Bu sınıflamayı ne itibariyle yapıyorsunuz?

— Siz, yüz bin lira için namus denilen zümrüdüankayı vurup öldürürsünüz. Ben ise birkaç lira uğruna onu çoktan öldürerek gömdüm. Rahmetlinin orada burada adını işittikçe bazı kafalarda hâlâ yaşadığına şaşıyorum.

— Ya üçüncü ekstra ekstra sınıfı?

— O konuştuklarımızın dışındadır. Ateşe Rufaîler karışır. Ben ikimizin arasındaki kendi felsefemizden konuşmak istiyorum.

— Hırsızlığa felsefe sığar mı?

— Kalıbı kalıbına... Çünkü yaşama ve moral realitelerinden her biri bir felsefedir. Dünyadaki insanlar arasında çalıp çırpmadan daha yaygın ne vardır? Hırsızlığı kaldırırsak felsefenin yapısmda ne kalır? Hırsızlıkların çoğu mubahlıkla vaftiz edildiği için gerçek bütün korkunçluğu ile seçilemiyor.

— Sen tuhaf bir adama benziyorsun. Bu felsefeyi kimden öğrendin?

— «Yarabbi benim gibi bir utanmazı yaratmaya sıkılmadın mı?» diyen feylesoftan. Bununla kendimi size iyice anlatabildim mi? Benim gibi şerfeylesofunun elinden kurtuluş yoktur. Hırsızlığın ne kadar olduğunu söyleyiniz, payımı ortaya koyunuz, uzlaşalım.

— Hırsızlığın ne kadar olduğu dediğim kadar...

— Ha. Demek beni yoracaksınız.

— Nafile hiç yorulma. Ne kadar büyük şer feylesofu olsan beni korkutamazsın.

— Elimde bu kadar vesika varken...

— Evet, elinde bu kadar vesika varken. Ve şu dört duvar arasında yüz yüze hırsızlığı yapan ben olduğumu söylemişken yine sen bir şey yapamazsın .

— Çok yanılıyorsunuz.

— Beni hükümete haber veremezsin.

— Niçin?

— Çünkü kendi hırsızlık suçunu söylemeden beni ele veremezsin.

— Benim suçum bir pardesü çalmaktan ibaret adi bir hırsızlık, fakat sizinki cinayetle karışık bir hırsızlık.

—Ne demek istiyorsun ?

Avnussalâh, Şevkiye Hanım'ın mektubundan şu parçayı okuyarak:

— «Sabret... Sabret... Oh, oh! Ne yazdığımı bilmiyorum. «Bütün bütün senin olmak için sabırsızlıkla bu ihtiyarın öldü-«ğünü beklemek de bana bir cinayet gibi geliyor. O sağ iken «sanki ben senin değil miyim? Emrettiğin o korkunç noktada «sana şiddetle karşıyım. Hayır, hayır, öyle şey benim elimden «gelmez. Bunu bir daha tekrarlama.»

Bu mektup parçası okunurken Nedim'in benzi biraz atar. Avnussalâh sözüne devamla:

— Beyefendi, Şevkiye Hanım'a emrettiğiniz o korkunç nokta nedir?

— Hiç bir şey değil. Kadın saçması.

— Şimdi kendi el yazınız olan şu satırlara lütfen kulak veriniz.

Avnussalâh, cebinden çıkardığı başka bir mektubu okur:

— «Şevkiye'ciğim, sonunda sözüme geldin mi? Aramızdaki «o koca engelin tabiî eceli yakın olmakla beraber ,onun vücu-«du saadetimize engeldir. Sana verdiğim tozu ihtiyarın sabah «kahvaltısındaki tereyağına tarif ettiğim miktarda karıştırı-«ver. O, yavaş zehirlenme ile ölümü neden olduğu anlaşılma-«dan ölür...»

Avnussalâh küçük bir duraklamadan sonra:

— Hırsızlığınızı söyledikten sonra bu cinayetinizi inkâr edemezsiniz. Kadın ilkin karşı geldiği o korkunç teklifinize sonunda teslim olmuştur. Kullandığınız zehirin ne olduğunu da buldum. Arsenik karışımıdır. Ve sonra Şevkiye Hanım benim

elimdedir. Bu kadın, büyük parayı aşırdıktan sonra sizin kendisini bırakarak yalnız başınıza kaçmak niyetinde olmanızdan kuşkulanıyor. Muhip Paşa yavaş yavaş zehirlenme tesiriyle ölmek üzeredir. Ben tutulursam birkaç günlük hırsızlık cezası görür kurtulurum. Ama adalet sizi yakanızdan bir kere pençelerse mahvolursunuz. İşte ben gidiyorum. Bu kapıdan şer çıkınca adalet gireceğinden emin olunuz.

Avnussalâh kapıya doğru yürür.

Nedim Bey yolunu keserek:

— Dur, gitme...

— Siz davayı müzmin hale sokmak istiyorsunuz. Yüz bin lira üezrinden hesap görüp bana payımı teslim etmedikçe sulhe yatıcılardan ve onun için de burada durucolardan değilim.

— Ne kadar pay istiyorsun?

— Yüz bin liranın yarısını.

— Ne eder? Söyle.

— Elli bin lira.

— Kah kah kah kah... Divane...

— Siz de bu aklınıza pek güvenmeyiniz. Bu kahkahalarınız yakında ağlama hüngürtülerine dönecektir.

Avnussalâh dışarı fırlamak için kapıya atılır. Lâkin Nedim bütün kuvvetiyle onun bu saldırısına engel olarak:

— Gidemezsin.

— Giderim.

Soluk soluğa, göğüs göğüse itişmeye başlarlar. Avnussalâh düşmanının kolları arasından sıyrılmaya uğraşarak:

— Bırak...

Nedim, kendisini tehdit edeni iki omuzundan şiddetle sarsarak :

— Bırakmam, bırakmam... Bana karşı kullanacağın vesikalar cebinde oldukça sen buradan sağ çıkamazsın.

— Öldürecek misin ?

— Üzerindeki kâğıtları kendiliğinden vermezsen öldürüp de alacağım. Benim için en ucuz yol budur.

Avnussalâh yumruğunu karşısındakinin çenesine dayayarak:

— Beni boğazlanacak bir kuzu sandığına pişman olacaksın.

— Sen kuzu değil kuduz köpeksin.

— Köpek senin yanında melek gibi kalır.

— Geçmişi çok kirli, çok alçak bir hayduda benziyorsun. Kim bilir bu uğursuz ellerinde kaç kişinin kanı vardır.

— Daha kasa kırmadım. Kimseyi de zehirlemedim. Hiç bir masumu da cinayete teşvik etmedim.

Avnussalâh kendine göre çelimsiz gördüğü düşmanını şiddetle odanın ortasına iter. Eli tetikte olan Nedim'in yere düşmesi sırasında revolver boşanır. Kurşun pencerenin camını deler geçer. Fakat gürültüsü binayı gümletir.

Odacı Raşit hemen içeriye koşar. Arkasından Ali Safder gözükür. Bir iki dakika sonra iki polis yetişir.

Biraz önce boğuşanlar şimdi bu dört şahidin karşısında ne hal alacaklarını şaşırırlar. Kavganın ne olduğunu doğruca söylemek iki tarafın da hesabma çapraşık gelir. Deminden beri söz ile uyuşamadıkları bu zor işte manalı bakışlarla şimdi gözden göze uyuşmak tavırlarını alırlar. Aralarında hiç bir şey geçmemiş gibi yumuşaklıkla yan yana dururlar.

Birinci polis — Şimdi burada bir silah patladı.

Nedim Bey — Evet.

Birinci polis —Kim kullandı tabancayı?

Nedim Bey — Kimse kullanmadı.

İkinci polis — Ya nasıl patladı?

Nedim Bey — Kaza olarak kurşun kimseye zarar vermeden (pencereyi göstererek) camı deldi, dışarı gitti.

Birinci polis — Kaza nasıl oluyor?

Nedim Bey — Dolu revolver elimden yere düştü.

İkinci polis — Ne münasebetle dolu silahla oynuyordunuz?

Nedim Bey — Hiç... Revolveri muayene ediyordum.

Birinci polis Avnussalâh'ı göstererek:

— Bu efendi kimdir?

— Avnussalâh Efendi.

— Ne iş yapar?

Nedim Bey duraksayarak:

— Pek iyi bilmiyorum, galiba avukattır.

Birinci polis — Ne olduğunu pek iyi bilmediğiniz adamla sabahleyin ne güreşip duruyorsunuz?

Nedim Bey — Güreşmiyorduk efendim. Pehlivan mıyız biz?

İkinci polis — Boğuşuyormuşsunuz.

Nedim Bey — Kim söyledi?

Birinci polis — İdarehanenizdeki adamlar. Gürültünüz öteki odalardan duyulmuş.

İkinci polis, Avnussalâh'a dönerek:

— Efendi necisin sen?

— Ben zamane adamıyım.

Birinci polis — Ne demek?

Avnussalâh — Ne iş olsa yaparım.

Birinci polis — Belli başlı bir işin, sanatın yok mudur?

Avnussalâh — Emlâk tellâlıyım. Alım-satımda kesatlık olduğu zamanlarda karın doyurmak için şimdi en ziyade geçen sanatlar ne ise onu yaparım.

Nedim'le Avnussalâh deminden birbirini polisle korkutan bu iki suçlu şimdi foyalarını meydana çıkaracak bir pot kırmamak için ara sıra şimşek gibi hızlı bakışlarla birbirine tetik olmalarını tavsiye ediyorlardı.

İkinci polis birdenbire odacı Raşit'e:

— Sualime doğru cevap ver sonra mesul olursun .

Raşit biraz ürküntü ile:

— Peki efendim.

— Biz gelirken uzaktan durup baktık. Sen kulağını kapının anahtar deliğine vermiş içerisini dinliyordun.

— Evet.

— Ne işittin, dosdoğru söyle.

Raşit bir iki yutkunduktan sonra:

— Yüz bin lira... Elli bin lira lafı...

Birinci polis, Nedim ile Avnussalâh'a dönerek:

— Demek ki boğuşmanız ehemmiyetli bir çekişme imiş. Silâh boş yere patlamamış.

Avnussalâh gevrek bir gülme koparır.

İkinci polis — Neye gülüyorsun?

Avnussalâh — Nasıl gülmeyeyim efendim... Yeni çekilen Tayyare Piyangosundan konuşuyorduk.

Silah patlama etrafındaki sual ve cevap bu şekle dökülmüşken odadan içeriye birtakım adliye memurları girerler.

Asıl inceden inceye sorgu ondan sonra başlar.

31

ŞİMDİ vakanın, Torosoğlu hanında dönmüş olduğu haline girmezden evvel geçişine bakacağız. Muhip Paşazade Affan Bey karısı ve çocuklarıyle beraber Anadoluhisarı'na, teyzesinin evine gitmezden evvel konaktaki yaşlı hizmetçi Kâmile kadına şöyle talimat vermiştir:

— Ne olursa olsun evden ayrılma. Kim geliyor, kim gidiyor, Şevkiye kimlerle görüşüyor dikkat et... Şüpheli bir işle karşılaşırsan hemen git bizim Süleyman'a haber ver.

Bu Süleyman'ın mağazası Atraşzadelerin konağına yakın bir kömürcüdür. Polislikten çıkma fakat daha dinç, güçlü kuvvetli bir adamdır. Kömürcülükle uğraşmakla beraber Muhip Paşa'mn işleriyle uğraşır, âdeta oranın kâhyası, idare memurudur.

Affan Bey, vaka hakkında üvey anasından şüphelenmekte iken gazetelerin açıktan açığa yazdıkları manalı sözler, suçlamaları üzüntüleriyle artık kabına sığmaz bir hale gelmişti. Lâkin suçluları inkâr edilemez delillerle mahkeme önüne çıkarmak için beklediği zamanın gelmesine kadar dayanmaya ve ses çıkarmamaya karar vermişti.

O sıralarda Anadoluhisarı'na savuşması, Şevkiye'yi hareketlerinde serbest bulundurmak için bir manevra idi. Kömürcü Süleyman Efendi de gerekli talimatı almıştı.

Şevkiye Hanım'ın Ali Safder'i konağa kabul ettiği günü Kâmile kadın hemen kömürcü mağazasına koşarak helecanlı bir anlatışla:

— Süleyman Efendi haberin var mı?

—Yok. Sen söylersen haberim olacak.

— Yakışıklı bir delikanlı...

— Ey?...

— Konağın kapısını çaldı. Açtım. Şevkiye Hanım'ı sordu. Burada dedim. Küçük bir kâğıt yazdı. Elime tutuşturdu.

— Sonra?...

— Bunu götür Hanıma ver dedi. Verdim. Hanım kâğıdı okudu. Git bu delikanlıyı yanıma çağır dedi.

— Sen ne yaptın?

— Çağırdım.

— O kâğıt nerede kaldı?
— Hanımda.
— Şimdi ne yapıyorlar?
— Yukarıki salonda konuşuyorlar.
— Sen hemen konağa koş. Onların ne konuştuklarını oda kapısından dinle, unutma.

Kâmile kadın koşarak hemen konağa döner. Oda kapısının arkasından dinleme vazifesine başlar. Bir yandan kömürcü Süleyman Efendi köşe başına sinerek konağın kapısını göz hapsine alır. Ali Safder, kömürcüyü gözlemesinde çok yormadan sokağa çıkar. Süleyman Efendi de arkasından yürür. Ali Safder tramvaya atlar. Peşinden adam da aynı arabaya sıçrar. Avını ta Etyemez'deki Avnussalâh'ın evine kadar izler. Karanlıklar basar o hâlâ o semtte dolaşır. Fakat eve giren genç sokağa çıkmaz. Kömürcü gecenin basmasıyle bırakmak zorunda kaldığı mahalleye ertesi günü sabah karanlığında döner.

Avnussalâh ile Ali Safder sokağa çıkar çıkmaz, arkalarına takılır. Torosoğlu Hanının üçüncü katında 26 numaralı daireye kadar artlarından ayrılmaz.

Affan Bey çoluk çocuğunu Anadoluhisarı'ndaki teyzelerinin evine göndermiş, fakat kendisi konağa yakın bir yerde gizlenmiş olduğundan o da hemen işe karışır. Adliye vakadan haberdar edilir. Bu suretle alâkalı memurlar, vakanın olduğu yer gibi gösterilen Torosoğlu Hanına koşarlar. Fakat Nedim Bey bu korkunç saatların tehlikesinden kurtulabilmek için nasılsa bir sırasını bulup Avnussalâh'ın eline beş yüz liralık bir kaime sıkıştırdıktan sonra kulağına:

— Soruşturmayı lehime idare et, seni umduğundan çok memnun ederim. Bugün üstümde bundan çok para vermeme imkân yok. Zaten tehlikeli mektuplar sende bulundukça ben senin insafına kalmış gibiyim. Beni ele vermekle benimle beraber kendini de mahvetmekten başka ne kazanacaksın?

Avnussalâh beş yüz liralık kaimeyi hemen cebine indirmiş ve aldığı öğüde karşı muhalif olarak verilebilecek hiç bir cevap bulamamıştı.

Sorgu yapıldı. Avnussalâh suçlandıracak kâğıtları saklayarak tamamiyle Nedim için söz söyledi. Ali Safder'in Şevkiye Hanım'ı ziyaretinden, Kâmile kadının kapı arkasından dinlediği ipe sapa gelmez lakırdılardan ve o sabah Nedim Bey'in

idarehanesinde patlayan tabancadan kasa hırsızlığını tam olarak anlatabilecek hükümler çıkartılamadı. Onun için zanlıların mevkuf olarak sorgularının yapılmasına kanunca bir lüzum görülmedi.

Avnussalâh sır arkadaşlığını ve müdafaasını kabul ederek kurtardığı Nedim'le uzlaşmak için bir gün sonra Torosoğlu Hanındaki 26 numaraya damlamış, fakat bu kurnaz hırsızın yerinde yeller estiğini görmüştür. Herif çoktan hududu aşmıştı.

Utanmaz Adam ümitsizlikle dizlerini döverek:

«Nedim yalnız Muhip Paşa'nın kasasını boşaltmadı, beni de soydu gitti. Ben kendimi yaman bir soyucu bilirdim, herif bana taş çıkarttı. Hakimler, akıllılar kendi cinsine iyilik öğütleri vererek kafa aşındırıp dururlar. Yap iyiliği ki kemlik göresin. Halk bu atasözüyle o beyinsizlerin ahmaklıklarını yüzlerine vurmuştur. Bu dünyada iyilik yapanlar iyilik yapmak zorunda kalanlardır. Benimki de öyle olmadı mı? Kendimi ele vermedikçe o, yüz bin liralık yüksek hırsıza fenalık yapamazdım ki... Çalınca öyle çalmalı, vurunca öyle vurmalı ve sonra dünyanın öbür ucuna kadar savuşmalı. Birkaç liralık hırsızlık yüzünden demir parmaklıklı taş odanın rutubeti içinde çok fena bir hava tebdili yapmaya gidenlere acırım.

«Sekiz on lira ile nereye kaçılır? Nereye savuşsan açlık ejderi yine peşinden gelir. Nedim'e aşkolsun. Hırsızlık fenninde profesör olacak adammış. Büyük bir ustalıkla yüz bin lira vuruyor. Tepesinde çok korkunç kapkara bir tehlike bulutu dolaştığı halde kurtulmak için beş yüz liradan fazla vermiyor. Elli bin lafıyle havalandık. Havalandık, şans barometresi birdenbire beş yüz liraya düştü. Elli bin lirada yüz defa beş yüz lira var. Yüzde bire helâllaştık. Hayallerimi şişiren ilk rakamın büyüklüğü önünde bu korkunç bir düşüştür.»

Ali Safder ile buluştular. Komedi oynayan iki sahne arkadaşı gibi karşı karşıya gülüştüler gülüştüler.

Avnussalâh sırıtkan jestlerle:

— Elli bin lira rüyasından çabuk uyandık.

— Rüya tatlı başladı, ama sonu korkulu oldu.

— Şimdi ikinci mektuptan kazançlı bir komedi çıkarmaya bakalım.

Cabir Bey — Fazla Hanım bir de adı bilinmeyen bir koca var.

— Kadın, genç, güzel ,oynak, fıkırdak... Koca fakir ve ahmak... «Aman» zengin ve yakışıklı. Kadının mektubundan bu anlaşılıyor.

— Fena süje değil. Fakat bundan nasıl şantaj melodramı çıkarabileceğiz?

— Kolay. Kocayı «amana» musallat edeceğiz.

— Koca gerçeği anlar anlamaz bir cinayet yapmaya kalkışmasın?

— Kimi öldürecek?

— Ya kendini, ya karısını, ya zamparasını...

— Üçü de geberse hiç umurumda değil ya. Lâkin olacak sanılan bu üç ölümden biz nasıl bir menfaat çıkaracağız? Karısının hıyanetini duyar duymaz tutalım ki koca silâha davrandı.

— Evet.

— Öteki olabilecekleri de düşünelim. Her koca bu sadakatsizliği kanla yıkamaz.

— Hazımlı olur, kılıbık olur.

— Boynuzlu olur.

— Niçin kıskanmalı, kadın birkaç erkeğin birden kaşık atabileceği bir çorba tasıdır.

— Ne delinir, ne de kalayı bozulur.

— Et suyuna çok güzel bir yemek.

— Karnım aç, imrendirme beni. Bunda da hülyaya kapılmayalım. Rüyaya, istihareye yatmayalım.

— İşe neresinden başlayalım, söyle?

— Şimdi kocanın ağzından «aman» (aşığa) bir tehdit mektubu yazarız.

— Biz daha kocanın adını bilmiyoruz.

— Öğrenmesi kolay.

— Nasıl?

— Kadının adını biliyoruz ya?

— Fazıla.

— Fazilet çarpsın onu.

— Âmin.

— Ve bi hürmeti kogos, karakoncolos.

— Âmin, âmin.

— Fazıla'nın delâletiyle kıskanç kocayı bulacağız. Bak

nasıl? Bu karı kocanın Nalıncı sokağında oturduklarını biliyoruz. Bunu mektupta okuduk.

— Nalıncı sokağının neresinde? Kaç numara?

— Nalıncı sokağı ucu bucağı bulunmaz bir labirent değildir. Kaplamaları kararmış, birbirine yaslanmış kulübemsi evlerden meydana gelmiş dar, dolambaç, çukur bir mahalledir. Sekiz on adımda bir tarafmdan girilip öbür tarafından çıkılır. Nalıncı sokağında Fazıla Hanım adma bir zarf yazarız. Pullarız, on kuruşluk bronz para ile üzerini damgalarız. Sen kendine postacı süsü vererek sokaklarda adres sahibini ararsın.

— Şık. Ama zarfın içine ne yazıp koyacağız?

— «Hanım, dikkatli davranınız. Kocanız hıyanetinizin izi üzerindedir. İmza: Sizi çok seven bir dost.»

— Ey sonra?

— Sen kocanın adını öğren gel. Sonrasını söylerim.

Ali Safder bu düzen üzerine davranarak elinde mektup Nalıncı sokağını dolaşmaya başlar. Bir iki kapı çalar. Sorduğuna karışık cevaplar alır. Sonunda aradığını bulur.

Elinde sepetle giden bir kocakarıya rastgelir:

— Buralarda Fazıla adında bir Hanım tanıyor musunuz?

— Evet, kâtip Kadir Efendinin karısı.

— Hangi evde oturur?

— Ne yapacaksın?

— Postacıyım. Mektup getirdim.

— Allah versin, karı aldı yürüdü. Yıllar geçer postacılar bizim kapımızın semtine uğramaz. Fazıla'ya mektup mektup üzerine gelir. Genç, güzel, fingir fingir. Benim gibi kocakarıyı kim hatırlayıp da mektup yazacak? Kocası Rabbimin aptalı. Kılıbık, ağzına vur lokmasını al. O, ne derse o olur. Fazıla için baloya gitmiş diyorlar. Daha ne çirkin lakırdılar söylüyorlar. Herif inanmaz ki... Elceğiziyle tutsa yine inanmaz.

— Bu Kadir Efendi nerede kâtiptir?

— Bilmem ne İdaresi Tesisat Mezbatasında...

Ali Safder kocakarının söylemesini beceremediği idarenin «Tesisat-ı Munzamma» olduğunu, yani Kadir Efendinin Cabir Bey'in yanında bulunduğunu anladı. Ve sualini tekrar ederek:

— Hangi evdir bana gösterir misiniz?

Kocakarı elini uzatarak:

— Köşe başına yakın... Bak oğlum bak, cumbasında pulluk şişe ile gül sirkesi asılı. Saçakları eskimiş ev.

Çenesinin kaytanı gevşemiş, artık lakırdısını tutamayan bu kocakarının önünden hemen savuştum. Cumbasında gül sirkesi asılı evin kapısını çaldım. Orta yaşta bir kadın açtı. Ne güzel, ne çirkin .Sordum:

— Fazıla Hanım siz misiniz?

— Hayır.

— Kendisini görmek isterim.

— İlâhi kardeşciğim, o, evde oturur mu hiç?

— Nereye gitti?

— Onun nereye gittiğini kocası bile bilmez. Doğduğu vakit göbeğini sokağa atmışlar. Kadir Efendiye Allah sabrını veriyor. Evliya gibi bir adamdır. Fakat yarın ahrette Hakteâlâ hazretleri bu herife karısından yana çok sual soracaktır.

— Kocasıyle iyi geçinmezler mi?

— Ne gezer... Kediyle köpek, biri tahta öbürü burgu... Adamcağızı vır vır gece gündüz yer bitirir.

Kimse sormadan yedi ceddini sıralayan tam mahalle karısı tipleri. Bu ısırganlıkta Fazıla gibi bir gül nasıl açmış? Anladım ki Kadir Efendi karısının mahalledeki tezkiyesi bozuk.

Belki Fazıla Hanım üzerimize çıkagelir. Belki bir taraftan kocası çıkıverir. Bir münasebetsizliğe uğramamak için mektubu verdim, yürüdüm.

32

KADİR Efendi'nin ağzından Cabir Bey'e yazılacak tehdit mektubunu kaleme almak için Avnussalâh ile Ali Safder baş başa verdiler.

Avnussalâh — Üzerine işleyeceğimiz mevzu istampası şudur: Namuslu bir koca karısının amanını tehdit edecek.

Ali Safder enfiye kullanır gibi burnunu çekerek:

— Namuslu bir koca karısının amanını (âşığını) tehdit etmez, öldürür.

— Bu da ölümle tehdit edecek.

— Böyle bir sadakatsizliği öğrenip de susmak arasma namusluluk nasıl sığar?

— Ben onu sığdırırım. Namusluluk içi hava dolu bir lâs-

tik top gibidir. Lâzım olduğu zaman ne kadar sıkıştırırsan o kadar büzülüp küçülür.

— Peki. Kadir Efendi'nin kocalık namusunu iğne deliğinden geçecek kadar ufalttık. Sonunda ne olacak?

— Sonunda, koca sus payı olarak karısının âşığından para isteyecek.

— Bu müzevirlik tezi çok zor. Bakalım nasıl imtihan vereceğiz?

— Sen yalnız masum gazete okuyucularını aldatmak ustalığına sahip bir yazarsın. Al kalemi eline... Otur masanın başına... Ben söyleyeyim sen yaz.

Avnussalâh, ellerini oğuşturarak şöyle dikte etmeye başladı:

«Velinimet,

«Yolunuza her şeyi hatta canımı fedaya hazırım. Kurban «edemeyeceğim yalnız mukaddes bir şey vardır ki o da namu-«sumdur. Namus bir Allah emanetidir. Onu beşikten mezara «kadar bozmadan korumak boynumuzun borcudur.»

Ali Safder hayalden bir çiçek koklar gibi burnunu havaya kaldırarak:

— Allah Allah... Ne boş laflar.

— Kadir Efendi gibi avanak bir herif ancak bu kadar yazabilir. Dikteye devam:

«Elminetullah şimdiye kadar namusum bozulmamıştır. «Bundan sonra da Allahın yardımıyle bir taarruzdan masun «kalacağı ümidindeyim.»

— Hiç bir budala bundan daha bunakça şeyler söyleyemez.

— Yaz canım.

«Velinimet, diyorlar ki siz benim karımı seviyormuşsunuz. «Sahi mi? Siz tasdik ve itiraf etseniz de bendeniz iftiradır «diye bağırmaktan kendimi alamayacağım. Çünkü namustur «bu efendim, su borusu değil... Bozulursa tamiri imkânsızdır.

«Allah korusun böyle bir felâketin gerçek olduğu zaman «ben çıldırırım. Elime geçen ilk öldürme aletiyle sizi yok et-«meye koşarım. Emin olunuz ki aklımı kaybetmeden efendi-«mize kıyamam.»

«Kanun ve ahlâk kocaya bu hakkı vermiştir. Fakat sizi «öldürüp de Fazıla'yı sağ bırakmak olamaz, namustur bu...»

— Epey aptalca üslûp ve fikirler kullanıyorsun. Ama böyle giderse bu herifin namusuna beni sövdüreceksin.

— Ben sana namusu iğne deliğinden geçireceğim demedim mi?

— Babam sen namusu iğne deliğinden değil, Yenicami kemerinden otomobil ile geçiriyorsun.

— Zevzeklenme, yaz:

«İki cana birden kıymak zorunda kalmak şimdiden şuu«rumu kafamdan alıyor. Kaybedilen namus hiç bir vasıta ile «yerine getirilemez. Fakat velinimet karımın diyetini sizden «isterim. Bu gönül kurtarmalık parası Fazılanın güzelliği de«recesinde ehemmiyetli bir çoklukta olacaktır.

«Karımı elimedn almak, bana bunun karşılığında hiç bir «şey vermemek vicdansızlığını âlicenaplığınız ile bağdaştı«ramam.

«Böyle bir istekle huzurunuza çıkmak cesaretini göste«remeyeceğim. Onun için paraları almak için yanınıza bir ve«kil göndereceğim. Çünkü artık yâri de diyarı da terk etmek«ten başka çarem kalmadı. Bu para ile dönülmez, ebedî bir «yolculuğa çıkacağım. Lûtfunuzun miktarı bu kulunuzu gurbet «diyarında sefalete düşürmeyecek kadar yüksek olmalıdır.

«Uyuşmak için olan bu isteğim kabul buyurulmazsa, or«taya çıkacak korkunç hallerden mesuliyet kabul etmem. Zi«ra irademe malik değilim.»

Avnussalâh — Bu mektubu Cabir Bey okur okumaz ne olacaktır biliyor musun?

Ali Safder — Malûm.

— Ne?

— Kadir Efendi'yi çal yaka ettirip timarhaneye göndermek.

— Birdenbire ona da cesaret edemez. Çünkü karısını ayartarak çıldırtmış olduğu kocayı timarhaneye göndermesi çok söze sebep olur. Cabir için bu işte en ucuz kurtuluş yolu; eline yeteri kadar para vererek Kadir'i başka memleketlere defetmektir.

— Deliliğine hükmolunan bir adamın sözüne inanılır mı? Kadir gideceğim diye paraları alır da gitmeyiverir.

— Bu sözün de akla gelir. Ama işi ben idare edeceğim.

— Nasıl?

— Kadir tarafından vekil olarak Cabir'le görüşmeye ben gideceğim. Herifi kandırırım.

— Tehlikeli bir iş.

— Oğlum dolandırıcılık en tehlikeli cambazlıklara benzer. Ya işinde başarı gösterirsin, yahut perendeyi atarken düşersin ,bir yerin kırılır.

—• Yahu iyi düşünüyor musun?

— Düşünüyorum.

— Sanmam. İyi düşünsen salla pata böyle bir işe girişmezsin. Çünkü Cabir Bey'le onun yanında olan Kadir Efendi aynı dairede bulunuyorlar... Sen Cabir'e, Kadir adına vekil olarak söz söylersen asıl zat içeri giriverirse ve yahut ki kendinde uyanan şüphe üzerine seninle yüzleştirmek için müdür onu yanına çağırırsa hal nasıl olur?

— Merak etme. Bu olabilecekleri ben de düşündüm. Onun için bu zorlu rolü üzerime alıyorum. Ben gidip Cabir'i memuriyetinde görmeyeceğim. Evine gideceğim. Hem vereceğim zamanı kısa keseceğim.

— Ya senden evvel Cabir, Fazıla ile görüşür, kadın da kocasına işi açıp kavga çıkarırsa, türlü ve tehlikeli tuhaflıklar meydana çıkar. Çünkü zavallı Kadir'in bir şeyden haberi yok .

— Başarılardan çoğunun başı cesarettir. Böyle ince düşünülürse hiç bir iş görülemez. Yuttuğumuz bir lokma ekmek sinip de posası dışa çıkıncaya kadar bağırsaklarımız sayısız tehlikeler geçiriyor. Fakat biz işin bu tarafını hiç göze aldırmadan ne zararlı şeyleri yiyoruz.

Bu tezvirli konuşmalardan sonra Kadir'in el yazısıyle sahte tehdit mektubunun Kadir'in kendi el yazısı olmadığı anlaşılmaması için daktilo ile yazdırtıp Cabir Bey adına postaya verdiler.

33

FAZILA Hanım o gün Nalıncı sokağındaki evine dönünce «Sizi çok seven bir dost »imzalı kısa haber kâğıdını alır.

«Hanım ihtiyatlı davranınız. Kocanız ihanetinizin izi üzerindedir.» Saf kocasının kendisine olan emniyetini kötüye kullanmak için çok ileriye varmış olan kadın zaten bu hususta

kuşkuda bulunduğundan bu satırları okuyunca hali bir yola koymak için düşünmeye başlar. Kocasının son zamanlarındaki tavırlarını, yaptıklarını göz önüne getirir. Sözlerinden, bakışlarından, kederli ve ümitsiz düşünüşlerinden manalar çıkarır. Gönlü evinden barkından dışarıda olan kadınlara mahsus sinirliliklerle ettikleri kavgalar sırasında bir gün kocasının:

— «Başımı alıp da uzak yerlere kaçsam...» dediğini hatırlar.

Fazla düşündükçe sinirlenerek kendi kendine söylenir:

— «Haniya o günler! Keşke kaçsan. O akılsız kafa ile, o züğürtlükle nereye kaçabileceksin miskin herif? Nalıncı sokağının bu karanlık kulübesinde seninle ömrümü karartacak değilim ya... Allahın belâsı sen başımdan defolursan, artık benim kaçmama lüzum kalmaz, balolarda, otomobillerde, seyirlerde seyranlarda, canımın istediğiyle yaşayarak gençliğimin tadını, zevkini çıkarırım. Hıyanetimin izi üzerinde imişsin. Pekâlâ işte... Gel gör. Güpegündüz, hiç ihtiyatlı olmadan Cabir'in yanına gidiyorum. Arkamdan beni kolla, her şeyi açıktan açığa sor dinle. Hıyanetimde şüphen kalmasın. Şapka altında gizlenen boynuzların meydana çıksın. Bana ne yapabileceksin bakayım?»

Fazla bu hız ile soluğu doğru Tesisat-ı Munzama dairesinde alır. Müdür Beyin yanına girer. Telâşlı telâşlı söze başlar:

— İçeri kimse girmesin, biraz yalnız kalmak isterim, konuşacağım.

— Yanıma sormadan kimse giremez. Fakat güzelim; bu telâş ne? Ne cesaretle böyle hiç çekinmeden, odama kadar gelebildin?

— Yanına girebilmek için cesaret mi lâzım?

— Kocan şüpheye düşmüş, senin peşindeymiş.

— Kim söyledi?

— Kendisi tehdit mektubu kılıklı bir yazıyla beni korkutmaya kalkışmış. Al, oku.

Fazla kendisine gelen mektubu amanına uzatarak:

— Alınız siz de bunu okuyunuz.

Genç kadın kocasının olduğu iddiasıyle eline tutuşturulan tuhaf mektubu kahkahalarla katıla katıla kıvranarak, her satırında çığlıklar koparak okur. Ve sonunda şöyle bağırır:

— Kocamın budalalığından şüphem yoktu. Ama bu kadar tımarhanelik olduğunu bilmiyordum. Yazısının her satırında namustan söz ediyor, sonra beni size bırakarak İstanbul'dan savuşacağını söylüyor. Şu cümleye bakınız efendim.

Fazıla Hanım okur:

— «Karımı elimden almak, bana karşılığında hiç bir şey vermemek vicdansızlığını âlicenaplığınızla bağdıştıramam.

Fazıla Hanım bir müddet yüzünü iki avucuyla kapattıktan sonra:

— Böyle bir cümleyi en hayasız insanlar bile yazmaktan çekinir. Şu şuursuz sözlere bakınız efendim, delilikten, saçmalıktan bundan ötesi olur mu?

Okur:

— «Namustur bu efendim su borusu değil. Bozulursa tamir olunamaz. Maazallah böyle bir felâketin olması anında ben çıldırırım. Elime geçecek ilk öldürme aletiyle sizi öldürmeye koşarım. Emin olunuz aklımı kaybetmeden efendimize kıyamam.»

Fazıla Hanım oturduğu koltuğun arkalığına başını dayayarak bir zaman süzgünlük geçirdikten sonra:

— Bu menfur herif çıldırmış da haberi yok. Daha çıldıracağını bekliyor. Benden nasihat olsun hiç bir kadın, zekâ ve tahsilce kendinden aşağı bir kocaya varmasın. Bu ne komedya Allahım ne komedya...

— Bu budala ile ne yapacağız?

— Ben de onu düşünüyorum efendim.

— Şimdi kendisini çağırıp da senin karşında azarlayayım mı?

— Hayır. Belki işi ağırlaştıracak delice bir terbiyesizlikte bulunur.

— Ne yapalım?

— Komedya'nın arkasını bekleyelim.

— Nasıl?

— Kocam size tarafından bir vekil gönderecekmiş. Bakalım bu göndereceği adamla size daha ne yakası açılmadık tekliflerde bulunacak?

— Edeceği teklifi şimdiden anlamak zor bir iş değil.

— Ne anlıyorsunuz? Ne teklif edecek?

— Benimle senin hakkında pazarlığa girişecek.

— Oh utanmaz... Görünüz efendim evlenme namusunu bozan ben miyim, yoksa kocam olacak bu herif mi?

Cabir Bey, başkasının evlenme namusunu bozanlardan biri de kendi olduğu için bu ince suale cevap vermedi.

Kısa ve vicdan derinliklerini bulandırmayacak kadar yüzden bir düşünceden sonra Fazıla Hanım boyasını unuttuğu dudaklarını emip ısırarak:

— Beyefendi; mademki bu alçağın maksadını anladınız. Kararınızı vermek için artık uzun düşüncelere lüzum kalmadı.

— Ne yapalım meleğim, söyle.

— Biraz birbirimizden ayrılmalıyız.

— Sus... Bu ayrılığın sözü bile beynime dönme getiriyor.

— Siz evlisiniz.

— Evet. Ne yapayım ki öyle, Fazıla'cığım.

— Onun için nikâhla birbirimizin olamayız.

—Oh, ne korkunç felâket...

— Bu koca belâsını başımızdan defedelim. Ben o budalanın kanunca hükmünden kurtulursam sizinle yarı yarıya evlenmiş olurum.

— Muvafık... Âlâ...

— Kocam beni satıp da gurbete çıkmak için sizden ne kadar para isterse veriniz.

— Lâzım gelirse bütün servetimi vermeye hazırım.

— O kadar büyük fedakârlığa da lüzum yok. Kocam derviş huyludur. Birkaç bin liraya da kanaat eder. Bu suretle beni size ciro ettikten sonra artık bu adamın üzerimde ahlâkça, vicdanca hiç bir hakkı kalmaz.

— Bu suretle paraları alıp defolduktan sonra artık bir daha bizi rahatsız etmez mi?

— Son derece beceriksiz bir ahmaktır. Aldığını sermaye edinip de bir iş göremez. Elindekileri bitirince yine baş vurur. Fakat bu son baş vuruşlarıyle artık dilenci haline düşmüş olur. Her gelişinde eline birkaç lira verip savarız.

34

METRESLE aman (âşık) arasında verilen bu kararın ertesi günü erkenden Avnussalâh, Cabir Bey'in Firuzağa'daki evine damlar. Sokak kapısı açılınca karşısına çıkan uşağa sorar:

— Beyefendi hazretleri burada mı?

— Burada. Fakat daha haremdedir.

— Oğlum, artık harem-selâmlık kaldı mı?

— Çoook.

— Nasıl çok?

— Basbayağı... Istanbul'un bütün eski konakları harem-selâmlık olarak yapılmıştır. Bunların hepsi yakılıp yıkılmadı ya? Bizim hanımefendi hâlâ eski törede gider. Sıkı sıkıya erkekten kaçar. Yedi senedir bu kapıdayım, ben bile hâlâ suratını görmedim.

Avnisallah gülerek:

— Namahremdir yine görme. Beyefendi o kadar sofu değildir sanırım.

— Beyefendi hovardadır.

— Allah günahını af ile karısının şefaatine nail eylesin.

Avnussalâh cebinden bir kartvizit çıkartır, üzerine şu:

«Kadir efendi tarafından efendimize
arz-ı hürmete gelen vekil bendeleri!»

ibaresini yazarak kartı uşağa uzatıp:

— Aceledir. Bunu şimdi beyefendi hazretlerinin eline göndermelisin. Gecikirse mesul olursun arkadaş.

Kartı götüren hizmetkâr bir zaman sonra dönerek misafiri salona alır. Utanmaz adam bu iyi kabulden ümitlenerek beyefendiye dökeceği dillerin baş taraflarını kafasının içinde tasarlamaya başlar. Çok sürmez Cabir Bey entarisi ve güvez geziye kaplı samur kürkü ile boyunu gösterir. Dışarda yeni hayatın en ileriye giden taraflarından olan bey evi içinde son derece eski hayata bağlıdır. Ev sahibinin böyle her tarafa uyuşundan huyunda bir ciddîlik olmadığını anlayan misafir kolayca istediğine ereceğini anlayarak utangaç bir tavırla boynunu eğer ve ilk sözün beyefendiden gelmesini bekleyerek durur.

Bu ezilen büzülen adamın yumuşaklık ve sıkılganlığı karşısında söz açmak ihtiyacını duyan Cabir Bey:

— Ziyaretinizin sebebi o kadar tuhaf ki ikimiz de birdenbire söze başlamak cesaretini bulamaz bir haldeyiz.

Avnussalâh tıpkı bir sahne utangaçlığıyle ellerini uğuşturarak:

— Evet efendimiz.

— Bu Kadir Efendi olacak adam çıldırdı mı?

— Çıldırdı efendim. Hem de kelimenin bütün manasıyle çıldırdı. Zaten aşk deliliğin en büyüğüdür. Karısını amansız bir aşkla seviyor.

— O halde Fazıla'yı nasıl bırakabilip de gidecek?

— Âşık Garip gibi efendim.

— Âşık Garip bir masaldır.

— O bir masal ise bu bir hakikat.

— Öyle bir zamanda yaşıyoruz ki masallar hakikat, hakikatler masal oluyor.

— Altınla yazılacak bir keramet buyurdunuz.

— Bir hakikatin masala benzemesiyle güçlüğü kaybolur mu?

—Masalda her şey olağandır. Hakikatte insan zorluklarla karşılaşınca masala dönmek çaresizliğinde kalır.

— Bu da öyle mi olacak?

— Olacak değil oldu efendi. Biçare Kadir canından ziyade sevdiği karısından kaçıyor.

— Niçin?

Avnussalâh şeytanca bir gülümseme ile ağzını yayıp gözlerini süzerek:

— Onu size bırakmak için.

— Salâh Bey sizinle açıkça konuşmak isterim.

— Bendenizi çok memnun edersiniz efendim. Samimî yaratılmış bir insanım. Üstü kapalı riyalı sözlerden nefret ederim.

— Kadir Efendi karısının benimle olan münasebetinden şimdiye kadar hiç habersiz mi kalmıştır?

—İnceden inceye bendenize buraya kadar açılmadı. Karısının bu münasebetinden haberi de olsa bir başkasına karşı işin bu tarafını söylemek çok zordur, değil mi efendim?

— Bana yazdığı mektupta karısının iffetsizliğinden şüphede bulunduğunu, kâh hiç şüphesi kalmadığını, namusunu kurtarmak için evini ve memleketini bırakmak zoruna düştüğünü yazıyor. Saçma sapan şeyler. Ara sıra bir satırı öbürünü tutmuyor.

— Bu zavallı adam tımarhanelik oldu. Ne yazdığını, ne dediğini bilmiyor. Affedersiniz beyefendimiz bir insan karısının «amanından» aldığı para ile kaçıp da namusunu kurtarabilir mi?

— Zavallı diyorsunuz, onu bu hale sokan ben miyim?

— Hayır, hâşâ... O kendi kendini zavallı etti. Kadir hem kese hem de çehre züğürdüdür. Bu ikisi bir arada çekilir mi efendim? Bu haline bakmayarak Istanbul'un en güzel kadınına sahip olmak istedi. Kel başa şimşir tarak. Fazıla'da servet kemirmek için yaratılmış inci dişler var. Öyle bir güzel Nalıncı sokağının o çarpık kulübesinde tutulabilir mi? Yine Fazıla'nın talihi varmış ki zatıâliniz gibi bir kadirbilire düşmüş. O kadın korumanızdan mahrum kalsaydı şimdi kucaktan kucağa gezer dururdu.

— Bana gösterdiğiniz bu teveccühe teşekkür ederim. Fakat bunun sonu ne olacak?

— Fazıla'dan vazgeçebilecek misiniz?

— Asla.

— O halde efendim bu kadını size bırakarak kaçmaya hazırlanan kocanın yol masrafına ve bir zaman için hayatını geçirmeye yarayacak kadar bir lûtufta bulunmalısınız.

— Bunun için kendisi bir miktar söyledi mi?

— Hayır efendim.

— Siz ne dersiniz?

— Mürüvvete endaze olmaz efendim.

Utanmaz adam pazarlığının en can alacak yerine gelmişti. O kafasının içinden on bin lira filan geçiriyordu. Güç bir sessizlikten sonra Cabir Bey'in ağzından şu miktar çıktı:

— Beş yüz lira nasıl?

Enginlerde gezen, birdenbire bu sığlığa oturan Avnussalâh'ın kafası döndü. Nedim Bey'le olan pazarlığında da o, elli bin liradan yine böyle beş yüz liraya düşmek zorunda kalmıştı. Beş yüz lira... Beş yüz lira... Artık bu kadar paradan uğursuzluk sezer gibi olmuştu. Sesinde ufak bir ttireme ile:

— Affınıza güvenerek söylüyorum. Beş yüz lira ile birkaç gün buradan İzmit'e bile gidilemez.

— Kadir Efendi benden aldığı para ile dünya turu mu yapacak?

— Evet efendim. İçini yakan ateşin parlamasıyle dünyayı belki birkaç defa dolaşacak ve sonunda yüreğine taş bastırarak bir yerde duracak ve yaşamak için elindeki küçük sermaye ile çalışacak.

— Bol keseden verdiğim miktara bir o kadar daha ilâve edeyim. Bin lira olsun...

— Aman efendimiz bol değil, pek dar keseden lûtuf buyurdunuz .

— Bu zamanda bin lira küçük görünecek bir para mıdır?

— Yerine göre efendim... Fazıla gibi bir dilberin bir busesi iştahlısına bin liradan fazla eder.

— Fazıla'nın kendisine vereyim, fakat kocasına ne borcum var.

— Merhamet ediniz, karısını size bırakıp gidecek.

— Onun bana karısını bırakmasına lüzum var mı? Fazıla zaten benim.

— Böyle demeyin efendim... Kadir Efendi'nin, Fazıla'nın üzerinde kocalık hakları vardır. İsterse onu sizinle görüştürmez.

— Şimdiye kadar karısının benimle görüşmesine mani olamadı da bundan sonra mı olabilecek?

— Karısını çok sevdiği için şimdiye kadar onunla kontra gidememişti. Ümitsizlik son dereceyi bulup da iş inada binerse malûmuâliniz topal eşek küheylânı geçer.

— Bugün benden bin lirayı alıp da birkaç hafta sonra aynı istekle yine kapımı çalmayacağı ne malûm?

— Bunun için hiç merak etmeyiniz. Bu ciheti size namusumla temin edebilirim.

Bu teminat üzerine gözlerine biraz şaşılık gelen Cabir Bey karşısındakine şüpheli manalarla dik dik bakarak:

— Namus üzerine söz veriyorsunuz.

— Evet efendim .Namuslu insanlar arasında geçer akçe budur. Namus deyince erbabı için akan sular durur.

Cabir Bey yine şaşı şaşı bakınarak tekrarladı:

— Namus üzerine...

— Evet efendim, namus üzerine. Emin olunuz ki bu mübarek şey de bugün sizinle bende kaldı. Onun kudsîliğini üzerinde taşıyanlar o kadar azaldı ki... Sizi inandırabilmek için bu mukaddes kelimeyi kullanmaktan başka inandırıcı söz yoktur. Namusa imanları zayıf olanlardan korkarım. Fakat sizden asla... Siz de bana inanmak için namusun maneviyeti ile nurlanmış vicdanınıza ininiz. Orada hakkı bulur, bu yüzden de haklı sözüme inanırsınız.

Pek bozuk bir yol üzerinde başlayan bu konuşma bu sona

yükselince ikisi de sustular. Karşı karşıya düşünüyorlardı. Cabir Bey'in hükmünce «ne idüğü belirsiz» bu Avnussalâh adındaki adam ya pek saf veyahut pek fesatçı bir mahlûktur. Ne türlü de olsa aralarındaki pazarlığı tatlıya bağlamak lüzumu meydanda bir şeydi.

Her an çıkabilecek kötü bir raslama Avnussalâh'ın bu işte de foyasını tamamiyle meydana çıkarabileceğinden geçen dakikaların her biri onun için de tehlikeliydi. Bu yüzden bin liraya kadar yükselmiş pazarlığı hemen kesivermek lüzumu ile kalbi kıvranmakla beraber biraz daha dayandı. İki bin lirada karar kılındı.

İki tarafın bu başarısı üzerine kahveler, sigaralar içildi. Avnussalâh paranın orada hemen mi veya hangi suretle verileceği merakıyle çatlayıp dururken Cabir Bey ağır bir söylenişle şöyle buyurdu:

— Yarın Tesisat-ı Munzama dairesindeki odama teşrif ediniz de karar verilen paranın çekini takdim edeyim.

Avnussalâh, Cabir Bey'in söyleyişindeki ağırlıkla bakışlarında da bir gariplik sezer gibi oldu. Acaba beyefendi şüphelenmiş miydi?

Utanmaz adam kötü kötü düşünerek konaktan çıktı. Ali Safder ağrısı tutmuş kadınlar gibi civar sokaklarda müjde bekleyerek bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu. Arkadaşını karşıdan görünce koştu. Helecanla sordu:

— Ne vurabildin?

— Büyük bir şey değil.

— Ne kadar?

— Yine beş yüz lira.

— İnanmam.

— Vallahi.

— Yemin için boş yere yorulma.

— Yeminden başka seni ne ile inandırabilirim?

— Canım yemin saf adamların arasında geçen manevî bir teminattır.

— Namus üzerine söylersem.

— Salâh güldürme beni, lâtifeyi bırak.

— Din, iman ,itikat, namus; bak iş arasında ara sıra insanlara ne kadar lâzım oluyor.

— Şu anda beni kandırmak için mi bunlara lüzum görüyorsun?

— İnsan kandırmak için bunların maneviyetine sığınan dünyada yalnız ben değilim. Bu mukaddes şeylere dayanarak bu âlemde dönen fitnelere hudut hesap mı var?

Ali Safder gerçeği anlamak için arkadaşını derin derin süzerek :

— Peki, beş yüz liraya inandım, ver bakalım yarısını.

Avnussalâh başparmağını burnuna dayayıp Safder'in suratına doğru karışını açarak:

— Nah sana guguk...

— Ne demek? İki kişilik bir şirket değil miyiz? Ne vurursak aramızda bölünmeyecek mi?

— Doğru. Fakat daha vurulmuş bir şey yok.

— Ya beş yüz lira deyip duruyorsun.

— Beş yüz liraya karar verildi. Lâkin daha para verilmedi.

— Utanmaz adam böyle kantinlerle bugün beni aldatamazsın .Her türlü ahlâk imanlarından soyunduk. Bütün itikatları saf adamlara mal ettik. Birbirine yeminle, namus ve vicdan sözleriyle güvenen ve inananlara güldük durduk ama şimdi birbirimize de inanmaz olduk. Başkalarına yaptığımız dubaraları aramızda kullanmamalıyız. Çok zaman cemiyeti yeriyoruz. İnsanların ahlâk kanaatlerini, felsefelerini sosyolojik idarelerini bekliyoruz fakat insaf be kardeş ahlâkça herkes tamamen bize benzese bu dünyanın hali ne olur?

— Coşma Safder. Bugün para alamadığıma inan. Bana karşı beğenmediğin hallere kendin sapıtma. Bende ayıpladıklarını kendine mubah görme. Yarın Cabir beyin yerine gideceğim bana beş yüz liralık bir çek verecek; bilmem hangi bankadan gidip alacağım. Buna yalan sığmaz, istersen beraber gel.

— Herifin yarın sana beş yüz liralık bir çek vereceğine inandın mı?

— İnanmak zorunda kaldım. Başka türlü ne yapabilirim?

— Bu para başkası adına isteniyor.

— Evet.

— Bu yapılan şey adi dolandırıcılıktır.

— Bütün manasıyle.

— Bu Kadir Efendi işten şüphelenip de seni Cabir Bey'in odasında bastırırsa.

— Hatırlatmaya hacet yok. Tehlikenin büyüklüğünü biliyorum. Üzerime böyle mühim bir rol almışken beni insafsızca tenkit ve hatta tahkir ediyorsun. Âlem için ahlâk haydudu ve birbirimize karşı masum bir melek olmak lâzım geldiğinden söz ediyorsun.

Aralarında pay bölüşmek davasına gelince ahlâktan yardım bekleyen bu ahlâk mikropları hayli çekiştiler. Avnussalâh iki bin liranın bin yedi yüz elli lirasını yutmak istiyor, öteki bu katakulli karşısında her vakit kusuyordu.

Onlar bu emniyetsizlik didişmesinde iken öte yandan iş garip bir şekil alıyordu.

O gün Fazıla bazı potlukları düşünerek ne olup bittiğini anlamak için Cabir'in resmî yerine gidip görüşememişti. Meraktan bunalıyordu. Sonunda dayanamadı. Akşama doğru semtteki bir eczanenin telefonu ile Cabir'i aradı. Buldu. Aralarında şu konuşma geçti:

— Alo...

— Kimsiniz?

— Fazıla.

— Vay şekerim!

— Bey meraktan bitiyorum.

— Niçin efendim?

— Ne oldu?

— Vekil geldi. Pazarlık ettik. Seni kocandan satın aldım.

— Kaça?

— İki bin liraya.

— Vay rezil herif. Ben bu kadar değersiz bir halayık mıyım ?

— Benim gözümde senin değerin bütün dünya parasının üstündedir.

— Kocam ne kadar kadir bilmezmiş. İki bin lirayı bana tercih etmiş. Bu değersizliğimden dolayı, sizden ve kendi kendimden utanıyorum vallahi.

— Bu para senin değerinin yüz binde bir karşılığı değildir diyorum sana. Bizce istenen şey aramızdaki bu koca adındaki belâkın defolup gitmesidir. Bu netice de oldu. Başını alıp dünyanın öbür ucuna kaçacakmış. Cehenneme kadar yolu var.

— Paraları aldı mı?

Fazıla Hanım son sualine cevap alamadı. Telefonda bir

hırıltı geldi. Mangalda kestane patlar gibi bir şeyler oldu. Konuşma kesildi.

Kocasının kendini o kadar ucuz sattığından çok öfkeli genç kadın evine döndü. Hemen sandığını dolabını açtı. Lâzım olacakları ayırıp paket yapmak için bütün eşyasını ortaya döktü.

O bu işle uğraşırken akşam kocası geldi. Adamcağız şaşkınlıkla sordu:

— Ne o Fazıla? Bu evden başka bir yere mi taşmıyoruz?

Karısı, yüzünü hakaretin en son ifadesiyle buruşturarak:

— Edepsiz.

— Ooo... Oooo...

— Rezil.

— Kadın ağzından çıkanı kulakların işitsin. Karşındakini odun zannetme. Ben de adamım, hem de kocanım.

Fazıla hemen ayağa fırlayıp gazaba gelmiş bir dişi kaplan ürpertisiyle:

— Kocam mısın? Daha bu söze kendini lâyık görmeye cesaret edebiliyor musun?

Kadir Efendi son derece şaşırarak:

— Ne var? Kocan değil miyim?

— Beni bir pula ellere sattıktan sonra hâlâ üzerimde kocalık iddiasında bulunmaya utanmıyor musun?

— Seni bir pula ellere satmak, bu nasıl söz Fazıla?

— On bin ,yirmi bin, otuz bin isteyecek yerde iki bin liraya karını satmak. Bu ne adilik, ne dilencilik, ne küfrandır Allahım ...Bir hamal karısı olmuş olaydım yine bu kadar kıymetten düşmezdim.

— Fazıla, bu akşam ya benim kulaklarımda bir bozukluk var, yahut senin sözlerinde korkunç bir manasızlık var.

— Ne senin kulakların yanlış işitiyor, ne de sözlerimde zerrece bir şuursuzluk var. Rezaletini bastırmak için böyle söylüyorsun. Nihayet pişmanlık iddiasına mı kalkışacaksın. Hayır, inanmam. Satılmış bir kadınım, artık bu evde duracaklardan değilim. Kocamın beni iki bin liraya sattığı adamın koynuna gideceğim. Sen de aldığın paralarla ne cehenneme kaçacaksan defol. Artık bana ve bir kimseye gözükme.

Kadir Efendi şaşkın şaşkın:

— Fazıla ben seni severim.

— Ne yapayım ki ben seni sevmem, sevemem.

— Benden ayrılmak için bir dubara kurmuşsun ama eni boyuna uyar bir hile değil. Ben seni nasıl satarım? Kime satarım? Ve sana iki bin lira paha biçen kimdir?

— Bu rezaleti pişirip kotaran sensin. Bir de benden ne olsun öyle mi? Peki. Dinle, söyleyeyim. Ne kıratta bir koca olduğunu bir defa da benim ağzımdan işit. Beni satan sensin. Nasıl sattığım vicdanından sor. Beni Tesisat-ı Munzama Müdürü Cabir Bey'e satıyorsun. Bana iki bin lira kıymet koyan da bu rezilce pazarlığı kesişmek için tarafından vekil ettiğin heriftir.

Kadir Efendi derin derin inleyerek:

— Ben seni satıyormuşum. Tarafımdan Cabir Bey'e bir vekil göndermişim. İki bin liraya uyuşmuşum. Hep bu söylediklerin alçaklıkla dolu bir masal. Bu canice iftiraları kimin uydurduğunu, kim olduğunu şimdi anladım.

— Kim?

— O Cabir olacak alçak herif.

— Ama senin müdürün.

— Böyle namusa ait aile işlerinde müdür memur olmaz. Adalet önünde hukukça ikimiz de eşiz.

— Sen satıyorsun o alıyor. Hanginiz daha alçak?

— Bu, hâkimler önünde anlaşılacak ve hallolacak bir davadır.

— Böyle bir dâvayı mahkeme önüne çıkarmaya sıkılmıyor musun?

— Sıkılacak, utanacak ben değilim. Onu bu alçakça işi düzenleyenler düşünsün.

— Senin karını senden başka kim satabilir?

— Satılmış karı yoktur. Hep bunlar akıl almaz ve pek alçakça iftiralardır. Seni ele geçirmek için Cabir'in tenezzül ettiği çok aşırı olan bu adilikler bana iğrenmekle beraber şaşkınlık veriyor. Yarın her şey anlaşılacaktır. Elbitte bu rezaletin karanlığı üzerine güneş doğacaktır.

Vodvil vakaşına benzeyen bu muammanın etrafında karıkoca birbiriyle dalaşa dalaşa sabahı ettiler.

35

UYKUSUZ bembeyaz bir gece geçirdiler. İkisinin de sinirleri son dayanıklığına kadar gerilmişti. Sabahleyin Fazıla yi-

ne gitmek hazırlıklarıyle uğraşırken kocası oda kapısının önüne çarmıha mıhlanmış İsa gibi bir mazlumlukla gerilerek şöyle bir gürledi:

— Çöz paketleri otur aşağı.

— Gideceğim.

—Bir yere gidemezsin.

— Gideceğim.

— Otur diyorum.

— Gideceğim.

Kadir Efendi pantolonunun arka cebinden bir revolver çıkararak namluyu karısının kalbine doğrultup:

— Gidecek misin?

Fazıla şimdi biraz kekeleyerek:

— Evet.

— Bu alet senin âşığının koynundan daha temiz bir yere gönderir ve iş biter. Sana olan şiddetli aşkım beni namussuzluğun en aşağı basamağına kadar indirdi. Sustum, birçok gözle görünür rezaletler önünde göz yumdum. Bu susmamdan siz azap çekecek yerde büsbütün yüze çıktınız. Rezaleti azıttınız. Bu taşkınlıklarla da kalmayarak benim seni iki bin liraya satmış olduğum hakkında bir masal uydurmaya kadar cesaretinizi ileri götürdünüz. İnsanlıktan, namustan, hayadan bu kadar ayrılmış kimselerle aramda akıl ve mantığı çağırmakla görülecek bir mesele kalmamıştır. İşte gidiyorum. Evvelâ o herifi, seni satın alanı geberteceğim, sonra seni, sonra kendimi. Şimdi ister otur, ister git. Fakat iğne deliğine gizlensen seni bulacağımı bil.

Öfkelenmiş koca merdiven basamaklarının ikisini üçünü atlayarak sokağa fırladı. Şimdi şaşkınlık sırası Fazıla'ya geldi. Evlendikleri zamandan beri kocasını böyle kuduzluğa yakın bir öfkeye kapıldığını görmemişti.

Böyle anlarda kendini şaşkınlığa kaptırmanın tehlikesini bilen Fazıla hemen kocasının arkasından koşarak haykırdı:

— Dur Kadir dur. Heyecanla sana hakikati tam olarak anlatamadım. Cabir'in kabahati yoktur.

Kocası başını döndürüp nefretle cevap verdi:

— Hâlâ onu mu müdafaa ediyorsun?

— Hayır, doğruyu söylüyorum. Sen Cabir'e yazdığın mektubu unuttun mu?

— Hangi mektubu?

— Beni satmayı teklif ettiğin mektubu.

— Ben böyle saçma dinlemem.

— Senin ağzından, senin imzanla dediğim mektubu Cabir'e senden başka kim yazabilir? Bir başkasının böyle bir iş yapmaktan ne çıkarı olabilir?

— Bana sürülen lekeyi temizlemeye gidiyorum.

— Temizlenemezsin, daha ziyade sıvıştırırsın. Ortada imzanla yazılmış bir mektup var. Bunu senden başka birinin yazmasında ne münasebet, ne çıkar düşünülebilir?

— Benim yazımı tanımaz mısın?

— Mektup yazı makinesi ile yazılmış.

— Altına benim imzam atılmış. Alçak sahtekârlar. Böyle, bir sahtekârlıkta seninle Cabir'den başka kimin çıkarı olur? Ya suçunuzu söyleyeceksiniz, ya öleceksiniz. Pirincin taşını ayıklamaya gidiyorum. Caniyi, ikinizin dışında aramak boşunadır.

— Cani, pazarlıkla beni iki bin liraya satandır. Senin karını senden başka kim satabilir? İşte bu sualimi yine soruyorum, cevap ver.

— Kimin satabileceği bugün iyice anlaşılacaktır.

— Günahı olmayan bir adama saldırmaya gidiyorsun.

— Aranızda benden başka günahsız, gadra uğramış yoktur. Şimdiye kadar kocalık hakkımı korumakta gevşek davranmış olduğumun cezasını çekiyorum. Seni satan ben değilim. Kimdir? Haydi bunu şimdilik bilinmiyor tutalım. Fakat seni pazarlıkla almak isteyen meydanda ya... İşte bu müşteriden satanın kim olduğunu gidip soracağım. Buna ancak o cevap verebilir.

Kadir Efendi soluğu doğru Cabir Bey'in Firuzağa'daki konağında aldı .Bet beniz uçmuş, el ayak titrer, dili kekeler bir halde uşaktan sordu.

— Beyefendi burada mı?

Uşak, aklı başında ,idareli bir çocuktu. Gelenin o sinirli, heyecanlı halinden pek hayırlı bir iş için gelmemiş olduğunu anlayarak :

— Ben bir iş için dışarı çıkmıştım. Şimdi sokaktan gel-

dim. Durunuz sorayım da size haber vereyim, dedi. Savuştu.

Beyefendiyi gördü, Kadir'in öfkeli halini anlattı. Cabir karısından çok korkardı. Konakta bir gürültü çıkmasına meydan vermemek için uşağa dedi ki:

— Benim için sokağa çıkmış de, herifi defet...

Uşak bu emre uygun davrandı. Bu cevabı alan Kadir konaktan ayrılmak zorunda kaldı. Daire zamanı değildi. Vakit erkendi. Hayatının bu acılı saatlarını öldürmek için orada burada dolaşmaya başladı. Gezindikçe yakıcı fikirler beyninde zehir kazanı gibi kaynıyor, yatışacağı yerde ümitsizliği artıyordu.

Bin üzüntü içinde sonunda daire saatı geldi. Beyefendi daha makamını şereflendirmemişlerdi.

Memurlar beşer onar sökün ettiler. Cabir Bey gecikti. Acaba bugün gelmeyecek miydi? Bu gecikme neden oluyordu? Kadir'den mi korkuyordu? Fazıla'yı ayartan bu herifin suçlu olduğu besbelliydi. Bu ırz düşmanıyla kozunu şimdi nasıl pay edecekti? O amir, kendisi küçük bir memur idi. Onunla yüz yüze gelince bir haksızlığa uğramış bir zavallı miskinliğiyle değil, şiddetle davasını yürütmek lâzımdı. Ona söyleyeceklerini ezberler gibi kafasında tekrarlıyor ve alacağı cevapların cevaplarını hazırlıyordu.

Kadir, böyle kendi kendine kafasını doldurup boşaltırken Cabir geldi. O da asık çehreli, sinirli bir halde idi. Göz göze geldiler. Bu bakışlarıyle hiç ağız açmadan birbirlerine çok şey söylemiş oldular.

Müdür bey odasına girer girmez Kadir de hemen arkasından izin almadan içeriye daldı. Cabir sert bir bakışla bu küstahı yukarıdan aşağıya süzerek:

— Yanıma müsaade almadan nasıl giriyorsun?

Kadir, gırtlağını düğümleyen gıcığı bir öksürükle geçirmeye uğraştıktan sonra:

—Bugün öyle merasime uyabilecek bir halde değilim.

— Bu uyulacak usuller senin gibilerinin keyiflerine bırakılmamış olduğunu bir âmir sıfatıyla hatırlatmak zorundayım.

—Bugün buraya bir âmirin huzuruna çıkan bir memur sıfatıyle gelmiyorum. Aynı müsavi hukukla yüzleşmek için yanınıza giriyorum.

— Bolşevikleşmek istiyorsan bil ki elimde sana kendimi saydıracak kuvvet vardır.

— Ben de elimde olan hukukumu size tanıtmak kuvvetindeyim.

— Şimdi burada...

— Şimdi burada, lâzım olursa bir mahkeme huzurunda...

—Davanı anladım. O iddia ile bir mahkeme huzuruna çıkacak kocanın suratı meşinden olmalı.

— Hayır efendim, ben meşinden maske kullanmam... Benim yüzüm her vakit işte bu tabiî yüzümdür. Siz evdeki karınıza başka surat, metresinize başka surat, âleme de büsbütün başka bir surat kullanırsınız.

Cabir Bey derin alaylı bir bakışla:

— Metresiniz buyurdunuz...

— Evet.

— Kimmiş o metresim?

Kadir gözleri elektrik ampulü gibi yanarak haykırdı:

— Karım Fazıla.

— Şu bana satmak istediğiniz hanımınız.

— Hiç bir zaman.

— Ne o pazarlıktan vaz mı geçtiniz?

— Nasıl pazarlık? Hain iftiracı; bu iftirayı yüzüme karşı tekrarlamaya nasıl cesaret ediyorsun?

— İlkin bu teklifinizi bildiren bir mektubunuzu aldım ve sonra pazarlık için gönderdiğiniz vekiliniz ile konuştum. Vekiliniz olan bu adam bugün iki bin liralık çeki almaya gelecektir. Bunda ne iftira var, ne hülya, ne rüya. Sözüm hakikatin kendisidir.

Sık nefeslerle göğsü körük gibi kabarıp inen Kadir:

— Bu sözleriniz hülyadan da daha asılsız, rüyadan da daha manasız, her türlü sayıklamalardan daha anlaşılmaz bir gariplіktedir. Ben karımı satmak için size vekil göndermişim... Bu sıfatla size kendini tanıtan adam iddiasının doğruluğunu ne ile ispat etti?

Cabir Bey yazıhanesinin gözünden mahut mektubu çıkarıp karşısındakine uzatarak:

— İşte bununla...

Kadir Efendi titrek el ile kâğıdı kaparak içindekileri süz-

meye başlar. İlk satırlarda şaşalar, ortaya doğru kahkahalarla güler, en sonra gürleyerek:

—Bu saçmaları benim yazmış olduğuma inanacak kadar nasıl boş bulundunuz beyefendi?

— İmza ile gelen bir mektubun uydurma olduğundan şüpheye düşmeye mahal var mıdır?

— Böyle bir hezeyanname ile karı satılır mı? Olmaz şey ama ,haydi diyelim ki dünyada böyle bir pazarlığa oturacak kocalar bulunsa da siz alıcı olarak bu çirkin işe ortak olur musunuz? Kadınlar kendilerini fazla sevenlere ahmak diye bakarlar. Fazla için ben bir aptalım. O, bu mektubun sözlerini bana yaraştırmakta büyük bir haz duymuştur. Fakat siz beni bu kadar budala bulmakta niçin acele ettiniz? Siz amirsiniz, ben memurum. Ama bu resmî halin insanlar arasında zekâ ve ahmaklıkça doğru bir ölçü olmadığını ispata lüzum görmüyorum. Vakayı iki kelime ile toparlayalım. Karım size satılmayı istediği kadar siz de onu satın almaya iştahlı bulunuyorsunuz. Bu rezaletname sizin isteğinize uygun, benim kocalık sevgime, namusuma tamamıyle aykırıdır. Söyleyiniz bana bu kepaze satırların iftiracı tertipçisi kimdir?

İçeride aşk ile namus böyle karşılaşırken konuşmanın garipliğinden şüpheye düşen odacı dışarıdan kulağını kapıya vermiş dinliyordu. Evvelce Cabir Bey'le Avnussalâh'ın konuşmalarını da böylece dinlemişti. İşi hemen tamamına yakın bir açıklıkla biliyordu.

O sırada iki bin liralık çeki almak için sinsi adımlar ve arsız gülümsemelerle Avnussalâh göründü. Kulağı kapıya yapışık odacı içerideki esrarın merakına dalmıştı. Bir zaman gelenin varlığından haberi olmadı. Utanmaz adam da odacının bu dalgınlığından faydalanarak birkaç dakika içerideki ateşli atışmalar, verilecek paraya hemen kavuşmak acelesiyle içeriye girmekteki arzusunu artıracak gibi değildi. Yakalanmak tehlikesini bütün korkunçluğu ile hissetti. Ama yılgınlık göstermedi. Daha fazla işitmek merakına dayanamayarak kapıya daha ziyade sokulmak istedi. O zaman kapıcı yanı başında duyduğu bu sıcak nefese doğru döndü. İkisi hemen göz göze geldiler.

Odacı hiddetle:

— İçeriyi neye dinliyorsun?

— Sen neye dinliyorsun?

— Ben buranın odacısıyım. Sen kimsin?

— Ne vazifen...

Odacının birdenbire aklı başına gelerek:

— Sen Kadir Efendi'nin ağzından bizim beyefendiye uydurma mektup getiren adamsın.

Avnussalâh'ın bu tanıyış karşısında biraz afallamasıyle odacının onun boynuna atılması bir oldu. Birbirine yüksek perdeden söve saya boğuşmaya başladılar. Gürültü içeriden duyuldu. Oda kapısı açıldı. Eşikte görünen Cabir Bey:

— Benim ta oda kapımın önünde dövüşmek... Bu ne rezalet...

Odacı boğuk boğuk:

— Efendim tanımadınız mı?

— Kimi?

— Size Kadir Efendi'nin ağzından düzme mektup getiren bu sahtekârı?

Bu sözden zihni .uyanan Cabir Bey, Avnussalâh'a dikkat etti. Sahiden de mektup getirerek kendini Kadir Efendi'nin vekili adıyla tanıtan delikanlı işte bu idi.

Cabir Bey odaya dönerek:

— Kadir Efendi işte vekiliniz iki bin liralık çeki almaya geldi. Bu işte zerre kadar hülya, rüya karışık olmadığını gelip görünüz.

Kadir odadan dışarı koştu. Çalyaka etmek için dolandırıcının üzerine atıldı. Fakat Avnussalâh yakasına kırk el de yapışsa hepsinden sıyrılıp kurtulmak sporunda çok idmanlıydı. Kendini tutmak isteyenlerin böğürlerini deşercesine dirsekleriyle kakıştırarak şiddetle bir silkindi, yılan gömleğinden soyunur gibi kurtulup kaçmaya başladı. fakat bu koşma sırasında suratına birkaç tokat, yumruk yedi.

Sahtekâr önde, davacılar arkada divanhanelerden, merdivenlerden koşmaya başladılar. Ne olduğunu anlayamayanlar da işe karıştılar. Bu gürültü dairede bir vaka şeklini aldı. Ağızdan ağıza türlü şeye yoranlar oldu. Kovalananın kimi deli, kimi sarhoş, kimi de yankesici olduğunu iddia ediyordu.

Avnussalâh sokağa çıktıktan sonra izini kaybetmenin yolunu bilirdi. Şaşırtmalar vererek bir kaç köşe döndü. Kovalayanları dağıttı, fakat yalnız bir ayak sesinin peşinden gelmesin

den kurtulamıyordu. Adımları arkasından gesilmeyen bu patırtılardan sinirlenerek dönüp gerisine bakmadan hep taban atıyordu. Sonunda bir ses' duydu.

— Salâh dur be... Ne koşuyorsun?

Döndü baktı:

— Vay sen misin Safder?

— İşte görüyorsun.

— Niçin böyle sıkı sıkıya peşime düştün?

— Sıcağı sıcağına payımı elinden almak için. Bugün böyle afilerle yakanı elimden kurtaramazsın.

Avnussalâh büyük nefeslerle göğsündeki yorgunluğu boşaltarak:

— Peki dur orada, sana sıcağı sıcağına payını vereyim.

Ali Safder'e yaklaşarak hemen suratına iki tokat ,arkasına üç dört yumruk indirir.

Neye uğradığını bilmeyen arkadaşı haykırır:

— Bu ne? Haydut ne yapıyorsun?

— Aldığım gibi sıcağı sıcağına payını veriyorum.

— Vurma yetişir, ciğerlerim ağzıma gelecek.

— Hilesiz hurdasız sana düşen pay işte budur. Vebal istemem. Üzerimde hakkın kalmasın.

36

NEDİM Bey - Şevkiye Hanım vurgununda şansı elli binden beş yüz liraya düşen Avnussalâh bu satılık kadın vakasında birkaç elin tokat ve yumruğundan yorgun vücudunu zor kurtarabilmişti. Böylelikle mesleğinde daha ziyade pişiyor, insanları daha çok anlıyordu. Giriştiği dalavereleri başarırsa cebine beş on lira giriyor, olamazsa dayak, takibat, muhakeme, hapis... Fakat şimdiye kadar yakasını polise kaptırmamıştı. Çünkü Avnussalâh'ın dolandırıcılık suçundan çok kendi kirli çamaşırlarını ortaya dökmüş olacaklardı.

Avnussalâh dikkat etti. Vatandaşlarını el altından soyan bu gizli hırsızlar cemiyet içinde kanunun gözlerine taktıkları koyu gözlükle görüşü bulandırarak hırsızlıklarını örtmek ustalığıyla yaşıyorlardı. Avnussalâh, Bahçekapı taraflarında bir yer kazılırken görerek sormuştu:

—Buraya ne yapılacak?

— Büyük bir bina.

— Kimin?

— D... Efendinin.

Beyoğlu'nda çok büyük bir apartman görerek aynı suali sorduğu zaman:

— D ... Efendinin, cevabını almış ve birkaç yerde gözüne ilişip yapılmış ve yapılmakta olan iratların önünde durmuş sormuş:

— D ... Efendinin.

— Kimin?

— D ... Efendinin.

Boğaziçi'nde tamir olunan bir yalının yüz tarafına ve arkadaki cennet gibi yeşil korusuna içini çeke çeke bakarak:

— Burası acaba hangi mesut kimsenin vücuduna yer olacak? sualini kendi kendine mırıldanırken kulağına gelen bir ses yine şöyle demişti: «Bilmiyor musun ey oğul? D ... Efendinin» bu cevap önünde kıskançlık damarları tutuşan züğürt dolandırıcı da kendi kendine şu suali sormuştu: «Bir günlük ekmeğini kazanabilmek için kanlı terler döken bîlâç halkın geçim savaşı ortasında bunca para abideleri kuran D ... Efendi bu kazancın tılsımını nasıl bulmuştu?»

Bu meraka düşen Avnussalâh araştırmaya başladı. Hoh ho... Neler öğrendi. Gördükleri bir şey değildi. Taşrada çiftlikler, ormanlar, bankalarda paralar... Tümen tümen... İnsaf, vicdan, hamiyetten başka her şey. Halbuki D ... Efendi simya bilgini değildi. Ne kimyagerdi ne de banker. O, sultan idaresinde kanunu sultanın keyfine uyduran bir efsuncu idi, sonra İttihatçı kahve dövücülerin hık deyicisi oldu. Her kalıba girer, çıkarı için her çekiye gelir bir uysaldı. Hahamla yahudi, papazla Katolik, Lenin ile komünist olurdu.

İşte bu yüksek iki yüzlülük, büyük her huya uyuş bütün başarılarının maymuncuğu idi. Cemiyet hayatının demir kapılarını açan bu anahtarları iyi kullanabilmeyi becerenler berhudar, bilmeyenler ise hor hakir olurlar.

Avnussalâh D ... Efendinin yanında cemiyetin umumî servetinden ne çalabilmişti? Zerrenin zerresi... Hiç... Hiçten de aşağı. Fırsat gözeten aç köpek gibi karın doyurmak için ara sıra birkaç kırıntı aşırıyor, onu da kimseye sezdirmeden acele yutmak için hazımsızlığa uğruyordu. D... Efendi tahkirlerden, takiplerden çok uzak ağır, kibar yudumlarla hırsızlığının

tadını, zevkini çıkarıyordu, adi bir hırsız için yüz karası sayılan hırsızlık meyveleri D... Efendi için saygıya sebep oluyordu.

Ne çare ki Avnussalâh bu kapkaç meydanında çalmanın ince usullerine, medenî prensiplerine ayak uydurabilecek bir yoldan girmemişti.

Avnussalâh çektiği açlık sıkıntılarından uyanarak akıllanan soydan değildi. Yaradılıştan israfçıydı. İlerisini düşünmeden eline geçeni yerdi.

Nedim Beyden vurduğu beş yüz lira hesabında Safder'le bir aslan payı yaptıktan sonra kalanı çarçabuk yemeye koyulduğu sırada arkadaşı demişti ki:

— Ne yapıyorsun Salâh, biraz da yarını düşün...

O da gülerek şu cevabı vermişti:

— Yarını düşünsem öbür günü de düşünmek icap eder. Öbür günü düşünsem daha öbür gün hesaplamak lâzım gelir. Güneşin durmadan doğup batmasına ben hâkim olabilir miyim? Bu arkası bitip tükenmeyen üzüntüye kendimi niçin kaptırayım? Vurduğum parayı Allahın nihayetsiz günlerine bölsem, her güne bir para bile düşmez. Yine aç gezmek zorunda kalırım. Onun zevki her ne vurursam doyabildiğim kadar yemektir.

— Güzel felsefe.

— Güzel de lakırdı mı? Bu felsefe ekstra ekstradır. Herkes benim gibi bu felsefenin büyüklüğünü anlasa dünya hemen düzelir. Çünkü kimsenin kasasında mahpus para kalmaz. Piyasadan türlü türlü oyunlar, vurgunlar kalkar. Hiç bir yerde durgunluk olmaz. Ticaret ve her muamele alabildiğine işler.

— Bu israf felsefesi senin gibi sefillerin harcıdır. İktisat edenler paralarını saklıyorlar.

— Saklasınlar ahmaklar... Onların bir ayda yediklerini ben bir günde afiyetle yersem hepsinden tok gözlü ve zengin sayılırım. Bir günün beyliği beyliktir.

— Senenin on bir ayını aç geçiriyor, ancak bir ay doyabiliyorsun. Bunu da kalp tok gözlülüğü mü sayıyorsun?

—Evet. Ömrünün sonuna kadar fazla fazla yetecek kadar yiyeceğini ele geçirmiş olan bir adamın artık bu dünyada miskin miskin uyuklamaktan başka ne işi kalmıştır? Açlık insanı kazanmak için kamçılar.

—Böyle bizim gibi kazanmak için...

— Hay hay... Ne zannettin düdüğüm... Her ne suretle olursa olsun çalışıp da kazanmak helâl, çalışmadan yemek haramdır. Hazır para insanı ahlâksız, tembel, haylaz eder. Yavaş yavaş ahmaklaştırır, birkaç zamandır hazırdan yiyorum. Vücuduma ağırlık, zekâma durgunluk geldi. Zihnimin dalavere yayları paslanmaya başladı. Onları yine yağlayıp işletmek lâzım.

— Yağla bakalım... Yine ne hırsızlıklar yapacağız?

— Hırsızlık... Of, herkesin yürek çarpıntısı ve ağız dolusu bir telâşla söylediği bu kelimenin doğru manasını yüz binde bir kişi bilmez. Hırsızlık, bütün medenî sanatların şahı şahbazıdır. Hırsızlık... Bu çalanla çaldıran arasında geçen bir iştir .Daha doğrusu bir alışveriştir. Hırsızlığı kaldır, artık mahzenlere, demir kapılara, kasalara, bankalara, polislere, bekçilere lüzum kalmaz. Medeniyet çalışmalarının ehemmiyetli bir kısmı şıp diye durur. Hırsızlık, mal sahiplerini korumada dikkate ve çalanları da dikkatler derecesinde kurnazlaşmaya sürükleyen bir kuvvettir. Çalan kendinde olmayanı olandan aşırıyor. Hangisine acıyalım? Hangisini suçlayalım? Meselâ, birkaç bin liralık antika bir halı serildiği yerde veya asıldığı duvarda zenginin estetik zevkini, hazzını okşuyor. Bunu oradan çalıp da birçok fukaranın karınlarını doyurmakla daha insanca ve gerekli bir ihtiyacı karşılamış sayılmaz mıyız?

— Tuhaf söylüyorsun. Hırsızlıkla mı âleme düzen vereceğiz?

— En medenî memleketlerden ta Afrika'nın vahşîlerine kadar zaten idareler başka suretle dönmüyor ki... Mal sahibinin haberi olmadan aşıran hırsız kurnaz kişidir. Onun fenası apaçık, zorbalıkla, kahrederek soyanlardır.

—Salâh bu garip fikirleri hangi kitaplarda okuyorsun?

— Tabiattan... Modern hırsızlık felsefesi gözüyle bütün dünya muamelelerine dikkat et. En namuslu saydığın adamların kafalarında adları değiştirilmiş hırsızlık hevesleri kaynaştığını görürsün. Herkes hırsızdan şiddetle nefret eder. Ne için? Çaldığını kötü görenlerle paylaşmadığı için. Yüz bin lira çalmış kaçmış. Bu kaçağın arkasından ateş püskürenlerin yürekleri neden böyle şiddetle yandığını söylemeye hacet var mı? Vicdanımca bu dünyada zararlı olan yalnız bir şey vardır. İn-

san öldürme. Bence yalnız işte bu canavarlıktır. Yaşamak için bundan başka her ataklık mubahtır.

— Senin fikrince çalmak mubah.

— Vızır vızır... Fakat bir şartla.

— Hangisi?

— Aç olmak ve doyduktan sonra yani gıda almak ihtiyacı yok iken çalmamak şartiyle.

— Senin bu hırsızlığı mubah görme fikrin yayılırsa dünyanın hali ne olur? Herkesin uğraşması çalmak olur ve sonra çalacak bir şey bulunmaz.

— Dünyanın şimdiki hali düzgün mü gidiyor? Hırsızlığı hiç bahane bulmadan hırsızlık olarak yapmak, türlü türlü sosyal uydurmalar, hilelerle onu namuslu bir iş kılığına sokarak yapmaktan çok hafif bir kötülük olarak sayılır.

— Peki monşer, dünyada her şeyin taraflı çıkılacak, karşısına çıkılacak tarafları vardır. Sana yardakçı olalı ahlâkın caddesinden çıkmaz sokaklarına sapıttım. Bu da bir tarikat eyvallah, fakat şu sualime cevap ver.

— Söyle.

— Bir yoluna, sırasına getirip de namusun çizdiği hudut içinde çalışarak kazanmak hırsızlıktan daha iyi değil mi?

— Hah şimdi bam telime bastığını sanırsın. Ama hayır. Bak dinle. Seninle ahlâk kitaplarının göz boyayıcı teorileri ile konuşmayacağız. **Ahlâkiyat** bak **laklakiyat** veznindedir. İkincinin manasızlığı ne ise birincininki de odur. Seninle üstü açık görüşeceğiz. Kutsî sayıldığı için kimsenin karıştırmaya cesaret edemediği hayat sırlarını kurcalayacağız. Bir yoluna, sırasına getirip de namusun çizdiği hudut içinde çalışarak kazanmak hırsızlıktan daha iyi değil midir ?diyorsun. Oğlum, birçok sözleri uzun alışkanlık kötülüğü ile kullanırız. Fakat hakikate uygunluğunu düşünmeyiz. Namus, hiç bir moral haritası üzerinde hududunu çizmez. Böyle bir haritaya puslayı, dümeni uydurup gitmek mümkün olabilse namus ve doğruluğun bu kadar keskin olarak sevk ve idaresi altına girmek kimsenin işine yaramaz. Yollu sıralı dediğin işlerde hep iltimaslı insanlar doludur. Arkası kuvvetli mevki tutanlarda zekâya, tahsile, lâyık olmaya pek lüzum yoktur. Zeki bir memurun en büyük ahmak, cahil bir amirin idaresi altına düşmektir. Cemiyet ölçüsünde zekâm ile uygun sırama beni geçir, sana iyi iş göreyim. Yoksa

ahmak herifin biri on bin lira alırken ben onun emri altında on kuruşa çalışamam. Böyle düzene çapulculuğu tercih ederim. Beni huyumdan, mesleğimden vaz geçiremezsin. Sen artık kendini ıslaha mı karar verdin?

— Bundan sonra olabilir mi?

— Niçin olmasın? Cenabıhak orospuların tövbesini bile kabul ediyor. Kırk yıl günahkâr, bir gün tövbekâr.

— Orospular bizden çok iyidirler.

— Hakkın var... Onlar itibarlı irat sahipleridir. Biz de kendimize çeki düzen vermeliyiz. Adam aldatmak için kıyafet lâzım... Ne olur ne olmaz bir yüksek şapka aldım. Ona göre elbise düzdüm. Gösterişli kıravat, baston, eldiven... Bu hayat komedyasında olur ki milyonlar, mirasyedi rollerine çıkmak lâzım gelir. Bende paralar şuyunu çekti, şimdi bakalım hangi melunluk deryasına olta salacağız?

37

İKİ fesatçı karşı karşıya birer sigara yakıp düşünürlerken Avnussalâh birdenbire:

— Biz bir vurgunla karnımız doyurmak için fırsat bekliyoruz. Halbuki dalaveremize uygun vakalar ara sıra gecikiyor, sefalet perhizimiz uzuyor, zayıflayıp tazıya dönüyoruz.

— Ne yapalım?

— Vurgunculuğumuzun arası uzadığı zamanlarda bizi yaşatabilecek elimizde sürekli bir iş bulunduralım.

— Komisyonculuk, simsarlık gibi şeyler mi?

— Geç balaban ağa.

— Ya nasıl?

— Haydi der demez avucumuzun ortasına dört beş lira konduracak bir sanat...

— Herkes böyle bir şeyin peşinde ama bu kimyayı bulabilen yok.

— O kadar da zora çekme canım.

— Kolayını biliyorsan söyle.

— Gazetelere ücretle yazı gönderemez miyiz?

— Gazetelerin şimdi biraz sıkıntılı zamanı. Her yazı gönderenin avcuna şıp diye para kondurmazlar.

— Ben halka kapışa kapışa okutturacak şeyler yazarım. Sen bana okuyacakların zevklerini, meraklarını anlat; en çok neden, nelerden hoşlanıyorlar? Senin gazetelerde hizmetin var, halka atılan en tatlı oltalar hangileridir bilirsin.

— En tatlı; çıplak kadın vücudunu anlatan açık yazılar... Resimli gazeteleri görmüyor musun? Hep kadın baldırı, kadın buduyle sahife süslüyorlar.

— Kadın buduyle... Evet, lokanta listelerinde bile...

— Dilber dudağı...

— Sinemalarda iki genç ağız dudak dudağa birbirine kenetlendi mi seyircilerin kimi geviş getiriyor, kimi lahavle çekiyor.

— Biliyorsun ya çekilen şeyler sade lahavleden ibaret değil.

— Kimi ayıplayacak halin var? İki fıkırdak genç kızım arasında bu günahı kaç defa ben de işledim. İliklerimin titrediğini duydum.

— Yazalım. Olmaz mı?

— Hikâyenin adını koy.

— **«Karanlıkta neler oluyor?»**

— Kişilerin isimleri?

— Süheylâ Hanım. Küheylân Bey.

— Küheylân Bey, Süheylâ Hanım'ı görünce aygır gibi kişneyecek. Hikâye sürnatüralizmin de iki kat üstünde olacak, tasvir hüve hüvesine tabiattan alınacak.

— Önümüzde böyle bir model var mı?

— Önümüzde yok, fakat kafamızda var.

— Kafandakini söyle de bir fotoğraf gibi kâğıda geçirelim.

— Çırılçıplak.

— Pek de öyle cascavlak olamaz.

— Niçin gözüm?

— Ahlâk tiryakisi namuslu adamları sonra bize karşı kışkırtmış oluruz.

— Abdülhamit'in diye bir vaka anlatırlar.

— Nedir?

— Zamanın halifesi sanatkâr Kener'in çıplak bir kadın tablosu karşısında fena halde coşarak şöyle haykırmış: «Bu çıplak avrata bir don giydirmesi hakkında Hariciye Nezaretinden ressama tebliğat ifasını irade ettim.»

—Ey sonra «irade-i kerametade» sanatkâra tebliğat edilmiş mi?

— Bu riyakârlığa ek olarak belki de bu kepazelik de yapılmıştır. Halife kendisi Çerkez kızlarının donlarını çıkartırken cansız bir tablonun «setr-i avrete» (avret yerinin örtülmeye) zorlanması gülünçlüğün de öbür tarafında bir tuhaflık değil midir?

— Bazı kendini beğenmiş insanlar vardır ki kendilerinin doya doya görmek arzusunda oldukları bir şeyi başkalarının gözlerinden ahlâk ve edep adına kıskanırlar. Bu adi psikolojiyi geç. Yazacağımız hikâyeye gelelim.

— Yazacağımız hikâye **dapre natürdür** (tabiattan alınmadır). Ben anlatayım, eğer sen de imanlı kimselerdensen gözünle görmüş, kulağınla işitmiş gibi inan.

— «Amenna. Sen söylersin de ben hiç inanmaz mıyım?

— Vaka sinemanın karanlığında geçiyor.

— Görünüşe göre sadece edebî bir şey olmayacak.

— Halkın edepsiz telakkilerine göre artık rezaletin bundan ötesi can sağlığı.

— Sen bile utandın mı?

— Utanmadım, iğrendim.

— Nicedir ol hikâye?

— Nice olacak. Sinema locasında bir gece Küheylân Bey Süheylâ Hanım'a ... landı.

— Çüş. Mürekkep yalamadın mı be?

— Şimdiki Frenk mürekkepleri yalanır mı? Ağzına burnuna bulaşırsa insan maymuna döner, üstelik zehirlenir.

— Bu sözü biraz örtmeli.

— ... geçti.

— Biraz daha edeplendirmeli.

— ... di.

— Olmadı.

— ... leşti.

— Çok kaba düştü.

— Aşna fişne ...

— O da pek toyca mahallevarî oldu.

— «Mübadele-i hissiyat ettiler.»

— «Mübadele» kelimesi gazetelerde kullanıla kullanıla çengel sakızına döndü.

— «Küheylân Beyle Süheylâ Hanım karanlık sinema locasında hissiyat-i âşıkanelerini tatmin ettiler.»

— Böyle denebilir.

— Yavrucuğum bu sayıp döktüklerimizin hepsi bu manayadır. Hepsi o demektir.

— Bu sözlerden zihne gelebilecek iş hep birdir. Fakat söyleyişte de bir temizlik gözetmeli. **Köpek tersi, köpek pisliği** denir de hiç bir vakit o sözün Türkçesi söylenmez.

— Medenî insanlar mürailiklerini dile de aşılamışlar. Meselâ vahşîler mecaz, istiare bilmezler. Her kelimeyi neye ad olmuşsa öyle kullanırlar. Hepimizi vücuda getiren hayat musluğu ve kurnasını birbirinden gizlemezler. Medenîlere üstün böyle çok samimî âdetleri vardır. Pratik hayatın çok kısımlarında vahşî olmak isterim. Meselâ şimdi konuştuğumuz ... meselesinin rezalet denizinde yelken açarak serbestçe pupasına gitmiş olabilseydim. .... ettirecek yağlı ballı, gıcırlı sakızlı bir mürekkebe kalem banarak yazardım.

Bu konuşmadan sonra hemen düşündükleri gibi yazdılar:

«Vaka Şenlik sinemasında geçiyor. Çünkü oranın locaları birbirinden yüksek bölmelerle ayrılmıştır. Arka tarafına çekilince âdeta hususî kabineye benzer. Locada üç kişi anlatılıyor. Bunlar bütün dramların, komedyaların, vodvillerin, romanların üç-kişisi, yani karı-koca-amandır (âşıktır). Süheylâ Hanım sinirlidir. Yanına kocası gelince hastalanır. Amanını (âşıkını) görünce iyileşir. Kocası Zahit Bey, bir zamanlar Küheylân'ı karısından kıskanmak densizliğine kalkışması ise de bir türlü başa çıkamayarak işi oluruna bağlamak zorunda kalıp tahammüllü, aldırmaz bir koca olmuştur. Hatta o kadar ki Küheylân Bey birkaç gün ortadan kaybolsa Zahit gidip onu aramak zorunda kalır. Çünkü bu ayrılık sırasında hanımını huyunda dayanılamaz bir değişiklik olur. Zavallı koca karısının sağlık tılsımının Küheylânda olduğunu bilir. Hatta bu iyleştirme usulünü öğretmesini ondan birkaç defa rica etmiş ise de ondan yalnız şu cevabı almıştır:

«— Bir hekimin en büyük ustalığı hastasının naturasını tanımasındadır.»

«Heyhat ki Zahit Bey bu çok karışık ve allak kararsız, yanar döner naturayı tanımaya bir türlü muvaffak olamamıştır.

«Gece sinemadayız. Filmde görülen manzaralar çoklukla

dişi ve erkek köpeğin sokak ortasında soluk soluğa cinslik hırs ve iştahlarını andırır sanatkârlıktadır. Işıklar içinde kaynaşan gölgelerin şehvet ateşiyle birbirini emerek, ısırarak, bayılarak ayılarak sarılıp çözülmeleri Süheylâ Hanım'ın aşırı rikkatten gözlerini sulandırır. Küheylân Bey'in dalağını şişirir. Onlar da teoriden pratiğe geçmek isteğiyle için için tutuşuyorlar ama locada baş belâsı koca var. Aşk oyununun arzusuyla kanları, gözleri bulanır, zekâlarıyle beraber cüretleri de artar. O anda her zorluğun olurunu bulurlar. Süheylâ Hanım hemen hastalanır. Onun ilâcı ta Samatya'da bir eczanede vardır. Koca, karısına derman yetiştirmek için hemen locadan fırlar, sokakta ilk rastladığı otomobile atlar, ver elini Samatya der çeker.

«Koca, çıkıp gittikten sonra sinema perdesinde şeytanca gölgeler sıçrar, piyano gümler, kemanlar inim inim inlerken Süheylâ Hanım, Küheylân beyin kolları arasına düşer. İkisi göğüs göğüse bir nöbet teri geçirirler. Bu nevi hasta kadınların yanında kendilerini terletecek bir delikanlı olduktan sonra ıhlamura, aspirine ne lüzum var. Sinema komşusu tanıdık bir iki genç bitişik locanın çiftehaneye döndüğünün farkına varır gibi olurlar.

«Zahit Bey'in Samatya'dan dönüp de yorgun bir sesle karısına ilâç verdiğini seslenirler:

«— Zahit Beyefendi uzağa mı gittiniz?

«— Samatya'ya kadar. Çünkü bu ilâç başka eczanede bulunmaz.

«— Hanımefendi ziyade rahatsız galiba? Siz yokken çok inledi. Istırabını buradan duyduk.

«En sanatlı romanların, piyeslerin sonları bu değil mi? İş oldu, hikâye bitti. Tabiatta bundan daha zevkli, ehemmiyetli ve yüksek ne iş vardır. Bütün kâinat bu aksın etrafında dönmüyor mu?»

Burada okunan satırlar hikâyenin hülâsasının hülâsası, yedi kere zemzemle yıkanmış suretidir. Bunun, utanmaz adamın haşarı ve hayasız kaleminden çıkan aslını okumaya gözler, görmeye, kulaklar işitmeye dayanamaz. Pornografide en usta yazarların bile yüzlerini kızartır.

Bu şaheseri doğuran iki edip yazılarını birkaç defa karşı karşıya okuyarak ustalıklarını kâh tenkit ederek, kâh beğenerek şöyle konuşurlar:

Avnussalâh — Hey babam hey, işte yüksek edebiyat buna derler. Okuyanlar, anlatılan işin gıcırtısını, kokusunu duyacaklardır.

Ali Safder şüpheli bir sırıtışla arkadaşını süzerek:

— İyi söylüyorsun ama bunu bastırabilmek için bize sayfalarını açacak bir gazeteyi nerede bulacağız?

— Beni kızdırırlarsa gündelik gazetelerden bazılarının pek açık saçık cümlelerini seçerek âleme okurum.

— Bu açık saçık donsuz sözlerin satışa çok yardımı oluyormuş.

— İşte sen söylüyorsun. Herhangi bir eserin arkasından çok dedikodu havlanırsa bu havlama derecesinde eser okuyucu bulur, ahlâk adına onu tenkit edenler ahlâksızlardan daha çok okurlar. Biz yazı tüccarıyız. Ne çeşit mal para ediyorsa piyasaya onu çıkarırız.

— Ben matahımızı sayfalarına alacak bir gazete düşünüyorum.

— Haydi oğlum matbaa matbaa dolaş. Hangisi parayı çok verirse bu cici mamayı oraya yama.

Ali Safder yollandı. Büyük gazetelerden birkaçının matbaalarına girdi çıktı. Para değil yüz bile vermediler. Birinin yazı müdüründen şu cevabı aldı:

— Birader, sen onu plajlara götür. Banyo zamanı kuvvet ilâcı olarak okunur. Gazeteye basılamaz.

Ondan daha az nazik olan başka bir müdür de şu tavsiyede bulundu:

— Kiralık kadınlar bulunan evlerden birinin kapısı önünde dur. İçeriye gireceklere bunu program diye sat.

Ali Safder ciddî matbaalardan tüydürüldükten sonra sürümsüzlere baş vurmaya üşenmedi. Gazetelerin küstahlık pazarına yeni çıkmış, düşe kalka emekleyerek bir türlü belini düzeltemeyen bir gazete vardı: Yeni Dünya. Oraya uğradı. Ummadığı halde iyi karşılandı.

Hikâye yüksek sesle okundu. Oradaki gençlerin sinirlerini sarstı. Okuma sırasında kimi tatlı tatlı geriniyor, kimi ağzının salyalarını siliyor, kimi kulunç kırıyordu.

Hep bir ağızdan:

— Şe dövr, şe dövr! diye beğendikleri bu sanat eserini alkışladılar.

Hikâyenin efsunu ile gözleri mahmurlaşan yazı işleri müdürü tam bir coşkunluk içinde:

— Ne dersiniz arkadaşlar; Zola'yı velilik derecesinde bırakan bu yüksek eseri gazeteye koyacağım. Bazı sünnetsiz kâfir kalemlerinin yarım yamalak kepazelikleriyle rezalet arzuları pek iyi tatmin edilemeyen bir kısım okuyucular bari tamam bir edepsizlik görsünler.

Yeni Dünya gazetesi her gün değişen kıvamlı satırlarla hikâyeye tamam bir hafta reklam yaptı:

Bekleyiniz: Okuması bütün gam ve kederinizi dağıtacak sihirli hikâyeyi bekleyiniz.

Bekleyiniz: Okuması en durgun sinirler üzerinde kuvvetli bir masaj tesiri gösterecek eseri bekleyiniz. Bekleyiniz: Bu bildiğiniz hikâyelerden değil. Halsizler, çelimsizler için bir hokka dolusu kuvvet macunudur.

Bekleyiniz: Yazı icat olunalıdan beri iki cinsın en coşkun aşk heyecanları içinde birbiriyle kaynaşarak kadınla erkeğin tekmadde halinde kimyaca birleşmelerini hiç bir kalem bu kadar sanatla göstermemiştir.

Bekleyiniz, bekleyiniz: **Karanlıkta neler oluyor?** Bu sanat-üstü hikâyemizin adıdır. Cenabıhak yaratmaya karanlıkta başladı. Ne olursa karanlıkta olur. Çoğumuz karanlık mahsülüyüz. Sevgilinizin hayalini görmek istediğiniz zaman gözlerinizi yumup karanlığı getirmez misiniz?

Karanlıkta neler oluyor? hikâyesini sayfalarına almayan ağırbaşlı gazeteler, dolgun parayla bu reklamları sayfalarına koydular. Tam bir hafta Istanbul bu reklamlarla çalkandı.

Herkes birbirine soruyordu:

— Çıktı mı? Çıkıyor mu? Karanlıkta olanları görüp de meraktan kurtulsak...

Halk aydınlıkta olup bitenlere göz yumarak karanlıktakileri arar. Meydandakinden çok gizliye düşkündür.

Sonunda Yeni Dünya, dünyaya gelmezden evvel meşhur olan bu eseri baş sayfanın büyük yazıları arasında bastı. Tadına, kokusuna doyulmayan gülbeşekerler gibi halka ancak bir iki parmak tattırılarak hikâye sürüp gidiyordu. Okuyanlar arasında ancak bir uğultu halinde başlayan tesir gittikeç bir velveleye doğru yükseliyor, Istanbul'dan dışarıya taşıyordu.

İlk günü altı bin nüsha basan Yeni Dünya ikinci gün on iki bin, üçüncü gün yirmi bin, otuz bin, kırk bin... Istanbul gazete hayatı tarihinin kaydetmediği sayılara doğru fırlıyordu. Caddelerde, Köprü üstünde yalınayak başı kabak çocuklar birbiriyle yarış ederek gırtlaklarını yırtarak bağırışıyorlardı:

— **Karanlıkta neler oluyor?** Şimdi çıktı dumanı üstünde... Sinema içinde sinemalar... Karanlıkta gıdıgıdı oynaşmalar... Âdem'le Havva'nın cennetten niçin kovulduklarını yazıyor. Üç yüz tane aldım, on dakikada bitti. Sonra sorup da boş el, bükük boyunla mahzun dönmeyiniz. Âdem, Havva'dan bir öpücük istemiş o da hihihi kocağım demiş...

Gazetecinin etrafını saran müşteriler:

— Baksana çocuğum ver bir tane...

— Gelsin... Paran hazır mı babam, bozmaya vaktim...

Gazeteci **Karanlıkta** neler oluyor? narasını basarak fulspit giderken birkaç ağızdan birden:

— Yavrum buraya da... Buraya da...

Başında lenger gibi bir şey, şapka mı hotoz mu belli değil, kocakarının biri erkekleşmiş sesiyle:

— Çok merak ettim, Âdem babamız cennetten nasıl kovulmuş? Kabahat büyükbabamızda mı büyükanamızda mı? Onların günahlarını biz çekiyoruz. Okuma bilmem ki gazeteden bir tane alıp da işi anlayayım. Yeni harfleri bir muşambaya sar da boynunda kırk gece beraber yat dediler. Yattım. Zihnime girmedi. Bir kâğıdın üzerine yazdırt, suya koy, yedi gün birbir arkasına kefareti budur diye iç dediler. Bunu da yaptım. Yine kafama bir şey dank demedi. Bu Âdem-Havva işini sevabına biri okusa da dinlesem...

38

GENÇ ihtiyar, ahlâklı ahlâksız, çapkın, durmuş oturmuş, okuma bilen bilmeyen «Karanlıkta neler olduğunu» merak etmeyen kimse kalmadı.

Çarçabuk meşhurlaşan bu, donu sıyırmış hikâye dul kadının baş yastığı altına, bekârın yan cebine, mekteplinin gizli dolabına, genç kızın koynuna girdi. Zevk ticareti yapan evlerin mucibince davrandıkları bir kanunname halini aldı.

Mahalle kahvelerini saran dedikodular yüksek muhitlere doğru yayıldı. Taraflısı, karşı çıkanı eserin yüzünden her gün boğaz boğaza geliyorlardı.

Bu hikâyenin eve girmesini sıkıca yasak eden bir büyükbaba onu torununun şiltesi altında buldu. Merakını yenemeyerek okudu. O anlatmadan aldığı heyecanla kağşamış vücudunda bir kımıldanış duydu. Hizmetçi kıza sataştı. Kız, işi hanıma, hanım da komşuya anlattı. İhtiyarın çapkınlığı mahalleye bir parmak bal oldu.

— Kırkından sonraki azgınlık mezara sürermiş. Yetmişinden sonra azana ne demeli? diye soruşturmalar evden eve dolaşıyordu.

Mahalle kahvesinde Hacı İsmail Efendiyle elektrikçi Münir Bey arasında kabaran çekişme:

Hacı İsmail Efendi — Ne günlere kaldık? Kadınla erkek arasında geçen cinsiyet işine lamba tutup da: «Buyurunuz efendim, seyri beş kuruş» diye çağırarak çoluğa çocuğa böyle manzara gösterilir mi?

Elektrikçi Münir Bey, kızdırıcı bir gülümsemeyle:

— Bunda sinirlenecek ne var? Yazar, birleşmenin psikolojisini yapmış, haritasını çizmiş. Bu da bir terakkidir.

Hacı İsmail Efendi — Terakkinin bütün kubbesini tamamladık da yalnız bu kümbedi kalmış değil mi?

Öte taraftan kahvehane ediplerinden Gülşen Bey:

— «Söyle hamam sanihat-i aşkın pinhan kalmasın» diyen şairin ruhu şadolsun.

Hacı İsmail Efendi — Şadolsun, benden de bir âmin. Ama şairin mısraı temizdir, maksadı bu kepazelik değildir.

Münir Bey — Aşk sözünü kazıyınca altından bu iş çıkar. Buna kepazelik diyorsunuz.

İsmail Efendi — Diyorsunuz ne demek? Bundan ileri kepazelik daha nasıl olur?

Gülşen Bey — Hacı Efendi aptesin bozulur, sen bu laflara karışma. Bu gibi şeylerde fikir söylemek gençlere, hovardalara aittir.

İsmail Efendi — Böyle edepsizlikleri ahlâk adına kötülemek bu memlekette çoluk çocuk besleyen herkese aittir.

Münir Bey — Sen bu işe kepazelik diyorsun.

İsmail Efendi hiddetinden kısılmış bir sesle:

— Derim... Hem de mühürümü basarım.

Gülşen Bey — Mühürünü basarsan kendi kepazeliğini tasdik etmiş olursun. Zira hepimiz bu kepazeliğin yetiştirmesiyiz. Ananı babanı yerme.

İsmail Efendi — Allah Allah... Yediği naneye bak. Anamı babamı, bu mübarek ölüleri bahse ne karıştırıyorsun?

Gülşen Bey — Karıştırıyorum, çünkü onların işledikleri kepazeliğin sen canlı bir şahidisin.

Münir Bey — Mezar karıştırmayınız canım. İşi tatlıca kıvamında bitirelim.

Biraz öteden mütekait İzzet Sabri Efendi:

— Gülşen Beyi' mazur görürüz, rakılar pahaya çıkalı iyisini içemiyor da iki kadehten sonra saçmalamaya başlıyor. Dünyaya getirdikleri için anasına babasına küfür eden evlâda lânet...

Gülşen Bey buruk ağız, alaycı bakışlı bir tartışla:

— Babalık; tekaüt aylığın galiba geçimine yetmiyor da vara yoğa sinirleniyorsun. Benim içtiğim fena rakıyı bulsan okka ile içersin. Sizi hizmetinizden affettikleri gibi lakırdıdan menetmek için bir çare bulunsa kulaklar münasebetsiz söz dinlemekten kurtulurdu. Altmışından sonraki her kafanın lafı akla uygun, huya hoş gelmiyor.

İzzet Sabri Bey — Bugün sana benzeyen bir kısım gençliğin anlayışı o kadar güdük, tahsili ve mantığı o kadar zayıftır ki her konuşmada zavallılıklarını örtmek için hemencecik yaşlılık civanlık davasını ileri sürerler ve bu şarlatanlıkla, kendilerini bahsi kazanmış sayarlar. Karanlıkta neler oluyor? rezaletinin parasız avukatı rakı buharıyla ancak bu kadar

saçmalayabilir. Sizden soruyorum: Edep, utanma, ar, hicap, haya var mı? Yoksa bunlar eski zamanın manaları unutulmuş, antika olmuş ve lügatlerden silinmiş kelimeler midir?

Gülşen Bey koltuk meyhanede çokça kaçırdığı mezelerin midesinden ağzına doğru kaynayan ekşiliğini birkaç yutkunma ile yatıştırmaya uğraşarak:

— Efendi ,evvelâ dilini düzelt. «Mefhum» yerinde hâlâ bırakılmış «mana» kelimesini kullanıyorsun .

— Benim dilim eskiden beri düzgündür. Günden güne ahlâkı gibi dili de bozulan sensin. «Mefhum» sözünü bu yerde eskiden Ermeniler kullanırlardı. Biz işittikçe gülerdik. Yenilik delisi edebiyatçımızın biri «ahbarın» ağzından bu sözü kaptı ortaya attı. Şimdi manadan kaçınan edipler arasında bir «mefhum» tuhaflığıdır gidiyor.

İsmail Efendi — «Sanatta haya olmaz» nazariyesi de yeni çıktı. Sanat, sanat deniyor. Fakat utanmayı bir yana bırakan sanat bu nasıl şeydir anlayalım.

Gülşen Bey — Babalık geç kalmışsın. «Ar» çok derin bir şeydir. Senin altmışlık kafan almaz.

— «Ar» mı?

— Ne demek o?

— Fransızca «sanat» demektir.

— Frenkçede «sanat» ın manası «ar» (art) imiş de Türkçede niçin bu kelime «arsız» şekline sokuluyor.

— Frenkçe bir kelimenin söylenişine Türkçe mana vermeye kalkışır isek böyle bunakça sonlara doğru gideriz. Gençlik tazeliğiyle yaşlılığın bunaklığı farklarını şimdi anlıyor musunuz Hacı efendi?

Burada konuşma ilkin yaşlılık-gençlik davasına ve sonra kuvvetli bir kişiliğe çatmaya dökülmekte iken İzzet Sabri Bey, Hacı İsmail'in yardımına yetişerek:

— Konuşmayı çığırından çıkarmayalım. Ağızları rakı kokanlarla ahlâk üzerinde konuşmak çok gülünç bir şey olursa da bu garip iddiaların karşısında insanın dayanacak kuvveti kalmıyor.

Gülşen Bey kısık bir kahkaha ile sarsılarak:

— Yalnız bu bahiste değil her şeyde dayanmaya gücünüz kalmadığını söylemeye lüzum yok... Evet, evet. Ne diyorduk?

Köşede oturan kopuklardan biri haykırdı:

— Apustol, Gülşen Bey'e bir kadeh silme gel. Lafım kaybetti. Aklı başına gelsin.

Gülşen şimdi gözleri mahmur bakarken başını köşedeki kopuğa çevirerek:

— Ulan yankesici yamağı, dün akşam peşime takıldın, meyhane kapısından seni kovduğum için mi salyalı laf atıyorsun?

Kopuk — Vay beyim, yankesici senden ne alır? Elini delik ceplerine soktuğu vakit beş parmağı öteye geçer.

İzzet Sabri Bey — Beyler tutuştular. Gülşen Bey'in ustalığı işte bu yoldadır. Bakalım hangisi ağız bozukluğunda tam numara alacak?

Kopuk — Bana yankesici diyor. Yankesicinin Gülşen'den ödü kopar. Neme lâzım benim. Onunla çene yarıştırmak için iki okka da ben içmeliyim ki...

Sarhoş - kopuk dalaşırlarken, Hacı İsmail Efendi sözünde devam ederek:

— Ahlâkçı mutaassıplar şimdi her edepsizliğe kızmıyorlar. Arada bir seslerini çıkarmak için eşref saatı bekliyorlar. On iki yaşında bir kızım var. Kimin varsa Allah bağışlasın. «Baba beni sinemaya götür» diye her gün vızlar durur. Ne ise geçenlerde götürdüm. Bin defa pişman oldum. Perdenin üzerinde iri yarı bir herif çıplak bir karının üzerine abandı. Dudak dudağa yapıştılar. Çocuk hayretle, dikkatle bakıyor. «Bakma kızım, başını çevir» dedim. «Niçin bakmayayım baba? O herif altındaki kadını öldürüyor mu?» dedi. «Öldürüyor, öldürüyor. Haydi yavrum kalk gidelim.» — «Niçin gidiyoruz baba?» — «Herif karıyı öldürüyor. Sonra bizi şahit yazarlar. Mahkemeye gideriz,» dedim. Çocuğun elinden tuttum, sokağa fırladım.

İzzet Sabri Bey — Sinemalarda büyük bir hırsla birbirinin dudağını emen artistler şehvetin bütün baygınlıklarını, saralarını, titremelerini bize seyrettiriyorlar. Ekranda gördüğümüz manzaralar oyun değil hakikattir. İki genç vücut o kadar ateşle birbirine yapıştıktan sonra hislerin oyun hududunda kalabileceği düşünülür mü? Sinemalar dillendi. Yakında bu birleşmelerin kesik soluklarını da işiteceğiz. Ceza kanununda hususî bir madde teşkil eden haya ile hayasızlığın hudut çizgisini bana gösterin rica ederim. Bazı işlenen işlerin ilânlarında filan yaştaki çocukların sinemaya alınmayacakları yazılıyor.

Edepsizlik seyretmek hakkı halka yaş nispetiyle mi dağıtılır, meydandaki şehvet manzaraları seyretmek için edepten sıyrılmış olmak hangi yaşlarda kazanılır?

Bu suale birkaç ağızdan çıkan cevaplar arasında İshak Baba da karışarak:

— Şaşarım bu işlere şaşarım... diyordu .

İshak Baba kahvenin kuytu bir tarafına sokulup arada bir gıdasını alarak ortaya birkaç laf fırlattıktan sonra tekrar dalan bir afyonkeştir.

Kopuk yüksek sesle sordu:

— İshak Baba neye şaşarsın?

— Şeytanın kuyruğundan yakalandığına.

—Vay.

— Evet.

— Şeytanı kim kuyruğundan yakaladı?

— Frenkler.

— Şeytanı kuyruğundan yakalayıp da ne yaptılar?

— Dolaba koydular. Her istediklerini şeytana emredip yaptırıyorlar. Sonra bunu biz bulduk diyorlar.

— Âlâ... Baba, radyo hakkında fikrin nedir?

— Radyo, radyo... Adiyo veznindedir.

— Anlayamadım. Yani telsiz hakkında?

— Telsiz... Temelsiz... Kemersiz ...Mermersiz... Eyersiz.

— Yani ara yerde tel yokken ses uzaklara nasıl gidiyor?

— Şeytan işi dedik a...

— Şeytanı dolaba kapadılar diyorsun.

— Dolaba kapadıkları efendi şeytandır. Bütün iblislerin elebaşısı. O, uşaklarına emir verir. Lahzada buradan laf götürüp getirirler. Telefon dedikleri nesne de böyledir. Radyo da böyledir, sinema da böyledir.

— Sinemaya gittin mi hiç?

— Gittim. Kulağımın dibinde tıkır tıkır tıkırdayan bir şey uykumu getirdi. Karşımda bir oynaşmalar, sevişmeler, öpüşmeler, haşa huzurdan daha neler neler oldu. Dolgun mide ile rüya görür gibi muharebeler, cinler, periler, daha pek çok şeyler... Pek farkına varamadım, dalmışım. Karagözün perdesini büyültmüşler, Hacivat'a şapka giydirmişler, işte bu kadar ...Biz bunlara evvelden alicengiz oyunu derdik. Şimdi sinema oldu.

— Otomobile ne dersin ?

— Hafazanallah (Allah korusun) derim .

— Önünde beygir yok, nasıl koşuyor öyle? bayağı şeytan değil...

— Nasıl şeytan?

— Kıçına neft yağı sürülmüş şeytan...

— Kıçlarına neft yağı sürülenler çok mu koşarlar?

— Evet, çok koşarlar.

— Fakat ben seni hiç koşarken görmedim.

— Ben Seyrüsefainin (Denizyollarının) çürüğe çıkarılmış gemileri gibi koşa koşa yoruldum. Buraya funda demir attım. Şimdi bir teneke neft sürseler bir yere kımıldayamam.

— Bir yere kımıldayamıyorsun da dünyanın bütün işlerinden haber veriyorsun. Nereden duyuyorsun bunları?

— Hey gidi hey... Ben esrarı çekince âlemin bütün olup bitenleri bana ayan olur. Kafamı cilâladıktan sonra topal şeytanın sırtına binerim, kâinatı döner dolaşırım. Sinemaların alâsını ben seyrederim.

— Neler görürsün?

— Söyleyemem cezası vardır.

Bu ara gürültücü bir elin vuruşuyla kahvenin kapısı açılır. İçeriye Şamandıra Salih damlar. Ezan okur gibi elini kulağının arkasına götürerek :

— Duydunuz mu beyler, efendiler, ağalar?

Kahveden birkaç ses:

— Söylersen duyacağız.

— «Karanlıkta neler oluyor?» hikâyesi filme alınıyor.

Bu havadis üzerine İshak Babanın sesi bostan dolabı gibi şöyle gıcırdar:

— Vay anasını be... Karanlıktaki işler de mi aşikâreye vurulacak? Bunu bana kör şeytan söylediydi ya...

Kopuk — İshak Baba sana kör şeytan ne dedi?

İshak Baba — Rontkenli dürbünler yapacaklar. Artık ortada görmeye engel kalmayacak. Bu dürbünleri hangi eve çevirsek döşeklerinde yatan karı kocaya varıncaya kadar her şeyin ciğerini seyredebileceksin.

— Bu dürbünlerden bir tanesi eline geçebilse nereye bakardın baba?

— Bazı müesseselerin ilân ettikleri sermayelerle kasadaki

paralarını karşılaştırmak için bakardım. Her devirde politika düşüncelerini zamana uyduran kurnaz insanların kalplerine bakardım.

— Baba İshak; ara sıra ne tuhaf saçmalarsın. Daha nereye bakardın?

— Yangın kulesine.

— Daha... Daha...

— Ananın örekesine... Babanın çakmağına... Dedenin tütün kesesine... Koca ninenin bulamaç çanağına... Daha ister misin?

Hacı İsmail Efendi — Kaç yaşında insanlara gösterecekler?

Şamandıra Salih — Baliğ olmamış çocuklarla kısırlaşmış bunaklardan başka herkese...

Bir ses — Niçin öyle?

Şamandıra Salih — Bunu sormak lâzım mı? Körler sinemaya, sağırlar konsere, hadımlar hovardalığa gidebilirler mi? Onun için bu seyir İshak Babaya yasaktır.

İzzet Sabri Bey — Çok yerinde bir karar. Böyle insanı harekete getirecek seyirlerin ahlâkça olan zararlarını azaltmak için oralara iş beceremez ihtiyarlarla daha ergin olmamış çocukları göndermemelidir.

Film birkaç defa halka gösterildi. Kalabalığın çokluğu çabuk yasak edilmesine yol açtı. Yabancı sinemacılardan çok isteklisi çıktı. Istanbul'un bu sanat eseri Avrupa'ya gönderildi. Hep oralardan buraya rezalet gönderilmez ya, biraz da buradan oraya gitsin.

Yeni Dünya gazetesinin mesul müdürüne karşı açılan dava görülmeye başladı. Enver Sükûtî Efendi bilmem bir ay bilmem kaç gün hapse mahkûm oldu. Zavallı adam bu tehlikeli işten ayda otuz lira alırdı. Fakat bir satırını okumak için gazeteyi hiç eline almazdı. Zaten gazeteye girecek yazılar için ondan bir şey sorulmazdı ki... Sorulsa da asla anlamazdı. Siyasetten, sanattan, edebiyattan hemen hiç bir haberi yoktu. O, otuz lira aylık karşılığında, başkalarının işledikleri günahların cezasını hapishanede kendi vücudunda çektirmeye hükümlü bir suçsuz.

39

YENİ Dünya gazetesinin mesul, fakat suçsuz müdürü başkalarının günahlarına kefaret olarak hapiste yatadursun. «Karanlıkta neler oluyor?» hikâyesinin kazandığı sürümün yüksekliği bazı gazetelerin tamah damarlarını depreştirdi.

Gazetelerden birinin müdürü Avnussalâh'ı matbaasına çağırtarak oda kapısını içeriden kilitledikten sonra onunla şöyle bir konuşmaya girişti:

— Birader kaleminizde kuş mu diyeyim, şans mı diyeyim, işte böyle bir efsun var... Çok açık bahisler üzerinde pupasma yelken açan, affedersiniz, edepsizlikte edep arayan sizden başka yazarlar yok değildir. Ama anlatış adi, görüş üstünkörü, psikoloji yok... Bunlar yazılarıyle cahil adamları, toy gençleri, çocukları avlayabilirler. Ama siz dokunduğunuz damarı kanatıncaya kadar kurcalıyorsunuz. Benim, yazarların huy, kader, zayıflık, adilikleri ve yazıların değer ve hiçlikleri hakkında çok tecrübelerim vardır. Böyle tecrübeli bir gazeteci olup da size değer vermemek imkânı yoktur. Bana yazı yazar mısınız?

Avnussalâh geniş bir gülümsemeden kendini alamayarak:

— Mesul müdürünüzü hapishaneye göndermek niyetinde misiniz?

— Hayır efendim. O ciheti de ayrıca konuşacağım. Kadın vücudunu göğsünden topuklarına kadar açmazsınız. Çok cascavlak dekoltelerin çığliklerinde bir lezzet yoktur. Görülmesi yasak organları incir ve salatalık yapraklarıyle örtersiniz. Bütün şiddetinizle sosyal ahlâksızlıklara hücum edersiniz.

— Âlâ. Fakat sosyal ahlâksızlıkların koruyucuları vardır. Onlara dokunmak Havva anamızı cennetten çıktığı gibi tasvir etmekten daha tekinsizdir. İleri sürdüğünüz çeşit yazılar çok incelik istediklerinden çok yorgunlukludur.

— Efendim ücretleri de ona göre dolgun olacaktır.

— Ne kadar?

— Şimdilik makale başına on lira takdim edeceğim... İş umduğum gibi çıkarsa bu ücret iki, üç, dört misli ve daha çok yükselebilir.

Avnussalâh ilk kalem oynatışta amele gündeliğinden pek

farklı olmayarak çalışan piyasa yazarlarını mesleğin terkisinde bırakmıştı. Onun için düzgün yazabilip de okuyucuları koruyabilirse aç kalmak felâketinden kurtulmuş olacaktı.

Bu karara göre işe girişti. İlk karaladığı yazı şöyle başlıyordu:

«Kadın vücutlarını baldırlardan diz kapaklarına kadar açan moda hazretlerinin bu soygunculuk ataklığı ne dereceye varabileceğini şimdiden kestirebilmek zordur. Son zamanda, her türlü istibdada karşı baş kaldıran kadın yalnız bu müstebidin çok yumuşak bir esiridir. Moda isterse Havva kızlarına yazın taş kızgınlığında kürk giydirir. Onları zemheride yalınkat tüller içinde gezdirir. Sırık hamalları gibi enselerini tıraş ettirir, kaşlarını yoldurtur, kulaklarını, dudaklarını galibardayla boyatır. Sokağa dansözler kadar kısa roplar içinde çıkartır. On iki santimlik ökçe üzerinde yürütür. Boyunlarına kedilere yaraşacak türlü boncuklar geçirtir.»

«Zengin fakir ona haraç verenlerin hepsi akıl almayan israflarına karşı cüzdanlarını açmak zorundadırlar. Hiç kimse için, ayırt etme, insaf tanımaz. Beğendiği renge hemen boyanmalı, emrettiği şekle hemen girmelidir. Ara sıra güzeli çirkin, çirkini gudubet yapar.»

«Modanın biçimsizlik garipliklerine yavaş yavaş göz alışkanlığıyle dayanabiliyoruz. Dünya kurulalıdan beri bu müstebidin medenîleri ne gülünç kıyafetlere soktuğunu moda koleksiyonlarını gözden geçirmekle anlayabiliriz. Bir arşın yerleri süpüren uzun etekler, kadını balona çeviren malakoflar, sırt üstünde hamal semerini andıran turnürler, türlü çiçekler, tüylerle kabarmış leylek yuvası şapkalar... Biz şimdi bunları görünce tuhaflıklarına gülmekten kendimizi alamıyoruz. Fakat zamanlarında bu şekilleri beğenmeyenler estetik zevkleri yok sayılırdı. Kuyruklarını sansara kaptırmış tepeli tavuklar gibi iki açık bacak üzerinde yürüyen bugünkü kadım bir iki yüz yıl sonra moda koleksiyonlarında seyredecek torunlarımız bu cambaz kıyafetinin önünde aynı kahkahayı koparacaklardır.»

«Baldırlarını çok sevdiğiniz bir kadının size heyecanlar veren bu güzel organlarını kötü bakışların içlerini çeke çeke seyretmelerine razı mısınız? Oh, hayır. Değilsiniz, ama kadın sizin değil, modanın emrindedir. Moda kadını bazı bazı üzerinde herkesin görme hakkı olan bir tablo gibi, bir heykel gibi

estetik manzaralar sırasına geçiriyor. Belki daha yüz sene sürmeden elbise zahmetinden tamamıyle sıyrılıp Paris'in Lüksemburg müzesindeki Salambo heykeli gibi tabiî bir çıplaklıkla meydana çıkacak ve seyredilmesi kocadan başka herkes için de parasız olacak. Lügatlerde hiç bir anlatma değeri kalmayan hayasızlık kelimesi üzerindeki boş şamatalar tamamıyle susacaktır.»

«Sıkılmak duygusuyle sakat gibi kalmış olan eskilere şu cevap verilecektir:

«Vücutlarımızda taşıdığımız her organ Yaradanın eseridir. Bundan ne size, ne bize, kimseye bir utanma gelmez. Allah ayıp şey yaratır mı? Günaha giriyorsunuz, bu küfürdür, istiğfar ediniz.»

İlk yazı böyle bitti. İkincide, üçüncüde yazar daha açıldı. Ücretler de ona göre fırlıyordu. Başka gazetelerden fazla para teklifiyle davetler başladı. Safder'le beraber çalışıyorlardı.

Cebine epeyce para girdiği bir günde Avnussalâh sevinçle avuçlarını şaklatarak haykırdı:

— Gördün mü kardeşim Safder. Menfî edebiyatın isteklisi ne kadar çok. Evet çokları utanmadan soyunmak için işaret bekliyorlar. Spencer'den, Durkheim'den felsefe, sosyoloji, terbiye yazıları yazıp da halka okutmaya çalışanların akıllarına şaşayım.

— Tuhaf söylüyorsun.

— Neden?

— Gerçek edep ve edebiyatta tutunamayanların edepsizlikte başarı göstereceklerinden emin misin?

— Hemen hemen.

— Bu iddiayı ne diye ileri sürüyorsun?

— Bunu bizden evvel deneyenler oldu. Eserlerine çok açık ad koydular ve sonra sayfalarını insan çiftehanesine çevirdiler.

— Ey muvaffak oldular mı?

— Evvelâ biraz dedikoduya yol açtılar.

— Sonra?

— Hiç bir şey.

— Bir eseri yaşatmak için yalnız ve yalnız edepsizlik yetseydi bir genel ev sahibinin hatıratı en ehemmiyetli bir kitap olurdu. Ve hiç bir edip seksüel psikolojinin bu derecesine eremezdi .Salâh sana kardeşçe bir nasihat vereceğim.

— Bedava her şeyi kabul ederim. Yalnız nasihat sözünün önünde yüzüm ekşir.

— Gazetecilikte adın tanınmaya başladı. Sana epey para getiriyor .

— Sus nazar değmesin.

— Bunun böyle sürüp gideceğine aklın kesiyor mu?

— Pek bilemiyorum.

— Gerçek şöhret, yalancı şöhret vardır.

— Evet. Gerçeği sürer, yalancısı söner.

— Hah işte, doğru düşünüyorsun. Gerçek şöhreti, karakterlendiren noktalar vardır.

— Vardır ama, onlar ne sende var, ne de bende.

— Amenna, fakat kendimizi böyle şeyler bizde de var gibi gösteremez miyiz?

—Safder, bir insan ya gerçekten faziletli olmalıdır veyahut kendini başı açık bir ahlâksız olarak ilân etmelidir. Yılanın zehirli olduğu bilinmelidir. Ahlâksız olup da fazilet sahibi görünmeye çalışmak; işte dünyanın haraplığına sebep olan hal. Ne gibi bir neticeye gelmek istiyorsan çabuk yürüyelim.

— Gazetelere yazıyorsun, başkalarına para kazandırıyorsun.

— Yazılarımdan bir çıkar olmadıkça bana para verirler mi?

— Biz kendimiz bir mecmua çıkarsak.

— Gazete ve kitap işinin bugünkü kesatlığında çıkaracağımız mecmuaya bu belirsiz şöhretlerimizle sürüm sağlayabilir miyiz?

— Bir deneyelim bakalım.

— Haniya Avrupa'dan gelen açık saçık resimli mecmualar vardır, mecmuamızı onlarla mı süsleyeceğiz?

— Yerli gazetelerimizde evire çevire her gün kadının çıplak bir tarafını gösteren neşriyatçılarımıza bu sahada üstün gelebilmek için sayfalarımıza dediğim resimleri geçirmekten başka çaremiz yoktur.

— Gerçek sanat açıklığı ve yalnız müstehcen açıklığı vardır.

— İyi ama bunu yapmak için sanatçı olmaya lüzum yoktur.

— Hah işte. Ben diyorum ki biz işimizde biraz sanatkâr olmaya çalışalım.

— Nasıl?

— İnsanların zayıf tarafını kollayacağız. Neye düşkünlükleri varsa eserimizde onlara o ziyafeti vereceğiz.

— İlâhî Safder, edepsizliğe karşı sahte bir ayaklanışla yüzlerini kapayıp da parmak arasından bakanlara çekebileceğimiz başka ne ziyafet olabilir?

— Edepsizlik cıvıdı. Bunu eline her kalem veya fırça alabilen yapıyor. Biz insanların başka taraflarını arayalım.

— İnsanların en büyük zayıf tarafları aşk, kadın, birleşme, para falan filan...

— Evet. Doğru. Biz de bu zayıf tarafları kollayalım, ama başka bir yoldan.

— Yamansın Safder. Bunun kaç cephesi vardır?

— Düşün.

— Evet. Evet. Zihnimi gıcıklamaya başladın.

— Dirayetsiz, mankafa yazarlar kafasıyle yazmayalım.

— Haklısın. Bir şeyin şeklini, rengini değiştirirsin, aslı seçilmeyecek surette yutturursun. Kırmızı bibere dövülmüş tuğla, karabibere toprak, şekere mermer tozu karıştırmak gibi... Sen yuttur da yiyenin midesi ne olursa olsun. Aslında bütün sahte işler böyle değil midir? Ha eğri büğrü yollardan şimdi düzlüğe çıktık. Birtakım uzun uzadıya laflarla beni yine ahlâklandırmaya uğraşıyorsun sandım da ödüm koptu. İşte dünyanın işi hep böyle zokaları yutturmak ve yutmakla döner. Karnımızı doyurmak için ortada ne yemleme varsa bana onu anlat. Biz açlıktan ölmeyelim de varsın birkaç yüz kişi ne olursa olsun.

— Doğacak çocuğun adını ne koyacağız?

— Bu insan kalabalığı arasında hangi gruba söz söyleyeceğiz?

— Akılca, fikirce en zayıf olanlara...

— Kimlerdir onlar?

— Sinirli kadınlar, toy gençler... Yutmak için zoka arayarak dolaşan avare kimseler... İki cinsin gençleri de kendilerine ideallerine göre birer eş aramak veya elde ettiklerini sıkı tutmak endişeleri içinde yanıp tutuşanlar veyahut uğradıkları

vefasızlıkların acısıyle ölüp bayılanlar... Mecmuamıza işte bu tempoya uyacak bir isim vereceğiz.

Bir hayli çekişmeden sonra doğacak çocuğa şu adı verirler:

YARALI GÖNÜLLERE TESELLİ

Mecmua çıkmaya başlar. Saf sevdalıları avlamak için ileri sürdükleri ökselerden, kurdukları kapancalardan bir örnek:

«Deniz ile gök birbirinin aksinden nasıl müteessir olurlarsa sen de sabahleyin helecanlı uykundan gözlerini açtığın zaman dünyayı mahzun görürsün. Zavallı genç, hüzün etrafında değil, senin gönlündedir.»

«Göğsündeki bu acıyı tahlilden niçin çekiniyorsun? Kendi kendine karşı söyleyemediğin bu kederi ben sana söyleyeceğim. Bu cesaretimi yüreğimin saflığına bağışla. Keder dedim, fakat pek de öyle değil... Tatlı-acı bir şey... Sen bu hale ona rastladıktan sonra uğradın. Onu görünce yüreğinde bir hararet kaynadı. Fakat o, senin bu gizli coşkunluğundan bir şey duymamışa benziyor. Sen de renk vermemeye uğraşıyorsun. Fakat dikkat et. Sesindeki küçük bir titreme, yanaklarını şamarlayacak bir pembelik, seslerindeki yersiz bir acele, bir ağırlık, anormal bir davranış, duygularını fark ettirecek bir sendeleme her şeyi meydana vurabilir.»

«Vakit geçtikçe bu üzüntü yüreğinde müzminleşiyor. Garip bir heyecana kapılarak hem kaçmak, hem yaklaşmak istediğin ona birdenbire rastlayıverince şaşırıyorsun. Bu heyecanlarına şahit olanlar senin bu afallamalarından kalbini alazlayan duyguyu sezmiyorlar mı?»

«Damarlarımızda dolaşarak ona her rastlayışta kızıllığı hemen yüzümüze vuran bu ateşi içimizde gizli tutmaya uğraşmak ne zor eza Yarabbim... Geçen gün onun sana bakışında da bir derinlik var gibiydi. Anladın mı acaba? O da seni sever mi? Sevebilir mi? Bu ihtimal karşısında yüreğin ne kadar çarpıyor... Böyle bir itirafla kollarını sana açtığı günü ne yapacaksın? Kaçacak mısın? Bu davete koşmayacak mısın? Tereddüt titremeleriyle sarsılma. Kızlık hayatının bu ilk dönemecidir. Bu bir yükseliş, bir düşüş de olabilir.»

«Çokları bu dönemecin öbür tarafındaki uçuruma yuvarlandı. Çokları yükselişten sonra düşüş aradı. Ve balçığa gömüldü.»

«Dikkat ediyor musun ?Onun sana son bakışlarında artık açıklık parıltıları var gibiydi. Hele dünkü hali. Gözlerindeki enginliklerden çehresine sevimli bir gülümseme yayılıyordu. Şüphelerin ümitlere dönmeye başladı.»

«Tatlı bir heyecanın içinde o gece seni uyutmadı. Sabaha kadar bu enginin sonsuz bahtiyarlığı içinde yüzdün. Hep o gülümsemenin çekiciliği aşk ummanının gönül gıdıklayan dalgaları üzerinde ılık bir gevşeklikle sallayarak seni bilmediğin ufuklara doğru götürürken yatağın içinde bir taraftan öbürüne dönüyordun. Vücudunun şilteye değmesini duymayacak kadar kendinden geçmiş, hep onun olmuştun. Hep o senin olmuştu.»

«Yuvadan kaçmış acemi yavru bir güvercin gibi aşk göklerinde çırpınıyorsun. Nereye uçacak, hangi bucağa kaçacaksın? Etrafında atmacalar, doğanlar hep seni bekliyorlar.»

«Gönül saadeti, ufuklardan sızacak bilinmezlik tehlikelerini bilmeyerek hep böyle sade hayaller içinde yaşamaktadır. Her vakit senin yolunu kesen gerçeğin insaf tanımayan kucağından kaç. Gençlik cennet, cehennemi seçemeyen zavallılar...»

«Aklmda o, hep o... Uçurumun kenarından kendini alamıyorsun. Onu zihninden çıkarmak sana gönlünü bütün bütün boşaltmak gibi geliyor. Dikkat et, bu değişmez fikir deliliğin ilk basamağıdır.»

«Geçen gün yine onunla göz göze geldin. Onun bakışında senin yüreğinden sıcak bir kan damarını deşen efsun var. Artık anlıyorsun ya... O bakış kayıtsız gözün rasgele bir bakışı değildi. O gözlerde seni kendilerine çeken hüzünlü cazibe vardı. Seni öpüşleriyle yıkmaya hazırlanan dudakların tarzlarını ta uzaktan duyar gibi oldun.»

«Aman Allahım, o sevimli ağzın senin dudaklarınla lehimlendiği anın tadını düşünebiliyor musun? İşte sen bu öpücüğü alıp vermek için hayata geldin. Onun kolları arasında bayılıp ayıldıktan sonra Allahın cazibe yaratmaktaki kudretini, hilkatin sırrını anlayacaksın.»

Avnussalâh aşkın beşiğinde sallanan yavruları avlamak için psikolojideki bütün şeytanlığını harcayarak onlara bu ninnileri söylüyordu.

Gönüllere bu heyecanlanma gıdasını vermeyen gürültüsüz

kaba romanlardan bıkmış gençliğin duyar kısmı bu oltaya tutuldu.

40

GENÇLERİN hayal güçlerinin nazik birtakımı Avnussalâh'ın bu satırlarından duyduklarının sadık bir aynasını buluyorlardı. Yaralı Gönüllere Teselli mecmuası aşkın Sırat köprüsünden yürüyen sevdalıları ayaklarının altında kaynayan cehennemi öyle ruh okşayan renklerle anlatıyordu ki ışıkta aldanan pervaneler gibi oraya düşmek için mecmuanın etrafına toplanıyordu.

Aşk hastalığı bünyelere göre çeşit çeşittir. Herkesin gönlünden huyuna göre başka türlü görünür. Hem bu hastalık devir devirdir. Öteki tehlikeli hastalıklar gibi bir yürüyüş takip eder. Başlangıcı, ortası, sonu vardır. Bu, insanın kalbine tatlı bir heyecan vererek doğar. Sonra yakmaya başlar. Derece kırk bire çıkar. Delilikler, verem olmalar, hasta ya ölür, ya kurtulur.

Avnussalâh yazılarını bu ölçünün bölümleri üzerine düzenliyordu. Başlangıç için birkaç yazı yazdıktan sonra ortaya ve sona geçti.

İşte öteki yazılardan bir örnek:

«Tek ve tenha üzüntülü geçirdiğiniz gecenin sabahında yorgun düştün. Bütün organların uyuşukluk içinde, sinirlerin gergin. Gönlün hayattan bezgin. Etrafın keder dolu. Kendini avunduracak şeyler arıyorsun. Fakat bir şeye bakar bakmaz ondan bıkıyorsun. Dünyanın bütün eğlencelerine, zevklerine, hissin kapalı.»

«Elin hiç bir işe varmıyor. Her vakit dalgınsın. Zihnin ciddî bir işle uğraşmıyor. Çevreni, idealini, ruhunu kaybetmiş bir serseri gibisin.»

«Hayatın yolunu şaşırmış, arzusuz, iştahsız bir yolcusunuz. Nereye gidiyorsun? Niçin ömrünün baharında fikre belirsiz hülya ufukları açan mehtaplardan, pembe sevdalı şafaklarından kara bulutları ağlayan zifirî gecelere döndün. Pek zorlukla alabildiğin uykundan birdenbire yürek çarpıntılarıyle uyanıyorsun. Yastığını ıslak buluyorsun. Ağlamışsın. Bol terlerle vücutlarındaki zehrin bir kısmını dışarı döken hastalar gibi geçici bir serinlikten sonra göğsünü yine ateş basıyor. Yine

yüreğini sıkıyorlar. Yine görünmez elemler sinirlerini buruyorlar.»

«Uyanmak. Sonsuz bir kederin kucağında can çekişmek. İşte seni bitiren ıstırap. Hep uyusan. Hep uyusan. Hiç uyanmasan. O tükenmez uykuya dalmak istiyorsun.»

«Kış rüzgârının, üşütücü denizin beyaz köpükleri arasındaki serinliğe imrenerek titrediğin dakikalar oluyor.»

«Gafil çocuk, ne kadar genç, ne kadar safsın. Bu korkulu rüyadan silkin, uyan, etrafına bakın... Çevresinin içindeki iğrenç şeylerin üzerine sırmalı örtüler örtülmüştür. Hep onları gördüğün şatafatlarıyle kabul et. Yaldızlarını kazıma, örtülerini kaldırma, hayatın zehirlerine karşı aşılan. Korunmana bak. Kendi dünya ve çevrene uyarak yaşamayı öğrenmelisin. İşet her gence lâzım olan en ehemmiyetli öğrenilecek şey.»

«Bana izin ver; gizli derdini biraz deşeyim. Sen aşkın zalimliklerinden, hilelerinden şüphelenmeden, yüreklerin fennini öğrenmeden gönlünü vefasızın birine kaptırdın. Sevgi salıncağında birbirinize sarılarak güneşli kokulu bir hava içinde bir zaman kolan vurdunuz. Ne havalanma idi o!... Kâh göklere çıkıyor, kâh yerlere iniyordunuz...»

«Sonunda tabiatın salınım kanununa uyarak salıncağın merkezi dünyaya dikey olmak doğruluğundan çıkarak yayları küçüldükçe küçüldü. Sonunda sıfıra düştü. Sevgilin kanuna uydu, ama yavrum sen hâlâ sallanmak istiyorsun, sen hâlâ aldanmak istiyorsun. Salıncağın etrafında fırtınalar başladı. Gök karardı. Darıldınız, barıştınız. Seviştiniz, didiştiniz.»

«Aşk, bir alışıklık değil, sürekli bir dalaşmadır. Aşk vardır ki sevilme ile ölür. Aşk vardır ki sevilmeye doymaz, her zaman pozitif ve negatif gönüllerin potaları kaynar. Birbirine çok yakın tabiatlerden hiç bir kıvılcım saçılmaz. İki durgundan ne çıkar? Zıt renkler birbirini açar. İşte o zaman ateş yelpazelenir.»

«Galiba şimdiye kadar hep o kaçtı. Sen kovaladın. İhtiyatsız çocuk niçin biraz kendini ağır satmadın? Sen uzaklaşma oyunu yapardın, o arkandan koşardı. Kendini sevdirmenin sırrı biraz aldırışsız görünmektedir. Ne için onun eğilmesini yoracak bir uzunlukta onun kucağında uyudun? Niçin onu öpücüklerine doyurdun? Kıskançlık çekişmeleriyle bıktırdın. Sevda, penceresinden kaçmak istediği zaman yolunun kesilmesinden

hoşlanmayan hırçın bir kuştur. Bırak havalansın, dönsün dolaşsın. Arkasından çırpınma, çağırma, kendi isteyerek kafese dönerse belki o vakit senin olur. Dönmezse sevdanla güreş. O seni öldürmeden sen onu gebert. Bir kere seven gönül daha çok kere sevebilir. İlk aşkın panzehiri ikinci aşktır.»

«Sadık ruhlar her zaman sadık olmalarının acısını çekerler. Yavaş yavaş, alışa alışa her tabiat değişir. Sen de yaradılışını değiştir. Samimiyetsiz, vefasız, insafsız ol. Aşkta sebata inananlara gül... İman temizliği dinlere mahsustur, aşkta kâfir olmak lâzımdır.»

«Havva anamızın. Âdem babamızın uyluğundan çıktığını söylüyorlar. Fakat biz hayatta her zaman bunun zıttını görüyoruz. Erkek kadından çıkıyor. Hata doğanda mı, doğuranda mı? Halikta mı, mahlukta mı? İşte aşkın anlaşılamayan yenik sonları...»

Avnussalâh mecmuasına açtığı bölümde yaralı gönüllerin duygulu tellerini bu nağmelerle mızraplamaya uğraşıyordu. Az zaman sonra uydurmasında başarı gösterdi, bağrı yanık gençlerden mektup almaya başladı.

Toy bir kızcağız şöyle yazıyordu:

«Ey gönül doktoru,

«Bazı söyledikleriniz tamamiyle elemlerimden alınmışa «benziyor. Birçok satırlarınızda beni yazıyorsunuz sanıyorum. «Lâkin ben şimdiye kadar böyle inceden inceye itirafta bulun«madım. Yüreğimde gizli yanan cehennemi nasıl buldunuz? Çok «noktalarda dedikleriniz doğru. Aşk Lokmanı, bu derde tesirli «bir devanız yok mu?»

«Genç misiniz, ihtiyar mısınız? bilmiyorum, fakat benim «için herhalde eli öpülüp nasihat alınacak bir doktordunuz. Şu «kâğıda bile emanet etmekten titrediğim gönlümün esrarını si«ze, sır bilen aşk adamına dökebilirim.»

«İtiraf hücrenizde dize gelip de gözlerimin selleri arasın«dan faciamı anlattığım günü anladığınızdan daha ehemmiyet«li noktalar bulunduğunu göreceksiniz.»

«Çağırınız, koşacağım... M.Y.»

Bu yoldaki mektupların her gün birkaç türlüsü geliyordu.

Bir gün Ali Safder ile şöyle söze giriştiler.

Avnussalâh bunları elden geldiği kadar sıralayarak dosyalamağa başladı.

Ali Safder — Büyük bir ehemmiyetle sakladığın bu mektupları ne yapacaksın?

Avnussalâh gülerek:

— Her halde turşularını kuracak değilim.

— Malum... Bu dertli kâğıtları salamuraya yatırsan da hoş bir şey yapmış olamazsın.

— Bunlardan çok hoş şeyler yapılır, Safder. Dram, melodram, komedi, vodvil. Bunlarda hesapsız oyun motifleri var.

— Sıralamayı ne esas üzerine yapıyorsun?

— Şantaja gelecekleri ,dirhem dirhem iksir satarak sevdalıyı soymaya yarayacakları, elimize düşen kadınlardan sermaye gibi kullanılabilecekleri ayırıyorum. Hemen şimdi elimizdeki birkaç yüz lira ile bir idarehane kiralayıp kadın çekmek için odanın birini «confessionel» (günah çıkartma hücresi) haline koymalıyız. Orada boyuna günah çıkararak para kazanırız.

— Mecmua çıkarmak başka, günah çıkarmak başka... İdarehanenin kapısına nasıl bir firma koyacağız?»

— Yaralı Gönülleri Teselli Mecmuası. Aşk hastalıkları için tıbbî ve edebî konsültasyon.

— Hükümetin dikkatini üzerimize çekeriz.

— Ben de çekmeyiz demiyorum.

— Tıbbî konsültasyon, sade Tıbbiyeden çıkmış bir doktorun yapabileceği bir iştir.

— Ben de bunun aksini iddia etmiyorum ki...

— Ne demek istediğini anlayamıyorum. Ne yapacaksın öyle ise?

— Bir doktor tutacağım.

— Diplomalı hiç bir doktor böyle bir müzevirliğe girişmez.

— Ben de diplomalı demiyorum ki...

— Ya sertifikalı mı?

— Monşer hiç bir tarafı tıkalı değil.

— Anlayamıyorum vallahi.

— Bizim Gebeş Sudurî'yi unuttun mu?

— Doktor mudur o?

— Bir parça...

— İnsan böyle dirhemle doktor olur mu?

— İlk önce gramla olur. Talihi yardım ederse sonra iş kiloya biner.

— Aklımda kaldığına göre Suduri, diploma almadan mektepten kovuldu.

— Bu doğru.

— O halde?

— Ben kendisine bir diploma bulacağım.

— Nasıl?

— Göreceksin.

Çarçabuk Ebüssuut caddesinde küçük bir daire tutarlar. Baş yazar, yazarlar odası, bir de kalın perdeli konfessyonel odası döşerler. Kapıya «Yaralı Gönülleri Teselli Mecmuası» plağını asarlar.

Gebeş Suduri'yi arayıp bulurlar. Diplomasız doktor yalın kat tırıl tırıl. Paraları tamamiyle bitirmiş bir mirasyedi komediyeni halinde. Ona ikram olarak bir çay ısmarlar.

— Aman yanı sıra bir dilim de ekmek; diye haykırır.

Avnussalâh — Miden boş mu birader?

Suduri — Ne diyorsun birader? Üç ayları tutan hacılar gibiyim.

— İşsiz misin?

— İş yakalarsam yapıyorum.

— Ne işi?

— Gizli doktorluk.

— Diplomalılardan sana nöbet düşüyor mu?

— Gazetelere bakılırsa reklam verdikten sonra sinek avlayan diplomalılar çok.

— Sen kendini nasıl tanıtıyorsun?

— Benim ihtisasım başka.

— Nedir?

— Laf aramızda.

— Şüphesiz.

— Çocuk düşürtüyorum. İlâcını kendim yapıp satıyorum. Bir küçük kutu on liraya. Tesiri bıçak gibi. Lüzum olursa tecrübe ediniz. Sizi utandırmam.

— Düşürme sırasında ölen kadınlar oluyor mu?

— Ecelleri gelirse...

— Sen kanun takibinden nasıl kurtuluyorsun?

— Kanunu peşimden gelmeyecek surette yanıltma ve saşırtma yolları var.

— Şimdiye kadar kaç gebe öldürdün?

— Meşhur ebelerden çok az.

— Öldürdüklerine acır mısın ?

— Her doktor gibi ücreti peşin alırım. Ölürse talihine. Ara sıra öyle genç güzel kadınlar geliyor ki, vallahi yüreğim sızlıyor. On liraya mı yoksa gebeye mi kıyacağımı bir zaman düşünüyorum. Kendilerine tehlikeyi haber veriyorum. Ağlayarak diyorlar ki: «Ölüm pahasına da olsa karnımdan bu yükü boşaltmak isterim. Günahımın delilini vücudumda taşıyarak yaşamak benim için mümkün değildir.» Böyle çok yalvaranları var. O halde beni ele vermemelerini sağlamak için gerekli sözleşmeyi yapıyoruz. Nasıl davranmaları lâzım geleceği hakkındaki dersi onlara güzelce veriyorum. Zaten kadının yaşma, yapısına, gebeliğin zamanına göre tehlikeyi kestirmek benim için mümkün oluyor. İhtisasıma güvenebilirsiniz.

— Gerektiği zaman bu ihtisasından da faydalanırız. Şimdi seni hekimliğin başka bir şubesinde kullanmak istiyoruz. Ustalığını gösterirsen yılın aylarını oruçlu hacılar gibi geçirmezsin.

— Nedir bu şube?

— Aşk şubesi... psikoloji... becerebilir misin?

— Himmetinizle uydururum.

Avnussalâh gelen kadın mektuplarından birkaç örnek okuyarak:

— İşte görüyorsun ya bu bağrı yanıkların nabızlarına göre şerbet vereceksin.

—Şık iş... Şık, şık, şık...

— Tamam senin için biçilmiş kaftan.

— Belki alamod komple.

— Seni diplomalı bir doktor ilân edeceğiz.

— Diplomayı sorarlarsa ne göstereceğiz?

— Benim bir amcazadem vardı, doktor Şefik...

— Ey...?

— Genç yaşında vefat etti. Bir gün bir suretle lüzum görülür düşüncesiyle diplomasım saklamıştım. İcap eden yerleri ecza ile siler ,senin hüviyetini kaydeder ve fotoğrafını yapıştırırız.

Suduri gürültülü bir gülüşle:

— Kısmete bakınız yahu... Benim mektepten alamadığım şeyi bir gün gelip de böyle bir dost elinden kazanacağım kimin aklına gelirdi?

— Patırtı etme dinle.

—Sevincimden içim içime sığmıyor da...

— Konsültasyonlarda biz sana refakat edeceğiz.

— Teşekkür ederim.

— Sen hastalığın hekimlik tarafına bakacaksın. Ben edebî, ahlâki, manevî taraflarıyle uğraşacağım. Safder de hukukça olan zorlukların halli ile uğraşacak.

Ali Safder — Ya benim Hukuk diplomam?

Suduri — Dolapta fare yedi.

Avnussalâh — Sus, hukuku fare yemez. Onu didikleyenler insanlardır. Safder oğlum, sen hukuku Paris'te tahsil ettin.

Safder — Paris, âlâ... Namına tapmıp da onu rüyada bile görmeye muvaffak olamadığım bir memleket...

Avnussalâh — Oradan diploma ahp geldin...

Ali Safder — Diplomamı nerede kaybettim?

Avnussalâh — İki sene evvel sizin ev yanmadı mı?

Ali Safder — Yandı. Diplomam da orada kül oldu.

Avnussalâh — Yenisini almak için yazı ile Paris'e baş vurdum.

Ali Safder — Peki.

Avnussalâh — Şimdi ikinci diploman gelmek üzere.

Ali Safder — Getiren vapuru da batırsak olmaz mı?

Avnussalâh — İş kolposuna gelirse o da olmayacak şey değil. Ama merak etmeyiniz.

Bu üç yâran gülüşe şakalaşa konsültasyon heyetinin sehpasını kurarlar. Yaralı Gönüllere Teselli Mecmuasının baş sayfası için şu reklamı hazırlarlar:

«Hastasın. Nabzını hangi hekime uzattınsa sende basit rahatsızlıklar aradı. Yüreğini vuran ateşi bulamadı. Üstünkörü bir muayeneden sonra nevraljik reçeteler yazdı, gitti. Senin ilâcın eczane kavanozlarında değil, gönlü efsunlayandadır. Aşkın pençesindesin. Sana karşı da çırpınan bir yürek var. İki gönül kutpa doğru titreyen ibreler gibi birbirinin mıknatısını arıyorlar. Hastalıklarının adı konamayanların çokları bu illetten öldüler. Umumî zayıflık, iştahsızlık, uykusuzluk, çarpıntı, kasvet, hicran, dalgınlık, unutkanlık, avarelik... Vakit geçirme gel, derdini söyle. Anlatacağın sır dört duvar arasında kalır.

«Amoreoloji âlimi Doktor Sudurî, Mütehassıs bir heyet tarafından konsültasyon. Cumadan başka her gün sabah muaye-

neleri 8'den 12'ye ve akşam muayeneleri 2'den 9'a kadar. En zorlu gönül maceraları hallolunur. Boşanma davaları alınır.»

Bu reklam yazıldıktan sonra Ali Safder sordu:

— Vizite ve konsültaston ücretleri için ne koyacağız?

Suduri hemen atıldı:

— Vizite 5, konsültasyon 10 lira.

Avnussalâh çatık bir suratla:

— Çoktur... bugünün en meşhurları da azdan başlamışlardır. Biz de onlar gibi nam alalım sonra ücretleri artırarak duvarlarımıza iç nizamnameler asarız.

Doktorların hiç biri şimdiye kadar kendini hekimliğin sevda hastalığı şubesinde mütehassıs ilân etmemiştir. Halbuki bu kısmın hastaları öteki hastalıklardan daha çoktur. Ömründe bir veya birkaç kere aşka tutulmamış insan pek azdır. Keskin zamanlarında öldürücü şiddet gösterenleri vardır. Sonra süregen hali hemen bulaşık gibidir. Bu da hayatın yemek içmek ihtiyacı gibi zarurî bir ihtiyaçtır.

41

BU oltaya ilkin ehemmiyetsiz birkaç çarçur yakalandı. Sonra makyajla yüzünün elli yıllık çizgilerini kapatamamış, fakat başından geçenleri hoppaca tavırlarla anlatan geçkin bir kadın geldi.

Bekleme odasına aldılar.

Avnussalâh el çırparak:

— Siftah bundan bereket Allahtan.

Suduri beyaz iş gömleğini vücuduna geçirerek:

— Haydi çabuk «merkumeyi» muayeneye gönderiniz.

Safder susma işareti vererek:

— Gürültü etmeyiniz. Gelir gelmez müşteriyi muayene odasına almak uygun değildir. Biraz bekletelim.

Avnussalâh — Bizi başka hastalarla uğraşıyor sansın, öyle mi?

Suduri — Bekleme salonunda kadın kendisinden başka kimse bulunmadığını görmüyor mu?

Safder — O, bekleme salonu... O kilerden bozma odaya bu lüks adı vermek çok komik olmaz mı?

Avnussalâh — Haydi sen de... kendi kendimizle alay et-

meyelim. Bugün Beyoğlu'nda çok ihtişamlı bir dairede hekimlik yapan meşhur X... beyefendi yok mu?

Safder — Kârına kesat... var.

Avnussalâh — O ikinci Lokman Sirkeci'de ahçının üstünde bir bekâr odasında işe başladı. Kirli duvarlara bir badana geçirecek kadar parası yoktu.

Sudurî — Sonra nasıl böyle meşhur oldu?

Avnussalâh — Niçin soruyorsun?

Sudurî — Biz de onu taklit edelim de şöhret minaresinde çarçabuk namımız okunsun.

Avnussalâh — Hastayı soyup uzun uzadıya muayene etmelisin. Hastalığın buna ihtiyacı yoksa da yine bu yolda davranmak lâzımdır. Ustalığının bütün vaktini harcadığına hastayı inandırmalısın.

Sudurî — Sonra?

Avnussalâh — Bazı hastalıkları şıp diye kesen ilâçlar vardır, hemen bu çabuk tesirli devaları dayamalı.

Sudurî — Diplomasını sana borçlu yarım bir hekimim ama bu suretle tedaviden rahatsızlığı biraz yatıştıktan sonra tehlikesi öncekinden çok artan hastalıklar vardır. Bu türlü hekimlikle hastayı iyilikten çok ölüme yaklaştırmış olacağını bilirim .

Avnussalâh — Bu bilgine bravo! Ama sen benim nasihatimi dinle, çarçabuk meşhur olmak istemiyor musun, bir kere halk ve cahil kadınlar arasında bir nöbet ilâçla şıp diye hastalığı kesiyor mucizeciliği ile adın çıktı mı lokmanlar kafilesine katılırsın.

Sudurî — Ah yüzlerce yıldan beri dünya yüzünde şöhreti dillere destan olan o koca Lokman'ın bugünkü eczacı kalfası kadar ilmî bulunaydı.

Avnussalâh — Haydi oğlum haydi, hekimlikte şöhret meydana getiren ilim değil kaprisine şaşılacak bir şanstır. Bugün hekimlikte meşhurlara döne döne ders okutacak fakat hiç tanınmamış köşede bucakta kalmış bilgili doktorlar vardır. Bu gerçeği meşhurların kendileri de söylemek zorundadırlar.

Sudurî — Hocam diplomayı verdin, bu dersleri de kulağıma okumak lütfunda bulunuyorsun, teşekkür ederim. Benim gibi bir tekme ile Tıbbiyenin arka kapısından çıkmış sahte diplomalı bir doktorun bu nasihatlara ihtiyacı vardır. Çünkü şöhre-

tin her zaman ilimden değil çok defa şanstan geldiğini söylüyorsun. Bu giriştiğimiz işten çok ümidim var. Şans çok kere cesaretten ve hattâ şarlatanlıktan gelir. Ciddî olanlar, dünya süsüne, farfaralığa, ağız kalabalıklığına düşkün halkın gözünde hiç bir yer tutamazlar. Bunların hepsi âlâ. Fakat şimdi geleceğin büyük ümidinden bugünün açlığına gelelim. Geyirdikçe nefesim işkembe kokuyor. Haftalar var ki koyunların bu pislik mahfazalarının çorba adı verilen kaynamış suyuyla geçiniyorum. Şimdi tuzağa düşen bu akılsız müşteriden üç yüz kuruş muayene hakkını hemen aramızda birer lira pay edeceğiz değilmi? İç nizamnamemizin müşterilerden çok bize ait bu kısmı gayet ehemmiyetlidir.

Ali Safder — Bu para ilkin gelir yazılır, sonra masraf çıkarılır. Ne kalırsa herkesin hakkına göre paylaşılır.

Suduri — Bugünlük bu şarttan beni müstesna tutunuz. Birkaç liraya şiddetle ihtiyacım var.

Ali Safder — Daha erken, ağa başka avlar da düşebilir.

Bu sırada diarenin zili çalar. Avnussalâh oda kapısını aralıyarak dışarıya bakar.

Suduri — Kim o?

Avnussalâh yavaşça:

— İki kadın daha...

— Müşteri?

— Evet.

— Aman Yarabbi... Bugün işkembe çorbasını filetoya çevirebileceğim.

— Benim hatırım için üzerine iki de bira yuvarla.

— Bu işte bize şans vuracak gibi görünüyor.

— Bu kadar saygı ile sırtımızı ona verdikten sonra niçin vurmasın.

Sabriye Hanım müşterileri bekleme odasına alır. Tanıtmada eksik kalmasın, Sabriye Hanım bu dolandırıcı evinin ehemmiyetli dişi kişilerindendir. Suduri'nin tavsiyesiyle bu hizmete alınmıştır. Otuz beşlik bir kadın. Güzelliğini çok kullandırarak hor kullanmış. Mide ve cinsiyet yorgunluğuyla çizgileri vaktinden evvel derinleşmiş yorgun bir yüz, ama daha fıkır fıkır... Kadının yüzünden çok erkekçiliğine ehemmiyet verenler için pek âlâ... Bir çocuk düşürme işinde Suduri ile tanışmış. Her çekiye gelir zeki bir nazenin eskisi...

Göğsüne önlüğünü, başına hastabakıcı bonesini geçirince oynayacağı rolün sanatçı kıyafetini kendisine o kadar yaraştırmış ki Avnussalâh bile:

— Komedyamızın en göz aldatıcı artisti sen oldun, demekten kendini alamamıştı.

Kadınları bekleme yerine aldıktan sonra ötekilerin kapısını açarak Şudurîye:

— Doktor rolün geldi, haydi sahneye çık bakalım.

Avnussalâh — Hastaya ciddî bir doktor gibi görün. Zırzopluğa kaçma sakın. Telefon afisine güzel cevap ver.

Sudurî — Unuttum, telefon afisi nedir?

Avnussalâh — Sen böyle sağında söylenen sözü soluna dönünce unutursan seninle işimiz var.

Sudurî — Ha aklıma geldi.

Avnussalâh — Belki yine unutursun, bir daha söyleyeyim. Şimdi sen hastayı muayene ederken telefon çalacak. Reseptörü alacaksın. Safder başka bir yerin telefonuyla seninle konuşacak. Sen soracaksın: «Neresi?»

O cevap verecek: — Osmanlı Bankası.

«— Ne istiyorsunuz efendim!

«— Canım doktor beyefendi, iki bin beş yüz lira paranız bir haftadır sizi bekliyor, birini gönderip aldırmıyorsunuz. Bu ihmaliniz muamelemizi karıştırıyor.

«— Affedersiniz efendim. İşlerimizin çokluğundan bu parayı düşünmeye vakit bulamadık. Tekrar affınızı rica ederim. Şimdi birini gönderip aldırırız.

Avnussalâh sözünde devam ederek:

— Bu son sözleri müşteriye tane tane anlatmak için yüksek sesle ve âdeta şiir okur gibi kesikli söyleyeceksin. Hasta kadın bu işittiklerini başka yerlerde tekrarlayarak para durumumuzun yüksekliğini etrafa ilân etmiş olur. Bu bedava reklamlardan faydalanmalıyız.

Sabriye Hanım — Haydi efendim haydi... Tembel, mankafa aktörler gibi rolünü sahneye çıkacağın dakikada mı ezberliyorsun?

Sudurî yürür, Arkadan Ali Safder:

— Monşer bon şans.

— Mersi bien.

Sabriye Hanım — Mais encore vous êtes ici... allons Marchons...

Sudurî — Tout de suite, Madame tout de suite...

Sudurî muayene odasına girer. Sabriye Hanım ilk gelen müşteriye:

— Hanımefendi içeriye buyurunuz. Doktor sizi bekliyor.

Kadın kırıta kırıta kalkar, içeriye yürür. Sudurî onu güleç bir yüzle odanın ortasında karşılar. Başbaşa dokunacak derecede saygılı birer reverans ile birbirini selâmlarlar.

Hanımın koyu makyajla kapatılamayan göz uçlarındaki derin kaz ayakları o yüzdeki kırk sekizinden fazla yılların hesapsız saatleri çalmış olduğunu gösteriyor. Fakat yanaklar dudaklar paskalya yumurtalarıyle yarışır bir kızıllıkta... kaşlar boyalı, gözler sürmeli, saçlar oksijenli... gerdan incili, kollar bilezikli, parmaklar yüzüklü...

Hanımın bu boyalar altındaki asıl rengi anlayabilmek imkânı yok... Lâkin pometler (elmacık kemikleri) çıkık, gözlerde bakanlardan merhamet dilenir gibi bir süzüklük var.

Doktor bir koltuk göstererek:

— Buyurunuz efendim.

Hanım elindeki dantelli mendili garip bir eda ile ağzına götürerek kırıta kırıta oturur.

Doktor az bir zaman göz muayenesinden sonra:

— Neyiniz var efendim?

Hanım ahenkli olmasına çok özendiği bir sesle:

— Teşekkür ederim.

— Niçin efendim?

— Ne hastalığım olduğunu benden soruyorsunuz.

— Elbette efendim, vazifemiz...

Hanım elindeki mendili gözlerine götürerek:

— İşte bunu benden şimdiye kadar kimse sormadı. Size karşı nasıl teşekkür etmeyeyim, minnettar olmayayım?

— Soracağım efendim. Sonra rahatsızlığınızın da iyileşmesine bakacağım.

— Ah kabil mi? Benim derdimin dermanını kim bulabilir?

Doktor ellerini uğuşturarak:

— Haddim olmayarak bendeniz bulacağım.

— Ah mümkün mü?

— Böyle ümitsizlik göstermeyiniz. Şifanın başı doktora inanmaktır.

Hanım baygınlık süzgünlükleriyle doktora bakarak:

— Derdimi size açabilecek miyim? Söylenecek şeyler, söylenmeyecek şeyler var.

— Siz hepsini bana söyleyeceksiniz.

— Siz ilkin bana niçin böyle oldun diye sorunuz.

— Peki. Soruyorum: Niçin böyle oldunuz?

— Ben söylenmez bir işten dolayı rahatsızım. Söylemeye söylemeye, her şeyi içime ata ata genç yaşımda işte bu hale geldim.

— Maşallah ne var halinizde, tasvir gibi bir hanım efendisiniz.

— Ah ah... onu bana sorunuz doktor beyefendi.

— Hep evham...

— Evham değil gözümle gördüm.

— Neyi?

— İşte söyleyemem ki...

— Niçin efendim?

— Sonra bana ne dersiniz?

— Ne lâzım gelirse onu söylerim.

— Benim çektiklerimi bir Allah bilir.

— Ben de bileyim efendim.

— Ben hastayım doktor bey.

— Evet görüyorum biraz rahatsızsınız. Fakat telâş edilecek bir şey değil...

— Sıkıntılar, nöbetler, helecanlar, tıkanmalar... Ağlamalar, feryatlar...

— Müsaade ediniz, nabzınıza bakayım.

Hanım, garip bir eda ile nabzını uzatır.

Doktor saatle nabzını sayarak bir dakika sonra:

— Peki efendim, dilinize bakayım.

Kadın, içerisinde kronlu dişler parlayan ağzını açıp paslıca dilini yarım uzatır.

Doktor — Gördüm, yeter... Midenizden biraz rahatsızsınız.

Hanım — Evet.

— Uykularınız düzgün değil.

— Bazı geceleri gözlerimi yummadan geçiririm.

— Merak etmeyiniz sizde biraz sinir hali var.

— Nasıl olmaz, doktor bey...

— Evli misiniz?

Hanım, inleyerek:

— Ah, güya...

— Kaç yaşındasınız?

Hanım kırıtarak:

yorum, verem mi oldum acaba? Genç yaşta veremler âdetten

Sudurî, yanaklarını şişiren bir gülmeyi yutarak tekrar eder:

— Otuzunuza yeni bastınız pek âlâ... Kocaya varalı kaç yıl oldu?

Hanım, ehemmiyetli hesap yapar gibi bir düşünce göstererek:

— Pek iyi bilemiyorum, on altı yıl mı oldu, on yedi yıl mı oldu?

Doktor eliyle şezlongu göstererek:

— Biraz oraya arka üstü uzanır mısınız, hanımefendi.

Hanım ufak bir duraklamadan sonra:

— Peki efendim, diye razı olarak işaret edilen yere arka üstü uzanır.

Doktor — Karnınızı açınız efendim.

Hanım kıvrak bir tavırla:

— Hekimlikte namahremlik ve ayıp yoktur değil mi efendim?

— Şüphesiz.

Doktor tastamam porsumuş karnı elini gezdire gezdire mıncıklayarak:

— Nerede ağrı duyarsanız haber veriniz.

Hanım bazı yerlerde hafif ağrılar duyduğunu fıkır fıkır kaynar gibi gülerek söyler.

— Peki efendim, kapayınız, anladım.

Fakat hanım bu sözü hemen yerine getirmeyerek iniltiye andırır bir sesle:

— On altı yıllık evliyim ama vücudum daha kız oğlan kız gibidir. Çünkü hiç yıpranmadı ki...

Doktor bu garip söze ne cevap vereceğini düşünmekte iken hasta kadın sere serpe yattığı yerden örtünüp kalkmak için hiç acele etmeyerek şimdi hazin, ezgin, ince bir ağlama tutturur.

Doktor biraz şaşırarak:

— Ne oluyorsunuz efendim, nöbet mi geldi?

— Ah ah doktor, benim hastalığımı siz de anlamadınız.

— Anladım efendim, şimdi görüşeceğiz.

Hanım titrek sesle:

— Görüşelim.

O sırada telefon çağırır. Doktor reseptörü eline alarak:

— Alo, neresi efendim?

«— Osmanlı Bankası.»

— Peki. Ne istiyorsunuz?

«— Canım iki bin beş yüz liranız bir haftadır burada bekleyip duruyor. Niçin birini gönderip aldırmazsınız?»

— Affedersiniz efendim, bir sürü işler arasında hangisine yetişeceğimi bilmiyoruz. Telâş etmeyiniz, şimdi aldırırız.

Şezlongtaki hanım, bezi değiştirilen bir çocuk gibi öyle apaçık bir uyuşukuk içinde kımıldamadan konuşmayı dinler, doktor biraz sertçe:

— Kalkınız efendim, hastalığınızı söyleyeyim.

Hanım, isteksiz isteksiz toplanır.

Doktor — Peklik çekiyorsunuz.

Hanız — Evet.

— Sait kolon dolgun. Bu sinir halleri size oradan geliyor. İçinizi temizleyiniz, bakılmak isterseniz.

— «Sâit kolon» neresi?

— Kalınbağırsağın bir kısmı...

— Ah doktor ah, dolgunluk benim yüreğimde... Bağırsaklarımdan önce, kalbime, ruhuma niçin bakmıyorsunuz?

— Şimdi o işe geleceğim. Âdetiniz nasıl?

— Görmüyorum. Epeyce vakittir kesildim. Çok merak ediyorum, verem mi oldum acaba? Genç yaşta veremler âdetten kesilir değil mi?

— Merak etmeyiniz, verem değilsiniz. Çocuk doğurdunuz mu?

— Üç tane.

— En büyüğü ve en küçüğü kaç yaşındadır.

— Vallahi yaşlarını bilmem. Boyca beni geçtiler.

— Kocanız ile bir arada mı yaşıyorsunuz?

Hanım, uzun bir inilti ile cevap vererek:

— Bir dam altında, bir ev içinde amma sanki birimiz mağripte, birimiz meşrikta gibiyiz.

— Niçin efendim?

— Erkeğim bana kocalık edemiyor ki...

— Beyiniz kaç yaşındadır?

— Altmışa doğru... Gençliğim heba oluyor.

— Altmışa doğru erkeklerin hepsinde bir cinslik uyuşması peyda olur.

Hanım bir feryat koparark:

— Öyle demeyiniz... hepsini söyleyeyim mi şimdi?

— Söyleyiniz.

— Kocam kadından hoşlanmaz. Varını yoğunu pis pis çapkınlara, külhanbeylerine dağıtır. Kaç defa gözümle gördüm, haykıra haykıra başımı duvarlara vurdum, yerlerde çırpındım, bayıldım, ayıldım, öldüm, dirildim. Boşanmak istiyorum. Bırakmıyor. «Bu kadar yıldan sonra ayrılmak rezalettir, boyumuzca evlâtlarımız var, onlara bak da utan» diyor. Onlara bakıp da utanmak bana mı düşer, ona mı? Bir gün kocamı o halde yakaladım. Ama bu rüyada mıydı, hakikatte miydi? Pek iyi kestiremiyorum, kederimden odanın camlarını bütün indirdim. Tabak, bardak, ayna, surahi elime ne geçtiyse fırlattım fırlattım, tuzla buz ettim. Evin içindeki insanların boğazlarına atılarak boğmak istedim.

— Hep bunlar rüyada mı oluyor?

— Hayır. Bu kırıp döktüklerim uyanıkken oldu. Duşlar yaptılar. Beni banyolara koydular, hastanelere götürdüler. Hiç bir şey kâr etmedi. İçim yanıyor, yanıyor, kimler için onu da anlatırım. Kadının biri bana ne dedi biliyor musunuz?

— Hayır, bilmiyorum.

— Kocana yanıyorsun. Hastalanıyorsun, onun yoluna öleceksin. Bu herifi sevme artık, dedi. Bu olabilir mi? dedim. Olabilir, dediydi. Nasıl, dedim. O sana hıyanet ediyor, sen de ona kadınlarla nispet ver, dedi. Nasıl, dedim. Sevicilik yapalım, dedi Hiç kadın erkeğin yerini tutar mı? O kadından da, sözünden de iğrendim kaçtım. Ben kimi sevdiğimi zaten pek iyi bilmiyorum ki... Kocamla duyguca ayrı yaşayalı gönlüme başka genç genç erkekler doldu.

— Gönlünüze genç erkekler nasıl doldu?

— Bilir miyim ben... her gece birisiyle birleşirim...

— Nerede?

— Rüyada, hayalimde, döşekte beni hiç yalnız bırakmaz-

lar. Onlar bana sarılırlar, ben de onlara... Bir şeyler olurum, haykırırım.

— Bu delikanlılar kimlerdir? Bana birkaçını tarif edemez misiniz?

— Bir tanesine Kapalıçarşı'ya giderken rast geldim. Bana baktı içini çekti, ben de bir ezginlik geçirdim. Fidan gibi bir delikanlı. Yavaşça işaret ettim. O gece yatağıma geldi. Öteki de şoför. Yirmi iki yaşında. İri kara gözleri, kıvır kıvır kirpikleri var. Otomobile bineceğim zaman hep onu ararım. Sonra Yusuf... genç irisi arslan gibi.

— Kim bu Yusuf?

— Konağı döşemeye geldi, yorgancı kalfası. Yusuf beni hiç bir gece yalnız bırakmaz.

— Yusuf gece konağa nasıl gelir?

— Yükün içinden çıkar. Benimle yatar, sonra yine kaybolur.

— Hanımefendi sizin bu hastalığınız karışık. İyice bir bakım ister. Bir konsültasyon yapmalıyız.

— Peki amma beni kocamdan boşatıp Yusuf'a verebilecek misiniz?

— Çalışırız.

— Kocamdan boşanmak için onu fena yolda bir suç işlerken yakalayıp bu hali mahkemede ispat etmek lâzımmış. Bana öyle dediler.

— Evet doğru... Bunun için şahitler ister.

— Nerede bulacağım şahitleri?

— Biz buluruz, fakat biraz masraflı olur.

— Ben Yusuf'a varayım da bütün varım feda olsun.

— Kocanız zengin midir?

— Eh, kimseye muhtaç olmayacak kadar...

— Sizi o mu geçindirir?

— Oh, nerede? Benim malım, iratlarım ayrıdır.

— Mallarınız çok mudur? İratlarınız nerededir?

— Mallarımın çoğu mücevherat ve eşyadır. İratlarım... Galata'da bir han, iki meyhane, Tepebaşı'nda apartman... Fakat çocuk gibi beni vesayet altına aldılar. Paralarımı elime vermiyorlar. Gündelik alır gibi arada bir avucuma beş on lira geçiyor.

— Hanımefendi, siz hem doktorca bakıma, hem kanunca korunmaya muhtaçsınız. İdarehanemiz hem sıhhat, hem hukuk işleriyle uğraşır. Şimdi size yatıştırıcı ilâçlar vereceğim. Sonra sizi o, kocalık işini göremeyen adamdan ayırtıp, gürbüz bir delikanlı ile evlendireceğim.

— Yusuf'lan mı?

— İsterseniz Yusuf'lan... Şimdi bana adınızı, semtinizi, telefon numaranızı söyleyiniz.

— Adım, Letafet Nasıh, semtimiz Teşvikiye, telefon 2018.

Doktor bu söylenilenleri bir deftere yazdıktan sonra:

— Efendim sıhhat ve aile yaşayışınızın gerektirdiği tedavi olamayacak şey değil, fakat nazikir. İki gün sonra yine bu saatlerde buraya teşrif buyurursunuz. İhtisas sahiplerinden meydana geien kansültasyon heyeti önünde meseleyi enine boyuna konuşur ve bir sona bağlarız. Bir otuz kırk lira kadar bir mastaf olur, bir şey değil... Bu işten en çok dikkat edilecek bir taraf vardır. Burada edilen lakırdılar tamamıyle yine burada kalmalıdır. Mesele bitirilmezden evvel dışarıya laf sızarsa iş falso olur. Nasıl davranmanız gerekeceği hakkında size talimat vereceğiz. Bu sözlerimi ne kadar dikkatle tutar ve dediklerimden hiç ayrılmazsanız o kadar kolaylıkla istediklerinize nail olursunuz, hanımefendi.

42

SUDURİ, ucundan avantalı maceralar çıkmayacak bir iki hastayı daha savdıktan sonra arkadaşlarının yanma döndü.

Sabriye, kıskançlığa benzer bir alayla eski aşığına şöyle çıkıştı:

— Sudurî Beyefendi, boyalı karının kart suratı sizi çok uğraştırdı. Bir sıra muayinesi iki saat sürer mi? Ne kadar hoşlandınız o kocakarıdan...

Sudurî gülerek:

— Ben kocakarıdan hoşlanmadım, o benden hoşlandı.

— O senden, sen ondan... kısacası bir hoşlanma var. Vallahi birkaç defa niyetlendim, gelip birdenbire kapınızı açacaktım. Fakat münasebetsiz bir halle karşılaşmaktan çekindim.

— Açsaydın güzel bir manzara görecektin. Kadın şezlongda bezi değiştirilen çocuk gibi apaçık yatıyordu.

— Niçin o kepazelik?

— Doktor değil miyiz? Hastanın her tarafına bakabiliriz. Bu kocakarı nenfoman, yani erkek düşkünü... kocası memnun edemiyormuş, buraya gelmiş.

— Demek ki bu muayenehanede bakımın böylesinin de bulunduğunu haber almış. Buraya gelmiş.

— Olabilir.

— Bu kötü şöhrete sevinelim mi?

— Biz kadının suratına, yaşına, ahlâkına bakmayız, parasına itibar ederiz.

— Bu kakanoz zengin mi?

— Tarifine göre öyle.

— Öyleyse kendisini memnun edebildin mi?

— Şezlongda hayli müddet yattı. Ama ben anlamamazlıktan geldim.

— Bir başka sefer anlamaz zorunda kalırsın.

Suduri sırıtarak:

— Belki...

— Beni ne kadar ince bir hizmete tayin ettiğini görüyorsun ya...

— Sabriye çaçaronluğu bırak... İş ehemmiyetli, çok ehemmiyetli ...Arkadaşlar buraya geliniz, bütün dikkatinizle kulaklarınızı bana veriniz.

Avnussalâh ile Safder meraklı birer bakışla doktora yaklaştılar:

— Ne var?

— Dalyana bir canavar düştü.

— Aman ağı paralamasın.

— Ağı paratmadan yakalayabilirsek işimiz iş.

— Ne yapacağız?

— Canlı canlı kafese koyup para ile seyrine baktıracağız. Ucunda çok para var. Şimdi gelip giden pupe (bebek) kıyafetli karı yok mu?

— Ey...?

— O öyle bir şantaj madeni ki, iyi işletebilirsek yükümüzü tutarız.

Avnussalâh ehemmiyetli bir işe sıvanmaya hazırlanan bir adam tavrıyla el çırparak:

— Maslahatın tutulacak ucunu kulpunu anla bakalım.

— Frenkler yaşlı kadınların âdetten kesilme mevsimine **âge critique** diyorlar. Bu onlar için buhranlı bir devirdir. Ellilik kadınlar ara sıra gençlerden çok azıyorlar. Frenk doktorları bu kızgınlığa da **La Feu de la cinquantiane** yani «eli yaşının ateşi» diyorlar.

Avnussalâh, Suduri'nin çenesini okşayarak:

— Ben bu doktorcuğuma boş yere diploma vermedim. Bakınız o bize işin psikolojisini anlatıyor.

Ali Safder — Zamanımız ilim ve terakki zamanıdır. Dolandırıcılık bile fenne uygun olmalıdır. Hokkabazlıklar fenne uygun olmalıdır. Hırsızlıklar, sevdalar, şantajlar hep teknikli, fence olmalıdır. Biz teoricilikten çok pratikçi fen insanlarıyız. Yeni usul mekteplerde öğretilenler bu yolda değil mi? Dünyada ve ahrette kitap yok, pratik var. Her şey sinema oldu, bakacaksın öğreneceksin. Hayat da böyle oldu. Gördüklerini zekânla karıştırarak denediklerinden türlü işler çıkaracaksın. Şimdiki yaşayış âleminde aç sefil kalanlar varsa bunlar ahmaklar, helâlzadelerdir. Haramzadeler için kazanca sınır ve son yoktur. Her şey onlarındır. Elini uzatıp da kapabildiğin şeyi cebine indirirsen o senin olur. Dünya kaparozculukta usta olanlarındır.

Avnussalâh — Sanatın tekniğini anlattım. Bu karıyı nasıl soyacağız oraya gelelim.

Suduri derin düşünceli düşünürler gibi gözlerini ufaltıp başını kaşayarak:

— İşin bu tarafını aramızda inceden inceye konuşup görüşeceğiz. Biraz dinleyiniz işin fence olan tarafını bitireyim.

Avnussalâh — Çok derinleşme. Malum ya, diplomayı benden aldın.

Suduri — Dinle hocam... Gençlikte kızanlar bu kızgınlık hırslarını yatıştırmak için türlü kolaylıklar bulabilirler. Ama geçkinler için iş böyle değildir. Hele yaşlılık devresine giren kadınlarda birdenbire hiç umulmayan bir şiddet gösterir. Kadınlıktan kesilme, yani yumurta hasıl olması kesilmiş olan yaşlı kadının iç salgılarındaki denklik bozulur. Âdet görmekle dışarı atılarak rahatlık getirecek kan içeride kalır. Onun için kadınlık organında ihtikan yani kan hücumu olur. Bu fizyolojik sarsıntı kadının moraline de tesir eder. Dayanması zor bir azap başlar. Bu yaşta kadınların kocaları da altmışı geçkin bir çağda bu-

lunurlar, uzun aralıklarla görülen küçük uyanıklıklardan başka bir güçleri kalmaz.

Ali Safder — Zavallı kocakarılar.

Avnussalâh — Acınacak hal.

Suduri — Evet. Çünkü kocada hayır kalmayınca, kocakarı bu ateşin şiddetiyle her şeyi göze aldırarak aşifteliğe kalkışırsa yüzüne kim bakar?

Avnussalâh — Parası varsa ben bakarım. Elli beşlik ,altmışlık hanım ninelerle evlenmiş ne yakışıklı delikanlılar bilirim. Para bu, oğlum... Kacakarı bir erkeğe bir kere sevdayı sararsa malını, mülkünü, canını her şeyi feda eder. Bu da bir meslektir. Bu sanatla nikâhlı nikâhsız geçinen çok kurnazlar vardır.

Ali Safder — Kocakarıda paralar suyunu çekip de hâlâ kızgınlığı geçmezse... ?

Avnussalâh — O zaman «merhumeyi» buz banyosuna sokarım.

Suduri — Bu hale düşmüş kocakarıların evin içini kasıp kavurduklarını şimdi anladınız mı? En çok düşman oldukları gelinidir.

Avnussalâh — Ahlâhça cennetten huri getirsen geçinemez.

Suduri — Vurur, döver, atar, kırar... kocasına bir cehennem azabı yaşatır. Ayda bir hizmetçi değiştirir... Kimseden ve hiç bir şeyden memnun olamaz.

Ali Safder — Mutlaka ve illaki, ha?

Suduri — Kimin böyle karısı, annesi, kaynanası, büyük anası varsa Allah imdat eylesin.

Avnussalâh — Böyle bir kocakarı ailenin hayatını zehirleyebilir.

Suduri — Şimdi bunlardan bir tanesi elimize geçti. Bunu iki memesinden sağmak için gerekli planı kuracağız.

Ali Safder — Bu kocakarıyı memnun etmek hususunu biz üç genç hep birden mi üstümüze alacağız?

Suduri — Zannederim ki bize böyle bir zahmet düşmeyecektir.

Ali Safder — Ya nasıl onu memnun edip de parasıyla beraber duasını da alacağız?

Suduri — Kocakarıyı başka gençlerin koynuna koyacağız, parayı biz alacağız.

Ali Safder — Bu nasıl olacak?

Sudurî — Size ilkin şunu haber vereyim ki hanım tekin değil.

Avnussalâh — Ne demek o?

Sudurî — Kocakarının gözlerine genç erkekler görünüyor.

Ali Safder — Nasıl? Hayalet mi, hakikat mi?

Sudurî — Kestirmesi zor... Ben anlatayım da, siz ne olduğunu bulunuz. Hanımın ara sıra nöbeti tutuyor, eline ne geçerse atıp kırıyor. İnsanlara saldırıyor.

Ali Safder — Aşk kuduzu.

Avnussalâh — Ellisinden sonra.

Ali Safder — Hayatın çon acı illetleri var.

Sudurî — Gönlüne genç erkekler doluyor.

Avnussalâh — Kadını rahatlandıramıyorlar mı?

Sudurî — Aksine, daha çok ateşlendiriyorlar. Bunlar içinde şoför var, yorgancı kalfası var, daha türlü çeşitleri var. Hanım bunları sokakta görüyor, içini çekiyor, gece bunları yatağına çağırıyor.

Avnussalâh — Biz, gerçek, hayal bu delikanlılarla hanımın arasında aracılık mı yapacağız?

Sudurî — Nasıl gerekirse öyle yapacağız.

Avnussalâh — Öyleyse programı çizelim.

Sudurî — Hanım, sevdiği bu delikanlılar arasında en çok yorgancı kalfası Yusuf'a düşkün. Onu tabiat dışı yollara sapmakla suçladığı kocasından boşatıp bu aşıkına vereceğiz. İşte bu vaat ile kadını istediğimiz gibi soyacağız.

— Hanımın kocası hakkındaki bu sözü doğru mu?

— Belki değil. Bu keyfiyet araştırmakla meydana çıkacak.

— Yorgancı Yusuf senin benim gibi canlı bir delikanlı mı? yoksa bu kaçık karının rüyalarında yaşayan bir hayal mi?

— Bunu da anlayacağız.

— Nasıl?

— Hanım, iki üç güne kadar buraya konsültasyona gelecek. İstediğimiz gibi söyletir, bu bilinmedikleri anlarız.

— Bunları anladıktan sonra ne olacak?

— Koca olacak adamın kötü huyu sahiyse onu ahlâklandırmak yolunda bir ültimatomla korkutarak kocalık vazifesini yapmaya davet ederiz.

Avnussalâh — Şunun daha doğrusunu söylesene...

Suduri — Daha doğrusu nedir?

Avnussulâh — Kötü huyunu âleme yayacağımız tehdidi ile şantaj yapacağımızı anlatmak...

Suduri — Bunun hepsi bir kapıya çıkar.

43

YARALI Gönülleri Teselli Yurdu'nun adı gün geçtikçe mahalleden mahalleye bir yangın gibi sarıyordu. Orası tamamıyle hekimlik bir hasta bakım evi değildi. Orada bakıcı, falcı, üfürükçü, büyücü ve âşık - kavuşturan gibi moral kuvvetler seziliyordu. Halk, bu gibi ampirik şeylere fazla düşkünlük gösterir. Düşürecek çocuğu olanlar, sevgililerine kavuşmak isteyenler, yalancı kız oğlan kız olarak kızlıklarını tazelemek derdine düşenler, bıktıkları kocalarından boşanmak davasına kalkışanlar, içleri çeken kimselere varmak için şirinlenmeye uğraşanlar hep bu Yurda akın ediyorlardı.

Bu yoldaki baş vurmalara cevap veren bir yalan dolan evinin müşterileri bayağı hastalıklar için olan muayene yerlerine nispet edilemeyecek kadar çoktur.

Bir gün Sabriye, muayene heyetinin odasına girerek sitemli bir alay ile:

— Suduri Beyefendi müjdemi isterim.

Suduri biraz şaşırarak:

— Ne müjdesi?

— Mahut kızgın karı geldi.

Doktor geniş bir gülümseme ile:

— Arkadaşlar, konsültasyona hazır olunuz.

Üçü de birer beyaz muayene gömleği giydiler.

Sabriye — Ben de lüzumlu olan ameliyat aletlerini hazırlayayım.

Suduri — Nasıl ameliyat aletleri?

Sabriye — Bir iki kova buz, derin bir iskandil aletiyle sondaları, pensleri, makasları hazırlayayım.

Avnussalâh — Ne eğleniyorsun Sabriye Hanım? Beş on sene sonra sen de bu hanım gibi olacaksın.

Sabriye, tiksinti ile boğuk bir ses çıkararak:

— Allah göstermesin.

Suduri — Korkma, korkma Sabriye bizim aramızda yaşadıkça sen hiç bir vakitte bu ıstıraba düşmezsin.

Sabriye yüzünü ekşiterek:

— Haydi zevzek!

Avnussalâh — Cilveleşmenin sırası değil. İş zamanı geldi. Hastayı bekletmeyelim.

Üçü de muayene odasına girdiler. Hanımı içeriye aldılar.

Hasta kendisini çeşitli tipte üç delikanlının karşısında görünce acayip acayip kırıtmalar, süzgünlükler göstermeye başladı. Şezlonga mı, yoksa genç doktorlardan birinin kucağına mı nereye oturacağını bilmez bir şaşkınlıkla etrafına göz gezdiriyordu.

Suduri onu bu kararsızlıktan kurtarmak için şezlongu göstererek:

— Şuraya buyurunuz hanımefendi.

Kadın oturmazdan evvel kendisine hiç bir şey söylenmeden soyunmaya koyuldu. Üç erkek de yüzlerinde beliren gülümsemeyi örtmeğe uğraşarak bakıyorlardı.

Suduri hastaya yaklaşarak güya muayeneye girişti. Observasyon vermeye başladı. Ötekiler de önlerine birer defter açarak doktorun söylediklerini bir dikkatle kaydeder gibi görünüyorlardı.

Doktor, muayeneyi kadının şakaklarından tutturup Arapça, Türkçe, Fransızca sözleri birbirine karıştırarak:

— Apophyse zygomatique (elmacık kemiği çıkıntısı) tesiriyle artère temporale (şakak damarı) üç buçuk atıyor. Şiryan-i sübati-i aslî (şahdamar) kâh munkabız (tutuk) kâh munbasıt (gevşek), şiryan-i sübati-i zâhirî kâh var, kâh yok.

Avnussalâh saçları kaydederek:

— Acayip şey!

Ali Safder çok ciddî:

— İşilitmedik mizac sapıklıklar!

Hasta inleyerek:

— Bende bin bir hastalık olduğunu biliyorum. Doktor beyler, ne güzel buldunuz. İşte tıpkı dediğiniz gibi ben kâh varım, kâh yokum. Hakikatten rüyaya, rüyadan hakikate geçerek yaşarım. Bu benim için büyük bir ihtiyaçtır. Çünkü Yusuf'u en çok rüyada görürüm. Kocam arkamdan gözetlese de sevgilimle beni bir arada yakalayamaz.

Suduri sözüne devamla:

— Adalî muthike-i eymen çatlamak üzere hemen hemen.

Ali Safder — Vay... esaslı bir bakım ister.

Avnussalâh — Adale-i daliye ile adele-i muthike arasında esbab-i haruriye mevcut mu?

Suduri — Yüzde altmış derecesinde.

Avnussalâh — Vahimce...

Ali Safder — Hidro alkalizm pastoral ve dinamik usuliyle hastalığın önü almabilir.

Suduri — Fakat ne yazık ki adale-i sadriye-i kebire ile adale-i sadriye-i sagire arasında karışıklık var.

Avnussalâh — Zannettiğimiz kadar tehlikeli değildir. Şimdiye kadar çoğunu iyi ettim. Uzun zaman ve dikkatle uğraşmak ister. Bu hastaya bol bol **baume tranquille** vermeli ki rahat etsin.

Ali Safder — Şefeteynden aşağı **matricaire** akıtmakla da şifa bulabilir.

Suduri — Şimdi hayat merkezi olan kalbe geliyorum.

Doktor hastanın kalbini dinleyerek:

— Şiryan-i epher (ana atardamar) iltihaplı (yangılı).

Avnusselâh — Sebep?

Avnussalâh — İçeri **tuval darenye** (örümcek ağı) dolu.

Ali Safder — Tuhaf şey. Bu hanım örümcek mi yutmuş?

Doktor — Pek az raslanır bir vaka, ama gerçek.

Hasta — Ağzım açıkken belki yutmuşumdur. İyi anladınız.

Avnussalâh — Doğru olduğunu neden anlıyorsunuz?

Hasta — Çünkü efendim, ara sıra yüreğimin içinde yüzlerce örümcek ayaklarının kıpırdadıklarını duyarım.

Ali Safder — Ne yapalım şimdi?

Doktor — Kolay. Bu hastalıktan çoğunu kurtardım.

Avnussalâh — Ne suretle?

Doktor — Tetenos tedavisi. Çünkü örümcekler içeride binlerce yumurta bırakacaklar.

Ali Safder — Onların kökünü nasıl kazımalı.

Doktor — **Chloro formication** ve elektrisite.

Ali Safder — Bravo...

Doktor, hastanın kalbini dinleyerek:

— **Valvül mitral** (ikili kapacık) paslanmış, iyi işlemiyor.

Avnussalâh — Bol vazelinle yağlamalı.

Doktor — Biraz da **pomade d'amour.**

Ali Safder, Avnussalâh'ın kulağına eğilerek:

— Pek alay ediyoruz, kadın anlayacak.

Avnussulâh, yavaşça:

— İşine bak canım... Ciddî adını verdiğimiz doktorların konsültasyonu da bu bizimkinden çok farklı değildir.

Suduri — Üzeyn-i eymen (sağ kulakçık) yana yana kızarmış.

Ali Safder — Yüreğiniz çok ateşlenmiş hanımefendi.

— Hasta — Doğru, doğru... Yüreğimin cayır cayır yandığı anlar oldu.

Doktor muayenesinde devam ederek:

— **Buteyn-i eymen** (sağ karıncık) alev üzerinde bir tencere gibi fıkır fıkır kaynıyor. **Buteyn-i eyserin** (sol karıncığın) tuz tutarak kalayı bozulmuş.

Avnussalâh — Tıbbın bu ilerlemiş zamanında yeniden kalaylanabilir.

Doktor — Hay hay. İçeriye bir platin tel salarak galvanoplasti suretile buteynin kenarını gümüşleriz. Şimdi **epher-i nâzilden** aşağı iniyorum. Bu da kullanılmış tulumba borusu gibi yosunlanmış.

Doktor, hanımın vücudunu santim santim muayene ederek sonunda aşağılara indi. Sevda damarları ve aşk kaynağı hakkında etraflı bilgi verdi.

Hanım bu taraftan da harap ve deliği deşiği sürekli bir bakıma muhtaçtı. Hakikat kendisine anlatıldı. O gün epeyce parası olındı. Cismin muayenesinden sonra ruh bakımına geçildi.

Ruh mütehassısı Avnussalâh dertli kadını sorguya çekti:

— Hanımefendi kocanız ile aranızdaki karılık kocalık muameleleri için bazı şeyler soracağım.

Hanım kederden parlayan gözleriyle karşısındakini süzerek:

— Sorunuz.

—Malum ya... hekimlikte ayıp olmaz. Artık beyinizle yatıp kalkmıyor musunuz?

Bu sual karşısında yüzüne ateş basan hanım şöyle haykırdı:

—İlâhi doktor beyfendi, bir döşekte değil ya bir odada bile gördüğüm yok.

— Ne zamandan beri döşekleri ayırdınız?

— Yıllardan, çok uzun yıllardan beri...

— Evlenmenizin ilk günlerinde de kocanız size karşı hep böyle ateşsiz, kayıtsız mı idi?

— Evet. Hep böyle, hep böyle...

— Ne demek hep böyle?

— Evlenmemiz zamanınca kocamın bana şöyle aşk ile şevk ile sımsıkı sarıldığını hiç bilmiyorum.

— Sımsıkı sarılmak nasıl olur? Siz bunu başka erkeklerin kolları arasında denediniz mi?

— Elbette, elbette. Hekimlikte ayıp olmazmış. İşte söylüyorum ki elbette. Çünkü...

Kadın hafakana tutularak bu «çünkü» nün arkasını getiremedi.

Avnussalâh bir zaman bekledikten sonra yine sordu:

— Ey çünkü...?

— Çünkü intikamımı başka türlü nasıl alabilirim?

— Niçin intikam alıyorsunuz?

— Almaz mıyım keratadan?

— Belki kocanızın yaratılışında fazla ateşlenmek hali yoktur.

— Nasıl yoktur? Söyletmeyin beni... başkalarına karşı şiddetle vardır da bana karşı mı yoktur?

— Çoluk çocuk sahibi olmuşsunuz.

— Olduk ama ben bu herifin kocalığından hiç bir şey anlamadım. Koca değil paçavradır, paçavra...

— Size karşı duymadığı bir şeyi başkası için duyduğunu neden biliyorsunuz?

— Kaç tane, kaç tane... ispatlı şahitli... Her gün gözlerimin önünde neler oluyor. Söyletme bana. Aslında bu herif kadın sevmez ki...

— Ya ne sever?

— Kendi cinsini... Her gün çocuk arkasından koşar. Utanmazın biri. En sonunda Tahir adında bir çocuğa musallat oldu

— Bu nasıl çocuk?

— Efendim, bu oğlancağız bize her sabah güğümle süt getirir, bizim beyfendi merdivenlerden aşağı iner, sütçünün elinden sütü alır, kendi boşaltır. Eline biraz para sıkıştırır. Böylelikle münasebetini arttırır. Oğlanın anası Nesime Hanım bir gün ağlaya ağlaya bana geldi. Anlattıklarını kulaklar hiç duymasın. Bizim bey nasılsa bir fırsatını düşürerek Tahir'i bir otomobile at-

mış, gezdirmiş. Çocuğa içirmiş içirmiş. Artık ötesini anlarsınız. Tahir evine yarı yarıya kendini bilmez bir halde dönmüş, kusmaya başlamış...

Hanım, kocasının kötü huyu hakkında buna benzer bilgiler verdi. Bu vakadan zengin bir şantej kaynağı bulan üç dolandırıcı derin derin birbirlerinin yüzlerine baktıktan sonra ciddî bir surat ve ağır bir sesle:

— Hanımefendi siz, Nesime Hanımı, oğlu Tahir'i bize buraya getirebilir misiniz?

— Getiririm.

— Getirirseniz biz de bu muammayı çarçabuk çözebiliriz.

44

LETAFET Hanım gittikten sonra bu üç ortak maskelerini çıkardılar. Açık yüzle görüşmeye başladılar.

Avnussalâh — Gitgide anlıyorum ki hayatta uydurulan istirahat, fazilet, iyi geçim gibi kelimelerin realitede yerleri yoktur. Bunlar hep hayalden, kuruntudan başka bir şey değildir. Şimdi şu karı - kocaya bakınız. Bunun hangisi ötekinden ahlâklı? Bütün bu kırmızı damların altındaki geçinmeler az çok bu hale andırır şeylerdir.

Sudurî — Şimdi işin psikolojisini, felsefesini geçiniz. Biz bu dünyaya nizam verecek değiliz. Onun nizamsızlığından faydalanmaya uğraşacağız. Ateşlerini dindirmek için hayatın ahlâklı oluğundan akacak saf ve berrak suyu bekleyenler her vakit ateşler içinde yanıp ölüyorlar. Saf suların içinde balık yaşamaz; insanlar da böyledir bilmez misiniz bulanık ve pis suların midyeleri, istiridyeleri ne kadar semiz ve iri olur. Tarlaları lağım içindekilerle ve gübrelerle beslemezler mi?

Ali Safder — Şaşıyorum size, bir fenalığı yapmak için neden özür aramaya kalkıyorsunuz. Bırakın bu boş lafları. Nasih Beye gönderilecek ültimaltomu ne şekilde kaleme alacağız? Şimdi onu düşünelim.

— Avnussalâh Hakkın var arkadaş, bu ültimatomun şekli çocuğun buraya çağırılıp muayene ve sorgusundan sonra şekillenecektir.

Çok sürmez. Bir gün Letafet Hanım ile Nesime'nin arasında Tahir üçü birlikte tedavi yurdunda boy gösterirler. Yine o

üç kişiden meydana gelen ruhanî, cismanî konsültasyon heyetinin sehpası kurulur.

Oğlana sualler sorulur. Fakat anasının yanında çocuğun serbest cevap vermeye sıkıldığı anlaşılınca, kadınları dışarı çıkarırlar.

Avnussalâh ağır başlı bir sorgu hâkimi tavrı takınarak:

— Söyle bakalım oğlum, sana kim «tasallut» etti?

— Kimse tasallut etmedi.

— Fakat bu tasallutu ispat eden ortada birçok şeyler var.

— Hiç bir şey yoktur efendim. İftira...

— Sen bir akşam eve sarhoş gelmişsin?

— Evet sarhoş geldim. Ben yaşta çocuklar içmiyorlar mı?

— Anneni dövmüşsün?

— Hayır dövmedim. O bana saldırdı, ben de onu tartakladım.

— Nerede içtin?

Tahir biraş şaşalayarak:

— Meyhanede...

— Hangi meyhanede?

— Galata'da.

— Galata'da meyhane çok. Hangisinde?

Çocuk kaçamak yolu arayan bir suç zanlısı şaşkınlığıyle biraz düşünerek:

— İşte oradaki meyhanelerin birinde.

— Yanında kim vardı?

Tahir yine rahatsız edici bir susma duralaması geçirdikten sonra:

— Yanımda kimse yoktu.

— Sen yaşta bir çocuk yalnız başına meyhaneye girip de içer mi?

— İşte içtim gitti.

— Annenin anlatışına göre bu senin ilk içişin imiş?

— İlk değil. Başka defalar da içtimdi ama belli etmedimdi.

— Bu sefer fazla kaçırdın demek?

— Evet.

Konsültasyon heyeti küçük bir şaşkınlıkla birbirinin yüzüne bakıştılar.

Safder Fransızca dedi ki:

— Bu küçük çapkın içine sığınmak için kendine mükemmel bir inkâr kalesi yapmış.

Avnussalâh aynı dilden cevap verdi:

— Bu, büsbütün çocuğun marifeti değil. Bu inkâr şeklini ona öteki herif öğretmiştir. Ama merak etmeyin ben külhaniyi çıtır çıtır söyletirim.

Çocuk kendinin anlamadığı bir dilden söylenen bu lakırdılardan kendine karşı bir kurnazlık sezerek huylanır gibioldu.

Avnussalâh birdenbire sordu:

— Meyhaneye kaç para verdin?

— Aklımda yok... Onbeş yirmi kuruş...

— Yalan.

— Niçin yalan efendim? On beş yirmi kuruş... işte öyle bir şey.

— Yalan. Yalan. Sen şimdi meyhane fiyatlarını bile bilmiyorsun. On beş yirmi kuruşa ancak bir kadeh içilebilir. Sen ise fena halde sarhoş imişsin. Hem de çok meze kusmuşsun.

Çocuk karşısındakiyle eğlenir gibi gülerek:

— Efendim bir insanın kusmuğundan az veya çok para harcadığı anlaşılır mı?

— Anlaşılır. Yalancı bir çocuk musun, değil misin onu anlamak için biz seni söyletiyoruz. Yoksa biz bütün hakikati biliyoruz.

Tahir biraz şaşalayarak:

— Hangi hakikati?

— Senin umumî bir meyhanede değil, bir arkadaşla içtiğini oraya kaç numaralı otomobil ile gittiğini hepsini hepsini biliyoruz.

Avnussalâh boş atıp dolu vurmak için tabiî hep bunları savurup duruyordu. Fakat tanelerinin birkaçını iyi noktalara değdirmiş olmalı ki, çocuğun rengi biraz bulandı, gözleri sağa sola kaydı. Lâkin yine bir kaçamak yolu bulmak ümidi ile sordu:

— Yanımdaki arkadaş kimmiş?

— Senin gibi bir çocukla arkadaşlığı hiç münasebet almayan yaşlı bir adam.

— Kim?

— Nasıh Bey.

— Kim söyledi bunu?

— Nasıh Bey kendisi.

Tahir sesinde ufak bir titreme ile:

— Daha ne söyledi?

— Beraber işret ettiğinizi beraber gezdiğinizi, beraber eğlendiğinizi, bütün olup bitenleri hep anlattı.

Oğlan kendini ansızın bir heyecana kapılmaktan kurtaramayarak:

— Mümkün değil. O adam öyle şeyler söylemez.

Avnussalâh dik bir sesle:

— Niçin?

— Çünkü aramızda dediğiniz şeylerin hiç biri olmadı ki...

Avnussalâh kuvvetli bir itiraf yerine geçen bu inkâra gülerek:

— Oğlum, sen bugünlerde çok para harcıyorsun. Sen nereden kazanıyorsun bu paraları?

— Süt satıyoruz efendim.

— Satılan sütten senin payına bu kadar para düşmez. Söyle nereden buluyorsun?

— ...

— Bak işte, hayır diyemiyorsun. Sana bu paraları Nasıh Bey veriyor. Onun için herkes senin ırzından şüphe ediyor.

Tahir deminden beri içine büzüldüğü sessizliği birdenbire yırtarak:

— Benim ırzımdan kimse şüphe edemez. Ben namuslu bir çocuğum.

— Biz senin nasıl eğlentiler içinde vakit geçirdiğini öğrendik. Öğrendiğimiz için de seni buraya çağırdık. Seni fena yola sapmaktan alıkoymak, böyle yemlemeden sakınmak için kendini bu adamdan çekmeni istedik. Sana kardeşçe nasihatımız budur.

45

TAHİR, başından geçen vakanın bir kısmını anlatıp bitirdikten sonra:

Avnussalâh — Oğlum sen çık dışarıya, şimdi annen gelsin, dedi.

Çocuk çıktı, anası girdi. Kadınlara her insan gibi açık gezmek hürriyeti verdikten sonra hâlâ çarşaflanmaktan vaz geçmeyen bu sütçü hanım bu üç yalancı hâkimin önünde durdu.

Avnussalâh — Hanım, oğlunuzu dinledik. Başından geçen-

leri bizi sözlerine hayran edecek bir dille anlattı. Maşallah çok zeki oğlun var; iyi bir okusa yaman bir çocuk olacak.

— Oğlum çok akıllıdır. efendim ama Allah belâlarını versin ahlâkını bozdular.

— Daha ahlâkından pek şikâyet edilecek kadar bozulmuşa benzemiyor.

Kadın kederle içini çekerek:

— Bozuldu, bozuldu. Atı alan Üsküdarı geçti.

— Ne yapıyor hanım?

— İçkiye alıştı bir... kızlara sataşıyor iki... Lakırdıları süslüyor, değiştiriyor üç... İşine geleni anlatıyor, gelmiyeni gizliyor dört... Cebinde sütçülükten kazanılamayacak kadar para bulunuyor beş... Bu paraları nereden alıyor? Ve neye karşılık kazanıyor? altı, yedi...

— Hanım hep bu dediklerin doğru ise çocuğun ahlâkı bozulmuş demektir. Sen bu ziyana karşılık ne istiyorsun?

— Beş bin lira zarar ve ziyan istiyorum.

— Kimden?

— Nasıh Beyden.

Kadının bu isteğine karşı Avnussalâh güldü. Bu hususî mahkemeyi meydana getiren üç arkadaş fısıldaştılar.

Avnussalâh — Hanım, sana bu akılı kim öğretti?

Kadın gayetle ciddî:

— Hep eşim dostum. Şimdi âdet böyle imiş. Ahlâktan kaybedilen şey para ile kazanılıyormuş.

— Peki hanım, senin davanı takip edeceğiz. Seni ve oğlunu çağırdığımız zaman gelirsiniz. Bakalım beş bin mi kaç bin lira koparabilirsek artık bahtına.

— Allah ömürler versin efendim... Benim böyle adliye davalarına aklım ermez. Ne olursa olsun sizden olur.

— Peki. Haydi buyurun. Biz sana lâzım olunca haber göndeririz. Ümidini kesme. Bekle.

Kadın dışarı çıktıktan sonra içeri Letafet Hanım alındı. Hanım, sinirli, asık, çatık, öfkeli bir suratla karşılarına dikilir.

Avnussalâh — Hanımefendi yaptığımız tahkikat ve tetkikat sonunda kocanızın erkeklik güçsüzluğu olduğu anlaşıldı.

Hanım dik bir sesle:

— Onu ben de biliyorum. Bu hastalığını bana tekrar etmeye hacet yok. Evvelden büsbütün güçsüz değildi. Oğlanın ana-

sı büyü yapıyor. Zor ile o oğlanı kocama sevdirdi. Şimdi de para dava ediyor değil mi? Ben sinirli bir kadınım, kocam ahlâksızdır fakat bu sütçüler güya kaybettikleri ırzlarını para ile yerine getirmeye uğraşıyorlar: Âlemin işi rezalet. Dünya hep böyle. Irz, namus, haysiyet, insaniyet hep yalan: yalnız çıkar, yalnız para. Ben de canımın istediğine gönül veririm kim karışır?

— Doğru söylüyorsunuz hanımefendi. Sosyal hayat yavaş yavaş anlattığınız şekli alıyor. Fakat ne yapalım hanımefendi, karıştığımız bu kalabalığın içinde biz de bu bozuk hal ile nefes alıyoruz. Ağır ağır biz de zehirleniyoruz. Biz bu vücutça, ruhça bakılma yerini, uçuruma yuvarlanan ahlâkı elden geldiği kadar ensesinden yakalamak için açtık. Sizi hekimce muayene ettik. Şimdi de ruhça ve kanunca ihtiyaçlarınıza bakacağız. Ne istiyorsunuz hanımefendi, söyleyiniz.

— Kocamdan ayrılmak istiyorum.

— Bu biraz zor hanımefendi.

—Kocam mademki güçsüzdür. Bu genç yaşımda kanun beni onunla yaşamaya zorlayabilir mi?

— Zorlayamaz. Fakat bu güçsüzlüğü bir mahkeme huzurunda ispat etmek lâzım.

— Ederiz. Bana sorarlar, her şeyi söylerim.

— Bu dava uğruna çok para gider hanımefendi.

— Gitsin. Bütün varımı vermeye razıyım. Beni nikâhla almak için bekleyen gençler var.

— Malum. Size koca mı yok. Ama işin zorluğu nerede bilir misiniz?

— Nerede? Söyleyiniz.

— Kocanız Nasıh Bey yaşıyle hiç uygun olmayacak derecede hovarda tabiatlı bir adamdır.

— Evet öyledir utanmaz herif.

— Onun her gece bir genç kızın veya... koynunda yattığı dillerde dolaşıyor.

— Allah canını alsın, öyledir.

— Böyle bir adamın güçsüzlükle hastalığını nasıl ispat edebiliriz?

— Sizler pek âlim, pek becerikli, pek insaniyetli adamlarsınız. Her hususta sizden ümidim var beyfendi.

— Hatırınız için elimzden geldiği kadar çalışacağız.

— Teşekkür ederim.

— Fakat böyle bir dava açmak için en azdan bez yüz lira avans vermeniz lâzımdır.

— Peki efendim. İstediğiniz para olsun. (El çantasını açarak) Yanımda iki bin lira var. Beş yüzünü vereyim.

Dolandırıcılar beş yüz lirayı makbuzsuz aldıktan sonra birtakım tatlı sözlerle ve entipüften reçetelerle kadını savarlar.

Şöhret, âfettir derler. Yerine göre belki bu hüküm dogrudur. Ama kötü adamların iyi isim altında halkı soymaları cemiyet için en büyük felâkettir. Sosyal hayatta bu felâketin türlü cinsleri gözükür. Fakat her vakit soyulan halkın zararını gidermek imkânı kalmayan bir sırada meydana çıkar.

Dolandırıcılık fırtınalarının kayalıklarına çarptıktan sonra bu ahlâksızca ticaretin oldukça durgun bir kazanç limanına girer gibi oldular. İdare yerlerini değiştirdiler, büyükçe ve azametli bir eve taşındılar. Mobilyayı düzelttiler. Göz aldatacak birtakım alât ve edevat ve bir kasa peyda ettiler. Koridora ve bekleme odasına çerçeveler içinde hususî nizamnameler astılar.

Âdeta büyük bir idare gibi teşkilât yaptılar. Bir akşam konsültasyon kabinesinin masası üzerine işret sofrasını kurarak şöyle konuşmaya giriştiler:

Avnussalâh kadeh üstüne kadeh yuvarlayarak nutka başladı:

— Arkadaşlar, her şeyin bir dış tarafı bir de iç yüzü vardır. Bizim şu halimizi ve ilân ettiğimiz meslekteki cahilliğimizi bilseler bize kendilerini göstermek değil ya, kedilerini, köpeklerini bile göstermezler. Fakat iş bilgide değil görünmektedir. Biz hekimliğe olan yabancılığımızla Moliere'in Zoraki Tabip'i gibi rasgele beş on hastayı ölümden kurtardık. Şöhretimiz etrafa yayılmaya başladı. Ustalığına güvenen büyük bir doktor hastalığı anlamakta yanılabilir. Diplomasından aldığı salâhiyete dayanarak bazı hastaları da yanlış bakımla öldürebilir. Ara sıra her memlekette mahkeme önlerine çıkarılan bu çok acı davaları inkâr edebilir miyiz? Bir hastayı on hekime gösteriniz. Reçeteler birbirini tutmaz. Çünkü her birinin anlayışı ve ilâç verme usulü başkadır. Bazıları da kendi tecrübesine güvenme ukalâlığı ile hastadır. Ortada kaynayan bir zavallının hayatıdır. Yanlış bakma yüzünden bu toprağın üstünden altına giden-

lerin sayıları hakkında istatistik tutmak kabil olsa zihinleri korku alır. Fakat biz hiç bir hastayı öldürmeyiz. Yalnız boş yere parasını alırız. Bakınız bizim tedavi fenninde prensibimiz nedir ?Yalnız tabiat yardımıyle kendi kendine iyi olabilecek bazı hastalıklar vardır. İşte bu çeşit rahatsızlıklarda biz hastaya ekmek içinden hap vererek iyileştirmeyi tabiata bırakırız. ve hiç şüphe yok ki ustalık iddiasıyla hastanın midesine yanlış doğru ilâç dolduran hekimlerden çok iş başarırız. Böyle rahatsızlıklarda şöyle böyle bir hekimin dikkatsizce işe karışması aslında hafif olan hastalığın sürmesini uzatır. Rahatsızlık müzmin olur. Daha fenası ciddî tehlikelere yol açar. Başlangıçta, daha tedaviden önce hastalık çığırından çıkarılır. Bazı hastalar bir hekimin bakmasından çarçabuk bir iyilik göremeyince hekimi değiştirirler. Ve yeni gelen doktor eskisinin reçetelerini görmek ister ve eline alıp da bir göz gezdirir gezdirmez bunları yazanın cahilliğini göstermek ister gibi suratını ekşitir. «Ne o efendim? Yanlış tedavi mi yapılmış?» sualine karşı meslek arkadaşını açıktan açığa cahil çıkarmaktan çekinir gibi bir halde yalnız manalı bir gülümseme gösterir. Bir şey söylemez fakat hali tavrı ile hakikati açık açık anlatmış olur. Her meslek insanlarından çok doktorlar birbirini çekemezler, fakat mesleğe saygılarından çekememezlikleri gayet sinsicedir. Hele tanınmamışlar, tanınmışlara karşı atıp tutmakta her hastadan çok hastadırlar.

«Muayenehanesinde sinek avlayanlardan sorunuz: — Doktor Y... vizite ücretini üç misline çıkardığı halde bekleme odasında ayakta duracak yer bulunmuyor. Sıra ile üç gün gelip gidip de bu meşhurun yüzünü görmeden dönen hastalar oluyor.» Bu tanınmayan ,dudakları göğererek size meşhurun portresini yapar. Onun iktidarını bir eczacı çırağından, bir tımarcıdan, bir hastabakıcıdan aşağı indirir. Doktorlukta «şöhret»in liyakatle hiç münasebeti olmayan bir şans eseri olduğunu canlı delillerle anlatmaya uğraşır.

«İşi alaya almasını hekimden hekimliğe kadar yayarak hekimliğin hekimlerce pratik edilen kısmında falana veya filâna mahsus esrar yoktur. Bunlar en âliminden en âcizine kadar hepimizce bilinen şeylerdir. Ve hatta daha ileriye gidiyorum. İç hastalıklar daha bir muamma halindedir. Birtakım doktorların şarlatanlık veya fantezileriyle idare olunur bir fendir. Bu ger-

çek bazı konsültasyonlarda hekimlerin zıt iddialarla gırtlak gırtlağa gelmeleriyle meydandadır. Hekimlik hemen hemen yoktur. Fakat cerrahlığın biraz pozitif halde bulunduğunu söylerim.

«Bu hekimlik dedikodularını biz doktorların kendi ağızlarından çok defa dinledik. Bu, gerçeğe yakınlık derecesi bizden çok onlarca karar verilecek bir şeydir. Şöhretin balonuyla uçanlar başka türlü söylerler, köşe bucakta burunlarını çekerek hasta bekleyenler başka türlü söyler. Bu iki söylenenden ortasını bulup doğru hüküm çıkarmak bir iz'an işidir.

«Hekimlik objektif bir fen ise bunun hastaya mahsus bir de sübjektif kısmı olmalıdır. Yani her hasta kendi hastalığını bilmelidir. Bu kısım sağlık koruma, hastalıklardan korunma diye adlandırılmış biraz kısır kalmıştır. Haftada bir hekim değiştirerek her reçetenin ilâcını ala ala midelerini eczane kavanozlarına çeviren zavallıların çoğu bu yanlış davranışlarının yoluna kurban giderler. Bu yüzden ölenlerin sayısı akla gelenden çoktur. Basit bir sivilceyi azdırarak kangrenle organ kesilmesi felâketine uğrayanları bilmez misiniz? Biz, işi hakikî şifa verici tabiata bırakıyoruz. Yanlış teşhis ve tedavi ile hiç bir hastalığı azdırmayız. Hemen tedaviye lüzum gösteren tehlikeli hastalıklar olursa hemencecik erbabına gitmelerini tavsiye ederek vicdan mesuliyetinden de kurtuluruz.

Sudurî — Monşer bu sermon (vaaz) yeter. İşe dönelim. İç nizamlarımız üzerine konuşalım. Ben vizite ücretlerini artırmak fikrindeyim.

Ali Safder — Ben de o fikirdeyim.

Avnussalâh — Ben de sizi tasdik ederim. Hele bir kadeh daha atalım. Zihinlerimiz açılsın.

Atarlar. Şapırtılı mezeler yenir .Biraz düşünme. Birbirine karşı sessiz tatlı gülümsemeler.

Sonunda Sudurî:

— Ücretlerin artırılması birkaç noktadan yararlıdır.

Avnussalâh — Açıkla.

Sudurî — Ücretin artması doktorun ustalığındaki yüksekliği gösterir.

Ali Safder — Ucuz doktorların içinde pahalılara taş çıkartanlar vardır.

Sudurî — Doğru. Lâkin halk bu gerçeği anlayamaz. Halk

«Ucuz etin yahnisi tatsız olur» atasözünü buna da tatbik ederek yanılır. İlâç işi de böyledir. En pahalı ilâçlar en tesirli sayılır. Sonra pahalı doktorlara çok defa kibar hastalar gider. Bunların içinde gürültücüleri ve umdukları şifaya eremeyince vermiş oldukları parayı geri istemeye kalkışanları yoktur.

Avnussalâh — Vizite hakkı ne kadar koyalım?

Sudurî — Beş lira.

Ali Safder — Azdır .Para günden güne düşüyor.

Avnussalâh — Ayağımıza gelen basit hastalar için yeter.

Ali Safder — Ben azdır diyorum.

Sudurî — Biçareleri soyacak değiliz ya. İyileştirmekte hiç bir tesirimiz olmadığı halde fazladan beş liralarını almak yetmez mi?

Ali Safder — Bu insafı ünlü doktorlar gösteriyorlar mı? Her beş lirayı veren aldığı reçeteden şifaya eriyor mu? Kronik bir dizanteri için verdiği ipeka tozlu bir reçeteye sıkılmadan beş lira ücret alanlara ne diyelim? Daha bunun ne acı şekilleri vardır. Beş lirayı beş günde kazanan zavallılar ara sıra bu parayı veriyorlar ve iyi olmuyorlar. İyi olmayacaklarım o ünlü hekim de bildiği halde parayı alıyor. Bir lira ücretli ünlü olmayan doktorun vereceği bir reçete ile hastayı savıyor. İyi edenlerin ve iyi edeceklerine inananların aldıkları paralar helâl olsun.

Avnussalâh — Evet. Safder'in hakkı vardır. Hekimlikteki son ilerlemelerden haberli olmakla birbirinden aşağı olmayanların şöhret dolayısıyle nispetsiz ücret almaları halkın gafletinden ileri gelme bir haksızlıktır.

Sudurî — Siz «şöhret»i hiç iktidar olmadan büsbütün bedava kazanılır bir şey mi sanıyorsunuz?

Avnussalâh — Hayır. Böyle de sanmıyoruz; Lâkin şöhretinin eri olanlar ve olmayanlar vardır. Hiç lâyık olmadan kazanılmış bir şöhretin bile liyakati ile doktor olanı ezmesine acınmaz mı? Hadi şöyle diyelim; doktorlukça birbirine eş olan doktorlardan birinin on, ötekinin iki lira ücret alması çok hazin ve haksız bir müsavatsızlıktır.

Sudurî — Bunun daha acıklı şeklini niçin söylemiyorsun?

Avnussalâh — Nasıl?

Sudurî — Şöhret üstünlüğüyle liyakatsizin liyakatliden daha fazla kazanması, gurur getirmesi, tehlikeli hastalıklarda

çağırılması ve en ince ölüm kalım işlerinde fikrinin alınması işleri...

Ali Safder — Bu neye benzer bilir misiniz? Balıkpazarı'nın kuytu bir yemişçisinde yirmi kuruşa verilen aynı meyvenin Beyoğlu'nda büyük süslü bir manavda yüz kuruşa olması işini andırır.

Avnussalâh — İyi buldun işte. Hekimler de bazan beceriksizliği ustalığın üstünde satıyorlar. Şarlatanlık lâyık olmanın değerini aşıyor.

Ali Safder — Bundan zarar gören halkın sağlığı, hayatıdır.

Suduri — Hey gidi hey... Dünyanın en ehemmiyetli meselesi üzerinde böyle Karagöz oynuyor. Öteki işler nasıl olsa gerek?

Avnussalâh — Kabahat her memleketin halkındadır. O, gözünü açmadıkça dünya düzelmez. Açılan bu kadar mekteplere, üniversitelere karşı her yerde halk cahilin cahili halindedir. Dünyadan çok ahrete ehemmiyet verirler. Hayatta ne gibi kötü işler olur aldırmaz da öbür dünyaya ait itikat işlerinde şüphe gösterenlere bütün gazabıyla yürür. Halk, ağzına vurulup lokması alınmak için yaratılmıştır. Onun etrafını saran «emperiyalizm» den tutunuz da «sosyalizm» ve «komünizm» gibi çeşitli adlarda ne kadar topluluklar varsa evvelâ hak yolunda görünüp sonra halkı soymak için meydana gelmeye çalışmaktadırlar.

Ali Safder — Maksadımız ne politikadır, ne tarih, ne felsefe, ne de idare sistemi. Biz de ancak halkı soymak için bir sistem aramakla uğraşıyoruz. Vizite ücreti ne kadar koyacağız? Ona karar verelim.

Avnussalâh — Beş lira yeter dedik. Fazla alanlar var mı? Ona göre bir nispet kuralım.

Suduri — Bunun için meşhur doktorların ve en itibarlı hastanelerin idare usulü ve ücretlerini gözden geçirmeliyiz. Hasta yatırmak için iki oda ayırdık. Karyola, şilte, yorgan, battaniye, terlik filan bir hasta için elli liraya tam takım düzülüyor. İtibarda hastanelere göre birinci sınıfta günde yedi sekiz lira korsak bir haftada döşeme masrafını çıkartmış oluruz.

Avnussalâh — Efendim, herhangi bir ücreti yekten kabarık göstermemeli, parçalamalıdır.

Ali Safder — Nasıl?

Avnussalâh — Birinci sınıf için günde on lira ücret koymamalı. Yani bunu ehemmiyetsizce gösterip öteki küçük masrafların katılmasıyla parayı yükseltmelidir. Sudurî, sen hastalar hakkında mukayeseli tetkikat yapacaktın.

Sudurî — Yaptım.

Avnussalâh — Sonunu söyle.

Sudurî cebinden bir defter çıkararak bakıp bakıp söyler:

— Balıklı Rum Hastanesinde gündelik ücret birinci sınıf için beş, ikinci sınıf için üç lira. Radyografi altı lira. Rumların meşhur operatörleri Zogordiyos ameliyatı, hastane kasasından ödenen otuz beş lira ücret karşılığında yapıyor. İşte bu kadar. Bizim Beyoğlu cihetindeki bir hastanemizde gün ücretleri yüksektir. Radyografi için yirmi beş lira alınıyor. Bir ameliyat için iki yüz lira isteniyor. Bu araştırmam sırasında dinlediğim şeyler dikkate değer. Mide ülseri çeken bir hastadan yüzde yirmi ümit gösterilerek iki yüz lira ameliyat ücreti istenmiş. Ameliyat yapılmazsa hastanın on beş günden çok yaşayamayacağı söylenmiştir. Hastanın yakınları bu ehemmiyetli ve çok tehlikeli iş için başka doktorların fikrini sormuşlar. Yapılacak operasyon mutlaka ölümle sonuçlanacağı cevabını alınca bu niyetten vazgeçmişlerdir. Bu vaka üzerinden iki buçuk ay geçmiş ve hasta bir rejim altında iyileşerek şimdi işiyle gücüyle uğraşmaktadır.

Avnussalâh — Yüzde yirmi ümitli bir ameliyatta hemen muhakkak bir mezar karaltısı sezilmektedir. Hekimlik adına bu paraya adam öldürmeyi doğrusu pahalı görüyorum. Grip, apandisit ve benzerleri hastalıkları daha insanca buluyorum. Çünkü para almadan öldürüyorlar. Bir operatör hastayı kurtarmak şartıyle bin lira ve hastanın parasına göre daha fazla isteyebilir. Fakat öldükten sonra evvelce yapılan operasyon ücretinden hasta sahiplerine hiç olmazsa yarı yarıya bir ikramda bulunmalıdır. Ben bile, Utanmaz adam, herhangi bir vesile ile öldürdüğüm bir adamın akrabasından el emeği almaya sıkılırım. Operatörün kendi takdir ve itirafiyle olan yüzde yirmi ümidi kabul ederek bu hüküm üzerine bir kıyas yapalım. Bu hesaba göre hastaların yüzde sekseni ölecek, yirmisi kurtulacak demektir. Ölenler ve ölmeyenler aynı ücreti ödeyeceklerinden bu ameliyatlar operatöre top yekûn yirmi bin lira getirecektir. Fena bir ticaret değil, fakat bu servet abidesinin kaç mezar

üzerine kurulacağını düşünmek akılların almayacağı korkunç bir şeydir. Halk her alışverişten memnundur. Ama mezarcıların, eczacıların, öldüren acelecilerin kazançlarının inkişafları karşısında titremekten kendini alamaz.

Ali Safder — Zogordiyos'un otuz beş liraya yaptığı bir operasyona öteki neden iki yüz lira ücret istiyor?

Sudurî — Zogordiyos, Rum Hastanesinin ücretli doktorudur. İşin kaldırabileceği derecede para alır. Beriki, çalıştığı hastanenin aksiyoneri, patronudur. Bunda hekimliğin insaniyete yararlığından çok ticarete tatbiki güdülür. Tehlikeye düşmüş bir hastaya bana iki yüz lira verirsen verirsin, vermezsen on beş güne kadar öleceksin diyebilen bir doktorun vicdanında para ile insaniyetin tuttuğu yerlerin nispetlerini ölçmek kimse için bir problem değildir.

Ali Safder — Halbuki on beş güne kadar ölüme mahkûm gibi gösterilen hasta iyileşmiştir.

Sudurî — Evet.

Ali Safder — Tahmininde bu kadar yanılan bir doktorun operasyonundan şifa beklemek...

Sudurî — Bu tahmin değil, hastalığın kaprisine güvenerek âdeta hastaya yapılan bir tehdittir. Verecekleri iki yüz liraları olmayan hastaların bu adamların gözünde yaşamaya hakları yoktur. Son eşyasını satarak ancak iki yüz lira elde edebilen hastalardan hiç de veraset hakkı olmadan iki yüz lira miras yemek ticaret kanunlarının hiç birinde görülen garipliklerden değildir.

Ali Safder — Ölümden hiç bir mesuliyet kabul etmeyerek bir et parçası kesmek için zenginlerden ve fukaradan aynı ücreti istemek. Fenn-i celil-i tıp adına bu ne cüretkârlıktır.

Sudurî — Bu iki yüz lira ameliyatta kullandığı aletlerin aşınma parasıdır.

Ali Safder — Bir kasabın kotlet çıkarmak için oynattığı bıçak sallamasından zahmetçe pek farkı olmayan bir iş.

Sudurî — Hemen her ticarette menfaatın insanlığa üstün geldiği bir devirdeyiz. Fakat hekimlik bu kaideye boyun eğecek kadar alçaltılmayacak yüksek bir fendir. Ben çocuk düşürmek için gelenlerden parasızlara bu iyiliği parasız yaparım.

Avnussalâh — Ben keçi eti yedim, kedi eti yedim, ama

mezarda çürümeye gönderilen ölülerden el emeği adına bir habbe alarak karın doyurmadım.

Ali Safder — Bu doktorlar müşavere adıyle lakırdı başına para alıyorlar.

Sudurî — Bazılarını tanırım ki sözleri on para etmez, sakatlamadan bir cümleyi ötekine bağlayamazlar.

Avnussalâh — İşte bir daha söylüyorum. Bu dedikoduları geçelim, âlemi tenkit etmekten bir fayda geleydi, bizim tiyatro tenkitçilerinin ceplerine beş on para girerdi. Beş lira vizite hakkı koyduk. Bu parayı öteki ufak tefek ücretlerle kabartmak mümkün olduğunu söylüyordunuz.

Sudurî — **Müşavere hakkı, avait, vezait ,fevait, şerait, ikamet ,nekahat, musahabet..**

Avnussalâh — Dur... dur... çok oldu. Nereden topladın bu döküntü masarifi?

Sudurî — Bunların bazılarından mana çıkaramadım. **Refakat ücreti** ne demek?

Sudurî — Bir hasta kapımızı çalınca Sabriye Hanım onu karşılayarak bekleme odasına kadar getirir.

Avnussalâh — Ya **Nekahet?**

Sudurî — Hasta iyiliğe yüz tutunca mübarek olsun bahşişi alınır.

Avnussalâh — **Musahabet?**

Sudurî — Yatan hastalardan içi sıkılanlarla konuşmak ücreti.

Avnussalât — Ya **şerait** ne olacak?

Sudurî — Ölenlerin teçhiz ve tekfinden evvel hastane borçlarını ödemeleri mecburiyeti.

Avnussalâh — **Avait?**

Sudurî — Hayat vergisi.

Avnussalâh — **Zevait?**

Sudurî — Paraları tüketip de hastane paralarını veremeyecek hale gelen zavallılar...

Avnussalâh — Bu hal de bir çıkar vesilesi olabilir mi?

Sudurî — Hay hay.

Avnussalâh — Nasıl?

Sudurî — Parası biten hasta müessesenin başına ağır bir belâdır. Onu döşeğinden çıkarıp kaldırımın üzerine bırakamazsınız. Halbuki gün geçtikçe ücret işler. Arkasına miras bıraka-

mayacak hastaları kimse arayıp soramaz. Hastanenin bu gibi zaavlılara yapacağı iyilik onu ücretsiz bir yere aktarma etmektir. Bu aktarma da para ile olur. Onun için zevait bu ihtimale karşı her hastadan birer parça para alarak tedarikli bulunmak ücretidir.

Ali Safder — Zevait hakkında benim duyduklarım başka türlüdür?

Sudurî — Nasıl ?

Ali Safder — Hastanın nefes almaktan gayrı bütün hayat jestleri zevaitten sayılarak ücrete bağlanmasıdır.

Gülüştüler.

46

NASIH Bey davası için karısının şikâyeti, çocuğun anlattıkları, annesinin istediği birleştirilerek bir dosya hazırlandı. Ruh hastalığının açığa vurulması tehdidiyle beyefendiye şantaj yapılacaktı.

İş bu halde iken Yaralı Gönüllere Teselli İdarehanesine evvelkinden daha acıklı bir dava geldi. Birbirlerinden son derece nefret eden genç bir karı koca... Psikoloji doktoru, hekim, hukukçu konsültasyon kabineesinde birleşerek davacıları içeri aldılar.

Güzel, fakat üzüntüden solmuş ümitsiz çehreli, sinirli genç bir kadın... ondan bir iki yaş farklı yakışıklı kocası; kadına ruhunun bütün öfkesiyle ara sıra yan yan bakan bir taşıp kaynama halinde...

Avnussalâh — Yurdumuza teselli aramak için geldiniz zannederim.

Kadın — Evet efendim. Allahın divanına, kulların mahkemeleri önüne çıkmazdan önce fikir almak için size geldik.

Avnussalâh — Buyurunuz efendim, dinliyoruz.

Kadın — Bu adam, kocamdır. Fakat ondan son derece nefret ediyorum.

Erkek — Ben de bu kadından onun bana nefretinden yüz bin kat nefret ediyorum.

Ali Safder — Aranızdaki bu nefretin ortadan kalkması kabil değil midir?

Kadın — Hiç imkânı yok.

Erkek — Asla...

Avnussalâh — Geçime kabil olmayınca ayrılmaya karar verdiğiniz anlaşılıyor.

Kadın — Evet.

Erkek — Evet, evet, evet.

Avnussalâh — Ayrılmanız pek güç bir şey değildir. Kanuna uygun sebep ileri sürerseniz, iş olur biter.

Genç kadın mendilini gözlerine götürüp hıçkırarak:

— Bukağı ile birbirine kenetlenmiş caniler gibi biz de bir cinayetle birbirimize bağlıyız.

Avnussalâh kelimelerin hecelerini keskin çıkararak:

— Bir cinayetle birbirinize bağlısınız.

Kadın — Evet.

Erkek — İddia bu şekilde, ama gerçek başka türlü.

Avnussalâh — Demek ikiniz de ortaklaşa bir cinayet işlediniz.

Kadın bir hıçkırık ile cevap verdi.

Erkek — Hayır. Cinayetten hisse kabul etmem. Tek cani bu kadındır.

Kadın sinirli bir titreme ile ağlamadan gülmeye geçerek:

— Tabiî değil mi efendim? Cinayet işleyen herkes böyle söyler. Fakat hiç bir caninin kendi için olan şahitliğine göre hüküm verilmez. Davamızı dinlerseniz cinayeti işleyen kimmiş meydana çıkarırsınız.

Erkek nefretle kadına baka baka:

— Cinayeti kendi hesabına çevirmeye uğraşan suçlu bu kadının ta kendisidir.

Kadın — Anlatışa göre fetva verirler. O sussun, ben söyleyeceğim.

Avnussalâh — İkinizi de dinleyeceğiz.

Kadın — Evvelâ ben söyleyeceğim.

Erkek — Söylesin efendim. İlklikle ikincilikle gerçek değişmez.

Kadın — Efendim, methinizi işittik. Burası modern bir konsültasyon yurdu imiş. Yaralı Gönüllere Teselli Mecmuası İdarehanesi. Acaba yarası benimkinden daha ağır, hicranlı bir gönül nerede bulunur? Burada doktorluk, ruh, edebiyat, hukuk bahislerindeki sorulara cevapları veriliyormuş. Böyle her derdin devasını arayan bir müessese açmaya ilkin siz muvaffak olduğunuz için samimî tabriklerimin kabulünü rica ederim. Her

sır burada dört duvar arasında kalmak üzere vereceğiniz adalet hükmünün hukukçu ve şifa verici büyük tesirini kendi davamda görmek isterim.

Kadın geçmişteki hayatının ince izleri üzerinde zihin dolaştırdığını anlatır gibi dalgınlıkla ve besbelli ağlamak için elinde mendilini hazırlayarak başlar:

«Efendim, acıklı hayatımdaki asıl vakaya gelmezden evvel biraz geçmişe dönmek zorundayım. Dinlemek sabrınızı tüketmemeye uğraşarak anlatacağım. Merhametinizi dilerim. Her doğan çocuğun bu yaşama âleminde zevklerden, elemlerden payları vardır. Fakat insan küçükken bu hakikati bilmez, masum gözlerinin önünde birbiri ardınca açılan esrarlı ufukların ötelerinde cennetler arar. İşte ben de dünyayı iyi görüşlü bakışlarla gören bir kızcağızım.

«Evlenme yaşına gelen kızlar kocaya giderlerken bir gün benim için de böyle bir evlenme saatı çalacağını düşünürdüm. Kendi yaşımda oğlanlara rastladığım zaman acaba benim kısmetim bu mudur, diye kızararak kaçardım. Lâkin kaçmakla zihnimi bu düşünceden kurtaramazdım. Hayalim, kendime koca yapmak için türlü türlü tipler yaratır dururdu. Kusura bakmayın, musumluk zamanının samimîliklerini anlatıyorum. Temiz, gönlü hayata açılmaya başlayan her küçük kız böyle benim gibidir, değil mi efendim?

«Güyüdüm. Artık beni isteyenler oluyordu. Lâkin gönlümün yarattığı merhum sinema oyuncusu Valantino'yu andıran tipi bir türlü bulamıyordum. El değmemiş hayallerimde her gece beni görmeye gelen bu yüz idi. Onun çok sevdiğim gözlerinde bana karşı sonu gelmez saadetler vaat eden öyle ateşli bir aşk bir şefkat okuyordum ki tanıdığım bu çehre hayat çerçevesinden çıktı, yanımdan hiç ayrılmayan bir hakikat, bir varlık oldu.

«Ailemizin üzerinden bir felâket tufanı geçti. Aslında bizi geçindirebilmekten fazla olmayan servetimizi kaybettik. Birbiri arkasından babamın ve annemin ölümleriyle falâketim son haddini buldu. Hemen yersiz yurtsuz, parasız, kimsesiz avarelik oldu.

«Bu kimsesizliğimin acılığını her zaman hayalımde yaşayan sevgilimle azaltmaya uğraşıyordum. Bütün bu çok acı kayıpların kederi içinde yalnız işte o beni bırakmıyordu.

Erkek sabırsız jestlerle kadına karşı yumruklarını sıkarak:

— Sahire, isteri hastalığından doğma bütün bu poeziye (şiire) ne lüzum var? Beyfendileri bıktırmayalım. Dert dinlemesi de hemen onu çekmek kadar rahatsız eder. Asıl cinayete gelelim.

Sahire Hanım nefretin çarpık süzgünlüğüyle kocasını tepeden topuğa kadar gözden geçirerek:

— Saffet, cinayetini dinlemeye neden bu kadar acele ediyorsun? Bu faciayı, dehşetine kendimi alıştıra alıştıra anlatmazsam tesirinin şiddetinden bayılırım.

Saffet Bey sıkıntılı nefes alışlarla:

— Tabiî değil mi ya? Bana yüklemek istediğin cinayeti yapan kendin olduğundan şüphen olmadığı için pişmanlığın şiddetinden ayılıp bayılıyorsun.

Sahire Hanım — Bu beyfendiler dinleyecekler, hüküm verecekler. Onların zihinlerini kendine doğru hazırlamak için gösterdiğin sabırsızlık boşunadır.

Saffet — Cinayete şiir yaraşmaz. Gerçeği sade ve olanca çıplaklığıyle ortaya koymalıyız. Kızlık saflıklarının tasvirleri içinde kendini Meryem Ana gibi nurlarla çevrili göstermeye kalkışma.

Avnussalâh — Bırakınız efendim, istediği gibi söylesin.

Sahire Hanım — Teşekkür ederim efendim. Emrediniz sözümü kesmesin.

Saffet Bey lâhavleli bir suratla başını öbür tarafa çevirdi.

Sahire Hanım hazin, ezgin cümlelerle yine başladı:

«Harpten sonra bu koca memleketin içinde parasız ve yalnız kalmış güzelce bir kızın etrafını saran tehlikeleri düşününüz. Ben saf kızcağız kimseye fenalık etmek değil fenalık yapanların varlıklarından haberi olmayan bir masumdum.»

Saffet Bey ateşli nefeslerle öfkesini dışarı püskürerek:

— Elverir Sahire... Bu muhterem danışma heyetinin tahammül etmekteki nezaketlerini kötüye kullanmakta bu kadar ileri varma.

Sahire Hanım gözleri havaya dikilmiş bir Madonna mazlumluğu ile:

— Bakınız efendim, ihtarınızın dışında zalim ne kadar direniyor. Sözlerimi kesiyor, sizin önünüzde bilezorbalığından

vaz geçmiyor. Çünkü haklı sözlerimden davayı kaybedeceğini anlayarak ne dediğini bilmez, kabına sığmaz hale geliyor.

Saffet Bey kısık bir alayla:

— Hanımefendi kendi söylediklerine yine kendi âşık oluyor. Daha ilk cümlelerde davayı kendi hesabına hallederek işin içinden çıkıyor. Bu kadın ne yaradılışta bir mahluktur bilseniz... gerçekten biraz haberiniz olsa...

Avnussalâh bir hâkim gibi ciddîleşerek:

— Beyefendi fica ederim biraz tahammül...

Saffet bey coşarak:

— Tahammül mü?... Ne zamandan beridir tahammülü harcaya harcaya bu maddeden bende zırnık kalmadı.

Avnussalâh — Ricamızı tekrar ediyoruz efendim.

Saffet Bey — Size hürmetimden susmaya çalışacağım. Ama ona da hatırlatınız, kendini mazlum gösterme komedyasından sabrımı yakacak derecede ileri varmasın.

Suduri — Bırakınız efendim, yüreğinden kopan taşkınlıkları kesmeyiniz, ondaki acıların anlatılmasını tabiî şekilleriyle görerek dinleyelim. Şimdi sizi de söyleteceğiz. İki yıldırım çarpışından parlayacak alevin ışığında hakikati okumaya çalışacağız.

Saffet Bey homurtularını yutmaya uğraşır bir öfke ile başını öte yana çevirir.

Avnussalâh — Buyurunuz hanım, dinliyoruz.

Hanım da bakışını kocasına rastlamasından korumak ister gibi bir çatıklıkla öte yana dönerek:

«Ana baba şefkatleriyle korunarak içinde doğduğum memleket gözlerimin önünde bir gurbet diyarı manzarasını alınca köşede bucakta kalmış bazı aile dostları aramaktan başka çarem kalmadı. Bulabildiklerimden birkaçına baş vurdum. Umduğum derecede yüz bulamadım. Benim gibi bir genç kızın üç dört erkekli aileler arasında barınabilmesindeki büyük zorluğu anladım. Kadınlar beni erkeklerinden kıskanıyor, erkekler de beni aralarında pay edemez bir çekememezliğe düşüyorlardı.

«Bazı evlerde bana hizmetçi muamelesi yapmaya kalkıştılar. Bazı aile erkekleri de metreslik teklifine kadar vardılar.

«Tanıdıklarım böyle yapıyorlardı. Hiç tanımadıklarımdan acaba ne muamelelere uğrayacaktım? Birçok adamların içinde

yalnızlık hayatımın korkunçluğu gözlerimin önünde gittikçe büyümeye başladı.

«Bazı bazı gazete ilânlarında filan filan şartlar altında daktilograf kızlar arandığını okudum. Bu makine yazıcılığı o kadar bayağılaştı ki geçim işinde darda kalan kızlar hep bu işe koşuyorlardı. Bu da büyük bir hüner ve kazanç mıydı? Bence hayır. Başkalarının yazdıklarını şöyle böyle anlar anlamaz harfi harfine kopye etmek... Birkaç zaman çalışma ile buna alışılıyordu, yaza yaza insan parmaklarının ucuna kadar tıkır tıkır makineleşiyor, öteki beyin melekeleri işlemekten kalıyor. Bu iş karşılığında kazanılan şey nedir? Hemen hemen gündelik ekmek peynir parası... Günden güne daktilocu kızlar çoğaldıkça tabiî kazanç da iniyor.

«Hayır. Ben öyle tıkır tıkır bir çelik makine olup kalmak istemem. Yirminci asrın büyük istidatlar için açtığı türlü yollarda beyni işletip geliştirmek isterim.

«Hem görüyorum ki daktilocu kızların çoğu parmaklarının ustalıklarından çok gençlik ve güzelliklerinin alımıyle yer buluyorlar.

«Gönlümün istediği değil talihimin sürüklediği geçim kapısında ekmeğimi arama zorunda olan talihsiz kızlardan biri bulunduğumu unutuyordum. Sonunda ben de bu makinenin önünde boyun eğerek hayatımı kazanmak zorunda kaldım. Gazetelerle ilân edilen bir yarışmaya girdim, kazandım.

«Biz, L.S.K. ticarethanesinde üç daktilo kızdık. Nasip, Lemiye, ben. Bu ikisi benden birkaç ay eskiydiler. Bir gün ihtiyar müdür: — Çıkardığı kopyaları alsın da buraya gelsin, diye haber göndermiş.

«Kâğıtları topladım. Müdürün hususî odasına girdim. Kopyalara baktı. Temiz yazılmış olduklarını beğenerek bana aferinler yağdırdı. Son kâğıdı elimden alırken belimden sımsıkı yakaladı. Şaşırdım... Kaşları diş fırçası gibi uzamış, kulaklarının içinden kırçıl kıllar fırlamış, porsuk yanaklı sivri başlı bu herifin etine etimin dokunmasıyle büyük bir iğrenme duydum. Hemen kurtulup kaçmak istedim. Lâkin o ihtiyar olduğu halde kuvvetliydi. Beni kendine çekti. Saçlarımın arasından, yüzümden, boynumdan öpebildiği kadar koklaya koklaya beni sömürdü. Sanki bir yudum su gibi yutuverecekti. Nefretten aldığım son şiddetle silkindim, fırladım.

«Ben, al mor bir çehre, bozulmuş tuvalet, dağınık saçlarla makine başına döndüğüm zaman Lemiye ile Nasip o halime kıs kıs gülüyorlardı. Gözlerimin önünde bütün dünyanın bir yangın manzarası almış olduğu o zavallılığımın onlar için bir eğlence meydana getirmiş olmasına dayanamayarak göz yaşlarımın arasında: — Ne gülüyorsunuz, Allah aşkınıza! ümitsizliğiyle haykırdım.

«Nasip — Birinci fırtına böyle olur.

«Lemiye — Geçmiş olsun.

Ben — Birinci fırtına mı? Bunun ikincisi, üçüncüsü de mi var?

«Nasip — Bu hizmette kalırsan görürsün.

«— Gülerek söylüyorsunuz. Siz bu fırtınaların kaçını geçirdiniz Allahınızı severseniz?

«Lemiye şimdi gülmeyi keserek: — İlk fırtınada ben o kadar şaşırdım, köpürdüm ki kollarının arasında çabalanırken göğsümdeki iğne ile herifin suratını yırttım. Kaçarken benim bir demet saçım da onun elinde kaldı.

«Ben — Ey Lemiye Hanımefendi ikinci üçüncü fırtınalarda ne oldu?

«Cevabını Nasip vererek: — Süt limanlık...

«Ben — Allah esirgesin...

«Lemiye — Zaten ikinci, üçüncü fırtınalarda sertleşirsen ertesi günü hesabını önüne korlar.

«Ben — Sertleşmezsem...?

«Nasip — Bir altın iğne, pantantif... işte öyle bir hediye alırsın.

«Ben — Ben buraya öpücük vermeye değil namuslu bir iş görmeye geldim.

«Lemiye — Bu adam, müdürdür. Başka yerlerde daha aşağıların saldırmalarına uğramak daha felâket ya...

«Ben — Sarkıntılık müdürden olsun, aşağıdan olsun aynı şeydir.

«Önüme yine bir alay iş yığdılar. Lakırdıyı kestik. Makinenin üzerinde ellerim işliyor, fakat beynimin içinde iğneli karıncalar kaynıyordu. Düşünüyordum: Birinci sarkıntılıkta isyan edersem, hal böyle... ikincide, üçüncüde sertleşirsem insanın pabuçlarını önüne koyuyorlarmış. Yumuşarsam altın iğne, pantantif... hediye, hediye ...zaten böyle bir sarkıntıya uğra-

yıp da o ticarethanede kalmak ikinci, üçüncü sarkıntıları kabul etmeye bir işaret değil mi? Nasip'le Lemiye ne yaptılar acaba? İlk dalaşmadan sonra yola yatarak hediyeleri kazandılar mı?

«Daktilo arkadaşlarım bu noktada bana karşı bir şey söylemez oldular: — Oturursan her şeyi anlarsın, dediler.

«Yalnız bir gün bana Nasip dedi ki: — Lemiye buradaki memurlar Seyfi'yi sever. Birbirleriyle evlenmek projesini kurarak geçinip gidiyorlar. İhtiyar müdür güzel kızların ilk isyanlarından yılmaz. Bir çok denemeler geçire geçire keskin bir kurt olmuştur. Lemiye hediyeleri aldı.

«Ben — Ya sen? dedim.

«Nasip hafif bir gülümseme ile üzerinden atlayarak eski sözünü tamamladı: «İhtiyarın ara sıra sarılıp Lemiye'yi öptüğünü nişanlısı Seyfi de biliyor ama ne yapsın? Tahammül etmeden başka çare var mı? Burada maaşlar dolgunca... İşlerde, öteki arkadaşlarla alışkanlık var... Birbirini alsalar da yine ikisi de geçinebilmek için çalışacaklar. Nereye gitseler başlarını bu fırtınaların rüzgârlarından korumak kabil mi?

«Talihim yardım etti, ben başka bir ticarethaneye kapılandım. Burada hem daktiloluk yapıyordum, hem başka işlere de bakıyordum. Patronumuz bir kadındı. Ona bir ana gibi dört elle sarıldım. O da beni öz kızı yerine koydu. Maaşım bir başıma beni geçindirebilecek kadar dolgundu, erkek çalışanlar da vardı. Bana karşı ağızları sulanıyordu ama artık diş geçiremiyorlardı.

«Bunları uzun uzadıya anlatmaktan maksadım anasız babasız, parasız genç kızların karşısında kaldıkları tehlikeleri göstermektir. Ben bu sırat köprüsünden geçtim. Belki hâlâ altı cehennem olan bu geçidin üzerinde idim. Patronum hastalıklı ve yaşlı olgun bir kadındı. Öldüğü zaman da yine türlü belâlara düşecektim. Namuslu, ahlâklı ve benim gibi yalnız çalıştığı saatlardan gelen para ile geçinir bir gençle hayatımı birleştirmek isteği gönlümde için için tutuşuyordu. Evlenmek isteyen bir kızın bu istekle ortaya çıkması her nedense bizim memleketimizde ayıplanır. Mutlaka ilkin erkek isteyecek, sonra kadın kabul veya reddedecek. Usul böyle...

«Bu aralık gazetenin birinde evlenme anketi başladı. Genç kızlar, erkekler bu ankete cevap veriyorlar ve fikirleriyle beraber fotografları da basılıyordu. Okuduklarımdan birinin hem resmini hem fikirlerini kendime çok uygun buldum. Ben de onun isteklerini okşar yolda bir anket cevabı yazarak resmim ve adresimle beraber gazeteye gönderdim.

«Hocapaşa'da bir evin alt katında tutmuş olduğum tek bir odada yatıp kalkıyordum. İki gün geçti. Seçtiğim delikanlıdan beklediğim cevap geldi. Büyük bir sevinçle içime bir ferahlık doğdu. Ne bileyim efendim, meğerse felâketime seviniyormuşum. O delikanlı (eliyle kocasını göstererek) beni talihsizliğe sürükleyen işte bu adamdı.»

Saffet Bey talihine lânet eder bir gülümseme ile cevap verdi:

— Anketle evlenenin sonu işte böyle olur.

Karısını göstererek:

— Ben bu belâyı araya araya bulup başıma aldım.

Konsültasyon heyeti tarafından söz dışına çıkılmaması hatırlatıldı. Kadın öncekinden biraz daha üzüntülü bir tavırla olan biteni anlatmaya başladı.

«Mektupta Gülhane parkının Çinili Köşk'e yakın saray duvarı dibinleki en tenha bankosuna çağırılıyordum.

«Belli saatte, pek sade bir tuvaletle sokağa çıktım. Söylenen yere geldim. Orada beyfendiyi beni bekler buldum. Zaten fotograflarımızdan birbirimizi tanıyorduk. Fakat doğrusunu isterseniz beyin resmi kendisinden çok güzel çıkmıştı.

Saffet Bey — Ya senin fotografın az mı işlenmişti? Resim aslıyla ölçülemiyecek derecede güzeldi.

Sahire Hanım — Her neyse... İlk buluşmada ikimiz de böyle bir parça hayal kırıklığına uğradık, ama ilk buluşmanın yadırgamacılığı geçtikten sonra birbirimize ısındık. Bu gerçeği Saffet de inkâr edemez.

Saffet — Ne yazık kı doğru... Meğerse başımıze gelecekler varmış.

Sahire — Yüz sevimsizliği ilk bakışta görülüyor ama ruh çirkinliği birdenbire seçilemiyor.

Saffet Bey alaylı alaylı:

— Öyle oluyor hanımefendi hazretleri, ama güzelliği, çirkinliği değil, sende ruhun kendisi yoktur.

Sahire Hanım daha alaylı:

— Ya nasıl gezip tozuyorum efendim?

— Gezip tozan ruh hayvanlarda da vardır. Rikkat, şefkat gibi insanlığa mahsus yüksek duyguların kaynağı olan ilâhî ruhtan mahrum yaratılmış bir kadınsın.

— Haksız yere beni örnek alarak kendini anlatıyorsun.

Avnussalâh— Sözümüze gelelim efendim...

Sahire Hanım hırçın hırçın yumruklarını sıkarak:

— Bu kadar ihtarınıza karşı insanı lakırdı söylemeye bırakıyor mu?

Saffet Bey karısının üzerine atılacak gibi bir köpürme ile gözlerini açarak:

— Söyle bitir. Kocakarı masalları gibi uzatma artık.

47

SAHİRE Hanım, sesinde kederler dalgalanan jestler ile başladı:

«Bir hafta kadar süren içten konuşmalarla birbirimizin, geçmişini, hayatını, fikrini, ruhunu anlamaya uğraştıktan sonra resmî nikâhtan önce aramızda gerekli olan hususî sözleşmeyi yaparak evlendik.

«Birbirimize kabul ettirdiğimiz evlenme ve geçinme şartları şunlardı: Karı-koca hukukça tam bir eşitlikte olmak. Her türlü hayat masraflarını aramızda yarı yarıya ödemek. Hiç bir bahane ile tahakküm ve zorbalığa kalkışmamak, her hangi bir arzunun yerine getirilmesine ancak ötekinin fikri ve uyması alındıktan sonra uymak. Şimdiye kadar karı-kocalık âdet ve işlerinde olagelenlerden hiç birine uymamak. Birimizin istediğini öteki de istemek ve istemediğini istememek. Her işte tek bir ruh ve tek bir vücut gibi yaşamak. Birimizin hoşlanmadığı kadın veya erkek her hangi bir kimse ile öteki de hiç düşüp kalkamamak. Tatil günlerimizde mutlaka beraber gezmek. Kazandığımız paradan bir kısmını saklamak ve hiç bir kuruşunu da birbirimizden gizlememek. Çocuğumuz olursa büyütme zahmet ve masrafını eşit olarak çekmek ve buna benzer aramızda işte böyle sözleştik. Bunu iki tane yazarak dolaplarımıza kilitledik. Her hususta uyuşarak birbirimizle evlendik.»

Saffet Bey eğlenir bir çehre ile:

— Karşılıklı bağlanmamızda ahlâk, sebat, ciddîlik olmadıktan sonra bu çeşit hususî sözleşmeler neye yarar? Hele sağlamlığına güvenerek bir kadınla böyle şartlar ileri sürmeye kalkışmanın acılığını içim yana yana denedim.

Sahire Hanım ellerini kaldırıp nefretle silkinerek:

— Sus... Kullardan utanmıyorsun bari Allahtan kork... Bu şartların en evvel dışına çıkan kimdir? Sen misin, ben miyim? Hâlâ o inatçı kafanla erkekliğin sağlamlığını ve kadınlığın zayıflığını hüccet tutarak davayı kazanmaya uğraşma. Ahlâk ve sebatıyle yükselmiş ne kadınlar, zayıflığıyle kepaze olmuş ne erkekler vardır.

Saffet Bey — Haydi bakalım şirret haydi, ne kadar haklı görünmeye uğraşsan sözlerinin arasından cinayetin, yavrusunu parlayan canavar gibi sırıtacaktır.

Avnussalâh — Bahisten dışarı çıkmayınız efendim.

Saffet Bey — Dayanılıyor mu?

Sahire Hanım — Yarali gönüllere teselli vaat eden merhamet yuvası burası değil mi?

Avnussalâh — Burası. Devam ediniz.

Sahire Hanım — Buradan, aradığım teselliyi bulamadan çıkarsam ben ölürüm. Bu ölümümle yurdunuz da şöhretini kaybeder.

Saffet Bey — Sende o taş yürek varken ölmezsin öldürürsün.

Avnussalâh — Bırakınız efendim, söylesin.

Saffet Bey — Söylesin, fakat cinayetteki payı da söyleyerek anlatsın.

Sahire Hanım ince bir inilti ile:

— İşte bakınız Allah nasıl şaşırtıyor. Ben söylemeden suçunu kendi söylüyor. Beni, cinayetteki payımı söylemeye davet etmek ne demektir? Bu cinayetteki payını söylemek değil midir?

Saffet hararetle:

— İşte dikkat buyurunuz efendim, «cinayetteki payımı» diyor. Allahın şaşırttığı hangimiz? Ben miyim, o mu?

Avnussalâh — Olan şeyleri dinleyelim efendim. Cinayeti işleyeni hiç bir tarafı tutmadan tayin edeceğiz. Söyleyiniz hanım.

Sahire Hanım — Ah, evlenmemin birbirine benzeyen iki

yanı var ki; evlenmeden önce çok vaatlı ılık, saf, latif hava; sonraki soğuk, kaba, bezdirici fırtına... Biz balayının tatlılığından pek çabuk bu fırtınanın acı soğukluğuna geçtik. Her tabiatın kendine mahsus istekleri, huyları, illetleri, densizlikleri, delilikleri, gariplikleri, inatları var. Her zaman beraber yaşadığınız bir kimse ile hoş geçinmek isterseniz bütün kendi istek, alışkanlıklarınızı kurban ederek yalnız ve her zaman onun huyuna ve suyuna gitmeniz gerekir. Bu ne kadar zor bir şeydir biliyor musunuz? Bütün kendi zevk ve duygularınızdan sıyrılarak başka bir adamın iradesine esir olup kalmak...

Saffet Bey sabırsızlıkla Avnussalâh'a:

— Söz isterim efendim lütfen.

Avnussalâh — Sıranız gelince siz de söyleyeceksiniz.

Saffet Bey — Bu lakırdı yığını içinde sonra arapsaçını çözmek çok zor olacak. İşin bu noktasının karı-koca geçiminin psikolojik bir ehemmiyeti vardır. Sırası gelmişken izin veriniz, cevap vereyim.

Avnussalâh — Söz hakkı hanımındır. İzin verirse söyleyiniz.

Sahire Hanım — Söylesin. Her halde haklı olan benim. Benim hakkım inkâr olunamaz, iptal edilemez. Söylesin efendim ehemmiyeti yok.

Avnussalâh — Buyurunuz.

Saffet Bey— Hanım, beraber yaşadığınız bir kimseyle hoş geçinmek isterseniz bütün kendi istek, alışkanlıklarınızı kurban ederek yalnızca ve her zaman onun huyuna gitmeniz gerekir. Bu ne kadar zor bir şeydir, biliyor musunuz? Bütün kendi zevk ve duygularınızdan sıyrılarak başka bir adamın iradelerine esir olup kalmak çekilir bir hayat mıdır, diyor. Hanımın bu sözlerinden, aradaki sözleşme şartlarından bıkarak en evvel şartların dışına çıkmak isteyen kendisi olduğu anlaşılıyor. Bu noktayı bir tarafa kaydediniz. Ve sonra karı kocanın tek gönül ve tek vücut olarak birbirinin keyif ve isteklerine uyarak yaşamaları başka bir adamın iradesine esir olmak diye düşünülür ve anlaşılabilir mi? Yalnız o benim hüküm ve irademe uymuyor, karşılık olarak ben de onun keyif ve arzularına boyun eğmeyi kabul ediyorum. İki tarafın razı olmasıyla yapılmış bir sözleşme hükümlerine neden «acı bir esaret» tâbiri lâyık görülüyor? Aksine, sevdiğimizin isteklerine uymak bizim

için en tatlı bir iş olmaz mı? Bu cihettlerin kaydedilmesine uğraşmaktaki maksadım ehemmiyetlidir efendim. Ortada korkunç bir cinayet var, o benim üzerime atıyor, ben onun üzerine yıkıyorum. Karı-kocalıktaki ruh hallerimiz önceden güzelce anlaşılmalı ki suçlunun kim olduğu meydana çıksın...

Sahire Hanım — Efendim kocamın sözleri zıtlıklarla doludur. Her iki taraf birbirinin keyif ve zevklerine uymayı birer zevk sayarlarsa arada mesele kalmaz. Lâkin keyif dediğimiz duygunun birbiriyle çatışması halinde bir taraf mutlaka yelkenleri suya indirmek zorunda kalıyor. Ben sinemaya gitmek istiyorum, o istemiyor. Aramızda baş gösteren bu küçük ayrılık nasıl sona erecek? Bunda iki şekil var. Ya bu sefer benim dediğim olacak, öbür sefer onun dediği olacak. Veyahut ki karı-koca yüksek bir terbiye ve nezaket sahibi iseler ağız açmadan birinin isteğini öteki hemen anlayarak kendininkini açığa vurmadan istenilene razı gibi görünecek. Onun için arada hiç bir anlaşmazlık çıkmasına yer verilmeyecek. Bu böyle olmak için terbiye, nezaket ve hassaslık terazisinde iki tarafın da tam olarak denk gelmesi gerekir. İşte görüyorsunuz efendim bu adam öyle mi?

Saffet Bey — Bu akademik sözler şimdi işiteceğiniz korkunç cinayet karşısında hanıma hiç bir hak sağlayamaz.

Avnussalâh — Yine asıl konuşulandan birkaç kilometre ayrıldık .Buyurunuz hanım. Hiç şaşmadan artık işin kendisine gelelim.

Hanım ezgin ezgin: «Kocam bir bankada çalışıyordu. Ben de ihtiyar patronun ticarethanesinde. Kazancımız hemen aynı miktarda idi. Beyoğlu'nda küçük bir apartman kiraladık. Kâh lokantalarda yiyor, kâh evde kendimiz pişiriyorduk. İkisini bir ettiğimiz paralarımız bir hizmetçi tutmaya yetecek kadar değildi. Az sonra ben gebe kaldım. Fakat bu halden kocamın yüzünde hiç bir sevinç eseri belirmediğine dikkat ederek derin bir kederle sinirlenmeye başladım. Ara sıra kendimi derin güceniklilere kaptırmaktan alamıyordum. Ufaktan başlayan sitemler, başa kakmalar gittikçe kızışıyordu. Artık aramızda tepinerek, yumruk sıkarak konuşmalar yüz gösterdi. Kocam eskisi gibi tam vaktinde eve gelmiyordu. Onun işinden kaçta çıktığını bildiğim için gittikçe uzayan bu gecikmelerin neden ileri geldiğini sormaya epey bir zaman tenezzül etme-

dm. Benim bu nezaketimi o kötüye kullanmaya başladı. Asıl işinin dışında başka işler üstüne aldığını öğrendim. Bu gizli hizmetlerden kazandığı paraları benden saklıyordu.»

Saffet Bey kâh morarır kâh sararır bir yüzle söze atılarak:

— Ne kötü kadın iftiraları... Hep bunlar isteri hayallerinden doğma, asılsız fasılsız iftiralardır.

Avnussalâh — Rica ederim beyfendi, hanım bitirsin sonra siz...

Sahire Hanım — İftira mı? Hayal mi şimdi anlaşılır. Beyi bekliyordum, ortalık kararıyor, daha gelen olmuyordu. Küçük apartmanımızın dar odalarında kafeste yalnız kalmış bir kuş gibi çırpına çırpma gezerken karnımdaki ağırlığı duydukça baygınlıklar geçiriyordum. Vücudumda böyle hayırsız babadan günden güne büyüyen bir yumurcak taşımak...

Saffet Bey — Sözlerinize dikkat ediniz «yumurcak»...

Avnussalâh — Hanım devam ediniz.

Sahire hanım: «Erkeğin bu kayıtsızlığı karşısında gebe bir kadın karnındaki çocuk için ne iyilik düşünebilir? Gebelik, aslında tabiatın kadına reva gördüğü bir gaddarlıktır. Bu zaman içinde erkeğin kadına sevimli, yumuşak bir arka olması ve onu aziz tutması lâzım gelir. Böyle bir kötü hava içinde doğurdum. Üç beş gün süren lohusalığım zamanında bana bakması için bir kadın bulduk. Fakat onun boğaz ve aylık masrafına bütçemizin tahammülü olmadığı için bir zaman sonra savmak zorunda kaldık. Dünyaya getirdiğim güzel bir kızdı. Karnımdan çıktı, koynuma girdi, memeye sarıldı, yüzünü görünce ona kanım kaynadı, analık duygusuyla yüreğim yumuşadı. Analık hissini, bu ince sevgiyi duydum. Fakat bunun yanı sıra bir de analık vazifesi vardı. Şimdi vücuduma zembil gibi asılan bu küçük muhluku taşımaya, emzirmeye, yatırıp kaldırmaya, temizlemeye mecburdum. Bu analık vazifelerini yapmaktan yüksünüyordum. Lâkin bunları tam olarak yapmaya hal ve zaman var mıydı? Biz geçinmek için iki kafa, dört kol çalışıyorduk. Şimdi bu geçim makinesinin bir tarafı aksadı. Ben işime gidemiyordum. Kocamın kazandığı yaşamamıza yetişmiyordu. Onun eline bakmak zilleti bana her şeyden ağır geldi. Ben işimden bir zaman için ayrılmıştım. Para vermiyorlar, fakat işimi açık tutarak başkasını almıyorlardı. İhtiyar patronum öldü, yerine mirasçılarından biri geldi. Şimdi iş değişti. Bir haf-

taya kadar işe başlamadığım halde işime son verileceği haberini aldım. O akşam felâketi kocama anlattım. O bu haberden zannolduğu derecede bir fenalık görmeyerek: «Şimdi bir çocuğumuz var. Sen analık vazifeni gör, ben de payıma düşen babalığı başarmaya çalışırım.»

«Ben haykırdım: — Ben hayatımı kazanmaktan çekilerek çocuk dadılığı yapacağım. Akşam sen ne getirirsen ona razı olacağım. Hayır, yüz kere hayır... Erkek boyunduruğundan kurtulmaya uğraşan kadınlığa karşı böyle fena bir örnek göstererek büyük analarımızın zamanına dönmek istemem. Hayır, hayır, bu geriye dönmeyi benden bekleme.

«O — Ey nasıl edeceğiz?

«Ben — Bazı kuşlar vardır ki yuvayı erkek dişi beraber yaparlar, yavruları beraber besleyerek büyütürler.

«O Tabiatta türlü türlü analıklar, babalıklar vardır.

«Ben — Bu türlüleri tetkikle uğraşacak değilim. Bu çocuğun ben anası isem sen de babasısın. Her gün nöbetleşe bakarak büyüteceğiz.

«O — Nasıl?

«Ben — Çocuğa bir gün sen bakacaksın, bir gün ben bakacağım.

«O — Ben işimi nasıl serebilirim?

«Ben — Orasını bilmem.

«O — O zaman beni işimden kovarlar.

«Ben — Aynı felâkete ben de uğrarım. Tatil zamanlarından gayri bir gün evde kalamam. Çalıştığım ticarethaneye bir salıncak kurarak çocuğu oraya götüremem ya!

«O — Üzerinde yine nöbet var galiba. Tuhaf söylüyorsun Sahire... Çocuğa bir gün sen, bir gün ben bakmak için nöbetleşe işimize gitmesek ikimizi de kovarlar.

«Ben — Orası belli bir şey...

«O — O halde...?

«Ben — Bu çocuk bakımını yalnız bana yükletemezsin. Bir gün sen, bir gün ben... İş ancak böyle biter.

«O — Bir ucunu kulpunu bul da öyle yapayım.

«Ben — Bilemem.

«O — Allah Allah... çıldırtma beni... Tabiat bana sütlü sütlü memeler vermemiş ki çocuk emzireyim. Bu emzirme or-

ganı sende var. Hilkat açıkça senin vazifeni göstermiş. Bu apaçıklık önünde niçin isyan ediyorsun?

«Ben — Bu üzüntülerle görüyorsun işte sütüm kaçtı. Çocuğu emzikle büyütüyoruz. Yavrunun ağzına bunu benim kadar sen de verebilirsin. Süt alınırken, nevine, saflığına bakılacak. Kaynatılacak emzikler mikropsuzlaştırılacak, gayet temiz tutulacak. Çocuğun süt zamanları bilinecek, bezleri değiştirilecek, yıkanacak... Tabiatın bana bir çift kuru meme vermiş olması hep bu işleri üzerime yıkmaya değişmez bir sebep, bir salâhiyet sayılabilir mi? Senin sütlü memen olmadığı halde bu hizmeti göremez misin?

«O — Tuhaf, tuhaf... çok tuhaf. Hilkat hilkat olalı, babalık vazifelerinde böyle garip revolüsyon (ihtilâl) görülmemiştir. Feminizm ihtilâli ile kadın kafaları böyle radikal (kökten) terakki ile dörtnala giderse pek yakında analar babalara: Geliniz bizim yerimize şu çocukları doğuruveriniz, diyecekler. çünkü erkeğin sütü olmaması doğurmamasına hiç de engel olamayacağa benziyor.

«Ben — Sen doğurmuş ol, ben doğurmuş olayım, bunun ehemmiyeti yoktur. Çocuk dünyaya geldikten sonra bütün ehemmiyeti bakma işi üzerinde toplanır. Bu işle ikimiz yarı yarıya uğraşacağız... Anlıyor musun? Çocuğun kakasına ,sütüne, emziğine sen de benim kadar bakacaksın. Bu işi görmek için kadın veya erkek olmanın hiç ehemmiyeti yoktur.

«O — Nasıl yoktur? Divaneler gibi bağırtma beni. Tabiat çocuğa bakma işini ana baba tarafından hiç birine itiraz hakkı olmayacak surette belirtmiş ve sınırlamıştır diyorum sana.

«Ben — Yalan söylüyorsun. Tabiatın böyle açıkça bir emir vermek için dile geldiğini bu dünyada kimse işitmemiştir.

«O — Demek ki terakki ve inkilâp adına işitilmedik garabette iddialara kalkan kadın şımarıklılığı sonunda tabiatın doğurma, emzirme usulleri değiştirilecek öyle mi?

«Ben — Evet, öyle. Fende olan ilerlemeler yavaş yavaş her şeyin altını üstüne getiriyorlar. Evvelleri yumurta üzerine kuluçka yatmadıkça civciv çıkmazdı. Şimdi makine ile binlerce yavru birden çıkarıyorlar, bu küçüklere de hiç bir ana tavuk bakmıyor. Başka bir sistemle büyütüyorlar.

«O — Bu makine ile yavrulama usulünün bir gün insanlarda da yapılabileceğine inanıyor musun?

«Ben — Kim bilir? Hemen evet diyemeyeceğimiz bu suali hayır diyerek esaslı olarak da kabul etmemizlik edemeyiz. Fakat iş bunda değildir.

«Hemen evlenmemizden önce aramızda yaptığımız sözleşme kâğıdını çıkararak içinden şu maddeyi okudum. Çocuğumuz olursa büyütme zahmet ve masraflarını müsavi olarak çekmek .Sonra da sordum: — Bu cümle aramızda yapılan sözleşme şartlarından değil midir?

«O — Evet.

«Ben — Emzikle büyütülen bir çocuğa her bir hususta bir kadın kadar bir erkek de bakabilir mi?

«O — Yine evet ama...

«Ben — Aması maması yok... Aramızda mesele kalmadı.

«O — Bu garibin garibi bir ahir zaman karı-kocalığı...

«Ben — Belki. Fakat sözleşmemizdeki şu: Şimdiye kadar kafalarımızda yer etmiş eski karı-kocalık âdet ve alışkanlıklarından hiç birine bağlı olmamak...

«O — Yine peki ama bu eski âdetlerden sıyrılma yeniliği kadınla erkeğin yaradılıştaki rollerini değiştirmek taşkınlığına kadar varamaz.

«Ben — Ben erkeğin istibbat damarından kopan kendini beğenmişliklerin karşısmda son derece isyan eden bir kadınım. Ben öyle rol mol bilmiyorum. Bu âlem bütün imtiyazları erkeklere veren bir tiyatro sahnesi değildir. Bir çocuğumuz oldu, onu ortaklaşa dünyaya getirdik. Ona aynı dikkat, aynı rikkatle bakacağız. Bu iş de bir gün sana düşüyor, bir gün bana. Çalıştığın bankadaki çalışma saatlerini ona göre düzenle.

«O — Bu olur şey mi? Ben bankaya sekizde gidip akşam altıda çıkıyorum. Yeni doğmuş bir çocuk dokuz saat bir odada yalnız bırakılır mı? Bunun olabileceğini nasıl düşünüyorsun?

«Ben — Aynı olamazlık benim için de yok mu? Gitmemek yüzünden elimdeki işi kaybetmek tehlikesi benim için yok mu? Sen ne kazanıyorsan ben de onu kazanıyorum. Çocuğa bakacağım diye ikimizden birimiz yerimizi kaybetmek zorunda kalacak isek kendinin çekindiğin bu zorluğu benim üzerime yıkmaya ne hakkın var?

«O — Şimdiye kadar kadınla erkek aile işlerinin dış ve iç kısımlarıyle uğraşıyordu. Kadın para kazanıp eve getirmezdi, erkek çocuk emzirip bez yıkamazdı... Zayıf cinsin kuvvetliye

karşı hukukça böyle her cihetle eşlik iddiasına kalkışması felâketinden doğacak şeyleri sonra göreceksiniz.

«Ben — Bu eşitlikten doğacak şey felâket değil âdettir. Artık insanlar arasında erkeğin efendiliğine, kadının da halayıklığına son verilecek, anlıyor musun? Ve bu inkılâba da kadınlar içinde en evvel ben ön ayak olacağım. İsyan bayrağını açarak erkeği istibdat tahtından devirmek için bütün kadınlara haykıracağım: — Erkek son derece hoyrat bir mahluktur. Âciz görünenin karşısında her zaman kabarır. Onun yumruğuna karşı tekme ile karşılık veremezsek de yalvarma saatlerini yenilemez bir istiğna ile bu derebeyini ayaklarımızın altında süründürebiliriz ya. Onun kol kuvvetine karşı biz de ruh çekiciliğimizi kullanamaz mıyız? O' ezildikçe bağlanır. Bundan sonra kadın erkek yoktur. Her işte eşitlik, adalet vardır. Lakırdı uzadı. Şimdi sözden işe geçiyorum.»

48

KUNDAĞI kocamın kucağına bırakarak dedim ki: —Al çocuğunu... İşte sütü, emziği, bez bohçası hepsi burada. Emzir, değiştir, temizle, uyut, kaldır, bak. Babalık bir horozluktan ibaret değildir. Ben işime gidiyorum. İş saatim bitince nöbet değişitrmeye geleceğim. Haksızlık kabul etmem.

«Düştüğü şaşkınlıktan kendini toplamasına meydan vermeden rüzgâr gibi hemen evden savuştum. Şimdi ötesini sorunuz kendisi anlatsın.»

Saffet Bey — Karım bana söz hakkını tam noktasında verdi. Çünkü tahammülüm son haddine gelmişti. Bana söz bırakmayarak ince noktalarıyle o kendini anlattı. Şeytan şaşırttı, gerçekler ağzından taştı döküldü. Kundak kucağımda bir zaman öyle kaldım. Hilkat (zavallı yavrumuzun adı) uyuyordu. Dünyaya gelişiyle ana-baba arasında bu fırtınayı koparan miniminі mahlukcuğun yüzüne baktım. Daha yüzünde yeni geldiği esrar âleminin melekliği okunan dil bilmez, güçsüz bir günahsız... O, günahsız ama suçlu kim? Ben miyim, anası mı? Birçokları için hayat zevki olan bu çocuğun bizce meydana getirdiği dirliksizliğin sosyal sebeplerini araştırmaya daldım. Kucağımda Hilkat uyandı. Süt mavisi gözlerini aralayıp at parçasına benzeyen dudaklarını büzüştürerek ıkınır gibi şikâyeti an-

dırır bir ağlama tutturdu. Karım, süt vakitlerini söylemişti. Saate baktım, emzik zamanı değil. Beşiğine yatırdım, salladım... Susmaz, bezlerini yokladım, kirletmiş, değiştirdim. Analığın kolay bir iş olmadığını anladım. Sallaya sallaya ne ise uyuttum. Çok geçmedi yine uyandı. Bu sefer susturamadım. Vakitli vakitsiz ne ise ağzına emziği dayadım. Emdi emdi. Yine uyudu. Saat on biri geçti. Fakat bankadaki işim... Apartman komşularımızdan birinin telefonuna koştum. Bir bahane uydurarak bugün gelmediğimi belli etmemelerini arkadaşlardan rica ettim. O günü böyle savdık. Akşam karım geldi. Ertesi günü aynı saatte nöbet değiştirerek sokağa fırladım. İşimin başına koştum.

«Sonunda baktım ki bu böyle sökmeyecek. Dişimizden tırnağımızdan artırarak çocuğa bakmak için bir hizmetçi kadın tuttuk. Ahlâksızın biri imiş. Gündüzleri efendi yok, hanım yok, boş evde yapmadığı rezalet kalmamış. Öteberi şeylerimiz de kayıp olmaya başladı. İyi bakılmamak yüzünden çocuk ishale, öksürüğe tutuldu. Hizmetçiyi ister istemez savdık. Lâkin karı koca şimdi birbirimize karşı gittikçe sinirleniyorduk. Artık iş, çocuğun ehemmiyetli meselesinden çok bizim sosyal halimizi ve geçimimizi sarsar bir şekle giriyordu. Beş on gün böyle nöbetleşe çocuğa baktık. Ama işlerimizi kaybetmek tehlikesi gittikçe büyüdü. İşin şakaya gelemeyeceğini anladık. Sahire'ye dedim ki: — Ben çocuğa bakmaktan yüksünmüyorum, onun her hizmetini yarı yarıya görmeye razıyım. Yalnız bu işe, bizi işlerimizdeki çalışma saatlerimizden alıkoymayacak bir düzen şekli bulmalıyız.

«Karım bu ehemmiyetli mesele üzerinde düşünmeyi kabul etti. Bir zaman doluya koyduk olmadı, boşa koyduk... Sonunda şöyle karar verdik. Her sabah bezini değiştirip sütünü verdikten sonra çocuğu beşiğine yatıracağız. Üzerine apartman kapısını kiliyleyerek ikimiz de işimize gideceğiz. Öğle tatilinden önce bir nöbet birimiz gelip çocuğa bakarak yine işine dönecek, Öğle yemeğinde ikimiz de evde bulunacağız. Öğle ile akşam paydosu arasında yine böyle birer nöbet yapacağız ki bu şekilde Hilkat her bakım nöbeti arasında iki, iki buçuk saat kadar yalnız kalacak. Karnı tok sırtı pek bir çocuk da bu kadarcık yalnızlıktan ölmez ya...

«İşte bu suretle harekete başladık. Çocuğu görmeye koş-

tuğumuz nöbetler sırasında apartman kapısını açarken ara sıra komşularımızdan şu haberi alıyorduk: — Yavrucağız ağlaya ağlaya çatladı. Baktı ki gelen giden yok zavallı sonra sustu.

«Hemen beşiğe koşuyorduk. Onu ara sıra yine uyumuş, ara sıra da uzun, faydasız bir ağlamanın artığı olan mırıltılı göz yaşları içinde buluyorduk... Bu çocuklu karı-kocalığımızın çok acıklı hali bir zaman da böyle geçti.

«Hilkat, bu aralıklara alıştı. Yalnız iken uyuyor, biz geleceğimiz zaman uyanıyordu. Fakat her gün bir parça daha büyüyen gelişme davresindeki bu çocuk bütün gündüzleri beşiğinde hiç kımıldamadan nasıl bırakılabilirdi? Bu tutmazlıklar, bu bakımsızlıklar içinde çocuk hastalandı. Hekime götürdük. Verilen hekim talimatını tamam olarak yerine getirmedik. Hilkat, günden güne sağlıktan düşüyordu.»

Bu noktada kadın söze atılarak:

— Efendim onu susturunuz, şimdi ben söyleyeceğim. Kocamın bu faciayı kendini haklı çıkarmak için değiştirerek anlatışını dinlemeye dayanamayacağım.

Karı koca yine tutuştular. Kadın göz yaşlarıyla ıslak bir keder içinde kopardığı yaslı seslerle erkeğe üstün geldi ve başladı:

«Bir gün öğle vakti işimden evime döndüm. İkimizde de apartmanın birer anahtarı vardır. Kapıyı açtım, içeri girdim. Hilkat, kesik, boğuk şikâyetlerle ağlıyor. Baktım daha bey gelmemiş. Çocuğu beşiğinden çıkardım, susturdum. Onu yemeğe bekliyorum. Bir çeyrek, yirmi dakika geçti görünmedi. Geçirecek bol bir zamanımız yok. Nerede kaldı? Ne var? Ben de merakta iken telefonlu komşumuz gelerek: — Hanım bizim telefon sizi çağırıyor, gelip bakar mısınız?

«Ben — Lütufunuza teşekkür ederim, dedim. Telefonu elime aldım.

«— Alo, neresi efendim?

«— ... Bankası. Siz kimsiniz?

—«Sahire Saffet.

«— Efendim Saffet Bey acele bir iş için banka tarafından Bursa'ya gönderildi. Bugün onu beklememeniz ve merak etmemeniz için haber veriyorum.

«— Ne zaman dönecek efendim?

«— Bilmiyoruz.

«Telefonun önünde donakaldım. Kocam Bursa'ya gönderilmiş, ne zaman döneceği belli değilmiş. Neden bilmem bu haberde bir uğursuzluk kokusu duyar gibi oldum. Nereme yediğimi bilmeden öğle yemeğini yedim. Çocuğu beşiğine yatırdım. Hizmetime döndüm. Öğle ile akşam arası nöbet yaptım. Yine işime gittim, geldim. Gece oldu.

«Bursa ne kadar uzaklıkta. İçimde yine beyin o gün dönmesi ümidi var. Gece ilerledi. Gelen giden yok. Yarı uyanık kâbuslu bir gece geçirdim. Çocuk da sanki o akşam inadına her vakitten çok huysuzlandı.

Ertesi gün ve gece bey yine yok. Telefonla bankadan sordum. İyice bir haber alamadım. Saffet'in böyle iş için vilâyatlere gönderilmesi evlenmemizin başından beri ilk defa olan bir iş. Bu yokluğun ikinci günü bulunduğum ticarethaneden beni bir iş için Ortaköy'e gönderdiler. Tramvayla gidiyordum. Caddeden hemen arabamızı sıyırırcasına bir otomobil geçti. İçinde ne görsem beğenirsiniz? Mor ipek elbiseli bir kadın yanında bizim bey... Kurşunla vurulmuşa döndüm. Fakat bu görüş geçiş yıldırımlamasma bir hızla oldu. Acaba o mu, değil mi? İşte zihni yakan bir kararsızlık... Fakat Saffet'i tanımakta ben yanılır mıyım hiç? Artık dayanamadım, Ortaköy'den ticarethaneye dönmezden evvel ... Bankasına uğradım, sordum. Saffet'in Bursa'dan döneceği gün kestirilemiyor. Sorduğuma cevap veren memurun yüzünde gizli bir gülümseme dolaşıyor gibiydi. Hele ben onunla söyleşirken koridorun öbür ucunda konuşan iki genç memurun arada bir yan yan gözlerini bize kaydırarak hafif hafif gülmelerine hiç bir mana veremedim. Tutulduğum bu çarpışların altında kanım, ruhum zehirlendi.

«Akşam eve döndüm. Hâlâ yüreğimde Saffet'in gelmesini bekleme heyecanı vardı. Gece ilerleri. Bana biraz nefes aldıran bu ümit de bütün bütün söndü. Sıkıntıdan boğulacaktım. Saffet nerede? Bursa'da mı? Morlu karının döşeğinde mi? Hasta çocuk durmuyor, yine mızmızlanıyor, ona birkaç defa şöyle haykırdım: — Sus yavrum, etrafımızda bir uğursuzluk dolaşıyor ama bakalım ne olacak? Galiba uğursuzluk senin başına kopacak.

«Evvelkinden daha rahatsız bir gece geçirdim. Onu bu ıstıraplı bekleyişi aşkımın şiddetinden değildi. Niçin çocuğu tamamıyle benim başıma bırakarak böyle muammalı bir şekilde ortadan kayboldu. Bu dışarı hizmetini Saffet müdürlerinden kendi istemiş olacak. Çocuk bakıcılığından kurtulmak için güzel bir bahane, Bursa'ya gönderildi. Pekâlâ ama Bursa neresi? Oradan iki üç satırlık bir mektupla beni meraktan kurtaracak bir haber veremez miydi? Ya o otomobil rastlaması rüyada olmadı. Araba ne kadar hızlı geçerse geçsin, morlu karının yanında gördüğüm erkek Saffet'in kendisi idi vesselâm...

«Ertesi akşam kocam geldi, çok dalgındı. Yüzünde apaşikâr evine dönmekten sıkılan bir adam hali vardı. Çocuk arkası kesilmez bir vızıltı ile ağlıyordu. Saffet çatık kaş, öfkeli gözlerle bana haykırdı: — Sustur şunu...

«Artık benim de sabrım yandı, onun iki katı öfkeyle kabararak cevap verdim: — İki akşamdır ben susturuyorum. Bu akşam da sen sustur.

«— Yahu iki akşamdır yoktum. Evim dediğim bu çilehanede bırak rahat birkaç nefes alayım.

«— 'Çilehane' güzel tabir. Bu evden ne kadar sıkıldığını anlatıyorsun. Benden ve çocuğundan kaçmak için güzel bir bahane buldun. Nerede idin beyefendi?

«— Nerede olduğumu bankaya gidip anlamışsın ya...

«— Koca bankada Bursa'ya gönderilecek senden başka açık göz memur yok muydu? Bu işi büyüklerinden yalvararak istemişsindir. Alâ bir deniz yolculuğu... sonra tren, yeşil dağlar, vadiler... iki gececik olsun iyi hava aldın. Burada çocuğun bir tarafta çatlasın, ben öbür yanda patlayayım... senin umurunda mı?

«— Say ki gezmiş, hava almış olayım... Kocan bulunmamdan dolayı sen bundan memnun olmalı değil misin?

«— Böyle sessiz, apansız hasta bir çocukla beni burada yapyalnız bırakıp gittiğine ben nasıl memnun olabilirim? Ne iş gördün Bursa'da söyle rica ederim.

«— Bankanın haysiyet ve kredisini korumak için hemen bastırılması gerekli bir hesabına para geçiriş, bir kötü davranış işi...

«— Ben dubara yutmam Saffet...

«— Dubara? Bu nasıl lakırdı?

«— Otomobilde yanında o morlu karı kimdi?

«Kocam gerçekten çok yapmaya benzeyen bir şaşma jestiyle: — Otomobilde, yanımda morlu bir kadın!

«— Evet. Hem Bursa'da değil, Beşiktaş caddesinde.

«— Delisin Sahire...

«— Deli değilim, ama böyle giderse olacağım.

«— Olacak değil olmuşsun. Gözlerine hayalet görünmeye başlamış. Bursa'daki bir adamı Beşiktaş caddesinde, otomobilde morlu bir kadınla yan yana görmek...

«— Ayan beyan gördüm diyorum sana. Boş yere saklama. Kimdi o yanındaki kadın?

«— Sahire sen çıldırmışsın, benim aklıma da zıvanadan çıkartma.

«Komşulardan işitilecek bir trajedi feryadı kopararak: — Başka söz istemem. Sorduğuma cevap ver. Kimdi o kadın?

«Saffet'in gözleri büyüdü, Soluk dudaklarının arasından şu cevap fırladı: — Kimdi o kadın? Artık saklamayacağım... metresim.

«Bu söylenen söz karşısında ne hale geldiğimi anlayamazsınız. Hemen kocamı, arkasmdan çocuğumu, sonra da kendimi boğmak istiyordum.

«Bu büyük acımı açıktan açığa ona anlatsam belki bu coşmamı kendisine olan sevgimin kuvvetine verir, hayır efendim, onu sevmiyordum. Ben kadınlık onurumun ta can evinden yaralanmıştım.

«Uyku zamanı geldi, yattık. Bütün damarlarım ok gibi gerilmişti. Kalbimin gümbürtüsünden gözlerimi yummak ne mümkün... O, döşeğe uzanır uzanmaz horul horul kendinden geçti.

«Aman Yarabbi ne duygusuz insan... Benim korkunç gönül azaplarımdan ona bir zerrecik bile bulaşmamış olduğunu gördükçe deliliğim azıtıyordu.

«Bir yanımda Saffet, bütün benim acılarımdan kayıtsız boğazlanır gibi hırıldarken, öbür tarafımda Hilkat uzun hıçkırıklarla tıkana tıkana ağlıyordu. Kocamın beynine yumruğu kaldırdım, çocuğa da şöyle haykırdım: — Çatla yumurcak... Varlığınla beni bu duygusuz adama zincirlemek için mi dünyaya geldin? Bu hastalık acını, bu sıska hayatını uzatmak için mi sana birkaç yudum daha süt vereceğim? Hayır. Vermeyece-

ğim. Geber, o çipil gözlerini bir daha açmamak üzere yum...»

Saffet Bey — İşitiyor musunuz efendim analık sevgisini? Bizim hanım yiğitlik satarken neler söylüyor?

Sahire Hanım — Ben senin gibi yalan dolan bilmem. Her gerçeği doğru doğru söylerim. Ben bu azaplar içinde bitip tükenirken sen boğazına kemik kaçmış köpek gibi hırıldayarak uyuyordun şefkatli baba...

Saffet Bey dönük gözlerle karısma atılmak saldırışları göstererek:

— Köpeğin karısı kancık... Bana hakaret kuduzluğuyle kendi mayanı meydana koyuyorsun.

Avnussalâh — Hakaretlerle dava kazanılmaz. Karı kocasınız. Bu çirkin sözlerin ne lüzumu var. Yine helecana kapılmadan asıl işi anlatınız, bitirelim.

Sahire Hanım — Uğursuz sona yaklaştığım için kendimi tutamıyorum. Evet, çocuğumun ölümünde benim günahım var, fakat asıl büyük suçlu işte baba adını cinayetle kirleten bu adamdır.

Avnussalâh — Bu hükmü anlatanlar değil dinleyenler verecek. İşleri fazla yaymadan kısa kesiniz. ,

Sahire Hanım — Sözün kısası efendim, vaka bir türlü aydınlanamadı. Saffet'in Bursa'ya gidip gitmediği ve metresim dediği kadınla olan münasebetinin ne olduğu iyice anlaşılamadı.

Saffet Bey — Efendim, benim Bursa'ya gittiğim Banka memurlarının şahitlikleriyle ortadadır. «Metres» sözüne gelince bu da öfkeyle ağzımdan kaçırılmış asılsız, kuru bir laftan başka bir şey değildir.

Sahire Hanım — Efendim vaka bu iddiaların aksini gösteriyor. Dinleyiniz, böyle hır gür bir hafta daha geçirdik. Beyefendimiz bir sabah kalktı, yapmacık bir ciddîlik takınarak bana dedi ki:

«Sahire, sonradan şöyle olmuş, böyle bitmiş deme. Bu sefer işte sana evvelden haber veriyorum. Bugün yine beni Bursa'ya gönderecekler, akşama yoğum.

«Birden tepem attı. Haykırdım: — Yalan.

«O — Başlamayalım hanım.

«Ben — Yalan.

«O — Bir isteri buhranı densizliğine karşı açık bir gerçeği

ispat etmek için söz aramaya vaktim yok. Ben Bursa'ya gidiyorum.

«Ben — Yalan... yalan... yalan...

«O — Ne sayarsan say Sahire, ben aldığım emre göre vazife işine koşuyorum. Allaha ısmarladık.

«Ben — Dur!

«O durdu.

«Ben — Gidiyor musun?

«O — Kaç defa söyleyeyim.

«Ben — Gidemezsin.

«O —İşte gidiyorum, görüyorsun.

«Bir cehennem buhranının gırtlağımı saran ateşiyle onun iki yakasından yapıştım. Gözlerimden çıkan şimşekler suratını alazlayarak boğuk sesimde tekrar ettim: — Gidemezsin. Şimdi sana bu işi verenlere koş, geri bırakılamaz tehlikeli bir aile mazereti söyleyerek yalvar, bu işe senin yerine bir başkasını göndersinler.

«O — Olamaz. Bu emri verenlere karşı hiç yoktan tehlikeli bir aile mazereti uyduracak kadar kötü bir memur değilim. Bırak yakamı gideceğim.

«Ben — Gidecek misin?

«O — Offff... kaç defa söyleyeyim canım.

«Ben — Cehennem ol haydi... Fakat son sözüme dikkat et. Ben dediğini yapan bir kadınım.

«Biz böyle yüz yüze haykırırken çocuk beşiğinde çatır çatır çatlıyordu.

«Kocam bu tehdit eden sözlerime karşı 'Pöh!' diye omuz silkti, yürüdü. Arkasından olanca avazımla haykırdım:

«— Senden sonra işte ben de bu ağlayan çocuğun üzerine apartman kapısını kilitleyerek çıkıyorum.

«Bu bağırmama karşı o arkasına düşmemden korkarak hapisten kaçan bir kaçak adımlarıyle koştu, merdivenin dönemeçleri arasında kayboldu. Ben de elime geçen robu sırtıma geçirerek ağlayan çocuğun üzerine kapıyı kilitledim. sokağa fırladım. Her tarafım zangır zangır titriyordu. Bastığım yeri bilmiyordum. Ne tarafa kaçsam, evden ne kadar uzaklaşsam Hilkat'in boğuk, kesik, medet uman ağlaması peşimden geliyordu. Taksim'den öteye yürüdüm, yürüdüm. Üzerime bir fenalık gel-

di. İçimden kahkahalar kaynaya kaynaya aklımı kaybettim Ötesini bilmiyorum...»

49

GÖZLERİMİ açtığım zaman kendimi hiç tanımadığım bir yerde buldum. Bir döşek içinde idim. Etrafımda hastabakıcılar geziniyordu. Zaman ve yer tayini için gözlerimi dolaştırırken başıma üşüştüler. O zaman sordum: — Ben neredeyim?

«Bir ses cevap verdi: — Şefkat Hastanesinde...

«— Niçin efendim?

«— Sokakta bir nöbete tutularak düştün. Seni buraya getirdiler.

«— Ne zamandan beri?

«— Üç gün oluyor.

«— Hilkat ne oldu?

«— Nasıl Hilkat kızım ?

«— İşitmiyor musunuz? Boğuk boğuk ağlıyor.

«Asistanların şefi olacak yaşlı bir kadın: — İşte yine sayıklıyor. Bu zavallının semtini, ailesini bilmiyoruz ki haber verelim.

«Ben döşeğimin içinde davranmaya uğraşarak: Ailemi mi soruyorsunuz? Ben duygusuz, insaniyetsiz bir herifin karısı ve Hilkat'in anasıyım. Duymuyor musunuz beni çağırıyor. Koşayım...

«Döşekten aşağı atladım. Yanımda bir gardiyan peyda oldu. Tatlılıkla beni hareketimden alıkoymaya uğraşıyordu.

«Ben isyanımı artırarak: — Bırakınız efendim, üç gündür anasız babasız, sütsüz, kilit altında yapayalnız bir çocuk nasıl yaşar? Böyle kimselere melekler bakar değil mi? (Kulak kabartarak). İşte onun körpecik masum sesini duyuyorum. Ölmedi... Ölmez değil mi? Ya beni de öldürünüz, ya onun sağ olduğuna beni inandırınız.

«Etrafımda telâşlar. Bir nöbet daha kendimi kaybetmişim. Tekrar kendime gelip de kim olduğum araştırılarak beni evime götürdükleri zaman Hilkat gömülmüştü. Çünkü beyefendinin Bursa yolculuğu üç gün sürmüş. Kapalı apartmanda çocuğun ağlaması kesildikten sonra komşular onu gelip götürmüş olduğumuz zannına düşmüşler.

Vaka çok acıklıydı. Konsültasyoncular düşündüler. Bu işte ehemmiyetli bir para yoktu. Fakat Yaralı Gönüllere Teselli Yurdu'nun insaniyetçi şöhretini yükseltecek güzel bir reklam sebebi vardı.

Ufak bir konuşmadan sonra Avnussalâh sordu:

— Olan biteni dinledik, üzüldük. Zavallı Hilkat'i diriltmeye kudretimiz yok. Dramın düzeltilebilecek taraflarını düşünebiliriz. Siz ne istiyorsunuz?

Sahire Hanım — Ayrılmak.

Avnussalâh — Beyefendi siz?

Saffet Bey — Ben de öyle...

Konsültasyoncular fısıl fısıl konuştuktan sonra Avnussalâh:

— Biz o fikirde değiliz. İki taraf birbirinizin günahı üzerine göz yumarak barışmalısınız.

Sahire Hanım — Aramızda o günahsız mezar varken bu adamla yaşayamam.

Avnussalâh — Hanginiz daha suçlu, bunu ayırt etmek zor... Bey vazifeli olarak Bursa'ya gidiyor. Gidişinden sonra evde olan faciadan haberli değil. Siz, hanım, bir isteri nöbeti ile kocanızı davranışından dolayı pişman etmek için çocuğu apartmana kilitleyip sokağa fırlıyorsunuz. Üç dört gün aklınızı kaybediyorsunuz. Bu hastalık halinde bulunmamış olsaydınız, büyük bir pişmanlıkla elbette eve döner; Hilkat'çiği birkaç saatten fazla yalnız bırakmazdınız. Böyle olmakla beraber ikinizde de hiç kabahatiniz yoktur diyemeyiz, ama vakada iradeleriniz dışında bir uğursuzluk paydahlanmış olduğu da görülüyor. Birbirinizden ayrılmakla aranızdaki küçük mezarın acıklılığını ortadan kaldırmış olamazsınız. Bu dramın tek tamir yolu şudur: Barışınız, sevişiniz. Dünyaya getireceğiniz ikinci çocuğunuza göstereceğiniz şefkat ve dikkatle ilk hatanızın günahını hafifletmiş olursunuz. Beyfendi, siz de gayet sinirli bir kadının kocası olduğunuzu bilmelisiniz. Hanımefendi siz de hastalığınızın heyecanlarından doğan ansızın parlayan şiddetlerin hükümlerine uyarak yaşamak mümkün olamayacağını anlamaya çalışmalısınız. Kocanızdan ayrılıp da nereye gitseniz

insanlarla yaşayacaksınız. Her zaman birbirinizin kabahatini görmemelisiniz. Her yerde, her zaman herkesi keyfimize bağlı kılmak imkânı yoktur. Beyfendi vazifelerinizden **konje** (izin) alarak hanımı birkaç ay güzel havalı köylerde gezdiriniz. İlâç, hekim istemez. Haydi buyurunuz. Teselli Yurdu'nun size bundan başka yapabileceği bir muamele yoktur. Biz böyle vakalarda **hasbetenlillâh** (Tanrı rızası için) çalışırız. Tesiri şüpheli, üç lâkırdıya üç lira alarak marifetini kıratla satan doktorluk tüccarları gibi ücret istemeyiz.

Bu dertli karı kocayı savdıktan sonra Ali Safder:

— Bu sözlerini dinleyen, seni gayet insaniyetli bir feylesof zanneder.

— Öyleyimdir. Karnım doyduktan sonra niçin insaniyetçi olmayayım? Bu zavallıların nelerini alacağım?

Sudurî gülerek:

— Bunun yalnızca insaniyet olduğunu inanmayınız. Bu, yurdumuz için iyi bir reklamdır.

Avnussalâh — Şüphesiz. Bu isterik kadın şimdi bizi her yerde metheder. Bu canlı ilân gazete reklamlarından çok tesirlidir.

Ali Safder — Biz böyle saatlerce parasız boş lakırdı dinlersek halimiz nice olur?

Avnussalâh — Boş lakırdı değil, herkes böyle vakaların tiyatro sahnelerindeki taklitlerini para ile dinliyorlar. Hayatın böyle dramları ile ara sıra yüreklerimizi yumuşatmak lâzımdır. Sonra bir veremlinin göğsünü yastığa kulağını kor gibi dinleyen, bir yaralının organını bez parçası gibi kesip biçen duyguları nasır tutmuş doktorlara döneriz.

Ali Safder — Şimdi kafalarımızı cilâlayalım, kalemlerimizi bileyelim; Nasih olacak o ahlâksız herife bir ihtarname yazalım.

Sudurî — Peki. Ne şekilde?

Avnussalâh — Moral namına bir hayır severlik altında tehdidimizi gizler gibi yaparak başlayalım. Beyfendi ürkerek bizimle haberleşmeye girişirse tuzağa düştü demektir. Dişini, tırnağını sökercesine edepsizi yolarız.

Bu karar üzerine şu satırlar dizildi, döküldü:

«Beyfendi,

«Ortaya çıkabilecek yanlış anlaşmalara meydan verme-

«mek için ilk önce Yurdumuzun ve Cemiyetimizin kuruluş mek-«sadını açık açık anlatmak zorundayız.

«Harpten sonra çökmeye başlayan eski idare, âdet ve ah-«lâk kemiklerinden her tarafta ölü yığınları meydana çıktı. Ve «bunların yer yer çürüme kokuları cemiyetin saadet ve hayatı-«nı tehdit eden bir tehlikeli hal aldı. Sıtmayla, veremle, frengi «ile nasıl savaş sahaları açılmış ise biz de memleket moralini «tehlikeye düşüren bu ahlâkı mikrop havasını zehirlemesine «karşı elimizden geldiği kadar bir savaş açtık. Az vakitte çok «ahlâksızlıkların düzeltilmesini de başardık. Moralin saf akışı-«na birçok taraftan kirli çirkefler kapışıyor. Pek iyi bilirsiniz «ki kokuşmuş bir zerre çarçabuk koca bir kalabalığı çürütür.

«Bu iyi dilekli çalışmamış sırasında türlü kaba vakalarla «uğraşırken rasgele size ait olan esef verici bir vakayı öğren-«dik. Yaşınız, sosyal yeriniz ve haysiyetinizle hiç bir zaman «uyuşması mümkün olmayan bu kötü huydan sizi kurtarmaya «insanlık adına niyet ettik.

«Karınız Letafet Hanım birtakım söyledikleri, Nesime «Hanım iddiaları, Tahir adındaki çocukla olan otomobil ge-«zintileriniz, bizde dosya halinde saklıdır.

«Yaratılışınızda olan şu hallere kötü bir örnek olan son su-«çunuzu yüzünüze vurmaktan çekiniyoruz.

«Bununla beraber zamanımızın fenni her zorluğa çare bul-«makla şereflenmiştir. Bu iğrenç günahın bulaşıklığı ile ne ka-«dar beyniniz kurtlanmış ve damarlarınız sertleşmiş olursa ol-«sun biz sizi yeni sistem ruh telkinleri ve ahlâk temrinleriyle «bu alışkanlığınızın ağırlaşan havasından kurtarmayı vicdanı-«mızca üstümüze alıyoruz.

«Bu iş için sizin fikrinizi sormak, reyinizi almak ihtiyacın-«da değiliz. Çünkü böyle bir kangreni cemiyet ortasında etrafa «bulaşacak halde bırakmanın günahından titreriz. Siz bize gel-«mezseniz de biz sizi bulup cerahatli organlarınızı kızgın bakım «demirleriyle dağlamak için operasyon masasına yatırırız. İyi «dileklerimize karşı itiraz ve isyan boşunadır. Haşarılığınızda «inat ederseniz son çare olarak sizi adaletin tesirli terbiyesine «bırakmak zorunda kalacağımızı söyleyerek vakit geçirmeden «ve çarçabuk cavıbınızı beklemekte bulunduğumuzu arz ederiz.»

Aza	Aza	Reis
Hukuk mezunu	Doktor	Avnussalâh
Ali Safder	Suduri	

Mühür
Yerli ve Modern Ahlâksızlarla
Savaş Heyeti

Bu, yumuşak başlayıp bomba gibi patlamakla sona eren ahlâk ültimatomunu birkaç defa okuyarak kahkahalarla yata kalka güldüler. Kâğıt zarflandı, Nasih Bey adresine postaya verildi.

Fakat tehditte gösterilen şiddete karşı üç gün oldu, beş gün oldu cevap gelmedi.

Yerli Ahlâksızlarla Savaş Heyeti Reisi sordu:

— Arkadaşlar herifin bu aldırmayışına ne mâna veriyorsunuz?

Suduri gülerek:

— Nasih Bey galiba ültimatomu eline alır almaz korkudan bayıldı ve hâlâ ayılamadı.

Avnussalâh — Lâtifeyi bırakınız, bu sessizliğin neden olduğunu arayalm.

Ali Safder — Suçlandırmamıza karşı tabiî kendi müdafaasını hazırlayacak; bu da az vakitte olur kolay bir şey değildir.

Suduri — Yoksa hiç cevap vermemeyi işine daha uygun mu buluyor?

Avnussalâh — Bizim ültimaton adını verdiğimiz o kuru sıkı kâğıda onun hiç aldırış etmemiş olmasını niçin düşünmüyorsunuz?

Ali Safder — Bu olacak şey mi? Ses çıkarmamak işi doğrular. Korkuyor, ne yapacağını bilmiyor. Herif bize ya evet, ya hayır ile cevap verecek. Evet demek de kolay değil, hayır da... İnsanlığın yüz bini geçen rezaletleri içinde en büyük günahların sonuncusu sayılamayacak bu işin çirkinliğini üzerinden atabilecek adam şimdi türlü guguklar düşünüp durur.

Suduri — Hemen her suçlu kurtuluşu inkârda arar. Hattâ o derecede ki apaçık görülenler önünde bile inkârlarından dönmeyip çırpınıp duruyorlar.

Ali Safder — İlk sualde, hâkimleri yormadan suçlarını söyleyenler için kanunların bir dereceye kadar yumuşak tarafları var mıdır?

Avnussalâh — Bazı hallerde...

Sudurî — Ben, suçun şiddetle inkârını suçlu için ikinci bir suç sayarım.

Ali Safder — Doğru... Kendisi can yakarken düşünmüyor da ceza zamanı kanun hükmü önünde titreyerek kaçmak yolları arıyor.

Avnussalâh — Haydi canım haydi; suç üzerinde akademi azaları gibi konuşmayalım. Herif bize cevap vermezse ikincisini yazmak, yine susarsa birbirinden şiddetli olmak üzere üçüncüsünü göndermek... Suçlunun sabrını tüketerek aklını zıvanadan çıkarıncaya kadar uğraşırız.

Avnussalâh — Kabul.

Bir iki gün daha beklemeyi uygun buldular. Sonunda bekledikleri cevap geldi. Ama umduklarından büsbütün aksi bir mektup.

İşte sureti:

«Hey bire analarının donunu pazara çıkarmış haytalar,

«Ar ve namusu ekmek peynir gibi yemiş yutmuş kerata«lar sizi...

«Birtakım reziller bir araya gelerek hususî bir mahkeme «kurmuş, bazı saf kimseleri Teselli Yurdu adını verdiğiniz edep«haneye getirerek soru suale kadar cesaretinizi ileriye götürü«yorsunuz. Ulan Vartacı oğulları, behey kârhanaciler, bir haf«tadır hakkınızda takikat yapmakla uğraşıyorum.

«Az vakitte kedi kasaplığından yaralı gönüllere teselli «doktorluğuna kadar yükselmişsiniz. Yediğiniz haltları vaktiy«le kötülükleri ve fesatçılıkları ile halkın ağzına düşmüş, bir «örnek olmuş Serez kadısı bile yememiştir... Bre melunlar, siz «benim karımı, manevî oğlum Tahir'i ne sıfat ve hakla kurdu«ğunuz komedi mahkemesi önünde sorguya çekebiliyorsunuz? «Alçak iftiracılar, Yurdunuza gelirsem mahkemenizi başına yı«karım.

«Memleketin moralini tehlikeye düşüren ahlâksızlık zehir«lenmesine karşı zehirli kaynağını sizin Yurt'unuzdan başka «yerde aramaya lüzum var mı? Behey ahlâk ocağı kurumcula«rı, ilkin kendi içinizde uzun saplı birkaç aptesane süpürgesi alın «da sonra beni düzeltmeye kalkınız.

«Damat Ferit zamanında bir zabıta-i ahlâkiye vardı. Ker«haneden, meyhaneden çıkardıkları ahlâksızlardan boş kalan

«sofralara kendileri otururlardı. Siz onların ardı mısınız?

«Abdülhamit'in zorbaları karılariyle yatmak istedikleri «kocaları sürdürürlerdi. Karı koca arasında ne işiniz var? Aile «işlerine nasıl karışabiliyorsunuz?

«Bana ölüm tavsiye ediyorsunuz. Ben hayat masraflarını «onun bunun kesesinden çalmıyorum, kendi iradımla geçiniyo«rum. Cemiyete zararlı olanlar kendi tek ailelerini doyurmak «için seksen aileyi aç bırakanlardır. Bende varlığımı kurduğu«nuz kâtü örneğin kanla temizlenmesi gerekli bir cinayet oldu«ğu sözünüz bütün cemiyetlere tatbik edilse dünya hayliden «hayliye tenhalaşırdı.

«Ulan köpoğulları, her güçlüğe çare bulmakla övünen za«manın fen profesörleri siz misiniz? Yeni sisitem ruh telkinleri «ve ahlâk temrinleriyle, kartlaşmış beynimi, sertleşmeş damar«larımı yumuşatacak imişsiniz. Gelin size yumuşatılacak da«marlarımı göstereyim. Vay anam babam, ruh telkinleri, ahlâk «temrinleriyle damar yumuşatıyorlar. Ruh telkinleri ortaya «koyduğunuz programdaki maddeler mi? Ahlâk temrinlerin bulûğa ermiş çocukların başladıkları şey mi? Siz erkekliğin bu «sporunda hakem misiniz? Negatif ahlâkçılık allâmeleri gırt«laklarına kadar gömüldüğünüz çirkef denizinin içinde sizi bo«ğarım vallahi.

«Fikrimi sormadan beni düzeltmeye uğraşmaya ahdetmiş«siniz. Tabiî değil mi ya? Yankesici cüzdanını çarpacağı ada«mın fikrini sorar mı?

«Daha birtakım yakası açılmadık herzeler yedikten sonra «beni adaletin tesirli terbiyesine vereceğinizi bildirmekle kor«kutuyorsunuz. Ulan hapishane kaçkınları, bu noktada siz ben«den titreyiniz. İddia ettiğiniz doktorluk ve hukukçuluğa karşı «bana göndermek patavatsızlığında bulunduğunuz mektup ile «size karşı dava açarak dolandırdığınız adamlardan bir şahit «ordusu meydana getirirsem uğrayacağınız sonu görürsünüz, «ve o zaman Teselli Yurdu'nun tesellisi kaç para ettiğini anlar«sınız. Nenize lâzım böyle başınızdan büyük haltlara kalkış«mak? Elinizin altında beni memnun edecek güzel şeyler var «mı? Size karşı kabaran gazabını ancak bu şekilde yatıştıra«bilirsiniz.

«Ahlâk yılanları edepsizler...

Nasıh.»

Nezakete saygısızlıkta pek ileri varmamak için mektubun sonunda büsbütün taşan kabalığı geçiyoruz. Nasıh Bey mektubunu, şantajcıların isteyecekleri paraya karşılık onlara söylenmez bir şekil sunmakla bitiriyor.

Artan bir helecanla okunan bu mektubun son kelimesinde üçünde de bet beniz atmıştı. Dünyada kendilerinden daha kurnaz, daha saldırıcı, daha şirret, daha edepsiz adam bulunamayacağı inancının övünmesiyle yaşayan bu üç delikanlı sandıklarının yanlışlığı önünde utanma zorunda kalmışlardı.

Ali Safdet, Avnussalâh'm yüzüne bağırdı:

— Bu herif rekoru kırdı. Sen artık utanmazlık şampiyonluğunu kaybettin. Bunla başa çıkamazsan seni patronluktan çıkaracağız.

Sudurî — Ben mektubun yazılışını tabiî bulmuyorum.

Avnussalâh — Ne demek istiyorsun?

Sudurî — Bu ataklıkta bir hezeyan mektubu ancak dolgun nefeslerle esrar, kokain gibi uyarıcı çekildikten sonra yazılır.

Ali Safder — Herif ne çekerse çeksin, bizi berbat etmiş.

Avnussalâh — Bu herif soysuz, muvazenesiz, sapıtmış delilerin en ahlâksızlarından. Ne Allahtan korkar, ne şeytandan.

Ali Safder — Üzerine vardık, çattık.

Sudurî — İskarmozumuzu kırdı köpoğlu...

Ali Safder — Şimdi ne yapacağız? Tekrar üzerine mi varacağız? Sıya edip geri mi çekileceğiz? Olan biteni inkâr ediyor. Tahir'e evlâtlığım diyor. Bize «alçak iftiracılar» diye saldırıyor ve kendisi iftira ediyor. Ne yapacağız? Bu herife yenilirsek dükkânı, tezgâhı kapamalı.

Avnussalâh — Telâş etmeyiniz. İşi bir kolposuna getirir, bu azgının imanını gevretirim.

Ali Safdet — Onda iman ne gezer.

Avnussalâh — Her kâfirin gönlünde tapındığı bir put vardır. Merak etmeyiniz, birkaç bin lirasını sızdırmadan bu herif elimden yakasını kurtaramaz.

Sudurî — Ya şimdi onuun ne Allahtan, ne şeytandan korkmaz bir deli olduğunu söylüyordun.

Avnussalâh — Hâlıkla şeytanın arasında benim gibi bir üçüncü mahluk olduğunu ona göstereceğim. O ne kadar edepsiz olursa olsun amatördür, biz bu işi meslek edilmiş, ondan ekmek yiyen profesyonelleriz.

Sudurî — Ne yapacaksın usta?

Avnussalâh — Sırası gelince görürsün.

Ali Safder — Hemen işe başlayacak mıyız?

Avnussalâh — Hayır. Acelesi yok. Bu herif ayyaş, kokainman, homoseksüel, en pis ahlâksızlıktan canlı koleksiyonu bir uçarı. O, akşam yapacağını sabahleyin unutur. Onun aklmda şimdi bize yazdığı mektubun ne olduğu bile kalmamıştır. Biz onu utandırmadıkça o bizi utandırabilecek, yenebilecek, bize karşı kullanabileceği elinde ne silâh var?

Sudurî — Ona gönderdiğimiz tehdit mektubu.

Avnussalâh — O mektup onun rezaletini bildiren inkâr olunmaz bir hüccettir. Biz iddialarımızı ispat edebiliriz. Meydanda Tahir çocuk var, anası var. Kocasından şiddetle nefret eden letafet Hanım da bizim için şahitlik edeceğine şüphe yoktur. Lâzım olursa şoförü de buldurabiliriz.

Ali Safder — Bizim yazdığımız tahdit mektubunda şantaj kokusu vardır. Eğer Nasıh'ın halinde suç olabilecek bir şey varsa biz onu kendiliğimizden ıslaha kalkışmak hakkını nereden alıyoruz? Bize düşen vazife olsa olsa işi adliyeye haber vermek veyahut ki daha doğrusu suçtan zarar görmüş olan insanları davaya teşvikten ibaret kalır.

Avnussalâh — Hanımın manyasını okşarsak ondan vekâlet alabiliriz. Onun için vekili olduğumuz kadının evlilik hukukunu korumak için davaya başlamadan kocasına böyle bir nasihat yollu ihtarname göndermiş olamaz mıyız? Mektubumuzun sonunda da bu iyi dilekli ihtarımızın dikkate alınmadığı surette adliyeye baş vurma zorunda kalacağımızı söylüyorum. Esas olarak boşanma isteğiyle işe girişeceğiz.

Ali Safder — Ben davayı alıyorum. Fakat Letafet Hanımın manyasını okşamak işini size bırakıyorum.

Avnussalâh — Bu nazik işi verecek tosunu da buluruz.

Gülüştüler.

50

TESELLİ muhtaçlarına, ümitsizlere işitilmedik ruh gıdaları buldurup tattıran mecmua ekmek peynir gibi satılıyor. Tedavi evi ruhça, vücutça sakatlar, hukukça haksızlığa uğramışlarla dolup dolup boşalıyordu.

Bu yılanı tam olarak ensesinden yakalayıp yere sermek için bir fırsat çıkmasını bekleyerek Nasıh Bey dosyasını bir tarafa koydular. Şimdilik başka dalavereler ile uğraşıyorlardı. Bunların alıştıkları ahlâk kötlülğünden doğan ayıp, gizli, kirli sakatlar ile, yalan dolanla kurulma davalar idi. Fakat olağan hastalıklar ve hukuk işleri için baş vuran saf kişiler de çoktu. Şantaj yapılamaz, kazancı kıt işçileri hemen başlarından savuyorlardı. Orada burada simsarları, habercileri vardı.

Yenibahçeli Binlik Mestinaz Hanım, yani iyi zamanlarında müşteriye bin kuruşa çıkarmış, vaktiyle adı çok geçmiş yüksek fahişe... şimdi altmışlık eski oturak...

Kene Şahap, birçak gazetelerin adına Istanbuldan, vilâyetlerden yazdığı aboneleri cebine atarak bir zaman ortadan savuşmuş, bu dolandırıcılığını unutturduktan sonra tekrar çalışmaya başlayarak ustalıklı vurgunlarla yine epey paralar çarpmış yapışkan bir cingöz... Şimdi itibarlı, ciddî gazetelere yanaştırılmayan bir sabıkalı.

Süprüntüye giden sinek gibi koku alarak Teselli Yurdu'na çatmıştı.

Biri dişi ihtiyar, öteki delikanlı çevik bu iki tazı yurt hesabına vaka avları arkasından koşarlardı. Kene Şahap bir elinde kalem öbüründe not defteri bal alacağı çiçeğe bir kere yapıştı mı bütün özünü emmedikçe bırakmazdı.

Binlik Mestinaz, Ferhat'la Şirin faciasındaki cadı gibi anlamak istediği esrarın kahramanlarına riya ile çatar, kendini birçok haksızlıkların zararına uğramış bir zavallı halinde gösterir, zamandan, ahlâktan, politikadan her şeyden şikâyetle taşar, boşanır, ağlardı. Çıktığı sahnenin havasına göre güler, güldürür. Yaşından hiç umulmaz fıkır fıkır bir kadın olur, gençliğinde güzelliği fettahlığı ile, kocalığında müzevirliği ile çok canlar yakmış, fakat bir külünk vurarak ahrete gönderecek Ferhat'a rastlayamamıştı.

Binlik, bir gün romatizmalı bacaklarının üzerinde dinlene dinlene «Teselli Yurdu» nun merdivenlerinden çıkarak hampalarının yanına girdiği vakit çoktandır sahneden çekilmiş bir sanatçının görünüşü gibi sıcak alkışlarla kabul olundu.

En yumuşak koltuğa oturttuktan sonra Avnussalâh sevinçle:

— Nerede kaldın kadınım? Bu kadar zaman bizi yakadan silkmek olur mu?

Binlik, dolgun nefeslerle yorgunluğunu boşaltmaya uğraşarak:

— Ne olacak kocakarılık...

— Deme öyle canım... Daha çok gençleri perendeden atacak bir beceriklilikte olduğunu bize söyletmek için mi böyle söylüyorsun?

— Gözüm artık becerecek iş kalmadı. Evvelden onu bunu utandırıp onların utanmalarının yüzsuyundan biz de geçinirdik, artık utandırmak zorlaştı. Söyle bana bakayım; şimdi hangi şey ayıptır? Kumar mı? İşret mi? Çalmak mı? Soymak mı? Irz ahlâksızlıkları mı? Onları utandırmaya uğraştıkça kendim büsbütün rezil olup yerlere geçiyorum. Benim gençliğimde kıyamete yakın zina ile bina çok olacak derlerdi. Zina, Rabbime sığındık serbest hayvanlar derecesine vardı.

Ali Safder — Zinayı yermede çok ileri gitme. Bundan sana büyük bir zevk payı kalmamış olduğu için böyle söylüyoorsun.

Binlik — Yavrum korkma, benim yermemle bu iş geri kalmaz. İşinizde daim olunuz. Zaten şimdiki gençlerin bundan başka ne işleri var? Durunuz, lakırdımın alt tarafını bana kaçırtmayınız. Binaya gelince azaldı. Fakat şurada burada çok büyük apartmanlar kuruluyor. Her biri birkaç yüz bin liralık. Artık öyle dört beş odalı evlerin yapıldığı yok. Sen ve benim gibilerin harap evlerinin eski kaplamalarını değiştirmeye, kümesini tamir etmeye bile gücü kalmadı. Kazanç adına yüz binlerle liralar vurabilirsen vurursun, vuramazsan aç taksir sürünürsün. Bunun ikisi ortası görülemiyor. Servet bizden çekile çekile zenginler denen başka birilerin kasasında toplanıyor. Onlara bu varlık çekirdeği babalarından mı kaldı? Hayır efendim... çoklarının vaktiyle servetçe ne idüklerini benim kadar sen de bilirsin, öteki de bilir, herkes de bilir. Sana hep, bana hiç... Eski atasözüne göre kıyamete kaç gün kaldığını var sen hayal eyle...

Suduri şakadan bir ciddîlikle:

— Muhterem nine, kıyametten söz etme. Biz senin gibi hayata doymadık. Biz daha genciz, yaşamak istiyoruz.

— Kıyamet demekle o hemen birdenbire kopuvermez. Çocukluğumdan beri işitirim, ha kaptu, ha kopacak derler. Bu rünya senin benim gibi daha sayısız insanları eskitir. Hayattan

doymaya gelince ona hiç bir yaşta doyulmaz. Doydum diyenler olsa da inanma.

Avnussalâh — Lakırdıyı kesmeyiniz, bırakınız Mestinazım'ı ahlâksızlıkları yersin, ekonomiden söz etsin.

Binlik — Benim ekonomiden söz etmem neye yarar? Onu kasaları dolu olanlar düşünsünler. Bizim elimize girip çıkan paradan ne olur?

Avnussalâh — Senin bugünkü gelişin boşuna olmamalı. Bize dişe dokunacak ne iş getirdin?

Binlik — Size ne dedikodu getireceğim? Şimdi işler kesat.

Avnussalâh — Ya deminden ortalığı ahlâksızlıkla suçlayıp duruyordun.

Binlik — İşte ahlâksızlığın yaygın olmasından dolayı kesatlık çekiyoruz ya.

Avnussalâh — Nasıl? Anlayamadım.

Binlik — Evvelden ayıpça vakalar az oldukları için etrafın merakı dedikoduya sebep olurdu. Şimdi herkes ahlâksızlığa doydu bıktı. En sunturlusuna artık başlarını çeviriveriyorlar. Artık bizim için onu bunu utandırıp geçinmenin imkânı kalmadı, sonunda onlardan çok biz utanıyoruz. Bak sen bile utanmayla değil utanmamazlıkla yaşamanın yolunu buldun. Herkes senin yoluna dükülürse dunyanın hali nasıl olur?

Avnussalâh — Biz yolu tuttuk, işimiz iyi gidiyor. Görüyoruz ki sen de fena geçinmiyorsun. Hak bin bereket versin. Mesleğimize kötü söz söylemeyelim. Çıkar bakalım dedikodu sepetinde neler var?

Binlik — Şimdi sevişmelerin, gizli fahişeliklerin askını yok baskını yok. Al karıyı istediğin yere götür. Kocası evde yok iken çal kapıyı misafir diye gir içeri. Bunların arkasından dolaşıp da kocasının hiyanetini karısına, karısınınkini kocasına ve her ikisininkini de cümle âleme bildirmek tehdidiyle şantaj dolapları kurmak zora sardı. Türkçede bir mesele daha vardır, «Zenginin aşifteliği, fukaranın hastalığı belli olmazmış» derler. Artık belli olsa da pek umur etmeyenler var. Sözün kısası size bir iş getirdim. Fakat gizli, çok gizli. Sağ kulağınızın işittiğinden sol kulağınızın haberi olmayacak. Bildireceğim kadarını söyleyeceğim, ötesini sormayacaksınız. Bu şartla işinize geliyor mu?

Avnussalâh — Senin bildiğini bizim bilmemizden neden sakınıyorsun?

Binlik — Mukavelem böyle... Kabul ediyor musunuz? Etmezseniz ben meseleyi sizin yardımınıza ihtiyaç kalmadan da başka türlü halleder veya hallettirebilirim.

Avşnussalâh — Peki, mademki iş böyle imiş söyleyebileceğini anlat bakalım.

Binlik yerinden davranır gibi boynunu dikerek hararetli bir sesle:

— Kız oğlan kız... üç aylık gebe, uğradığı kaza belli olmadan, haftaya tertemiz kızlığına alâmet olarak beyaz gelinliklerini giyecek, himmetiniz ile duvağını sürüyecek. Hiç bir şey sezdirilmeden namuslu bir kadının koynuna girecek.

Avnussalâh — Bu sadece bir komedi sahnesinde başarılabilecek bir işe benziyor. Bilmem gerçekte nasıl olur?

Binlik sesinde dokunaklı bir ahenç vererek:

— Beş yüz lira cebimde duruyor. Vey sözü al paraları.

Utanmaz adam, doktor, avukat üçü kadının başına toplandılar.

Sudurî — Bu üç aylık gebe kız oğlan kızı bir kerecik olsun muayene edemez miyim?

Binlik — Kabil değil.

Sudurî — Bu kadın kaç yaşında?

Binlik — Daha yirmisinde yok.

Sudurî — Ben onun hayatı için söylüyorum. Yoksa vereyim ilâcı, düşüreyim çocuğu. Bu sallapata tehlikeli bir iştir. Bakalım çocuk kaç aylık? Kadın ne yapıdadır? Bir hafta sonra gelin olacakmış, düşürmekle evlenmenin arası pek yakın. Belki bir emoraji gelir, dindiremezler. Daha size anlatılmayacak çok türlü şeyler olabilir. Böyle haller olunca senin bir buraya gelip bir oraya koşmanla iş olmaz.

Binlik — Benim işin bu taraflarına o kadar aklım yatmaz. Ben kadın ebelere de baş vurabilirim. Ama onlara pek emniyetim yok. Sudurî senin elin hafiftir, öldürmeden birkaçını kurtardın, biliyorum. Yalnız düşürmek değil, damat olacak adam kızı kız niyetine alıyor ve öyle sanacak.

Sudurî — Damat olacak adam... demek ki orası kibar yer.

Binlik — Oraların! karıştırma canım.

Ali Safder — Kibar olmasalar bir çocuk düşürtmeye yekten beş yüz lira verebilirler mi?

Avnussalâh — Beş yüz lira, bu Mestinaz Hanımın dediği... Bu paranın söylenilmeyen kısmı da bulunacağı şüphesizdir.

Binlik başını yumruklayarak:

— Ah ben ne mankafa karıyım... Beş yüz lirayı olduğu gibi haber verip de bu saflık ve samimiyetime karşı böyle şüphe altında kalırım.

Sudurî — Anneciğim söyleme, uyuşuruz... Demek ki yalancı kızlıkla hanımın bozuk tarafı onarılacak. Bu, çok ince bir iştir. Bu gebe kızı alacak zat daha evvel evlenmiş mi?

Binlik — Bilmiyorum.

Sudurî — Bu işte tecrübesizi aldatması kolay olur demek istiyorum. Şimdi biz yalnız kızlığı Paris'ten getireceğiz. Buna da vakit yok.

Sudurî başını kaşıyıp biraz düşünür gibi yaparak:

— Bunun da kolayı var' Posta geç kalır, uçakla getirtiriz. Ücret yükselir. Sen şu cebindeki beş yüz liraya beş yüz lira daha ilâve et bakalım.

Binlik alaycı bir süzgünlükle:

— Oğlum Sudurî bu kadar uçurma, Paristen uçakla kızlık getirmek... Karşındakini enayi sanıyorsun? Bunlar evvelce kuş kursağından filan olur şeylerdi. Lâzım olduğu zaman kullanılmak için Yurtunuzdan neden birkaç kutu kızlık zarı bulundurmuyorsunuz? Burası ırz ticarethanesidir, elinizi atınca şıp diye böyle şeyler sizde hazır bulunmalıdır.

Sudurî — Şimdiki kızlıklar kuş kursağı ile değil lira ile yapılıyor. Burası ırz ticarethanesi değil aynı zamanda cinslik ve sevda mektebidir. Böyle kazalara uğrayan kızlar tehlikeye düşmezden evvel gelip benden ders almış olsaydılar yıllarca istedikleriyle sevişirler ve yine kız oğlan kız kalırlardı.

Binlik — Biliyorum, biliyorum, yarım kızlar, sözde kızlar... Onların üzerine romanlar, tiyatrolar yazıldı. Kız oğlan kızmış, değilmiş; böyle şeylere eskiden ehemmiyet verilirdi. Şimdilerde pek aldıran yok. Kadınlar çoktan bu istibdatlara isyan bayrağını açtılar. Bir erkek alacağı kızda kızlık aramıyor. Kadının da ayni şeyi varacağı erkekten istemeye hakkı yok mu? Dişi, erkek iki el değmemişin ilk saldırmalarında ruh lezzeti ve samimîlik bulunur. Yoksa erkeklik hissini orada burada aşındır-

mış bir çapkının alacağı kızdan kızlık istemesine ne yüzü olabilir?.

Avnussalâh — Ne bilelim biz... Bir erkeği bu merakında inandırmak için gelip bizden yalancı kızlık almak isteyen sensin. Kendi sözlerinle kendi davanı çürütüyorsun.

Ali Safder — Yapma kızlıkla zengin bir adam aldatılıyor. Bu işte ırz ciddîliği yok, ticaret işi var.

Binlik — Uydurup uydurup, benzetip benzetip söyleyiniz artık. Ben size geldim, şartlarımı söyledim, peşin ücreti önünüze koydum. Kızı öldürmeden çocuğu düşürtüp kızlığını tazelemeyi üstünüze alıyor musunuz? Kesiniz sözü gideceğim.

Suduri derin düşünceli bir hal alarak ninenin önünde dikilip:

— Peki, kadını öldürmeden bu işi görmeyi üzerime alıyorum. Sen de beş yüz liranın üzerine beş yüz daha katmaya söz veriyor musun?

Binlik — Kuru laf istemem, söylediklerinin tamamiyle yapılacağına bana söz ver. İş sahiplerinden beş yüz lira daha koparmaya da ben söz veriyorum.

Suduri — Âlâ... Ben de seni inandıracak kuvette şimdi teminat vereceğim.

Avnussalâh ile Ali Safder el çırparak:

— İki tarafa da bravo... bravo...

Suduri gururlu bir hal ile gözlerini karşısındakilerin yüzlerinde gezdirerek:

— Sizi hayrette bırakacak bir şey daha söyleyeceğim...

Meraklı bakışlarla gözler doktora dikilir.

Suduri — Ben yalnız anasını değil, çocuğu da kurtaracağım.

Binlik doktora yan yan bakarak:

— Oğlum ben ciddî konuşuyorum, masal istemem.

Suduri — Ciddî söylüyorum.

Binlik — Zaten iş çocuğun vücudunu ortadan kaldırmak üzerinedir. Sen onu bu evlenmenin ortasmra nasıl yaşatacaksın? Senden böyle bir şey istenilmedi. Sen işin istenilen kısmını yapmaya söz ver. Başkasını karıştırma. İşin uzatılmaya müsaadesi yoktur.

Suduri — Gebelik iki aylık mı, üç aylık mı sen onu haber ver.

Binlik — Ya iki aylık, ya üç... pek iyi bilmiyorum. İşte öyle bir şey.

Sudurî — İşin bütün ehemmiyeti bu zamanın iyice bilinmesindedir.

Binlik — Bu cihet bu kadar ehemmiyetli ise gideyim olabildiği kadar doğrusunu anlayayım, sana sağlam bir haber getireyim.

Sudurî — Durma, haydi koş. Cebindeki beş yüz liranın üstüne beş yüz daha ilâvet ettir. Kesenkes cevabı al benden. İşi bitiriverelim.

Kocakarı gitmeye davrandığı sırada odadan içeri Kene Şahap girer.

Avnussalâh — Vay şahım, tam vaktinde geldin.

Binlik kapıya kadar yürüdükten sonra geriye dönerek:

— Evet, tam vaktinde geldi. Bu kurnazlığa da biterim.

Avnussalâh — Ne kurnazlığı?

Binlik — Bu şahap'ı benim arkamdan saldırınız, nereye girdiğimi görsün. Gebe kızın mahallesini, evini, ailesini, soyunu sopunu, karnındaki kocuğa kadar bütün halini şıp diye size rapor etsin. Yağma yok kuzum.

Avnussalâh — Yamansın be Mestinaz Banu... Haydi öyle boş kuruntulara düşme.

Binlik — Nesıl boş kuruntu! Sizinle işe girişen kimse gözlerini dört açmazsa göbeğe kadar kazığı yer. Bu Kene'yi benim peşime takmayacağınıza sizden sağlam söz almadıkça bu pazarlığa girişmem, anlıyor musunuz?

Avnussalâh — Peki. Senin arkana adam takmayacağımız için sana söz veriyoruz.

Binlik dayana dayana gülerek:

— İlâhi Salâhçığım, beni senin sözüne inanacak ahmaklar sırasına koymaya sıkılmıyor musun?

Avnussalâh — Ne yapalım efendim? Bir sağlam yol söyle de ona göre davranılım.

Binlik — Bu işi bin liraya kesiştik.

Avnussalâh — Peki. Pazarlık bitti.

Binlik — Söylediklerimi tamamiyle kabul etmek şartiyle.

Avnussalâh — Kabul ediyoruz. Söyle tekliflerini.

Binlik — Sonra sözünüzden dönmeyiniz.

Avnussalâh — Dönmeyiz.

Binlik — Telefonu bana veriniz.
Sudurî — İşte hazır, buyurunuz.
Binlik telefonu açarak bir numara çevirir:
— Alo!
— Kimsiniz?
— Vay anacığım!
— Şimdi bir taksiye atla Teselli Yurt'una gel.
— Hemen nineciğim...
On iki dakika sonra iri yarı bir genç içeri girer. Odadakilerle selâmlaştıktan sonra Binlik'e:
— Nineciğim söyle...
Binlik — Ben şimdi gidiyorum.
Genç — Peki.
Binlik — Arkamdan kuş uçurtmayacaksın. Bu beyler odadan dışarı çıkmayacaklar, telefonla konuşmayacaklar, dışarı ile hiç bir bağlantı olmayacak.
Genç — Beyler bu şartlara uyduklarına söz veriyorlar mı?
Hepsi birden:
— Veriyoruz.
Genç — Yurt onların. Ben buranın girdisini çıktısını bilmiyorum. Onlar bir ev halkı, ben bir kişiyim. Verdikleri sözü bozmaya kalkarlarsa, ben onları şarta uymadınız diye zorla alıkoyamam. Benim buradaki halim bir gözcülükten ibaret kalır. Ninemin dönüşünde ona verilen sözün tutulmuş veya tutulmamış olduğunu söylerim... İşte bu kadar.
Binlik — Verdiğiniz sözü bozarsanız yaptığımız sözleşme de yoktur.
Hepsi birden:
— Kabul.

51

BİNLİK, genç gözcüyü odada bırakarak çıkar gider. Kocakarı kapının arkasından kaybolur olmaz Kene Şahap bilek saatine bakar, onu çeyrek geçiyor. Genç adam bu dikkatin farkına varır fakat ses çıkarmaz. Bir zaman odada alaylı bir sessizlik ve hareketsizlik hüküm sürdükten sonra Avnussalâh gözcüye:

— Oda içinde yerimizden kımıldayabiliriz değil mi beyefendi?

Genç — Aman efendim sizi göz hapsine aldıksa hiç bir tarafa kıpırdamayınız demedik.

Ali Safder — Gözcülüğünüz altında birbirimizle görüşmekte bir sakatlık yok sanırım.

Genç — Eliniz, kolunuz, diliniz, ayaklarınız bütün azalarınız serbestir, telefona yaklaşmaktan başka...

Suduri — Dışarıdan biri içeri girebilir mi?

Genç — Girer, fakat çıkamaz.

Aralarında bir saat kadar alay ederler. Kocakarı gittiği yerden döner. Gözeltı mahpusları bu dönüşü el şakırtılarıyla alkışladıkları sırada Avnussalâh tuhaf tuhaf puflayarak:

— Üzerimize demir kapılar kilinlenmediği halde kendi Yurt'umuzdaki bu tek gardiyanın gözcülüğü altındaki bu hapislik hali bize çok ağır geldi. Artık serbestiz değil mi?

Binlik — Tamamiyle.

Hepsi birden:

— Yaşasın hürriyet... Kahrolsun hükümlülük...

Bu alay şamatası arasında Kene Şahap hemen dışarı sıvışır.

Genç adam kocakarının kulağına:

— Sen buradan çıkar çıkmaz dikkatle bilek saatine baktı. Şimdi de hemen zıvladı.

Kocakarı da karşısındakinin kulağına:

— Saatine niçin baktığını, şimdi de nereye koştuğunu anladım, ama ehemmiyeti yok. Haydi yavrum, artık sana lüzum kalmadı, işine gidebilirsin.

Genç adam selâmlar çıkar.

Suduri — Ne haber getirdin ninem? Gebeliğin zamanını anladın mı?

Binlik içini çekerek:

— Söyletme beni... şimdiki farfara tazeler... Bu kızın aklı başında olsaydı işlediği ilk günahta karnını şıp diye şişirir miydi? Bu, öyle yediği haltları günü gününe hatıra defterine kaydeden modern kızlardan değil, zaman tayin edemiyor.

Suduri — Vaka bir tekle kalmadığı için.

Binlik — Artık bilmem. Sen aklınla olanı biteni bul.

Suduri — Sen kadınca bazı şeyler sormadın mı?

Binlik — Sordum.

Suduri — Söyle.

Binlik — Âdetten kesileli iki aya yaklaşıyormuş.

Endurî — Sonra?

Binlik — Sağlam dişlerin ağrısı, kusma halleri, ağız sulanması, tükürmeler, baygınlıklar geçirmesi, yüzünde yorgunluk, öyle yeşilimtrak bir renk... gözlerinin etrafında esmer halkalar, doktorsun bilirsin. İşte bütün bunlar gebelik manzaraları. Bu kadar erkeğin yanında söyletme beni. Parmak ucunun dokunmasıyle anlaşılan şeyler... Aş yermeler... hasılı sana şunu diyebilirim; gebelik herhalde iki aylıktan fazla değil.

Sudurî — Öyleyse çıkar paraları. İlk dediğim gibi anasını da kurtaracağım çocuğu da...

Binlik — Hâlâ mı latife ediyorsun?

Sudurî — Pek ciddî söylüyorum. Çıkar paraları projemi anlatayım.

Binlik — Oğlum ben karanlığa kubur sıkmam. İşin içindekilerce pek ehemmiyetli olan bu işte marifet göstereceğini bilmeden, yapabileceğini aklım kesmeden ben sana para veremem.

İki tarafm birbirine karşı şüpheliliği yüzünden çekişmeler uzar; sonunda Sudurî:

— Öyle ise koca Mestinaz'ım sen davanı gördürmek için git, başkalarına baş vur...

Böyle iki saat kadar çekişirler. O gün bin liralık işe bütün zamanlarını vererek, Yurt'a başka hasta, dertli, hacetli müşteri almazlar.

Bu haraza sürerken odaya çok güler yüzle Kene Şahap girer.

Avnussalâh'ın: «Ne yaptın?» gibilerden bir baş işaretine Kene bir boyun kırışla: «Oldu bitti.» demek istediğini anlatır. Bu pandomimadan huylanan Binlik:

— Ne var? Aranızda bu dilsiz oyunu nedir?

Avnussalâh — Bir şey yok...

Şahap — Hiç...

Binlik — Nesıl hiç? Ben buradan çıkıp giderken sen hemen bileğindeki saate bakmışsın...

Şahap — Baktım.

Binlik — Niçin baktın?

Şahap — Tuhaf sual... Saate niçin baktm olur mu?

Binlik — Ben buraya gelir gelmez sen hemen fırladın gittin. Nereye gittin?

Şahap — Sen burada bizi bir saat kadar kanunsuz olarak hapse mahkûm ettin. Bu hapis zamanından sonra nereye gittiğime niçin gittiğime karışabilir misin?

Binlik — Nereye gittiğine karışmıyorum. Yalnız yaptığın kurnazlığın farkında olduğumu anlatmak istiyorum... kırk yalan herif...

Kene Şahap, Binlik'e dik dik bakarak:

— Bu kadar sahicinin içinde bir kırk yalan bulunması uğurdur da...

Binlik — Yalancı değilsen nereye gittiğini söylersin.

Şahap — Peki söyleyeyim.

Binlik — Dinliyorum.

Şahap — Buradan doğru Sultanhamamı meydanına gittim.

Binlik — Niçin?

Şahap — Çünkü bu Yurttan çıkan birisi otomobil ararsa

Binlik biraz telâşlanarak:

— Ey sonra...?

— Sonra, orada duran taksilerin şöförlerinden sordum.

Binlik — Ne sordun?

Şahap — Bir saat evvel şu kılıkta yaşlı bir hanım buradan otomobile bindi mi? Cevap verdiler: «Bindi. — Kimin arabasına? — Tevfik. — Numarası...? — 671...» Ben numarayı ezberlemeye uğraşırken şansa bakınız şöförün biri haykırdı: «İşte geliyor, ne yapacaksın?» Hemen işaret edilen tarafa koştum. Gelen otomobili durdurarak adının Tevfik olduğunu öğrendim şöförden sordum: «Bir saat evvel arabana şu halde bir kadın bindi mi? — Bindi. — Onu nereye götürüp bıraktınsa beni de oraya götür» emriyle taksiye atladım.

Binlik — Ey daha sonra...?

Şahap — Köprü, Karaköy, Banka önü, Şişhane karakolu, Tepebaşı, Galatasaray, Site dö Pera pasajı önünde durduk. Şöför beni orada indirdi. Hesabı görürken sordum:

«İhtiyar hanımı burada bıraktın?

«Şöför — Evet.

«Ben — Ne tarafa gitti?

«Şöför — Pasajın içine yürüdü kayboldu.»

Binlik — Ey daha sonra...?

Şahap — Daha sonrasını lâzım olunca anlatırım.

Binlik bir kahkaha salıvererek:

— Daha sonrası sıfır. Nesini anlatacaksın?

Şahap — Sırası gelirse anlarsın.

Binlik — Bundan daha iyi sırası olur mu, söylesene.

Şahap — Görürsün sonra...

Binlik — Nesini göreceğim. Daha sonrasını sen söylemiyorsun, dur ben anlatıvereyim. Pasajın içinden yürüdün sokağa çıktın, alık alık etrafına bakındın. Öbür pasaja girdin. Balıkpazarı'na doğru gittin. İngiliz sefarethanesi bahçe duvarı önünde sıralanmış otomobillerin şöförlerine soruşturdun; «Şöyle biçimde bir hanım taksi aldı mı?» Her zaman papaz pilav yemez. Sorduklarına düzgün cevap veren olmadı. Orada afalladın kaldın. Sonra kıçına bakarak ton ton buraya geldin. Avrupa'nın, Amerika'nın detektiflerinden imreniyorsunuz. Sonra böyle gülünç oluyorsunuz. Gazete muhabirinden, muharririnden, romancıdan, şairden, artistten tut da bilmem nereye kadar hepiniz medenî memleketlerdeki meslek arkadaşlarınızın birer başarısız taklitçilerisiniz.

Kene Şahap dargın dargın omuzlarını kaldırarak:

— İş sonra anlaşılır koca nine.

Binlik öksürüklü bir kahkaha daha koparak:

— Peki canım sonra anlat, şimdi anlat. sen benim pabucuma anlat.

Avnussalâh haykırdı:

— Biz burada iş adamlarıyız. Boş lâflarla geçirecek vaktimiz yok. Şimdiki hayatın pratik adamları boş yere hiddetlenmemeyi de bilmelidirler. Haydi bakalım Mestinaz Molla sen paraları çıkar. Suduri de sana fennî projesini anlatsın. Bu iş bitsin artık.

Binlik — Bunların içinde en çok sana inanıyorum.

Avnussalâh — Teşekkür ederim.

Binlik — Artık bak dünyanın ne hale geldiğini anla. Görüyorum ki işiniz iyi gidiyor. Ahmakları soymak için kurduğunuz dolap güzel dönüyor. Şimdi sizin için birkaç bin liranın ehemmiyeti yok. Bir makbuz verin, paraları teslim edeyim. Suduri'nin hakikati anlatmazdan evvel verdiği söze inanarak, Salâh senin kefaletin altında bu işe girişiyorum.

Avnussalâh — İnan hanımcığım inan. Benim nasıl adam soymakta ustalığım varsa Suduri'nin de bir gebe kadından ölü veya diri çocuk çıkartmakta o kadar ustalığı vardır.

Binlik — Ah, adam soymaktaki ustalığınızı öve öve beni soyuyorsunuz değil mi?

Avnussalâh — Seni soymuyoruz, yabancıdan gebe kalıp da sonra kabahatini örterek namuslu bir adama varmaya hazırlanan günahkâr kızdan suçunun cezasını alıyoruz.

Binlik bir makbuz karşılığında bin lirayı verir. Sudurî kısa cümlelerle projesini anlatmaya başlar:

— Kızın gebeliği iki ayı geçmemişse ve bu hafta gerdek olacaksa işin hiç bir zor tarafı kalmamış demektir.

Binlik — Nasıl?

Sudurî — Bugün kocaya varan iki aylık kız oğlan kız yedi ay şu kadar gün sonra doğuracak demektir.

Binlik iki eliyle yüzünü kapatarak:

— Ah, ne rezalet değil mi?

Sudurî çok ciddi:

— Hiç rezalet değil.

— Olur mu böyle şey?

— Dinle. Yedi aylık doğan ve yaşayan çocuklar vardır. Bu eksik doğurma pek seyrek olan bir şey değildir. Fence çok defa olağandır. Hanımın da doğurması bu şekilde sayılarak her türlü şüpheler ortadan kalkar. Ve dünyaya gelen çocuk da kocanın adına kaydolunur. Bu şekilde davranmamızla da hem anasını kurtarmış hem çocuğu öldürmemiş, hem aile namusunu korumuş ve hem de hiç zahmete girmeden babalıkla şereflendireceğemiz bir adamı sevindirmiş oluruz. Hanım kocaya varsın, bırakınız doğursun, bırakınız her şey tabiî bir halde yürüsün.

Binlik — Hanım olağan halde kocaya varıp da doğuracak, her şey tabiî halde yürüyecek olduktan sonra ne deyip de sizin avucunuza bin lira sayıyoruz? Bu işte geçen emeğiniz nedir?

Sudurî — Şu hakla ki sen bu meseleyi bitirmek için bizden başka bir tarafa gitmiş olaydın çocuğu düşüreceklerdi. Kadın bir ölüm tehlikesi geçirecek veya geçirmeyecekti. Ve bu düşürmeden bir hafta sonra evlenemeyecekti... ve daha neler olacaktı... Sona kalan en ehemmiyetli bir şey daha var.

Binlik — Nedir o?

Sudurî — Doğuma beni çağıracaksınız. Bu yedi ayda doğurma vakasının fence olan tarafını anlatarak kocayı inandıracak ve açılacak bütün dedikodu ağızlarını kapatacağım. Yurt'u-

muz bu davayı üstüne aldı. Artık işin öte tarafı için sen hiç kasavet çekme.

Binlik — Böyle tehlikeli katakulli bir işin öte tarafını düşünmemek olur mu?

Sudurî — Olur mu, olmaz mı görürsün. Bundan öteye bu meselede herhangi bir zorluk çıkarsa hemen bize gelirsin, işe bakmak vazifesini üzerimize alıyoruz. Sana daha ne şekilde işi anlatayım?

Binlik yarı inanır, yarı şüphe ile kalkar gider. Parayı alıp kocakarıyı yağlı ballı vaatlerle savdıktan sonra şimdi aralarında bir toplantı yaparlar.

Ali Safder — Yahu eski kurt köpoğlu karı sanki kesesinden çıkacak gibi paraları bize amma eziyetle verdi ha...

Sudurî — Bir türlü veremedi, çünkü paranın büyük kısmını kendi yutmak istiyordu. Kim bilir işin sahiplerinden ne aldı da bize o kadarını verebildi.

Avnussalâh — İşin ehemmiyeti orada değil.

Ali Safder — Ya nerede?

Avnussalâh — Bu ailenin kim olduğunu bulup anlamakta,

Sudurî — Bize hiç arama zahmeti düşmeden iş kendi kendini meydana vuracak.

Ali Safder — Binlik'in dedikleri hep doğru ise bir haftaya kadar...

Avnussalâh — Evet. Bu zengin fakat bozuk ailenin düğünü mutlak gazeteler yazacaklardır. Adlarıyle resimleriyle damadı da öğreneceğiz, gelin hanımı da...

Sudurî — Fakat vakanın en ehemmiyetli aktörü bilinemeyecek.

Ali Safder — Hangisi o?

Sudurî — Yedi ayda doğacak çocuğun asıl babası?..

Avnussalâh — Merak etmeyiniz ;vaka arasmda onun kim olduğu da kendi kendine sırıtacaktır, göreceksiniz.

Ali Safder — Tabiatın yazacağı komedyanın şahısları yavaş yavaş toplanıyor.

Sudurî — Tabiat baba bu oyunda bize de roller veriyor.

Avnussalâh — Elbette. Namus hilelerinin foyalarını meydana çıkarmak için.

Ali Safder — Bu işte bir piçe asıl babasından daha âlâ bir beyefendi baba buluyoruz.

Suduri̇̂ — Bunu ne hesapla söylüyorsun?

Ali Safder — Kızı gebe koyan çapkın kocalığa lâyık bir mal olsaydı böyle hileli bir evlenmeye başka damat aramaya lüzum görülmezdi.

Avnussalâh — Fakat lâzım olunca kullanmak için çocuğun asıl babasını ispat edebilecek elimizde bir şeyler bulundurmalıyız.

Suduri̇̂ — O iş kolay...

Avnussalâh — Nasıl?

Suduri̇̂ — Yedi aylık doğduğunu ispata çalıştığım çocuğun. gerektiği takdirde normal bir doğuşla dünyaya geldiğini ispat pek zor değildir.

Ali Safder — Kocakarının böyle bir istekle bize baş vurduğunu ispat da kolaydır'

Avnussalâh — Hakikati söylemek için kendi kendimizi suçlu yerine koymuş olmayalım.

Suduri̇̂ — Bundan bize ne suç gelebilir? Düşürülmesi istenen çocuğu düşürmüyoruz.

Ali Safder — Havadan bin lira alıyoruz. Bunun dolandırıcılıkla olan şeklini de düşünmeli.

Sudur î— Biz hiç bir kimsenin doğruluğundan ve saflığından yararlanarak kandırmak gibi bir sahtekârlıkta bulunmuyoruz. Hiç bir kimseyi hataya sürüklemiyoruz. Biz kritik bir hale düşmüş bir ailenin namusunu ve bir masumun hayatını bin lira ücret karşılığında kurtarmaya uğraşıyoruz. Bu davranışınızda suç adı verilecek bir kötülük var mıdır?

Ali Safder — Biz işlenmiş bir suçun gizli kalmasına yardım ediyoruz, yani hilekârlığın meydana gelmesine ortak oluyoruz.

Suduri̇̂ — Bu öyle bir hilecilik ki meydana gelmesine yardım etmeyip de etrafa yaymaya kalkışmak da bir suç sayılır. Ben kendi hesabımıza bu günahı kendi kendimize affediyorum.

Ali Safder — Biz bu çocuğu yalnız insanlık adına değil ileride onun varlığından bir şantaj çıkarmak için kurtarıyoruz. Buna ne diyeceksiniz?

Avnussalâh — Biz bugüne kadar yapmaya kalkıştığımız işleri kanuna uydurarak mı işliyorduk? Hayır. Şimdi ben de şaşıyorum. Kasamıza para girip karınlarımız doydukça yüreklerimizde de bir iyileşme isteği peyda olmaya başlıyor. Dürüst

görünmeye çalışanlardan bazıları kazançları arttıkça gözleri kızarak daha ziyade kazanmak için namusu alabildiği kadar gizlice veya aşikâr olarak ihmale kadar varıyorlar.

Ali Safder — Senin tam namusluluk dediğin tok karnına yapılan bir ibadettir.

Suduri — Biz de doydukça bu kıbleye doğru dönecek miyiz?

Ali Safder — Tok karnına ibadet, aç karnına isyan, kabahat bu nasıl olur.

Avnussalâh — İnsanın hali böyledir.

— Kene Şahap — İnsan ara sıra kızar da talihe söver sayar. Bu da bir isyandır, fakat nereye varacağı belli değildir. Bu hakaretten kızacak «talih» adlı bir şeyin varlığına inanıyor muyuz?

Ali Safder — İnsan uğradığı iyilikleri veya fenalıkalrı hep ondan bilir, fakat talih insanları oyalamak için uydurulmuş tesadüfün ikinci adıdır.

Avnussalâh, Kene Şahap'a dönerek:

— Ne yaptın oğlum?

Şahap — İki aylık gebe kız oğlan kız hanım hangi damın altında oturur onu aramakla uğraşıyorum.

Avnussalâh — Araştırma ne noktalarda?

Şahap — İzin üzerindeyim sanıyorum.

Avnussalâh — Haydi bakayım, göreyim seni...

Şahap — Kocakarı şaşırtma vermek için bir saatte birçok otomobil değiştirmiş. Fakat benim elimden kurtulabilir mi? Ben şu şehrin oğluyum. Bütün delik deşiklerini bilirim. İğne deliğine girse yine bulurum.

Avnussalâh — Aman Şahap o inek kadar karı iğne deliğine sığır mı?

Şahap— Lakırdı temsiliyle söylüyorum. Gizli tutulmak istenilen işlerde olabildiği kadar şahitleri azaltmalıdır. Halbuki Mestinaz'ın değiştirdiği her otomobilin şöförü lâzım olunca birer şahit olarak dinlenebilir.

Araştırmanın sonunda davanın bakılmasına girişilmek üzere zamana bırakılarak bu dosyayı da Nasıh Beyin kâğıtları yanına koydular.

52

TESELLİ Yurdu'nun konsültasyon salonu her gün türlü baş vuranlarla doluyordu. Lâkin son zamanlarda gelen davaların çoğu kanunsuz gebelikler ve çocuk düşürme işi olması dikkatli çekecek bir dereceye varmıştı.

Bir gün güzellikte gerçekten birbirine lâyık iki genç, üç hâkimin önünde yerlerini aldılar.

Avnussalâh sorulara başladı:

— Semtiniz, adınız, derdiniz?

Güzel kadın önüne baktı. Genç erkek cevaba cesaret ederek:

— Efendim Yurt'unuzun sır saklamaktaki şöhretine dayanarak buraya geldik. Sorduklarınıza sizi aldatarak asılsız birtakım cevaplar verebiliriz. Fakat sizi niçin aldatalım? Bizi yalan söyleme zorunda bırakmamak için kim olduğumuzu anlamakta ısrar göstermeyerek yalnız anonim bir halde derdimizi dinlerseniz daha iyi olmaz mı? Bu lûtfunuza karşılık ücreti ziyadesiyle ödemeye hazırız.

Avnussalâh — Konsültasyon ücreti dışarda asılıdır.

Genç — Evet, gördük.

Avnussalâh — Kimse için indirme ve çoğaltma yoktur. Bu bir mesele değil. Yurdumuzun sır saklama işindeki şöhretine güvenmenize teşekkür ederiz. Fakat bu güvenmeniz ile kim olduğunuzu gizlemek isteyişinizdeki güvensizliği birbiriyle nasıl uyuşturabileceğiz? Bize inanırsanız sırrınızı emanet edersiniz ,inanmazsanız biz bilinmeyen, karanlık kimselerle iş göremeyiz.

İki genç birbirinin yüzüne bakarak bir zaman sustular.

Avnussalâh sözü kesmedi:

— Biz, sizce de tasdik edilmiş olan sır saklamak şöhretini bu hususta yıllardan beri göstermiş olduğumuz büyük namuskârlığımızla kazandık. Güvenimiz, her şeyi dosdoğru söyleyiniz. Sözleriniz bu dört duvarın arasmda kalır. Ne siz yorulunuz, ne bizi yorunuz. Derdiniz derman kabul eder bir şey ise onu bulmaya elimizden geldiği kadar çalışacağımıza söz veriyoruz.

Genç — Pek sıkışık, pek çaresiz bir haldeyiz. Başımıza geleni büyük bir yürek açıklığıyle anlatmak için verdiğiniz cesarete teşekkür ederiz. Şimdi hepsini söyleyeceğim.

Genç adam kafasındakileri derleyip toplamaya uğraşır bir dalgınlıkla durdu. Avnussalâh bekledi. İki genç gözden göze birer danışma süzgünlüğünle bakıştılar. Sonunda genç başladı:

— Semtimiz Fatih. Adım Salih Şekûr. (Eliyle yanındaki genç kadını göstererek) Vehbiye Ömer Hanım...

— Hanım arkabanız mıdır?

— Evet.

— Neniz?

— Amcamın karısı.

— Zorunuz nedir?

Kadının yüzünde parlayan bir yangın kızıllığı gezindi. Gencin şakaklarından ter taneleri fışkırdı. Sorulana verilecek cevabın güçlüğü içinde bozulan bu yüzlere acıdığından Avnussalâh sorduğunu hemen tekrarlamayarak yine bir zaman bekledi. Çok acı bir suçla sarsılan bu iki gencin bir çok şeyler geçire geçire yırtılmış insanlardan olmadıklarını anladı. Yurt'a gelenlerin içinde böyleleri pek seyrekti.

Salondaki bütün eşyada sanki bu söyleneceklere kulak kabartır gibi derin bir sessizlik içinde bir dinleyiş hali vardı.

Salih Şekûr'un dudaklarından sonunda şu sözler döküldü:

— Hanım gebedir, düşürmek istiyoruz.

Avnussalâh biraz şaşkınlıkla:

— Niçin düşürmek istiyorsunuz? Amcanız bu işe razı mı?

— Amcam on bir aydır İstanbul'da yoktur. Zevcesi dört aylık gebedir.

Avnussalâh biraz kaş çatarak:

— Demek Vehbiye Ömer Hanım kocasının bulunmadığı zamandan yedi ay sonra gebe kalmıştır.

— Evet.

— Kimden?

Bu ufacık soru salonun içinde iri bir kilise çanı gibi bir çalkantı yaptı. Yine sanki bütün eşya çıkacak cevabı bekliyordu.

Salih Şekûr terlerini silerek yarı anlaşılır bir sesle:

— Benden, dedi.

Şimdi işin üzerine bütün bütün şafak atmıştı.

Avnussalâh yüzünün paylayıcı çatıklığını arttırarak:

— Ay efendim, dünyada gebe koyacak kadın mı kalmadıydı? Amcanızın karısına niçin bunu reva gördünüz? Kendi

kendinize meydana getirdiğiniz bu hal ağırdır. Çocuğu düşürmekle işin tehlikesi kaldırılmış olamaz. Bir kadını kanun dışı gebe koymak suç; çocuk düşürmek ise cinayettir. Doğum vaktini bekleyip çocuğu burada gizli doğurtsak ve gizlice büyültsek olmaz mı? Yavrunuza niçin kıyacaksınız? Masumun ne kabahati var. Niçin kendi günahlarınızın cezasını ona çektireceksiniz?

Salih Şekûr ilk sözlerinin ağırlığını yırttıktan sonra bu paylamalı öğütlerin önünde sinirlenmekten kendini alamıyarak:

. — İnsan irade sahibi midir, değil midir? Bu meseleyi feylesoflara bırakarak kendi inanımı söylemek lâzım gelirse diyeceğim ki her insan her zaman iradesinin sahibi değildir. Mademki biz insanlar hepimiz etten, sinirden yapılmış kimseleriz, En sağlam zannettiklerimizin bir zayıflık dakikaları olduğuna inanmalı ve bulutlar arasında uçanların birdenbire çamurlara düştüklerine şaşmamalıdır. Yeryüzünde sürünen insan ne kadar afifleşmeye uğraşsa gökte var sayılan meleklere benzeyemez. Hayatta insanı uçurumlara çeken felâket anları, uğursuz rastlamalar vardır. Cisimce, fikirce temiz kalanlar bu fena anların rasgele uğursuzluklarından kurtulabilmiş olanlardır.

Avnussalâh — Evet saadet, uğursuzluk, rast gelmek denilen böyle bir şeyler vardır. Fakat çok defa da ,iyilikleri, fenalıkları, uğurları, uğursuzlukları kendi işlediklerimiz ile yaratırız.

Salih Şekûr — Efendim olan biteni arzedeyim. Vicdanınızdan doğacak tarafsız hükmün önünde baş eğeceğimi göreceksiniz. Lâkin gökte değil yerdeyiz, melek değil insanız. Adaletinizin semavî değil arzî olacağını beklemekteyim. ö

Avnussalâh — Ne demek? Semavî ile arzî adaleti birbirinden ayırır mısınız?

Salih Şekûr — Semavî adalet bir işin doğru sebeplerini araştırmaksızın yapanı cezalandırır. Dünya adaleti ise insanların yaratılıştaki zayıflıklarını, birçok suçların yapımına yol açan halleri araştıra araştıra gördüğü hakikatler önünde mesul olma işine gitgide çok büyük bir eehmmiyet vererek günden güne şiddetini kaybetmektedir.

Avnussalâh — Emin olun ki biz burada arzî semavî hiç bir kanunla bağlı olmayarak yalnız vicdanlarımızın sesine uyan serbest bir jüri heyetiniz. Yalnız bir doktora gizli bir hastalık

nasıl açılırsa yara, öylece bütün pıhtıları, irinleri, kangrenleriyle önümüze konmalıdır.

Salih Şekûr — Peki efendim. Hiç bir şeyi saklamıyacağım.

İki günah sahibi genç derin derin birbirinin yüzüne bakıştılar. Erkeğin bu soruşturucu gözlerinde sanki hepsini söyleyeyim mi gibi bir mana vardı. Genç kadın bu sorunun önünden kaçar gibi hemen başını eğdi, o da sanki: «Nasıl istersen...» demek istiyor gibiydi.

Salih Şekûr mendiliyle terlerini bir daha silerek ağır bir sesle söze girişti:

«Vehbiye Ömer Hanımla bir mahallede doğduk, büyüdük. Daha mektebe giderken kuvvetli birer çekişle birbirimize tutulmuştuk. Hayatta tek istediğimiz vakti gelince birbirimizle evlenmekti. Küçük yaşta başlayan bu büyük aşk, çocukluğumuzun masum hayallerinde sevinç içinde bir bekleme ile bizi nasıl cennetlere uçurduğunu anlatamam. Şimdiden söyleyeyim ki ben yirmi bir yaşındayım .Vehbiye on sekiz... Amcam Ömer Efendi kırk beşindedir. Bundan iki yıl evvel ben on dokuzunda henüz okumakta olan bir genç. Vehbiye on altısında parasız bir kız, amcam birkaç yüz bin liralık bir pirinç tüccarı. Biz mektepte masumluğumuzun bütün ateşiyle sevişirken meğerse Hacı Ömer Efendi Vehbiye'ye daha o zamandan göz koymuş... On bin lira ağırlıkla Vehbiye'yi isteyince onun fakir anası babası takkelerini göğe atarak sevinçle bu işi kabul eder. Benim aşkım, kızın duygusu, iki gencin hayat saadeti bu on bn liralık salhane üzerinde kurban edildi. Bu denk olmayan evlenmenin birleştirdiği çok kart, pek körpe iki vücudun arasında yirmi yedi senelik bir fark var. On bin lira katıkla çok kart horozlar yutulur değil mi? Ben cebimde revolver, yanan beynimin ateşini barutla söndürmek için bir deli dalgınlığıyla dolaşıyorum. Vehbiye, atılmak için uçurumlar, dipsiz kuyular arıyor. Bizim bu ümitsizliklerimizi gerçeğe alan yok. Vaktyle hangi zevzek saçmalamış bilmem, evlenmek hakkında tatsız, mantıksız meseleler vardır: İki çıplak bir hamamda yaşaşır; kızı keyfine bıraksalar zurnacıya varır ;nikâhta keramet vardır... Uzatmıyayım, kızı diri diri mezara gömer gibi bu herifin koynuna koydular. Babamla amcamın arasında ortak bir evimiz vardır, hep orada otururuz. Dört yıl önce babam öldü. Evin yarısı benim oldu. Onun için Vehbiye bizim eve gelin gel-

di. Bu beraberlik, bu içli dışlılık facianın matemini büsbütün artırıyor. Her şey göz önünde. Amcam her işe dini karıştıran, mutaassıp, müstebit kaba bir adamdır. O zamana kadar evlenmemiş, fakat şimdi genç karısı için çıldırıyor. Onun sık sık gusül hamamından, kırmızı yüz, nemli saçlarla çıktığını gördükçe kıskançlığımdan deliye dönüyorum. Kendimi mi, yoksa onu mu öldüreceğimi şaşırıyorum.»

Salih Şekûr tazelenen ümitsizliğinin helecanını geçirmek için biraz dinlenirken:

Avnussalâh — Evet. Haliniz çok acıklı. Buna ölümden başka bir çare bulamıyor musunuz?

Salih Şekûr — Yok. Ölümden başka, çare yok. Kafam, duygum ölümden başka bir şey kabul etmiyor.

Avnussalâh — Bir iyi bahane ile bir zaman için evden, İstanbul'dan uzaklaşmak gibi?

Salih Şekûr — Sağ iken Vehbiye'den ayrılmak... Bunu hiç yapamam. Onu amcam gibi kendinden başkasını düşünmez, vicdansız bir ihtiyarın kolları arasında bırakarak savuşmak... bu ayrılıktansa benim için ölüm daha tatlıdır.

O zamana kadar söze karışmayan Vehbiye ağlar gibi bir sesle:

— Ben bu felâkete ancak Şekûr'un varlığıyla katlanabiliyorum. Beni öldürsün, burada bırakmasın, nereye isterse beraber götürsün.

Avnussalâh — Siz gittikçe halinizi daha kötüleştiriyorsunuz, Kaçarsanız birbirinizin olursunuz, fakat kanuna uygun bir durumda olamazsınız. Vehbiye Hanım, amcasının nikâhı altında bulundukça kanunun takibinden kurtulamaz. Doğacak çocuklarınızın hukukça hiç bir mevkileri olamaz. Hem nereye kaçacaksınız? Yabancı memleketlerde yaşayacak kadar paranız var mı?

Salih Şekûr — Hayır.

Avnussalâh — O halde...?

Salih Şekûr — Miras için birkaç pürüzlü davam var. Onları kazanabilirsem elime bir hayli para geçecek.

Vehbiye — Efendim, ikimiz de genciz, nerede olsa hayatımızı kazanmaktan geri kalmayız. Durmayız çalışırız.

Avnussalâh — Ben size kaçmayı öğütlemem. Boynunuzda

çok ağır bir nikâh zinciri var. İlkin onu söküp atmalı, sonra istediğinizi yapmalısınız.

Salih Şekûr — Bu nikâh belâsından nasıl kurtulabiliriz?

Avnussalâh — İşte onu düşüneceğiz.

Salih Şekûr — Bu iş sanıldığı kadar kolay bir şey değildir.

Avnussalâh — Niçin?

Salih Şekûr — Amcam haydut tabiatlı bir heriftir. Vehbiye'yi öldürür bırakmaz. Beni de sağ koymaz. Vakia, ben tetiğim, daha önce onu gebertirim ama ,idamdan kurtulsam da yıllarca hapiste yatarak Vehbiye'yi büsbütün bahtsız ettikten sonra neye yarar?

Avnussalâh — Bu boşanma için bir karar vereceğiz. Size yardımımız bu işte olacak. Bir hafta kadar müsaade ediniz.

Salih Şekûr — Vakit yok.

Avnussalâh — Neden?

Salih Şekûr — Amcamdan mektup aldık. Birkaç haftaya kadar geleceğini yazıyor.

Avnussalâh, sağındaki solundaki Ali Safder ve Sudurî'den fikirlerini sorar.

Sudurî — Ben çocuk düşürme taraflısı değilim.

Salhi Şekûr — Başka türlü bir çare var mı efendim? Amcam gelip de karısını gebe bulursa Vehbiye onun gelmesinden beş ay sonra doğurursa hal nasıl olur?

Sudurî — İş apaçık meydanda. Vehbiye Hanım babası yerindeki koca ile geçinemeyecek. Aralarında belki bundan fazla yaş farkı olan karı kocalar vardır. Fakat bu iki genç birbirlerine gayet şiddetle gönüllü bulunuyorlar; dünya gözlerine görünmüyor. Kopacak bir fırtına gibi başlarında büyük felâket dolaşıyor. Ömer Efendi ile Vehbiye Hanımın evliliklerinden hayır yoktur. Bu karı kocalığın geleceğini hiç iyi görmüyorum. Hele arada büyük bir tehlike meydana getirecek olan bir de gebelik hali var. Olmasından evvel felâketin önünü almalıyız. Bu ne ile olur? Vehbiye Hanımı, Ömer Efendiden boşatıp Şekûr Beye vermekle. Boşanma işini iyi bir şekilde sona erdirebilirsek bu iki gencin birbiriyle evleneceklerine şüphe yoktur. Onun için ileride karı koca olacak bu çiftin doğacak çocuklarını daha ana karnında iken niçin öldürelim?

Ali Safder — Çocuğun dünyaya gelişi bu evlenmenin ilk saadet lezzetini tattıran bir şey olacaktır.

Vehbiye Hanım — Çok uğraştım ama düşüremedim.

Suduri — Neler kullandın?

Vehbiye Hanım — Soğan sarmısaktan tutunuz da papatya, melisa ve saparnaya kadar her gün evlerimizde yiyip içtiğimiz birtakım zararsız otlar saydı döktü, ve yaptığı birçok garip usulleri anlattı.

Suduri gülerek:

— Bunların hiç birinde beklenilen tesir yoktur. Böyle her gün sofralarımızda yediğimiz; ağrı, sancılarımızda ilâç diye kullandıığmız sebzeler, otlarla çocuk düşmez. Tabiat her şeyden kuvvetlidir, değil böyle şifalı otlar, ara sıra kuvvetli zehirlere bile bazi şaşırtacak bir inatla karşı kor. Tabiat, kanunlarına uymayanlara karşı hiç acımaz. Karnındaki yavruya kıyan anaları çok defa onunla beraber öldürerek cezalandırır. Biz doğacak çocuğun cemiyetteki halini düşünmeyiz. Yalnız onun hayatını kurtarmakla vazifeliyiz. Nasihatımızı dinleyiniz. doğacağa dokunmayınız. Ne türlü uğraşmalar lâzımsa yapınız, amca efendiyi aradan çıkarınız, birbirinizi alınız. Size tekrar tekrar tavsiye edeceğimiz yol budur.

Salih Şekûr — Ya amca efendi birdenbire çıkagelirse?

Avnussalâh — Hali kurtaracak bir çare buluruz. Yalnız siz bize on, on beş günlük bir zaman veriniz. İşte dönüp dolaşıp bu karara geliyoruz. Başka çare yoktur. Çocuk düşürmek, burada nikâhlı bir koca bırakıp kaçmak, adam öldürmek, kendi kendine kıymaya kalkışmak... bu yapılacaklarla iş halledilmiş değil, bütün bütüne kötüleştirilmiş olur. Ömer Efendinin karısına gönderdiği mektup yanınızda mı?

Salih Şekûr — Evet.

Avnussalâh — Görelim. Karısına karşı kullandığı dilden bu adamın duygularını, psikolojisini anlamış oluruz.

Vehbiye Ömer Hanım önünde tuttuğu ufak el çantasından bir zarf çıkararak uzatır.

Avnussalâh. üzerinde Mısır pulları, Kahire damgası bulunan açık zarfın içinden mektubu çıkarır. Üçü baş başa vererek yalnız gözleriyle sessizce okurlar.

«Canımdan aziz karıcığım.

«Seninle on bir aydır maddeten ayrı yaşıyorum, fakat ma-

«nen her dakika beraberim. Gündüzleri, geceleri rüyamdasın. «Hep seninle uğraşıyorum. Hayatın tatlılığı ona bazı düğümler«le bağlanmış olmaktır. Herkes hayatta bir veya birkaç şeye «tapınır. Ben bir Allaha taparım, o taptığım da sensin. Çünkü «bana Cenabıhak senin yüzünde görünür.»

«Yaşlandıkça evvelden hoşlandığım şeylerden anlatılamaz «bir bıkkınlıkla zevk almamaya başlamıştım. Fakat sen öm«rümün güneşi gönlüme doğduktan sonra her şey gözümde «parladı. Beni bilmem kaç yaş gençleştirerek gençliğimin bü«yülü, neşeli günlerine döndürdüm.»

«Sen olmasan cihan yine gözlerime evvelkinden beş beter «zindan kesilecek... Seni ara sıra hasta, ara sıra da, maazal«lah, ölmüş görürüm (Rüyada ölüm diriliğe yorulur), kan ter, «titreme içinde helecanla uyanırım. Artık bir daha göz yuma«mam. Seni kaybetmenin rüyadaki tesiri böyle; bunun haki«katte olması beni ne hale getireceğini düşünürüm.»

«Düşüncesiyle bile fena oluyorum Vehbiye... Şeytan bu «uğursuzlukları nereden aklıma getiriyor bilmem... Kavuştu«ğum günü seni kollarımın arasında varlığını vücuduma karış«tıracak bir kuvvette sıkacağım ve hiç bırakmayacağım.»

«Evvelce yazdığım gibi burada bulunduğum zamanın dört «ayını hastanede geçirdim. Benim acele olarak burada kalma«ma lüzum gösteren işlerimiz yüzüstü kaldı. İki ayda görüle«bilecek muamele altı ay uzadı.»

«Yavrucuğum çok gençsin. Senin özün doğru, yüreğin te«mizdir. O yumuk, pamuk ellerini Allaha kaldır. Yakında bir«birimize kavuşmamız için dua et. Şüphesiz kabul olunur. Bu «ayrılık günlerimi avunduran yine senden umduğum şefkat ve «sevgidir. Sen de beni özleyerek düşünürsün değil mi Vehbi«yeciğim.»

«Arapça bir atasözüne göre 'Kalpten kalbe yol varmış', sa«bahleyin uyanınca ilk beni düşünürsün değil mi? Fatih'teki «evimizin Marmara'ya bakan balkonundan birbiri arkasından «ta Mısır'a, sevgili kocana kadar gönderdiğim ateşli buseleri «ben burada alarak mesut oluyorum. Karşılık olarak ben de «sana Kahire'nin sıcak göklerinden bin bir öpücük yolluyorum.»

«Senin, yatak odanda, gezindiğini, aynanın önünde benim «fotoğrafımı alarak nemli gözlerinde uzun uzun özleyerek bak-

«tıktan sonra öpücüklere boğduğunu buradan görür gibi olu-
«rum. Nasıl bu telepatik görüşümün isabetine şaşmaz mısın?»

Kendilerini ağır başlı birer hâkim yerinde göstermeğe uğraşan Avnussalâh'la iki arkadaşı isabeti iddia olunan bu telepatideki isabetsizliğe gülmemeğe dayanamadılar. Vakanın kahramanı iki genç o kederli anlarında bile hayatta nefse aldanışın bu çok gülünç örneğine karşı fıkırdamadan duramadılar.

Bu habersiz kocanın mektubu, kendi hayallerine aldanarak daha birçok gülünç diller döktükten sonra şöyle bitiyordu:

«Vehbiyeciğim, hasret yaşlarmı sil, büyük sevinçle bekle.
«Yakında seni kollarımın arasmda ruhumun bütün aşk ve tap-
«ma coşkunluğuyle sıkarak öpeceğim... sonsuz öpeceğim.»

Sevgili kocan
Abdullah Ömer

Mısır'ın güneşli havasından İstanbul'a kaynar öpücükler göndererek karşılığında nemli öpücükler alan bu şaşkın kocanın telepatideki yanlışı önünde acı acı birer duraklama sessizliği geçirdikten sonra Salih Şekûr dedi ki:

— Bu geliş müjdesinin önünde sahiden de zavallı Vehbiye göz yaşlarmı siliyor, fakat kocasındaki gülünç düşüncelerin büsbütün tersi bir duygu ile, evet ikimiz de ağlıyoruz, fakat sevinçten değil, nefretten, dehşetten... Bizim buradaki halimiz Abdullah Ömer Efendinin oradaki düşüncesine göre bu gelişini bizim ömrümüzün sonuna işaret gibi görüyoruz. Davayı anlattık bir dereceye kadar, fetvanızı aldık. Son sözünüzü bekliyoruz. Halimizin dayanılmaz tehlikesi içinde bizi kurtaracak bir tedbir bulunuz.

Avnussalâh — Bulduk. Merak etmeyiniz. Bunu yapmak için sekiz on güne muhtacız.

Salih Şekûr — Vakit yok. Herif geliyor. Onun buraya gelmesini Mısır havasından İstanbul'a düşecek bir yıldırım gibi bekliyoruz.

Avnussalâh — Ömer Efendi karısını sevindirecek ateşli cümlelerle geleceğini müjdelemiş ama gün söylememiş. Orada işleriyle sıkı sıkıya uğraştığı anlaşılan bu adam gerçekten yıldırım bile olsa dört beş gün içinde gökten buraya inemez. İşi tamamlanmış ve dosyanızı hazır bulursunuz. Boşanma işiniz muhakkaktır. Haydi, merak etmeyiniz..

53

Çok zor görünen bazı meseleler vardır ki kendi kendine çözülen düğümler gibi uzun veya kısa bir zaman onları çözer. Avnussalâh bu gebe kadınla sevdalısı erkeğin beş on liralarını aldı. Boşanma için sebepler hazırlayarak bu davanın kazanılacağına söz verdi. Fakat bunu nasıl başa çıkaracaklarını, nasıl bu sonu elde edebileceklerini kendileri de daha bilmiyorlardı.

Her gün bu çeşit olup bitenlerin yakaları açılmadık nicelerini dinliyorlar. Birer guguk uydurabildiklerini bitiriyorlar. Ne akla, ne nakle, ne kanuna, ne namusa uymayanları da birer bahane ile başlarından atıyorlardı. Yedi sekiz gün geçti. Nikâhlısından başka bir erkekten gebe kalan Vehbiye Hanım işini unutmuş gibiydiler.

Bir gün bu çift sevdalı büyük bir aceleyle Teselli Yurdu'na kendilerini dar attılar. Sıra beklemeye vakitleri olmadığını söyleyerek konsültasyon odasına alınmak için direndiler, ve içeriye alındılar. Bu genç kadınla erkek düzgün bir halde söz söyleyemeyecek derecede heyecan içinde idiler.

Avnussalâh teselli edici bir sesle sordu:

— Hayrola, bu acele, bu helecan ne?

Vehbiye Hanım tıkanır gibi nefes nefese kekeme bir anlatışla:

— Ne olacak efendim... Korktuğumuza uğradık...

Avnussalâh biraz şaşırarak:

— Çocuk musunuz efendim, bu ne hal? Umacıya mı rast geldiniz?

Genç kadın ilkinden daha titrek bir söylenişle:

— Umacıdan daha korkunç efendim... Mısır'dan kocam geldi.

Avnussalâh, bu ansızın gelişi ehemmiyetsiz göstermeye uğraşır jestler alarak:

— Ne olur efendim, gelsin.

Salih Şekûr, bu ehemmiyetsiz görüşe sinirlenir gibi:

— Felâketimizi gizlemek için daha hiç bir tedbir almamış bulunuyoruz.

Sudurî — Felâketinizi gizlemeye hacet yok... O zaten ki-

lidine el süremeyeceği tabiat kimyahanesinde saklı bulunuyor. Dört aylık gebelik gözlere pek şişkinlik göstermez.

Salih Şekûr — Bu, beş, altı, yedi, sekiz, dokuz aylık olunca?

Sudurî — Dörtten dokuza daha beş ay var.

Salih Şekûr — Dört ayda şişkinliği belli olmayan şey sekiz dokuz aylıkta kendini büsbütün meydana verir. Bugünden bir çaresine bakmaz isek şimdi sessiz duran bu mahlukçağız dışarı çıkmak için tabiat kimyahanesinin kapısını zorlayacaktır.

Avnussalâh — Biz bu kadar kişi tabiat fabrikasının tezgâhında daha yapılmakta bulunan küçücük mahlukla başa çıkamayacak mıyız?

Salih Şekûr — Ah ne mümkün efendim... Tabiat fabrikalarındaki bu yapılan işler bereketiyle o kadar korkunç ki onlarla dünya orduları bile başa çıkamazlar. Hem efendim çoğu sipariş verilmeden geliyorlar. Bir kadını kollarınız arasından bırakır bırakmaz hemen verilecek kundak için kucağınızı açmalısınız. Yeryüzünde nüfusun çoğalmasını önlemek için bundan yüzyıl önce İngiliz iktisatçılarından Doktor Malthus'un kurmak istediği prensip lânetlerle karşılaşmıştı. Fakat bu lânetlemeler sözde kalıyor. Malthus'un prensibi şimdi her yerde hüküm sürüp duruyor.

Sudurî — İşte görüyorsunuz ki her yerde geçer olduğunu iddia ettiğimiz Malthus prensibinin biz burada şiddetle karşısındayız. Mademki Vehbiye Hanım, Abdullah Ömer Efendiyle yaşamamaya karar vermiştir.

Vehbiye Hanım — Ölürüm, artık o adamla yaşayamam.

Sudurî — Pekâlâ. Mademki Salih Şekûr Beyle sevişiyorsunuz, muhabbetinizin ilk taşkınlık zamanlarında tabiatın size vermiş olduğu mahsulü niçin öldüreceksiniz? Biz sizi bu cinayetin dünya ve ahiret vebalinden kurtarmaya uğraşıyoruz.

Vehbiye Hanım — Bu iyiliğinize büyük teşekkürler ederiz. Lâkin bu yavrunun yaşaması bizim hayatlarımızı tehlikeye koyuyor. Şu saattaki halimiz çok kötüdür. Kocam apansızın geldi. Biliyor musunuz ne halde geldi?

Sudurî — Ne halde geldi?

Vehbiye Hanım — Sadakatsizliğimi ve hattâ gebeliğimi haber almışa benziyor.

Sudurî — Amma yaptınız ha? Karnınızdaki dört aylık bir

çocuğun varlığını daha evinizdeki insanlar bile sezemez. O bunu ta Mısır'dan nasıl haber alacak?

Vehbiye Hanım — Ah, beyefendi dünyadaki iyilikler menfi, fenalıklar müspettir. Kim bilir neler oldu? Bu adamın halini tavrını hiç beğenemiyorum. Büsbütün değişmiş... hiç o eskiden bildiğim insan değil...

Suduri — Halinden neler seziyorsunuz?

Vehbiye Hanım — Durgun, korkunç bir sessizlikle dalgın. Duruşunda nerdeyse patlayacak bir volkan korkunçluğu var.

Suduri — Belki siz kendi kuruntunuzdan öyle görüyorsunuz.

Vehbiye Hanım — Değil efendim değil... Mektubunda bana döktüğü ateşli sözlere aykırı bir soğukluk gösteriyor. Geldiği dakikadan beri ne bir defa boynuma sarıldı, ne öptü, ne okşadı, ne küçük bir iltifatta bulundu, ne de Mısır'dan beni memnun edecek bir hediyelik getirdi. Hoş ben onun bir şeyini istemem. Böyle soğuk durmasına bin kat memnunum. Onun okşamaları benim için dayanılmaz bir işkencedir. Fakat nedir ki bu soğukluğun arkasında gizli bir felâket sezerek dehşete düşüyorum. Ara sıra hain bir donuklukla gözlerimin içine derinden bir bakışı var... bu sessiz tehditlerden ta iliklerime kadar buz gibi titremeler geçiriyorum. Bu son derecedeki dargınlığını belli etmemeye uğraşıyor ama beceremiyor.

Salih Şekûr — Derinden anlamaya muhtaç bir ruh meselesi... Amcamın, karısına yazdığı kaynar sözlü mektubunu ilk geldiğimizde size okuttuk, bir hayli de güldük. O satırlar kırk beşlik ellilik bir adamın kaleminden değil yirmi yıllık genç bir beyinden saçılmış kıvılcımlara benziyordu. Bu adam karısını sevdiği aynı siddetle kendisinin de sevildiğine inanmış görünüyordu. Amcam çok kendini düşünür ama bu kadar ahmak değildir. Sıkı sıkıya sarıldığı karısının hisçe kendisine aynı kuvvette karşılık göstermediğinin farkına varması lâzım gelirdi. Vardı da varmamış gibi görünmeyi daha uygun mu buldu, yoksa bu oyunda kendini aldatmaya mı uğraştı, bilmiyorum. Kendinin bir genç kadın tarafından sevildiğini zannetmenin bazı yaşlılara bir mahsus bir hastalık olduğunu bilirim. Bu kuruntu da kendini beğenmişlikten ileri gelir. Amcamın da böyle olmasını ayıplamıyorum. Vücut kocar, gönül kocamazmış derler. Fakat ortada amcamın üzerine göz yumduğu öyle apaçık şey-

ler var ki bunlara ne mana vereceğimizi bilemiyoruz. Vehbiye'yi nikâhı altına almazdan evvel bizim birbirimizi sevdiğimizi biliyordu. Bu dengi dengine olmayan evlenmenin bizi felâket sınırlarında dolaştırdığını nasıl oldu da görmedi? Veya görmek istemedi? Birbirine son derece düşkün ve bir ev içinde bulundukları halde birbirlerinden ebedî olarak ayrılmış bu iki yaralı gönüllüyü aynı dam altında bırakarak nasıl Mısır'a gitti? Kendinin Vehbiye üzerinde yaptığı kocalık tesirini onu benim aşkımdan koruyacak kuvette bir paratoner mi sanıyordu? Bu muammalara cevap vermeye çok uğraştım. Bir türlü çözemedim.

Vehbiye Hanım kadınlık utancını yırtmaya uğraşır gibi bir yüz kızartısıyle:

— Affedersiniz efendim her ne şekilde olursa olsun doktorlara dert söylemesi ayıp değildir. Ben bu adamın döşeğine ayı pençesine düşmüş bir zavallı gibi kıvrım kıvrım kıvranır, göstermemeye uğraşarak yaşlar dökerim, kurtulmak için de ölümüme razı olurdum.

Birdenbire dışarda bir gürültü kopmasıyle beraber hemen muayene salonunun kapısı açıldı. Biçimi hantal, kıyafeti tuvaleti zevksiz, geçkin, iri bir adam gözüktü.

Ansızın canavara rastlamış bir ceylan gibi vücudu tepeden tırnağa kadar ürperen Salih Şekûr:

— A... amcam! çığlığını kopardı.

Vehbiye hiç ses çıkarmaz bir baygınlığa düştü. Yıkılmamak için yer arıyordu.

Gelen herif hoyrat bir sesle haykırıyordu:

— Irz düşmanı yeğenim Şekûr, kapı arkasından sözlerini işittim. Kendi kendine çözemediğin muammalara cevap vermeye geldim.

Karısına dönerek:

— Vehbiye, sen, karnı günahını meydana çıkmasıyle yüklü kadın, ayı pençesine düşmüş ecelini arayan bir ceylân gibi aradığın ölümü benim ellerimden bulacaksın. Bu cömertliği senden esirgemiyeceğim.

Paltosunun cebinde kabzasını elinde tuttuğu revolveri çıkarırken Avnussalâh, Sudurî, Ali Safder üçü birden.karısının açığa çıkan hıyaneti önünde kudurmuşa dönen bu kocanın üzerine atılarak, kollarınden, bedeninden, bacaklarından sımsıkı

kavradılar. Kullanılmasına vakit bırakmadan bileğini büküp silâhını elinden aldılar.

54

ÖCÜNÜ alamamış olan Abdullah Ömer Efendi kendinin şiddetinden etrefındakileri ısıracak bir göz dönüklüğüyle yaralanmış bir öküz gibi böğürüyordu.

Sabriye ve öteki hizmetçiler içeri koştular.

Avnussalâh onları üst perdeden azarlamaya girişerek:

— Nasıl oluyor da eli silâhlı bir adam konsültasyon salonuna kadar elini kolunu sallaya sallaya girebiliyor?

Sabriye — Bu adam tımarhane kaçkınına benziyor. Kimimizi iterek duvara çarptı, kimimizi yere devirdi, deli gibi içeri saldırdı.

Salih Şekûr ile baygın Vehibye'yi hemen başka bir odaya aşırdılar. Şimdi üçü de bu intikam kuduzu zavallı kocayı yatıştırmaya çabalıyorlardı.

Herif cebir gömleği (deli gömleği) giydirilmeye uğraşılan bir azılı gibi kendini tutmaya çalışan kolların arasında kıvrım kıvrım kıvrılarak kurtulmaya çalışıyor ve haykırıyordu:

— Hakkım olan intikama engel olmak için kollarımı ne hakla tutuyorsunuz?

Avnussalâh bir vaiz ağzıyle cevap veriyordu:

— Beyefendi burası barış ve doğruluk ve teselli evidir. Burada cinayet olamaz. Buraya kâfir giren mümin çıkar.

Abdullah Ömer Efendi kurtulmak için debelenmesinde şiddet göstererek:

— Bırakınız beni, melun kalpleri kurşunlarımla deleceğim. Cezalarını vereceğim.

Avnussalâh hep o vaiz ağırlığıyle:

— Susunuz susunuz, Rabbimin gücüne gider. Ceza vermek Cenab-ı Zülcelâle mahsustur.

— Sen benim kulağıma ne ezan okuyorsun?

Ömer Efendinin dince olan taassubunu anlayan Avnussalâh:

— Ey müslüman seni salâha davet ediyorum. Kul, kulun cezasını verdikten sonra Cenab-i Âdili Mutlakın cehennemi boş mu kalacak? Allaha havale et. O güzel yapar. Gerçek öç alan

kendisidir. Kalbinden şeytanı kov, Rahmana dön bekle. Allahın onların üzerinde parlayacak gazabını göreceksin.

— Efendi sen kimsin? Ne hakla beni yapacağımdan alıkoyuyorsun?

— Ben seni sapıklıktan kurtarmaya memurum.

— Ben namusumu onu lekeleyenlerin kanlarıyle yıkayacağım.

— Kan leke çıkarmaz efendi, cinayet cinayeti temizlemez, şeytanın kandırmasına kapılma. Kendine gel.

Kederli koca şaşkın şaşkın Avnussalâh'ın yüzüne bakarak:

— Güzel söylüyorsun efendi, sözlerinde bir mürşit telkini var, fakat ben kendimi tutamıyorum.

— Sen müsliman değil misin?

— Elhamdülillâh haza min fadlı Rabbi.

— Kalk hemen namaza dur. Gönlünden bütün kini, garazı, fist ü fücuru çıkar. Huzur-u Rabbulâleminde kalbini günahlardan temizle, vicdanını arıt. İnsana rahatlık ve inanç Haktan gelir, şeytan seni cinayete sürüklüyor. Sen Rahman'a sığın.

Bu imanlıca öğütlerin önünde gittikçe alkışlar gibi bir durgunluk peyda eden Abdullah Ömer Efendi:

— Bilirim öfke zamanında Allahın divanına durmak insanı çık belâdan kurtarır. Fakat aptestim yok.

— Abdestiniz yoksa bizde su çok...

Düzelmeye yüz tutan bu zavallı kocanın önüne hemen leğen ibrik koştururlar. Arkasından paltosunu ceketini alırlar. Kollarını sıvarlar. Abdullah Ömer Efendi bir aptes alır. Önüne kıbleye doğru açılan seccadede namaza durur.

İbadete oturttukları efendinin yanına hizmetçilerden birini bekçi bırakarak şimdi öteki odadakilerin yanına koşarlar. Yarı baygın kadına biraz kordiyal verirler. Salih Şekûr sevgilisinin oğulmaktan hoşlanan yerlerini bir doktordan daha iyi bildiğinden ağır ağır masaj yaparak Vehbiye'yi kendine getirir.

Avnussalâh büyük bir müjde verir tavırla:

— Günlerden beri korkudan titrediğiniz felâketten artık bir anda kurtulacaksınız.

Şişkınlıktan ağzı açık kalan Salih Şekûr:

— Nasıl?

— Şimdi beş yüz lira getirirseniz Abdullah Ömer Efendiye hanımı bıraktıracağım.

Salih Şekûr kapıya doğru koşarak:

— Ben gelinceye kadar Vehbiye size emanet... Hemen paraları bulmaya gidiyorum.

Avnussalâh — Dur, acele etme. Ben bu kadar az para ile bu iyiliği sizden başka kimseye yapmam.

Salih Şekûr — Çok teşekkür ederim efendim, bizi ölünceye kadar minnettar bırakıyorsunuz.

Avnussalâh — Bugün işi bitireceğiz. Vehbiye Hanıma artık tam hisse ile sahip olacaksınız. Fakat o evden pılıyı pırtıyı toplayıp başka bir yere savuşmalı, birbirinizle evlenmelisiniz. Şimdi haydi koş.

Salih Şekûr kuş gibi uçar.

Vehbiye'yi Sabriye'nin bakımına bırakarak öteki odaya koşarlar. Abdullah Ömer Efendi hâlâ namazda... Secdelerde yanar yürekle iri iri okuyarak gecikiyor.

Namaz bitince, dileklerini, kollarını, boynunu, şahdamarlarını oğuşturarak efendiye kordiyaller içirirler.

Adamcağız bel bel etrafına bakınırken Avnussalâh:

— Efendi hazretleri nasılsınız?

— Namaz bütün gönlümün ufunetini aldı. Kanımın ateşini söndürdü.

— Çok şükür şeytan aleyhüllâneyi içinizden kovdunuz. Kötülüğünden kurtuldunuz. Az kaldı elinizden bir cinayet çıkıyordu, maazallah...

— Çok şükür... bin şükür Rabbime. Sizler melek gibi insanlarsınız. Beni şeytanlardan Rahmana doğru çektiniz. Fakat bununla felâketim sona erdi mi?

— Erdi efendim erdi.

— Ben hâlâ o rezil kadının kocası değil miyim? Ben hâlâ o kir ile pislik içinde değil miyim?

— Boşamakla her şey biter. Elinizi sıcak ve sabunlu su ile yıkamış gibi bu davadan tertemiz olmuşa dönersiniz.

Avnussalâh ikramcı bir güleryüzle hizmetçilere emirler verir:

— Çabuk efendi hazretlerine kahve, cıgara, nargile emir buyurulursa o da var.

Abdullah Ömer Efendi biraz şaşalamış bakışlarla:

— Efendim kulunuzu mahçup ediyorsunuz. Bu kadar izzet ve ikram... Bu kötü dünyada ne iyi insanlar da varmış.

— Bir şey değil efendim, insanlık vazifemiz... Ben sizi memnun, belki de bahtiyar edebilmek için başka şeyler düşünüyorum.

Şaşkınlığı artan pirinç tüccarı:

— Ne gibi efendim?

— Bu boşanma sizi biraz kederlendirecek.

Tüccar derin bir ah çekerek:

— Nasıl inkâr edeyim? Kederlenmemek elde mi? Karı boşaması kolay mı? Hele bu şekilde...

— Efendim bu boşanma üzüntüye değmez, buna yerinmek değil sevinmek gerek.

— Hakkınız var. Bir yandan seviniyorum efendim. Çok aşağılık bir belâdan kurtulduğumu anlıyorum.

— Müsaade buyurursanız ben sizin hüzününüzü giderip sevincinizi arttıracağım.

— Rica ederim, açıkça söyleyiniz, ne suretle?

Avnussalâh, misafirini bir masanın başına çağırarak önüne kadın fotograflariyle dolu bir albüm açar... O zamana kadar da kahve, cigara, nargile hepsi gelir.

Hacı Ömer Efendi albümün ilk sayfalarına göz gezdirerek:

— Doğrusu âlâ, balâ, müstesna şeyler...

— Bu kadınların içinden hoşunuza gidenler var mı?

— Niçin soruyorsunuz efendim?

— Çünkü hepsi de kocalıktır.

Hacı Ömer Efendi ce'den sonra gelen a'yı dört elif miktarı çekerek:

— Acaaayip...

— Hiç acayıp değil efendim gerçek...

— Irzları, namusları?

— Mükemmel.

— Evlenmek için neden böyle resimlerini albüme koydurmuşlar da seyrettiriyorlar?

— Kocaya varmak için bu zamanda en namusluca usul budur.

— Niçin böyle olduğunu söyleyiniz. Zihnim darmadağın oldu da lakırdıları ilk söylenişlerinde kavrayamıyorum.

— Efendim Şimdi görücülük âdeti kalktı. Herkes görüyor, beğeniyor. Konuşuyor, dertleşiyor, anlaşıyor. Sözü kendi kesiyor, evleniyor.

— Âlâ, âlâ... biz de zaman âdetine uyacağız.

— Namuslu, terbiyeli kimseler arasındaki bu eş seçme işine bir diyecek yok.

— Şüphesiz.

— Fakat terbiyeden, insaniyetten uzak bazı çapkınlar evlenme bahanesiyle birçok masum kızlara kur yapıyorlar, onları tenha yerlere çağırarak sergiden karpuz seçer gibi ötesini berisini sıkıştırıp dolgunluğuna, olgunluğuna, gevrekliğine ve hattâ tadına tuzuna baktıktan sonra hiç birini almadan savuşuyorlar.

— Lânet edepsizlere.

— İşte bu albümde resimlerini gördüğünüz kadınlar ve kızlar böyle tehlikelere düşmemek için bu usulü uygun bulmuşlardır.

— Bunların hepsi kız oğlan kız mı?

— Kız da var, dul da var.

Hacı Efendi fotoğrafilere dikkatle baka baka nargileyi tokurdatarak:

— Vallahi işte bu âlâ... seç seç beğendiğini al.

— Evet. Çeşitlerimiz bol, her tipte, her güzellikte kadın var.

— Bu medeniyet pek âlâ şey. Fakat bize Frenkten geldiği için bazı uygunsuzluklar oluyor...

— Uygunsuz sanılan şeylera zaman geçtikçe tıpatıp uygunlaşır.

Hacı Efendi nargileyi tokurdatarak:

— Sana yürekten bir şey söyleyeyim mi azizim?

— Buyurunuz.

— Faturanızda güzelleriniz çok. İnsan hangisini seçeceğini şaşırıyor.

— Bakarsınız, bakarsınız, gönlünüz hangisinde durursa onu size alıveririz.

— Teşekkür ederim, lâkin benim gönlüm kadın için arsızdır. Bir tane ile yatinemiyorum. Şimdilik kanun dört taneye izin vereydi... (kaba kaba gülerek) işte medeniyetin bize uymayan tarafları...

Avnussalâh içinden kopan kahkahayı yenerek:

— Bir lâtifeme müsaade buyurunuz.

— Estağfurullah efendim söz sizin, emir sizin...

— Öyleyse bir tane nikâhlı alırsınız, üç tane de metres...
— Lâtife mi söylüyorsunuz?
— Ne manaya alırsanız.
— Metres ahlâka uyar mı?
— Evet. Tam karşılık manası...
— Eski kanun ve ahlâkça **istifraş** caiz değil miydi?
— Öyle idi.
— Şimdi niçin haram olsun?
— Tuhaf söylüyorsunuz efendi, gönlümü gıcıklıyorsunuz .. diyen Hacı Efendi ağır ağır albümün yapraklarını çevirerek, bre medet, bre medet; hepsine de yüreğim çengel olup takılıyor. Sonunda bir tanesinin üzerinde durarak:

— Süzme gerdan, paluze endam, perişan saçlar, hançer gibi kaşlar, baygın gözler. Bu afet kimdir? Nedir? Kaçadır?

Bu Tavukpazarı şairinin vasıflarine gülmemek için dudaklarını ısıran Avnussalâh işi ballandırır bir aracılıkla:

— Aşk olsun, tam tabiat sahibi imişsiniz efendi hazretleri... Güzeli iyi tanıyorsunuz. Baktınız, baktınız da en üstününü seçtiniz.

— Kadınlar birer billûr hokka içinde reçele benzerler. Ondan alırsın bir parmak, ötekinden bir parmak, berikinden bir parmak; hangisi damağını yakarsa...

— Bu reçellerden çok parmak yalamışa benziyorsunuz.

— Sorma azizim, sorma, hep gençliğim böyle çeşitli çerezle geçti.

Hacı Efendi iki avucunu birbiri içinde şaklatarak:

— Şimdi gelelim şu güzelin pazarlığına...
— Uyuşuruz.
— Kim olduğunu inayet buyurunuz.
— Adı Afife Melek'tir.
— Vallahi buna dayanmaz yürek.
— Fakat kendisi İstanbul'da değildir.
— Şimdi oldu mu ya? Kendisi burada olmayan kadının resmi albümde ne geziyor? Beni Âşık Garip gibi diyar diyar dolaştıracak mısınız?

— Merak etmeyiniz, çok uzakta değil.
— Nerede?
— Şuracıkta efendim, Bursa'da. Bir telgrafla iş olur biter.
— Bursa'da kimin yanında bulunuyor?

— Babası yoktur, annesiyle birlikte dayısının yanında bulunuyor.

— Şimdi telgraf çekemez miyiz?

— Hemen. Fakat bir şey var. Nikâhlınızı bırakmadıkça başka bir kadınla nasıl evlenmek isteyebilirsiniz?

— Onu ben yüreğimden çıkardım. Bıraktım, gitti.

— Resmî muamelenin yapılması lâzım.

— Pekâlâ. Her ne yapılacaksa yapmaya hazırım.

55

BOŞANMA işi olur, biter. Beş yüz liralarını alarak Salih Şekûr'la Vehbiye'yi azatlarlar. Fakat Hacı Ömer Efendiden beş bin lira koparmaya yemin ederler.

Bursa'ya telgraf çekilir. Ama cevap biraz ağır gelir. Kızcağız azıcık rahatsızdır. Albümdeki fotografların asılları hemen yarıdan çok hakikatte yoktur. Şuradan buradan toplanmış kimoldukları belli olmayan güzel kadın resimleridir.

Hacı Efendi Bursa telgrafından iyi bir haber almak için Yurt'a gelir gider. Ümit verici sözlerle savsaklanır durur. İş uzadıkça gözden ve kulaktan âşık olduğu Affife Melek'in dünya güzeli yüzü kafasının içinde billûrlaşarak zavallıyı deliye çevirir.

Avnussalâh resmini işportacıya koyduğu güzel hakkmda türlü övmelerile Hacı'nın gözlerini kamaştırdıkça önüne avcunu açar. Gayet ustalıkla ağır ağır pirinç tüccarını sızdırmaya başlar.

Sonunda Bursa'dan Hacı'yı helecanlan tıkayacak uğursuz bil telgraf alınır. Afife Melek ile bir prens evlenmek istiyormuş. Bu haber zavallı adamın beynine bir iğneli topuz korkunçluğıyle iner. Bu melek huylu adamların içinde neye uğradığını bilemeyerek şikâyet feryatları koparmaktan kendini alamaz.

— Başımı birincifelâketten daha büyüğüne soktunuz. Bu işte bir büyü mu, sihir mi var bilmiyorum. Tutuştum, Kerem'in arpa tarlaşı gibi cayır cayır yanıyorum.

Avnussalâh yaman bir telkinci idi. Herifi, içine yağlı bir kundak konmuş gibi, ta can evinden ateşlemişti. Yaralı Gönüller Yurdu'nun baş avunducuşu avının kalbine açtığı pehlivan yakısı yarasına şöyle pansumanlar yapıyordu:

— Efendi ümitsizlenme... Ben bu işin mutlaka bir çaresini bulurum.

— Nasıl, Allah aşkına?

— Onu isteyen prens olsun, paşa olsun ehemmiyeti yok.

— Ne demek istiyorsunuz?

— Prens denince bu kuru unvan önünde çekinmeyiniz. Şimdi prenslerden çoğunun bir mahalle bakkalı kadar paraları yok. Bakalım ,anlayalım, bu da nasıl şeydir.

Bu anlayış uzar ve epeyce demasrafa mal olur. Amaçok ümit verici haberler alınır. Prensin bu kuru unvanla şişkin cebi delik asalet kopuklarından olduğu öğrenilir.

Hacı Hutaassıptır ama cennetin nimetlerine bel bağlayarak dünya zevklerinden kendini büsbütün alıkoyacak kadar cehennem azabından pek yılan takımından da değildir.

Avnussalâh. Yurt'un salonunda Hacı'ya rakılı, şampanyalı iyi bir ziyafet çeker. Ortaya da Canfeda adında güzel bir kadın çıkarır.

Bu kadın, Hacının kafasında yer tutan Afife Melekkadar gökten inme bir güzel değil. Aksine semiz kazlar gibi kanat çırpsa da uçamayan yeryüzünün maddî bir mahluku. Fakat hoş sesi var. Hele bir göbek atışı var, yürekleri de beraber oynatır. Hacı Ömer, iki üç tek attıktan sonra karşısında, kocağında utla yalelli çağıran Canfeda'ya hallenmeye, hele kadm neşelenerek yuvarlak karnını hoplattıkça büsbütün celâllenmeye başlar.

Hacı'nın gönlünde bir hayal olmaktan ileri varamayan Afife Melek'in yerine şimdi yavaş yavaş Canfeda kaplar. Zavallı adamın böyle gönlünü fitilleterek beş bin liradan çok fazla parasını sızdırırlar.

Ve bu madeni böyle ustalıkla işletmekle uğraşırlarken Nasıh Beyden ilkinden çok korkunç bir ültimator daha alırlar.

«Bre kerhaneciler, emirnameme cevap vermediniz. Teselli «Yurdu adını taktığınız o fesat evini gelip başınıza yıkacağım. «Kaç zamandır, kırptığınız kaşa göze kadar, en ince hareketle-«rinizden hiç birini kaçırmayarak işlediğiniz melunlukların pe-«şindeyim. Namuslu görünerek adam soyuyorsunuz. Ahmak-«lardan vergi alıyorsunuz. Beni de haraca kestiğiniz budalalar «arasına koymak istediniz. Hacı Ömer'e en son oynadığınız se-«kiz, on bin liralık oyunu tamamiyle biliyorum. Şehir ortasında «böyle ahlâk eşkiyalıklarına kalkışan alçaklık artistleri, kazan-

«cinizdan payımı isterim. Bu hafta iki bin lira ile bana yala-
«bık bir afros göndermezseniz kabulhanenizin etrafını silâhlı
«kuvvetlerle sardırırım vallahi...

İşte bu tempoda birkaç sayfalık yazı. Bu tehdit mektubunu ilkin hep birden ve sonra da ayrı ayrı birer defa okuyarak telâşla görüşmeye girişirler.

Ali Safder — Korkunç bir belâya çattık. Bizim ona yapmak istediğimizi o şimdi bize yapıyor. Soyarken soyulan hırsızlara döneceğiz.

Sudurî — Bilmeyerek çirkefe taş attık, lâğımı taşırdık.

Avnussalâh — Ne yaptıksa yaptık. Şimdi bu herifin kaleminden saçılan murdarlığı örtbas etmeliyiz.

Ali Safder — Bu kepaze adam tehdidini yapabilir mi, yoksa anzarotu atıp atıp da dumanlı kafa ile saçılıyor mu?

Avnussalâh — Edepsizlik yapmak için iktidara lüzum yoktur. Bu rezalet zurnası kapımızın önüne gelip de mektuptaki hezeyanlarından birkaç hava çalsa üç beş mahalleyi başımıza toplar.

Sudurî — Şerrinden kurtulmak için ne yapmalı?

Ali Safder — Yapılacak şey belli.

Sudurî — İki bin lira para ile beraber yalabık birisini bulup göndermek.

Avnussalâh — Hacı Ömer'den aldığımızı Nasıh Beye mi göndereceğiz?

Ali Safder — Başka ne yapabiliriz? Herif işte bizden üstün çıktı. Biz çıraklar, ustalara sanat vergisi vereceğiz. Utanmaz adam, utandırsana şunu... Yine de söylerim, herif rekoru kırdı.

Avnussalâh — Onun alın damarı çatlamış.

Ali Safder — Gel senin alnına da boynuz çektirelim.

Avnussalâh — O herif mazohist. En koyu kepazelikten en fazla zevk duyuyor. Cayır cayır canını yaktırmaktan hoşlanıyor. Rezalet barometresinde bu hayâsızın düşkünlüğünü gösterecek artık derece kalmamış.

Sudurî — Salâh bu memlekette senden daha utanmazı bulunduğu için sevinecek misin, yerinecek misin?

Avnussalâh — Şimdi beni isyancı felsefemin kötü diliyle söyletmeyiniz.

Ali Safder — Söyle canım.

Avnussalâh — Peki. İnsanlığa en büyük fenalık, duygularını açıkça meydana koymuş utanmazlardan gelmez.

Sudurî — Ya kimden gelir?

Avnussalâh — Hak yüzünden görünen sinsi ahlâksızlardan...

Bu üç bozuk ahlâklı umduklarının tersine olarak rastladıkları kendilerinden daha bir bozuğuna karşı alacakları müdafaa cephesini kararlaştırmak için bir hafta aralarında çekişip dururlar.

Sonunda gazetelerde okunan ve ahlâk adına ağlanacak ibret verici dram işi bıçakla keserek bitirmiş oldu.

CENDERE CİNAYETİ

«Cendere Boğazı'ndaki harap ve boş köşkte öldürülmüş bir «insan bulunmuştur. İntikam almak isteyen bir elin kızgınlığı «ile delik deşik edilen ceset, elli elli beş yaşlarında, yüz ve kı- «yafetçe aristokrat bir şahıstır. Vadinin en çok daraldığı bu «yer resim gibidir. İki dağ sırası arasına gömülmüş bir koru, «seyrelmiş yapraklar arasından süzülen bir güneş, rüzgârın «okşayışıyle dalları kımıldandıkça etrafınızda ihtişamlı bir avi- «ze parıltıları peyda eder. Sonbaharın yerlere serdiği nemli şil- «telerin üzerinden biraz yürüyünüz. Şağ tarafta mermer bir «oluktan akan berrak bir su, ileriden vadinin orasına burasına «serpilmiş güvercinliğe, ağıla, ahıra benzer, küçük küçük za- «rif binalar.

«Ateş yakılmış, içki içilmiş, yemek yenilmiş. Bol bir ziya- «fet döküntüleri, yerlere saçılmış kadeh ve bardak kırıntıları «bunu gösteriyor.

«Bırakılmış keten sofra örtüleri, peçeteler, gümüş çatal bı- «çak takımları, ince porselen tabaklar, daha açılmamış şam- «panya şişeleri acele bir kaçışı gösteriyor.

«Cesedin tıbbî muayenesinden anlaşıldığına göre eğlence- «nin mehtaba rastladığı anlaşılıyor.

«Bu ölü kimdir? Bu şairane eğlenceyi kanlı bir geceye çe- «viren caniler nerelere kaçmışlardır? Bunların cevabını o gece «bu uğursuz ziyafeti gökten seyreden tek şahit aydan sormalı. «Fakat o da dilsiz ve bir şey söylemiyor.

«Tahkikata hızla devam olunmaktadır.»

Vakadan üç dört gün sonra gazeteler:

«Şöför bulunmuş ve üç cani çocuk yakalanmıştır. Öldürü-
«len sapık hareketiyle tanınan Nasıh Bey adında bir zengin-
«dir. Vaka için öğrenilecek bilgileri sırasıyle yazacağız.»

Gazetelerin huylarıdır, okuyanların heyecan meraklarını beslemek için vakadan her gün bir parça söz etmek imkânını bulurlar. Her günün fırkasına üfürükle şişkin iki üç cümle katarlar. Altı üstüne, üstü altına getirilmiş bu bir havadis balonudur. Sonunu bekletmek için okuyucular bu suretle oyalanırlar.

Bir zaman sonra dava Ağır Ceza Mahkemesi önüne çıktı. Ama ilk sorular sırasında cinayetin o kadar ahlâk dışı katmerleri açıldı, o kadar anormal uçurumları görüldü ki mahkeme, umumî iffet ve adap adına gizli olarak görülmeye başladı.

Mahkemede Hasan adındaki çocuğun öldürme işini sustalı çakıyle yaptığı ve Nasıh Beyin işkenceli bir ölümle hayatına son verildiği anlaşıldı.

Muhakeme sonunda üç çacuktan Nuri kurtuldu, öteki ikisi ahlâklarının düzelmesi için birkaç yıl hapse mahkûm oldular.

Teselli Yurdu kurucuları da bu suretle şerrinden kurtuldukları öldürülenin ruhuna rahmet okumak lütfunu ondan esirgemek insanlığını gösterdiler.

Ali Safder — Herif az kaldı bizi alt edecekti.

Suduri — Tam vaktinde göçtü.

Ali Safder — Hem arzuladığı ölümle...

Avnussalâh — Allah günahlarını affetsin.

Suduri — Onun parasıyle geçinen düşkünlere ecir sabır versin.

Avnussalâh — Bize de geçmiş olsun.

56

Kene Şahap, Mestinaz'ın anlaşılmaz bir esrar evi olarak göstermeye uğraştığı evi bulmak için kuduzca bir çalışmaya girişmişti. Şüphelendiği yerlerde burnundan soluyarak, sora soruştura dolaşıyor, fakat adımını bir iz üzerine bastıracak biri ip ucuna rastlamıyordu.

Baş vurduğunun üzerinden iki hafta geçti. Fakat kocakarı Teselli Yurdu'na uğramadı. Ne oldu? Ne bitti? Gebe kızın çocu-

ğunu düşürtüp kız oğlan kızlığını tazeleyip bu telli pullu günahkârı deryadil bir adama çaktılar mı?

Teselli Yurdu soyucuları bu, bozuk aileden birkaç bin lira daha sızdırmadan işi ellerinden kaçırmış olduklarına yeriniyorlardı.

Bir gün Kene Şahap ümitli bir telâşla Yurt'a uğradı.Avnussalâh sordu:

— Ne haber Şahap?

— Çok şeyler...

— Eteklerin zil çalıyor ama hep kuru farfaralık. Adamakıllı bir haber getirdiğin yok.

Şahap böbürlenir bir gülüşle:

— Kuru sulu yakında işitirsiniz.

— Yakında... Hep bu söz. Fakat bu yakın o kadar uzak bir şey ki hiç erişilmeyeceğe benziyor.

— Yakında erişilir. Ama aldığınız binlerce liraların ucundan kenarından bir parça da bana parmak bandırmalısınız.

— Ne istiyorsun? Hiç bir haber getirmeden kazancımızın yarısına ortak olmak mı?

— Yarısına değil, onda birine razıyım. Avı ağzında tamam getiren köpek gibi yalnız yutkunma ile geçinmek de güce gidiyor. Bundan başka böyle peşte koşmanın bolca para ile olduğunu bilmez değilsiniz. Ara sıra ehemmiyetlice masrafı gerektiren kolpolar karşısında kalıyorum.

— Ulan, nankörlük etme. Bizden hiç bir şey alamıyormuşsun gibi söylüyorsun.

— Alamıyor gibiyim ya... Haftada sekiz on lira almanın ne hükmü olur?

Ali Safder öteden lafa atılarak:

— Sahte Şerlok Holmes'e bu kadar verirler. Gerçek dedektif olduğun zaman ceplerin dolar.

Şahap alaylı dudakla:

— O kadar kemale erebilmiş olsam burada benim yüzümü göremezsiniz. O zaman bozuk kızlar işi arkasından ne koşayım, daha çok ehemmiyetli işlere seğirtirim.

Sudurî — Şahap sen sade **Kene** değil, dahaçok çenesin.

Şahap — Teveccühünüze teşekkür ederim. Bu zamanda bu iki sıfata sahip olmak ehemmiyetli bir varlıktır. İnsan aç kalmaz .

Ali Safder — Fakat sen kıtlıktan, açlıktan söz ediyorsun.

Şahap — Büsbütün aç değilim ama çoklukla dördüncü sınıf lokantaların müşterisiyim.

Avnussalâh — Dördüncü sınıf lokantalar... hangisi onlar?

Şahap — Efendimiz kibarlaşalı Arnavudun bol sinekli ciğer kebabını, piyazını, hazır lopunu unuttunuz galiba? İnsan geçirdikçe midesine sinmiş olan kokuyu bir haftada sökemez. Salçasında, sirkesinde, soğanmda o kadar kuvvet ve yüksek kalori vardır. Mostrada uzun zaman güneşlenerek ültraviyole tesiriyle mavileşmiş söğüşü yiyip de sövmemek kabil mi?

Ali Safder — Velinimete sövme.

Şahap — Hangi velinimete?

Ali Safder — Sana tabağı on kuruşa söğüş yediren velinimete.

Sudurî — Allah kimseyi gördüğünden yad etmesin. Bizim Şahap evvelden Tokatlı'da mızıka ile yemek yerdi.

Şahap — Eskiden vurguna gelen adamlar çoktu. Şimdi en avanak saydıklarımız bile tetikte. Kimse on parasını kaptırmak istemiyor?

Avnussalâh — Bırakınız boş lafları... İzi nerede yakaladın? Nereye kadar arkasından gittin? Nasıl bir netice elde ettin? Yahut elde etmeyi umuyorsun?

Şahap — Daha neticeye kadar varamadım. Fakat varacağıma güveniyorum.

Avnussalâh — Anlat diyorum. Ne olduğunu biz de bilelim.

Şahap — Sonra benimle alay edeceksiniz.

Avnussalâh — İş alay edilecek bir tuhaflıkta mı?

Şahap — Değil ama, siz edersiniz, iştahımı kaçırırsınız. Arkasına düştüğüm şey falso olur gider.

Avnussalâh — Anlat diyorum Şahap, anlat. Biz alay etmeyiz, sana akılca yardım ederiz. Seni gayretlendiririz.

Kene Şahap elini uzatarak:

— Öyleyse bir cigara veriniz. Kahveyi de ısmarlayınız.

Şahap kaşlarını çatarak cigarasını yaktı. Yanma bıraktığı kahve fincanından yudum yudum alarak başladı:

— Benim içine girdiğim işin yalnız bir bilineni var. O da 671 numaralı otomobilin şöförü Tevfik. Fakat bu çocuk da bir şey bilmiyor ki... Bundan epey evvel Sultanhamamı'ndan aldığı kocakarıyı Beyoğlu'nda Site dö Pera pasajı önünde indirmiş.

İşte o kadar... Lâkin ne yapalım ki ben gayet kısır görünen bu tek bilenlerden faydalanabilmek zorundayım. Caddelerde otomobiller arasında dolaşırken fellim fellim şöför Tevfik'in suratını arıyorum. Sonunda ona bir gün Karaköy köprüsü üzerinde arabasıyle İstanbul'a boş dönerken rast geldim. Elimle işaret vererek durdurdum. Hemen otonun kapısını açarak bana:

«Buyurunuz» dedi.

«Hayır binmeyeceğim.

«Ne istiyorsunuz?

«Beni tanıdın mı?

«Bir parça gözüm ısırıyor ama nerede gördüğümü pek kestiremiyorum.

«Haniya birkaç hafta evvel sen Sultanhamam'dan yuvarlak vücutlu bir kocakarı alarak Beyoğlu'nda Site dö Pera'nın önünde indirmiştin.

«Her gün birçok müşteri indirip bindirdiğimizden pek aklımda kalmamış... Fakat hayal meyal bir şey hatırlıyorum.

«Ondan sonra ona hiç rast geldin mi?

«Hayır.

«Dikkat et. Bundan sonra rast gelirsen gördüğün hakkında bana malûmat ver.

«Ne için bu?

«Bu kadın korkunç bir casustur. Hükümet arıyor. Onun nerelere girip çıktığına dair bilgi verebilirsen para mükâfatı almakla beraber vatanına da büyük hizmet görmüş olursun.

Şöför Tevfik yüzüme manalı manalı baktı. Sözlerime öyle büyük bir ehemmiyet vermediğini gösterir bir kayıtsızlıkla: «Peki, peki...» dedi çekti.

Ben de bu suallerle cevaplardan bir şey çıkmayacağı ümitsizliğiyle yürüdüm. Bir hafta kadar sonra Tepebaşı taraflarında dolaşıyordum. Yine şöför Tevfik'e rast geldim. Müşteri bekliyordu. Yanına yaklaştım. Beni görünce gülerek:

«Şansın var birader.

«Hayrola?

«Senin kocakarıya rast geldim.

«Nasıl?

«Şimşek gibi...

«Rica ederim anlatınız.

«1637 numaralı Sait'in otomobilinde. Dün saat ikide Top-

hane caddesinde. Ben Karaköy'e dönüyordum, onlar Kabataş'a doğru...

«Kadının o kocakarı olduğuna emin misin?

«İyice... Pek hızla karşılaştık ama iyice dikkat ettim. O idi...

O aralık bir müşteri çıktı, daha fazla konuşmama meydan kalmadan Tevfik arabasını sürdü.

İşin bilinmezliği üzerinden bir adım. hem de kuvvetli bir adım daha atmış gibiydim. Şu anda haber aldığım şey bir numara bir de isimden ibaretti. Ne kadar uzun bir zamana ve sıkıntılara bağlı olursa olsun ben ve o İstanbul'da oldukça elbette bir gün 1637 numaralı otomobilin şöförü Sait'i ele geçireceğimden şüphem yoktu. Fakat zaman geçtikçe iş zorlaşacaktı. Çünkü her gün arabasına birçok müşteri bindirip indiren şöför Sait'e bundan bir ay evvel filan gün filan saatte aldığı bir müşterinin ne biçim kimse olduğunu tanımak zor gelecekti.

Yine sokaklara düştüm. Gözlerim otomobil numaralarında. Ara sıra benzettiğim oluyordu. Arabanın arkasından dörtnala koşuyorum. Bir de bakıyorum ki aradığımdan birkaç sayı ya eksiz, ya ziyade... Çıldırmış sanılarak arkamdan polisleri koşturmaktan korkuyordum.

Gözleri numaralarda, bir otomobilden ötekine, etrafını görmez bir halde saldıran bir adamın deli olduğundan şüphe edilmez mi?

Çok sürmedi, sonunda tesadüf beni çıldırtırcasına sevindirdi. Bu delice saldırışlarımın üçüncü günü Taksim'den Harbiye'ye doğru giden bir taksinin numarasına baktım: 1637. Yanlış mı görüyorum acaba? Gözlerime bir türlü inanamıyorum. Bir çığlık kopararak arabanın arkasından koştum. Ayaklarım yerden kesilerek bir uçak hızıyle uçuyordum.

Şöför Sait... İşte mutlaka o olacak. Yan gözle bana bakarak güldü. Bu gülümsemesiyle arabada müşteri bulunduğundan beni alamayacağını anlatmak istiyordu. Beni otoya binmek isteyen bir müşteri sanmıştı.

Otomobil önümden hızla kaçıyor, ben arkadan var kuvvetimle saldırıyordum. Fakat bacaklar makine kuvvetiyle yarışabilir mi? Aramız açıldıkça açılıyor. Hemen hemen gözlerimin önünden 1637 numarayı kaybedeceğim .Bu saniyede ona yeti-

geçemezsem yine bir rastlamanın lütfunu bekleyerek kim bilir daha kaç gün bekleyeceğim.

Ben bu birkaç sayinenin içine sığdırılan karışıklık içinde iken o sırada caddeden boş geçen bir otomobili durdurarak içine atladım.

«Şöför — Nereye?

«Ben — Öndengiden şu yeşil otoyu görüyor musun?

«Şöför — Evet.

«Ben — İşte ona yetişeceksin. O nerese durursa sen de orada eğleneceksin. Şöför benden bu talimatı alırken vakit kaybetmemek için öndeki arabanm arkasından kendi arabasını koşturuyordu. Çok sürmedi. 1637 numaraya yetiştik. İri bir nefes alarak otomobilin yumuşak döşemeleri üzerine kendimi salıverdim. Yayıldım kaldım. Birbiri arkasına birkaç oh çektim. Peşten koşma işi artık benim bacaklarımdan başka bir makineye verilmişti. Kilyos'a kadar gitsek ben artık yorgunluk çekmeyecektim. Önümüzdeki arabayı da gözden kaybetmek tehlikesi de kalmamıştı.

Çok şükür, yolumuz Kilyos'a kadar uzamadı. Önümüzdeki araba da Şişli'de büyük bir binanın önünde durdu. İçinden iki müşteri indirdi. Ben hemen hesabımı görerek 1637 numaranın yanma yanaştım. Şöföre ilk sözüm şu oldu:

«Sait Efendi birader...

«Adımı biliyorsunuz?

«Nasıl bilmem. Ben sizin eski dostlarınızdanım.

O, dikkatli dikkatli yüzüme bakarak:

«Hatırlıyamıyorum.

«Zararı yok.

«Beni nereden tanıyorsunuz?

«Şöförler halkın bir kısmınca bilinen kimselerdir. Sizden bir şey soracağım.

«Buyurunuz.

«Siz üç gün evvel arabanızda geniş mantolu, şişman, ihtiyar bir kadın taşıdınız mı?

Şöför Sait biraz düşünerek:

«Evet.

«Onu nereden aldınız? Nereye indirdiniz?

«Eminönü'nden aldım. Beşiktaş'ta bir konağın önüne indirdim.

«Kendimden başka kimseye dokunmayan bir sebeple ben o ihtiyar kadını arıyorum.

«Olabilir.

«Beni buradan alacaksın, o hanımı indirdiğin konağın önünde indireceksin.

«Peki. Fakat Maçka yoluyla gideceğiz. Bir eve bırakılacak bir paket var da...

«Beni o konağın önünde indir de hangi taraftan gidersen git.

Bindim. Ters yüzüne yola düzüldük. Oh artık içim rahat. Başarının geniş şosesi üzerindeyim. Tekerleklerin her dönüşü beni aradığım esrarın merkezine doğru yaklaştırıyor.

Osmanbey köşesinden saptık. Şöför sokak içinde bir eve emanet paketi bıraktı. Maçka'dan aşağı Beşiktaş'a indik. Dere içine döndük. Ihlamur yokuşuna saldırdık. Şöför beni tepede, yeşillikler içinde bir konağın önünde indirerek: «İşte burası!» dedi.

Hesabı gördüm, teşekkür ettim. Gitti.

Şimdi ben Mestinaz'ın esrarlı evine gözlerimi diktim. Tozlar altında boyası kaybolmuş viran bir konak. Kafesleri inik. Perdeler kapalı. İçeride çıt yok. İçinde kimse olmadığı duygusunu veren uykuda bir ev. Önünde gezindim. Arkasını dolaştım. Hiç bir noktasından suallerime cevap verecek bir ses çıkmıyor.

Mestinaz burasını büyülemiş mi, ne yapmış? Şimdi nasıl bir yol bularak kapıyı çalıp da içeriden bir şey sorayım?

Bunları düşünürken yakında bir bakkal gördüm. Mahalle bakkalları alışveriş ettikleri evlerin içinde dönen şeyleri az çok bilirler.

Bir kutu sardalye alarak bakkalı epeyce söyletebilirim.

Dükkânden içeri girdim. Burası biraz köy bakkallarını andırıyordu.

Asılı hevenklerde çarık bile var.

Pek işlek olmayan bu dükkândaki usta ile çırak yüzüme bakışırlarken bir kutu sardalye istedim. Onlara tanınmış bir marka söylemek boş bir şeydi. Bulunanı almak zorunda idim. Uzattıkları tozlu bir kutuyu cebime koydum. Parayı verirken söz açtım:

«Şu 51 numaralı konak...

«Bakkal — Evet, tekaütlerden Muammer Paşanın...
«Satılık mı? Kiralık mı?
«Ne satılık, ne kiralık...
«Öyle duydum da... konak galiba boş.
«Öyle görünür ama boş değildir.
«Kim var içerde?
«Sahipleri.
«Hiç sesleri çıkmaz mı?
«Nesine çıkacak? İhtiyar bir karı koca... Bir arap ahçı, bir de kocamış uşak...
«Oğulları, kızları yok mu?
«İki oğlu vardır, dışarıda memuriyette... Kızları üç sene evvel veremden sizlere ömür.
«Konağın bir tarafını kiraya vermişler diye duydum da...
«Hayır, yalan... ne geçinmez başları var, kiraya verip de ne yapacaklar? Zaten harap.

Öğrendiğim bu kadar şey yeterdi. Dükkândan çıktım. Fakat işittiğim sözlerin hiç biri merakımı yatıştıracak bir şeyler değildi. Burası aradığım yere benzemiyordu. Bununla beraber Mestinaz'ın bu konağa girmiş olduğu bence muhakkak gibiydi. Kızlığı tamir olunacak kız oğlan kız bu harap evin acaba neresinde saklıydı?

Bakkal dükkânında yettiğini sandığım soruşturmamın şimdi bu kadarıyle oradan ayrılmayı bir türlü canım istemiyordu.

Yine düşüne taşına konağın etrafını dolaşmaya başladım. Sonunda kafamda şöyle karar verdim: «Kapıyı çalıp sorayım.»

Çaldım. Karşıma çıkan yaşlı uşağa sordum: «Üç gün evvel buraya Mestinaz Hanım geldi mi?

Bu çok yıllanmış adam hiç düşünmeden şu cevabı verdi:
«Geldi.
«Ne yaptı burada?
«O, bizim hanımefendinin eski ahbabıdır. Evvelden bize kadın hizmetçi bulurdu. Şimdi kibar olmuş. Otomobille geziyor. Arada bir öyle bize uğrar geçer.
«Demek her vakit burada oturmaz.
«Asla... Burada yarım saatten bile fazla kalmaz. (Sesini alçaltarak) Bizim hanımefendinin faizde parası vardır. İşte o yüzden buraya gelir. Uzun bir hesap işi akıl ermez.
«Mestinaz şimdi nerede oturuyor, biliyor musunuz?

«Evvelden Yenibahçe'de oturuyordu. Şimdi çok kibar olmuş. Nerede oturduğunu bilmiyoruz. Üç gün evvel buraya geldiğinde benim işim vardı. Beşiktaş'a inecektim. Beni otomobiline aldı, iskeleye kadar götürdü. Otomobilden ikimiz beraber indik.

«O nereye gitti?

«Vapura bindi.

«Nerenin vapuruna?

«Vallahi bilmiyorum. Köprüye mi? Üsküdar'a mı? Boğaziçi'ne mi?

Kene Şahap anlattıklarının bu noktasında bir sigara daha yakarak dalgınlık gösterdi.

Ali Safder sordu:

— Ey, neye kestin?

Şahap — Düşünüyorum.

Şahap — Otomobillerle dolaşan Mestinaz Köprüye gitmek için Beşiktaş'tan vapura binmez. O ,ya Boğaziçi'ne gitti, ya Üsküdar'a. Bu ikisinden hangisi? İşte onu düşünüyorum .

Sudurî — Sonrası?

Şahap — Sonrası, izini Beşiktaş iskelesine kadar sürdüm.

Ali Safder — Orada kaybettin.

Şahap ezgin bir anlatışla:

— Evet...

Şahap'ın bu beceriksizliğini üçü birden el çırparak alkışladılar.

Delikanlı ümitsizliğin verdiği kızgınlıkla haykırdı:

— Neye alay ediyorsunuz?

Ali Safder — Artık bunun alayı malayı var mı, acemi çaylak...

Şahap — Bu işte tek bilinenle hareket ettim. Şöför Sait'i, Muammer Paşanın konağını bulabildim. Şimdi, bilinen üçleşti Bakınız yarın öbürgün size ne haberler getireceğim.

Avnussalâh — Şahap, kendi kendini aldattığın gibi kolaylıkla bizi aldatamazsın.

Şahap — Ben ne kendimi aldatıyorum, ne de sizi... Böyle işler el çabukluğu hokkabazlığı ile olmaz. Böyle birkaç aksaklıkla yılgınlık gösterememeli. Çok sabırlı ve sağlam olmalı. Ara sıra böyle hallerde rastlama en büyük detektiflerden çok insanı şaşırtacak işler görür.

Avnussalâh —Peki ama biz bu işte rast gelmenin lütfuna avuç açarak bekleyecek bir halde değiliz. Kocakarı ne yaptıysa yaptı, bizi bin lira ile daraya çıkaracak işini becerebildi. Bu iş tamamiyle ehemmiyetini kaybedecek kadar eskidi. Bizden yardım beklemeye artık lüzum kalmadı.

Kene Şahap ümidini kırmamakta ısrara uğraşarak:

— Usta, sana çırak olmakla iftihar ederim, ama niçin böyle söylüyorsun? Mestinaz işi becerdi mi, yoksa büsbütün sarpa mı sardırdı? Dalaveresini tam olarak becerseydi bizden bu kadar sakınmazdı. Şimdi bize görünmekten ödü kopuyor. Neden?

Avnussalâh — İşin bu nedenlerle uğraşacak kıvamı artık geçmiştir diyorum.

Şahap — Görürüz, dedi, kızgın bir eda ile dışarı çıktı.

57

KENE Şahap şimdi sokakta düşüne düşüne yürüyordu Onlar mı haklıydı, kendisi mi? Böyle işlerde tesadüfün lütfuna, çanak açarak beklemek de bir işgüzarlık sayılmazdı ya... Böyle çetin kolpolarda işleri yürüterek kendine kadar getirmek için ne yapmalıydı? O, bu büyük sırrı bilmiyor, bu kuvveti de yoktu.

Düşündükçe dalgınlığı arttı. Kafasının yumağı bütün bütün dolaştı. Teselli Yurdu dolandırıcıları bu işten şıp diye bin lira çırptılar. Kendisi ne aldı? Türlü bahaneler ile ancak elli altmış lira koparabilmişti. Onların alayları altında neye çalışıyordu? Yine bu iğrenç Yurda birkaç bin lira daha kazandırmak için değil mi? Ne ahmaklık!..

Avnussalâh kumpanyası nasıl bir hokkabazlıkla paralara el atıyordu. Saf kimseleri korkutmak için hangi kuvvetleri vardı? Şantaj değil mi? Bu kanuna sığmayan silâhı göz bağcılıkla bir ahlâk düzeni şekline sokarak kullanıyordu.

Esas ne kadar bozuk olursa olsun işin en büyük ehemmiyeti ahlâka uygun görünebilmekteydi. Çok insan buna aldanıyordu. Cemiyet içinde aransa taransa ne kadar çok Avnussalâhlara rastlanabilirdi.

Bu işin sermayesi utanmamak, sıkılmamak atılganlığından başka bir şey değildi. Şahap'ın yaptığı çıraklık artık yetiş-

mez miydi? Usta çıkmak için o, kendi kendinden başka kimden diploma alabilirdi?

Şahap artık karar verdi. Bundan sonra başkalarını zengin etmek için değil kendi hesabına çalışacaktı. Onların yaptığı şantajı kendi beceremez miydi? Belki daha âlâsını...

İşi bir problem gibi şöyle bir kâğıt üzerine koydu: Gebe bir kadın kız oğlan kız diye namuslu ,kibar bir adama yutturuluyor veya yutturulmuştu. Bu komedyayı oynayan aile, şimdi bu oyunun foyası meydana çıkarılmak şantajı ile ürkütüle ürkütüle soyulacaktı.

Kene Şahap bu iş hakkmda çözebileceği esrarı kendi hesabma işletmek için vermiş olduğu karardan dolayı kendi kendini tebrik ederek yeniden sokaklara düştü.

İşi başarabilmenin büyük çivisi yüz kaviliğinden başka bir şey mi idi? Utanmamak atılganlığı? **Utanma.** Modern boya ile en çok rengi uçan kelime işte budur. Utanma ile münasebeti olarak vücutlarımızda kala kala bir don kalmıştı. Onu da birkaç yıldan beri topuklarımızdan sıyıra sıyıra ta uyluklarımıza kadar küçülttük. Şimdi bu sıkıntıyı büsbütün üzerimizden atmak için medenî memleketlerde ateşli konuşmalar yapılıyor.

Tabiata dönmekte önayak olanlardan birtakımları ıssız adalara, ormanlara çekilerek Havva ile Adem oyununa girişiyorlar.

Bu soygunluğa kulaklarımız, gözlerimiz biraz alıştıktan sonra ,çarşıda, pazarda, hele balolarda bu yeni modernlere rastlarsak, hiç şaşmayacak ve şaşırmayacağız.

Bu işte en çok memnun olacağımız taraf modanın top atmasıdır. Kadınları bacak, kol ve göğüslerinden yavaş yavaş soymaya kalkışan modaya şöyle bağırabiliriz. «Artık ipeklerini, dantellerini kendi başına dola... Soyununca bir parça değil işte böyle cascavlak olmalıdır.»

Aman Yarabbi, ayıların, maymunların çok ayıp örten tüyleri var, insanlar avuç içi çıplaklığında... Bazı erkeklerin póstekili tarafları varsa da dişiler birer tabak elmasiye gibi... yarı görünür, tiril tiril bir taraftan bak öbür yanını gör...

Kene Şahap iki lira seyretme parası karşılığında donunu çıkarmakta bir kusur görmeyenlerden biridir. Fakat biçimsiz herifin gözlere peşkeş çekmeye yarayacak güzel bir tarafı da

yoktur. Çıplak beden göstererek para kazanmak bir sanat sırasına geçerse, bütün caddeler Florya plajına döner. Belki o zaman bakmaktan bıkarak gözlerimizi yumar geçeriz.

Son medeniyetin geçmişe dönme teorisi her diyarda bu kadar ateşli taraflılar bulduktan sonra niçin yakında sokakları dolduracak çıplak alaylarına katılmayıp da elbiseye para vermeli? Az vakit sonra caddede elbiseli bir adam görmek bugünkü otomobiller arasında atlı bir arabaya rastlamak derecesinde bizi yadırgatacak bir hal alacaktır.

Çıplaklığa alışmak belki insanın derisini kalınlaştırır, duygusunu kabalaştırır, tabiatını vahşileştirir, fakat karnını doyurmaz. Kene Şahap karın doyuran utanmamazlık taraflısı idi

Bir yerde hele bir kere Binlik Mestinaz'a rastlayabilse keneliğinin olanca kuvvetiyle yapışacak, artık bir daha ayrılmayacaktı.

Şahap bu aramaya zihnini o kadar vermişti ki gece rüyalarında bile hep Binliği yakalamakla uğraşıyor, ona iki koluyla sımsıkı sarılmak üzere iken yine avını kaçırarak kan ter içinde uyanıyordu.

Şahap uzaktan tanınmamak için şeklini, kıyafetini değiştirdi. Başına güneşliği geniş ve kulaklarına kadar geçen kocaman bir kasket giydi. Böylece yüzünü yarı yarıya gözlerden gizleyebiliyordu.

Gözleri atmaca kadar uzaktan iyi görür ;kulakları tilki gibi işitirdi. Bacaklarında sırık hamalı idmanı vardı.

Bir akşam saat beşe doğru Beyoğlu İstiklâl Caddesinden geçen bir otomobil içinde Mestinaz'a benzer bir kadın gördü. Dikkat etti. O, yanında bir de yakışıklı delikanlı var.

Kendisi de hemen peşine takılmak emriyle bir taksiye atladı. Öndeki araba Maçka taraflarında muhteşem bir binanın önünde durdu. Mestinaz'la yanındaki genç adam kendilerine karşı çalmadan açılan kapıdan içeri girdiler.

Kene Şahap, hemen araştırmaya başladı. Konak sahibi Tunuslu fakat Türkleşmiş, ihtiyarca amma çok zengin Habibullah Bey. Yeni evlenmiş. gayet güzel bir kız almış, bal ayını geçirmek için Avrupa'ya gitmişler.

Hah, aradığı mallar işte tastamam bunlardı. Konağın numarasını ve öğrenebildiği kadar Habibullah Beyin halini cep defterine geçirdikten sonda, Şahap düşünmeye başladı.

Şimdi işe neresinden girişmeli? Bu iş sallapata aceleye gelmez. Vakit geçirmek hiç uymaz.

Bir bilinenden birkaç bilinmeyeni çıkarmaya alışkın Şahap şimdi utanmazca bir sırıtışla şöyle düşünüyordu: «Mestinaz'ın yanındaki o güzel delikanlıyı görünce tanıdım. Gebe gebe evlenen kızın karnındaki çocuğun babası. Bu buluşum işi kavramak için elime bir demir kulp daha verdi. Hemen kapıyı çalarak Mestinaz Hanımdan bir parça konuşmak isteyeyim mi? Ya kabul etmezse ben ona karşı ne yapabilirim? Cadı beni içeri alıp da güzel bir kötek ziyafeti çekerse? Konak onların, hizmetçiler onların... Öyle bir kazaya uğrarsam bağırıp çağırmaktan başka elimden ne gelir. Koca bir ev... sesimi kime işittirebilirim?»

Şahap düşündü, taşındı. Bu ilk buluşunun neşesiyle şaşırmadan uslu akıllı, ağır davranmaya karar verdi.

O akşam çekildi gitti. Konak yerini değiştiremezdi ya... Ne zaman gelse bu koca evi yerinde bulacaktı. Yeni gelin güvey Avrupada balayının tadını çıkaradursunlar, anlaşılan Mestinaz da bu kibar evinde fena vakit geçirmiyordu.

Aramalarını ilerletmek için Şahap ertesi günü o mahalleye yine damladı. Sordukça, dolaştıkça umduğunun üstünde ehemmiyetli şeyler öğreniyordu.

Konağın karşı sırasında bir bodrumda işleyen kunduracı gördü. Oraya bir çift iskarpin ısmarladı. Düşüncesi durmadan oralarda dolaşmak için bir bahane bulmaktı. Saatte bir bodruma uğrayarak işin ne kadar ilerlemiş olduğunu soruyor, çabuk bitirmesi için adamı sıkıştırıyor, boş bir iskemle bulursa altına çekerek ucu bucağı gelmez çalçeneliğe dalar görünüp gözlerini karşıki konaktan ayırmıyordu.

Bir gün kapısı önünde şık bir otomobil durdu. Şahap'ın yüreği hopladı. Çok geçmeden kocakarı ile yine o delikanlı arabaya yerleştiler. Otonun hareketiyle beraber Şahap da hemen başka bir taksiye atladı. Peşlerinden gitmesini söyledi.

Ötekiler birçok büyük mağazalara girdiler, ellerinde paketlerle çıktılar. Bu hazırlık ne? Yine düğün mü var? Bu sefer kocakarı bu genç çocukla mı evleniyor?

Sonra besbelli öğle yemeğini yemek için olacak Tokatlıyan'a girdiler. Şimdi bu arada ikisini bir arada bastırmak

pek uygundu. Biraz ara verdikten sonra aynı yere Şahap da daldı .Büyük salona baktı, onları göremedi.

Birçok araştırmalar, konuşmalar için oralarda dolaşa dolaşa garsonlarla göz aşınalığı vardı. Onlardan birine sordu:

— Afif Beyle Mestinz Hanım?

— Ne yapacaksınız?

— Görüşmek için bu saatte beni buraya davet etmişlerdi de...

— İsminiz? Kartınız?

Şahap hiç düşünmeden kartını uzattı. Garson sormak için hususî kabineden içeri girerken öteki de gelecek haberi beklemeden hemen arkasmdan saldırdı.

Mestinaz önünde irili ufaklı çeşitli kadehler, bardaklar, çatallar, kibarca bir yemeğe hazırlanırken karşısında birdenbire Kene Şahap'ın iştah kapatan kopuk suratını görünce sinirlerine hâkim olamıyarak haykırdı:

— Terbiyesiz, böyle zıpadak sormadan içeri girilir mi? Buraları senin gibi yol erkân bilmeyenlerin dolaşacağı yerler mi?

Bu ağır hakaretin önünde Şahap biraz sarardı. Fakat şaşırmadan cevap verdi:

— Buraları benim gibi yol erkân bilmeyenlere değil, senin gibi yüksek namus tellâllarına mahssutur.

Binlik suratına bir tokat gibi inen bu hakaretle kabararak:

— Edepsiz, terbiyesizliğin de bir haddi vardır. Taşma artık, defol karşımdan... Haydi dışarı... Yallah...

— Beni seni haftalardan beri arıyorum. Kozumu pay etmeden bir yere gitmem.

— Haydut benim seninle pay edilecek ne kozum var?

— Var mı, yok mu şimdi anlaşılır.

— Çık diyorum, çık...

— Davamı bitirmeden bir yere çıkmam.

Binlik biraz şaşırmış bir davranışla:

— Davan nedir kuzum?

— Senden kazanç vergisi almaya geldim.

— Tahsildar mı oldun?

— Evet. Gizli sanatlardan pay alıyorum.

Binlik iğrentili bir yüz ekşitişiyle yeniden haykırarak:

— Saçmalama, haydi çık diyorum.

— Çıkmam diyorum üzülme koca nine. Hesabımızı görelim.

— Ne hesabı, dolandırıcı...

—Dolandırıcılık eskiden bir suç sayılırdı. Şimdi türlü şekilde ahlâkça bir yapılabilirlik aldı. Dolandırmadan geçinilmiyor. Bölünen payı yeter bulanlar aç kalıyorlar. Bak sen beyefendiye çatmışsın, Yenibahçe hayatından Beyoğlu'nun monden hayatına geçmişsin.

— Çağırılmadan içeri girmek, kovulunca çıkmamak, şehir ortasında bu saldırış, bu haydutluk... Sabrımızdan, nezaketimizden bunları yapıyorsun. Şimdi bir polis çağırıp seni teslim ederim.

O zamana kadar çatık bir suratla yalnız dinleyen delikanlı şimdi birdenbire ayağa kalkarak el işaretiyle garsona:

— Haydi şuradan bize bir polis çağır, emrini verdi.

Kene Şahap kollarını göğsüne çaprastlayıp bir heykel gibi delikanlının karşısında bu tehdide meydan okur alaylı bir hal alarak:

— Afif Beygendi, ben sizin cemaziyelevvelinizi öğrendim, buraya gelecek polis benden önce ikinizi kaldıracaktır. Habibullah Beyin Avrupa'daki adresini, Necabet Hanımın karnındaki çocuğun asıl babasını, ikinizin burada ne dolaplar çevirdiğinizi biliyorum. Lâzım olunca şahit, vesika da gösterebilirim. Nezaketinize teşekkür ederim koca nine. Kene Şahap ispatsız şahitsiz işe girişmez. Boş yere kimseyi rahatsız etmez. İsterseniz gizli görüşelim, isterseniz polisin önünde... nasıl arzu buyrulursa ...Her halde sizinle samimî konuşmak ihtiyacındayım.

Afif Beyin yüzünde hafif bir kırmızılık dalgalandı. Kocakarıya ince bir ter bastırdı. İkisi göz göze sessizce ufak bir danışmadan sonra polisi çağırmak emrini geri alarak garsonu savdılar.

Kene Şahap bu çarçabuk olan üstünlüğünden sevinerek altına bir iskemle çekti, bu genç, ihtiyar çiftin karşısına yerleşti. Yüzünü okşayan hafif bir yemek kokusu Kenenin iştahını son derece kabarttı. Ötekilerin istekleri söndü. Çattıkları, belânın sıvışıklığını anlayarak durgunlukları arttı, dilleri tutulur gibi oldu. Onların bu kederli halleri Şahap'ı neşelendiriyordu. Boş,

dolu fırlattığı sözlerin, tehditlerin bu çabuk tesirinden seviniyordu. Tez elden yaptığı soruşturmalarla her şeyi biliyormuş gibi görünmek büyük bir ustalık isterdi. Mestinaz'la Afif'in, Tunuslu Habibullah Beyin servet ve namusuna karşı çeşitli fesat dolapları çevirmekte olduklarında şüphe yoktu. Kim olduklarını daha öğrenemediği bir aile vardı. Necabet Hanımın ailesi... Fakat artık sağlam izlerin üzerindeydi. Az vakitte hepsini anlayabilirdi.

Arnavudun ciğer kebabından o günü Beyoğlu'nun en kibar lokantasına yükselen Şahap ellerini uğuşturarak:

— Emir buyurunuz da garsonlar bana da bir takım getirsinler. Malum ya biri yer biri bakar kıyamet ondan kopar.

Kenenin bu isteği hemen yerine getirildi. Önüne tabaklar, çatallar, kadehler dizildi. Deminden polise verilmek istenilen bir adama şimdi yapılan bu ikrama garson biraz şaşarak servis yapıyordu. Açlar ile aç karnına konuşmak tehlikeli olduğunu bilen Mestinaz, Şahap'ı doyurmayı, onun hissini, kinini, öfkesini sızdırmak için daha uygun bulmuştu.

Yemek alakart yeniyordu. Şahap listeyi yutacak gibi koklaya koklaya gözden geçirerek mantarlı, trüflü en pahalı kaplar ısmarladı.

Aperitif alınırken çeşitli ordövler arasında üç kere aralıksız havyar getirtti. Birkaç kadehten sonra Şahapı'n midesi kızdı, kanı ateşlendi, gözleri parladı. Zihni, eski, dar ,sıkıcı, küflü bandajlarından sıyrılarak etrafını yeni ufuklarda uçan bir uçak bakışıyla görmeye başladı. Ruhunu görünmez elleriyle dalga dalga okşayân bu neşenin içinde anlayamadığı bir hüzün gizliydi. Bir hayli kadehten sonra son doldurduğunu havaya kaldırdı, her cümle arasına manasız bir gülme sıkıştırarak nutka başladı:

— Afif Beyefendi, Mestinaz Hanımefendi, sizi gücendirdimse affınızı rica ederim. İlk gösterdiğiniz çok dürüst muameleye karşı başka türlü poz alamazdım. Barışalım, sevişelim. uyuşalım. Bütün ahlâk kitaplarının insanlara olan öğütleri budur. O zaman insanlar arasından savaş kalkar. Ne kin kalır, ne düşmanlık... Bu suretle dünya yüzünde barış ve sükûnet kurulur ama yine insanları kırıp geçiren iki şey kahr: Sefalet ve hastalık... Bunlar birbirini doğuran iki büyük belâdır. Bugün benim karnım doyuyor. Kafamın bu nimetlerden aldığı kuvvet-

le sefil kardeşlerimi müdafaa etmek için huzurunuzda söz alacağım. Biz şimdi yiyip içiyoruz, fakat biliyor musunuz şu saatte boşluktan mideleri sızlayarak Allahtan rızık bekleyen bu memlekette kaç yüz bin aç vardır. Artık gökyüzünden kudret helvası yağmak zamanları, itikatları, ümitleri geçti, fakat ne oldu? Toprak da artık gıdamızı vermiyor. Her şeyi kafamızdan, kollarımızdan beklemek lâzım geldiği söyleniyor. İşte bu da nasıl yapılacağı düşünülmeden ağız kapatmak için ortaya atılan boş öğütlerden biridir. Bu öğütleri verenler ömürlerinde ellerine bir sapan almamışlardır. Medenî dünyalardan gelen açlık haberleri kötüdür. Büyük Harp sırasında bütün âlemin parasını çeken Amerika'da bile amelenin çoğu açtır. Deniz tezgâhlarında işleyen bir amele ailesinin bin beş yüz dolar ile geçinebileceği hesap edilmiştir. Fakat bu kadar para alabilen amele ailelerinin ancak yüzde yirmi altısı olduğu patronların sözleri ve istatistiklerin rakamlarıyle meydandadır. Bu milyarlar memleketlerinde ömründe bir lokma et tatmamış kara bahtlılar vardır. Fazla doyanlar aç kalanların kısmetlerini kasıp kavuruyorlar. Buna acele evet diyenlerin bu evetleriyle bu acıklı meseleleri kapatmış olamayız. Her tarafta hayat çok pahalıdır. Kazançlar ihtiyaçları örtmüyor. Bütün hesaplarda öyle bir alta gidiş var ki hemen her yanda bir iflâs uğursuz bir gölge gibi bütün cihanın tepesinde dolaşıyor.

Vahşet halinde yaşayan hayvanlar karınları açıktığı vakit değil av yakalayabildikleri zaman yerler. Böyle hayvanca hallere düşmüş çok insanlar bulunduğunu söylersem şaşmayınız. Mösyö J. Novikov'un çıkardığı Sefalet meseleri ve tabiî İktisat İşleri adlı kitabında: «Arz üzerinde yaşayan insanlardan ancak onda biri acıktıkları vakit karın doyurabilirler, geri kalanları yiyecek buldukları zaman yemek yüzünden vahşî hayvanlar gibi yaşarlar,» diyor.

İşte çalıp çırpıp çapulculukla yaşamaya uğraşanların çoğu bunların arasındadır. İnsanlığın pek büyük kısmını inleten bu sefalete kim çare bulacak? Allah artık gökten kitap göndermiyor. Aç insanlar arasında boy göstermeye artık hiç bir peygamber cesaret edemiyor. Beyefendi söyleyiniz, bu korkunç işi kim halledecek?

Bu komünist sözlerinin altından çıkacak neticeden ürkün-

tü duymaya başlayan Afif Bey lâf olsun diye dalgın ağızla şu kısa cevabı verdi:

— Zaman...

Kene Şahap bu cevaba sarsıla sarsıla güldü. Kendi sualine yine kendi cevap vermek için bir dolu kadeh çekerek:

— Zaman... peki. Zaman ama, zaman nedir? Kâinatta böyle bir şey var mıdır, yok mudur? Feylozoflar arasmda çekişmeli bir mesele. Ne ise bunu geçelim... Zaman, güzel balkabağı yetiştirir, küçükleri büyültür, büyükleri ihtiyarlatır, fakat üzerinde işlenmezse sefalete çare bulamaz. Böyle insanlığın korkunç meselelerinin çözülmesini zamana bırakırsak iki elimiz böğrümüzde beklemekle hiç bir şey olmaz. Zaman ,gittikçe kötüleşmek huyundadır. Zaman, her gün evvelkinden daha zor, daha korkunç, çözülemez işler çıkararak insanları dayanılmaz hale sokuyor.

Şahap, üzerindeki şeyleri şangırdatır bir şekilde masaya bir yumruk indirerek dedi ki:

— Açlığın çaresini yine açlar bulacaklardır.

Bu sözlerden pek sevinmeyen dinleyenlerin yüzlerine Şahap şöyle haykırdı:

— Bundan sonra toklara rahat ekmek yedirmeyeceğiz' Ben buraya zorla girmemnş olaydım siz beni bu ziyafete çağıracak mıydınız? Asla... asla... değil mi, asla...

Şahap koca bir ekmek lokmasını havyara bulayarak ağzına attıktan sonra dolu avurtla:

— Benim cebimde birkaç papel var ,sizin cebinizde birkaç bin... Bu niçin? Bu fark nereden geliyor? Siz, Allahın, benden ziyade sevgili kulları mısınız? Hiç sanmam. Çoktandır Cenabı Hak dünyanın sosyal, ekonomik işlerine karışmıyor. Hâşa, kendimden bu kadar idaresizlik umulmaz. İnsanlardan nefret ederek dünya işlerini şeytana bırakmış olmalı.

Bu hezeyanların sonu nereye varacaktı? Delikanlı ile kocakarı gittikçe taşan bu sarhoşu şimdi âdeta korku ile dinliyorlardı.

Şahap birdenbire yatışkan bir tavır almaya çalışarak.

— Efendim mil pardon... mil pardon... Başınızı ağrıtıyorum galiba?

Bu nezaketi hiç bir «estağfurullah» ile karşılanmayan çalçene, neşesini hiç bozmayarak:

— Efendim, yemeğin sonuna geldik, ikramınıza teşekkür ederim. Fakat bir şey eksik. Bu eksiğin tamamlanmasını hatırınıza getirmmeden dolayı da affınızı dilerim.

58

AFİF Bey artık sorma zorunda kaldı:

— Nedir bu eksiklik?

— Malûm ya böyle ziyafetlerin tamamlayıcı maddelerinden olan bir şey vardır... Erimiş altına benzer bir içki... Kadeh içinde erimiş güneş... Çok kimselerin adını işitip de bütün ömürleri boyunca tadamadıkları kevser...

Mestinaz — Şahap nedir o? Bilmece mi söylüyorsun?

Şahap — Bilmece şeklinde söylesem öyle anlatırdım. Türklerin savaşta kaybettiği bir memlekete, Fransızca bir kuş adından sonra sonuna Türkçe bir şaşırma edatı getirirseniz istediğim şeyin adını bulmuş olursunuz.

Afif Bey isteksiz bir gülümseme ile bilmeceyi şöyle çözdü:

— Şam - pan - ya.

Şahap kahkaha ile el çırparak:

— Bravo... bravo Afif Beyefendi, çok zekisiniz. Ya bu kadar sivri akılı olmasaydınız. Habibullah hazretlerine kız oğlan kız niyetine gebe bir kadım yutturduktan sonra konaklarda, köşklerde, otomobillerde cepleriniz para dolu olarak yaşamanın sırrını bulabilir miydiniz?

Bu sarhoşluk patavatsızlıklarına boğum boğum boğulan Mestinaz, kendini tutamayarak yarım bir haykırışla:

— Burada öyle şamatalı el çırpılmaz. Burası Apustol'un meyhanesi değil.

Şahap bu hatırlatmaya çok kızmadı. Güldü. Güldü. Afif'e dönerek:

— Beyefendi bilmeceyi çözdünüz. Şampanyayı da lûutfediniz de bir kadeh içtikten sonra şu kocakarıya lâzım gelen cevabı vereyim.

Şampanyayı ısmarlamak bir belâ ,ısmarlamamak daha fena idi. Çünkü Şahap içerse daha sarhoş olacak ve dediği yapılmazsa daha fazla ısrar edecekti.

Şampanya küçük buz kovası içinde geldi. Köpükleri saçılarak yayvan kadehlere akıtıldı. Kibarların yudum yudum içtikleri bu içkiyi Şahap birden diktikten sonra:

— Bu altın suyu Fuzuli'nin, Nefi'nin, Nedim'in zamanlarında içileydi kim bilir övmek için ne kadar kasideler söylenirdi. Şimdiki şiirlerde içki içmek beğenilmiyor. Şarlerimiz içiyorlar ama övmeye cesaret edemiyorlar. Hem efendim, esrar, kokain, morfin dururken şampanyadan ilham arayacak kadar cüzdanları şişkin şairler nerede şimdi? Şimdi en taşkınları ilhamlarını açlıktan alıyorlar. Açlık, açlık... açlıkla beyinleri yıldırımlamıyor, etrafa kıvılcımlar saçılıyor. Korkunuz bu kıvılcmlardan. Evet ,açlık... Sözümüze gelelim, artık koca nineye cevap vereceğim. Burası Apustol'un meyhanesi değilmiş, evet biliyorum. Burası gediklilerinin vicdanlarıyle tersine olarak yüksek bir meyhanedir. Burada cemiyet içinde filliğe yükselmiş insanlar yiyip içebilirler. Bugün burada yalnız ben bir başıma yirmi beş otuz lira verdiğimi hesaplamayacak kadar aptal değilim. Ben şuradan buradan otlayabildiğim kozalaklarla yaşamya uğraşan bir keçi idim. Bugün sizinle beraber doymaz. bir fil oldum. Fiyat yüksekliğine, bakılınca yirmi otuz kişinin yiyeceğini tek başıma mideme indirdim. Daha da var mı diyorum. Bugün üçümüzün yediğiyle üçüncü dördüncü sınıf ahçılarda yüz candan ziyade insan doyardı. Sefaletin cehennemi nereden kaynadığını anladınız mı şimdi? Birkaç yüz, birkaç bin kişinin hakkını bir sofrada yiyenlerin vicdanları uykuda oldukça açlık meselesinin ekonomice çözümlenmesini hangi feylosofa hangi mütehassısa verebiliriz? Kibar konaklarında, yüksek otellerde sofraları süsleyen çiçeklerin masraflariyle kim bilir ne kadar aç ölümden kurtarılır? Açlık sübpektiftir, onun ıstırabını yalnız çeken bilir. Tokları açlara acındırmak için aç bırakmalıdır ki yürekleri eriyerek, ölümün kokusunu duyarak acıyabilsinler.

Bu komünist nutkunu deminden beri sesizce dinleyen Afif Bey sinirlerinin aldığı gerginliğe artık dayanamayarak:

— Rakı ile başka konuşuyordunuz, şampanya ile daha parladınız. Fakat açlardan kendi kendinize aldığınız vekâleti iyi idare edemiyorsunuz. Sözleriniz pek birbirini tutmuyor.

Kene Şahap birdenbire bir soru haliyle durarak:

— Neden? dedi.

— Deminden söylediğinizi şimdi unutmamış iseniz birbirini tutmadığını ispat edebilirim.

Şahap sağa sola biraz salanarak:

— Buyurunuz bekliyorum.

— Biraz önce M. Novikov'un eserini şahit tutarak yeryüzündeki insanların ancak onda birinin doyabildiğini söylemiştiniz.

— Evet. Sözümü inkâr etmiyorum.

— Doyan bu onda biri de aç bırakmakla mı sosyal ekonomiyi düzeltmiş olacağız? Ya hepimiz yiyelim, ya hiç birimiz yemeyelim, demek mi istiyorsunuz?

— Hemen onun gibi...

— Bu boş iddia hiç bir zamanda bir tatbik yeri bulamaz.

— Niçin?

— Hangi millet ve her nerede olursa olsun insanlar yollarını şaşırmış koyun sürülerine benzerler. Onlara birçok kösemenler lâzımdır. Siyaset, ilim, fen, sosyoloji sahalarında uğraşacak, insanlığa vücudunu adamış kafalar aç karnına çalışamazlar. Dünyanın hesaba sığmaz mesafelerini sıfıra indiren Markoni'ye akşam sabah birkaç kap yemek vermeyi insanlık nasıl kıskanabilir? Aşı bulmalarıyle her gün binlerce can kurtaran Pastör'e hayatta yiyip içtiğini helâl etmeyecek bir vicdan sahibi düşünülebilir mi? İnsan sürüleri yaşayabilmek için fikirce yükselmiş bir küçük grubun idaresine muhtaçtır.

Kene Şahap kasıklarını tutarak katıla katıla güldükten sonra:

— Bu sözleriniz bana gıdıklama gibi tuhaf geliyor, beyefendi kendimi tutamıyorum, bu insan kalabalığı içinde bana kaç tane Pastör, kaç Markoni çıkarabilirsiniz? Böylelerini insanlık kuş sütüyle beslese lâyıktır. Ama ötekiler hep böyle şöhretlere bürünmek isteyen şarlatanlardır. Dünyadaki en zengin adamların insanlığa en yararlı insanlar olduklarını bana ispat edebilir misiniz? İnsanlar sürü değildir. Bu yersiz sıfat onlara aristikrat kafaların fırlattıkları bir hakerettir. Sürüleri türlü bahanelerle soymayıp da hallerine bıraksanız onlar kendilerini idare etmeyi öğrenirler.

— Bugün dünya sonu ne olacağı bilinmeyen bir korkulu uyku geçiriyor. Her hangi bir sürüyü kendi haline bırakırsanız ondan daha kuvvetli bir sürü gelip bu anarşi kalabalığını ezerek kendine benzetir.

— Dünya nizamsızlığa doğru gidiyor beyefendi...

— Öyle. Fakat üstünlük bir dereceye kadar en düzgün kalabileceklerindir.

— En düzgün hükümet idaresinin nasıl olabileceğini bilen var mı? Hep bu zorluğu, hep bu olamayacak işi bulmak için uğraşılmıyor mu? Hep bu savaşlar, dalaşmalar, hırlaşmalar, ahlâksızlıklar, insaniyetsizlikler, rahatça yürüyebilecek bir doğru yol bulunmadığı için sürüp durmuyor mu? Bu aranılan kurtarıcı gelecek idaresinin bulunmasına kadar açların beklemeye vakitleri yoktur.

Mestinaz ekşi bir suratla Şahap'ı süzerek:

— Beklemeyip ne yapacaklar?

— Paraları olmayanlar paralıları soymak için her çareye baş vuracaklar. Örnek olarak ben bugün birkaç yüz liranızı sızdırmadan sizi bırakmayacağım.

— Bu haydutluğu Avnussalâh'ten mı öğrendin?

— Hayır. Ben şimdi üstat tanımıyorum, kendi hesabıma çalışıyorum.

Bu sırada ansızın küçük odanın kapısı açılarak Avnussalâh gözüktü. Afif'le Mestinaz'ın önünde bir reverans yaparak:

— Lâzım olduğu için sormadan girdiğimden dolayı affınızı rica ederim. (Şahap'ı göstererek) Bu sersem oğlan neler saçmalıyor? Son lakırdısını işittim. Artık üstat tanımıyor, kendi hesabına çalışıyormuş. Her yere benim adıma baş vuruyor. Parayı benden alıyor. Fakat kendi hesabına çalışıyor.

Mestinaz —Aman neler saçmalıyor... neler saçmalıyor...

Avnussalâh — Sizde kabahat. Tıka basa buna niçin yedirip içiriyorsunuz? Av köpekleri aç karnına çalıştırılır. Bunları doyurmaya gelmez. Bu tazıları ölmeyecek kadar yedirmelidir. Midelerinde birkaç lokma fazla yemek, cüzdanlarına beş on papel girdi mi gem almazlar, şaha kalkarlar, çifte atarlar. Allaha, kullara, bütün kanunlara karşı asi kesilirler.

Kene Şahap ne olur ne olmaz şişede kalan şampanyayı kadehine boşaltarak çarpık bir sarhoş haliyle Avnussalâh'a baka baka:

— Aman Yarabbi utanmamazlıkla adı çıkmış bir ağızdan çıkan bu ahlâkçı sözlere ne diyeceğimi şaşırıyorum. Biz bu isyancılık derslerini sizden aldık.

Avnussalâh ciddî bir tavırla:

— Kötü bir ahlâk nasıl iyileşir? İyi bir ahlâk nasıl kötüleşir? Sen bunun normal kaidelerini biliyor musun?

— Bilmiyorum. Fakat örneğini görüyorum. İyilik karnı-

dızı doyurursa iyi oluruz. Doyurmazsa rızkımızı bulmak için fenalığa döneriz.

Afif Bey — Demek ki hayatta her şey talih ve tesadüfün oyunudur. İyiliklerde, kötülüklerde kimsenin kendi oynadığı bir rol yoktur.

Avnussalâh'ın çıkagelişine Mestinaz'ın canı sıkıldı. Tazıyı saldıran avcının şimdi asıl kendi gelmişti. Çırağı savmağa uğraşırken ustanın meydana çıkışı büyük bir belâ demekti.

Ahlâk teorileriyle hareket eder görünen bu ahlâksızlara öfkelenmekten kendini alamayan Binlik haykırır gibi:

— Ahlâkta herkesin önünde duracağı bir mihrap olmalıdır. Biz, birbirimizin ne olduğunu biliyoruz. Âlemi bir tarafa bırakalım, kendi aramızda bile bugün söylediğimizin yarın tersini iddia etmek için epeyce kavi bir surat lâzım değil mi?

Kene Şahap, Binlik'in öfkesine katıla katıla güldükten sonra cevap verdi:

— Koca nine suratın kışın soğuktan çatlar, patlar; yazın güneşten derileri soyulur, böyle böyle kavileşerek dümbelek derisine döner. Artık üstünde istediğin havayı çalabilirsin. Kızarmaz, kabarmaz. Buna feleğin «germ ü serdine alışmak» derler. Üstadın suratı da bu deriden yapılmıştır, seninki de, benimki de... Böyle suratlar sırasına göre her hakarete, tükürüğe, tokada dayanır. Afif Beyefendinin buyurdukları gibi bütün rahat yaşamalar, sefaletler hayattaki talih ve tesadüf oyunlarından başka bir şey değilse tabiatın fantazisine hemen boyun eğmeyerek suratlarımızı kavileştirmeyiz. Bakınız, aç köpeği kovarsanız yine gelir, döverseniz yine gelir.

Avnussalâh — Şahap, senin suratından daha kavisi öküz derilerinde de bulunmaz. Haydi bakalım, çek arabam. Nine ile beyefendiyle biz bize görüşeceğiz.

Şahap biraz öne eğilir gibi olan vücudunu dik tutmaya çalışarak:

— Bir yere gitmem. Ben çekildikten sonra Habibullah Bey, Necabet Hanım işinden pay alacaksınız. Ben bu sırrın arkasından kaç haftadır dolaşıyorum, payımı isterim.

Usta, çırağın iki omzundan yakalayıp silkerek:

— Çık diyorum.

— Çıkmam diyorum.

— Şimdi seni yakalatıp tıktırırım.

— Nereye?

— Senin gibileri nereye tıktırırlarsa oraya.

— Ustacığım, ben oraya yalnız mı giderim?

— Kelepçeliler alayıyla gidersin, dedi ve eğilerek sarhoşun kulağına bir şeyler fısıldadı.

Şahap hemen yerinden epeyce bir yalpa ile fırlayarak:

— Gidiyorum, gidiyorum. Ustam meşhur masallardaki pehlivanlara benzer. Çıraklarına oyunlarmdan otuz dokuzunu öğretir, kırkıncısını saklar, yenilmez.

Şahap telâşla savuştu.

Ötekiler çıraktan kurtuldular, fakat şimdi usta ile ne yapacaklardı?

Avnussalâh centilmen bir tavır alarak:

— Bu yapışkan oğlan sizi çok rahatsız etmiş olmalı?

Binlik — Sorma Salâh, sorma. Ömrümde hiç böyle yakası kesilmedik saçmalar dinlemedimdi. Haydutluğu âdeta çıkarınız cüzdanlarınızı demeye kadar ilerletti.

— Patavatsız, izansız...

— Tatlılıkla insan soymak için çok izan, çok idare lâzım...

— Sizin için yaptığı tahkikattan çok yolsuz, usulsüz bir atılganlıkla faydalanmaya kalkışmış. Halbuki ben arkadan arkaya Şahap'ın peşindeyim. Bu iş için onun bildiğinden on defa fazla esrarı biliyorum.

Binlik dudaklarını ısıra ısıra başını sallayarak:

— Çıraktan kurtulduk, şimdi ustasına çattık. Salâh ne gülünç bir başlangıç ile maksada girişiyorsun.

— Yok anacağım çarçabuk pirelenme öyle. İnsan bir roman bile okusa sonunu merak eder. Halbuki sen bize geldin, davaya bir çözüm sureti bulmak için bin lira da para verdin. İş pek çapraşıktı. Nasıl oldu? Günler geçti. Bir daha görünmedin. Necabet Hanım, bizim Suduri'nin kararı gibi, yüklü vücutla mı Habibullah Beyin gerdeğine girdi? Gerdekten yedi ay sonra doğacak çocuk için nasıl bir doğum tarihini hazırladınız?

— İş kendi kendine yoluna girdi. Sizin ustalığınıza hacet kalmadı. Havadan bin lira aldınız, bunu yeter bulunuz. İşin sizin yararlanabileceğiniz surette kurcalanacak bir noktası kalmamıştır.

— Bu kadar karışık bir iş kendi kendine nasıl yola girer? Çok merak edilecek şey. Rice ederim anlat.

— Peki anlatayım. Necabet Hanım Türkçe ile beraber iki yabancı dil ile okur, yazar, çok kültürlü modern bir kızdır.

— Olabilir. Fakat bu yüksek edükasyonun kadındığa yenilmemesine engel olmamış olduğunu görüyoruz.

— Yanlış davranışını düzeltecek kadar büyük bir akıllılık gösterdi ve tam olarak da başardı.

— Nasıl? Çok rice ederim.

— Hilekârlığa tenezzül etmedi, gitti Habibullah Beyin önünde açık alınla günahını anlatmaktan çekinmedi. «Beni böyle kabul ederseniz alınız, etmezseniz almayınız» dedi.

— Habibullah Bey bunu nasıl karşıladı?

— Hemen yerinden fırlayarak Necabet'in elinden öptü ve makbulümsün dedi.

— Hayret!... hayret!...

— Rus inkılâbının şimdiki karı-kocalık hakkındaki düşüncelerini bilenler için bunda şaşılacak hiç bir şey yoktur.

— Koca nine sen çok derinleşmişsin. Beni korkutuyorsun.

— Korkulacak bir şey yok. Biraz modernizm, biraz psikoloji ile mal kendi kendini gösterir.

— Söyle nasıl?

— Habibullah Bey yarı Fransızlaşmış çok modern bir adamdır. Genç erkeklerin evlenmezden evvelki aşk düşkünlükleri nasıl effedilmiş oluyorsa kızlar hakkında da aynı hoş görmeyi esirgemiyor. Kendi bakir olmayan bir erkek bu sağlamlığı bir kızdan ne hakla isteyebilir?

— Hanımın karnındaki yabancı bir dölü ne yapalım?

— Habibullah Beyin birkaç düzüne çocuğu beslemeye gücü yeter. Onu da kendininkilere karıştırır büyütür. Dölün yabancısı olmaz. Maksat dünyaya adam yetiştirmektir.

Avnussalâh manalı bir gülümseme ile dikkatli dikkatli Afif Beyin yüzüne bakarak:

— Hanımın vücudunu dolduran âşık sahneden çekilmiş mi? Yoksa kulisin arasına gizlenerek sevgilisine yeni hamlede bulunmak için fırsat mı bekliyor? Habibullah Bey geçmişte olan bir günahı effedebilir. Fakat ileride işlenecekler için ne düşünüyor acaba?

— Bu da sana, bana tasa verecek bir mesele değil ya. Habibullah Beyin kendinin bileceği bir havsala işi.

— Belki ileride beyefendiyle görüşmeye muvaffak olarak bu işteki fikrini sormak fırsatını bulurum. Bu çarpaşık gönül ve his işleri hakkında şimdi senin düşüncelerini anlamak istiyorum.

— Habibullah Beyle görüşmeyi aklından çıkar. Çünkü şantajla onu korkutamazsın.

— Habibullah Bey işi için dosya tuttuk. Mutlak onunla bir gün görüşeceğim. Bu müracaatıma engel olamazsın. Ben senden akıl istemiyorum. İşin çarpaşıklığı hakkındaki fikrini soruyorum.

— Niçin soruyorsun?

— Çünkü senden alacağım cevapta ufak bir samimiyet görebilirsem tutacağım davranış yolum için bundan fakdalanmak istiyorum. Bu noktada ne kadar doğru söylersen Habibullah Beye o kadar iyilik etmiş olursun.

— Bana gösterdiğin tavaccühe teşekkür ederim Salâh. Mayanı bildiğim için ben senden samimîlik bekleyemem. Mademki bu işi benden bekliyorsun ben de düşüncemi doğru söylemeye çalışacağım. Habibullah Bey ihtiyar bir zengindir. Parasıyla genç karısını bahtiyar edebilir. Fakat genç kadının bir de aşk ihtiyacı vardır. İşte bunu yapmaya yaşlı kocanın gücü yetmez. Bunun için kadına açık kapı bırakmak lâzımdır.

— Ne demek istiyorsun?

— Bir döşekte genç kadının vücuduyla Habibullah Bey nasıl ruhunu neşelendiriyorsa kadının da kendine denk bir delikanlı ile aynı neşeden tatmasına göz yummalıdır.

— Demek Habibullah Bey bu cömertliği gize aldırarak genç kızla evlenmek cesaretini göstermiş.

— Şüphesiz. Çünkü genç eşini kendi kısır, soğumuş sevgilerine bağlayacak kadar kendini beğenerek evlenen yaşlılar hem kendilerini hem karılarını bahtsız etmiş olurlar.

— Koca nine zaman ilerledi. Ben yavaş yavaş utanmaya başladım. Karı-kocalık hususiyeti, kocalık hakkı, kıskançlık, birçok noktalardaki ahlâk taassubu ortadan kalkarsa biz ne ile geçineceğiz?

— Yeni formüllere uymakla.

Deminden beri lafa ilk karışan Arif Bey Avnussalâh'ın atılganlığını kıracak bir dik bakışla:

— Gönül hakkı her şeyden büyük ve kuvvetlidir. Bütün kâinat bu noktanın etrafında döner, onu yenmek mümkün değildir.

Avnussalâh üzgün üzgün karşısındakilerin ikisine de bakarak:

— Haftaya Teselli Yurdu'nda bu meseleler için beyni volkanlar gibi alevler saçan yüksek kültürlü genç bir avukat hanım tarafından çok ehemmiyetle bir konferans verilecek. Dinlemeye geliniz.

İkisi birden: — Geliriz.

— Öbür haftaya da benim konferansım var. Son zamanlarda derinden derine moral tecrübeleri geçirdim. Fırtma ile ortaya atıldım, fakat bu durgunluğa erdim. Kimseden duymadığınız şeyler işiteceksiniz.

Binlik şüpheli bir alaycılıkla:

— Daha sonra Yurdunuzda ne var, Salâh?

— Ahlâk **rahmetullahi aleyh** taraflılarına başsağlığı.

59

SON zamanlarda ve hemen her memlekette evlenme, serbest münasebetler, doğurma ve çocuk düşürme, geçim, geçimsizlik işleri son derecede bir ehemmiyet almaktadır. Eski formalitelerden çıkıldı, fakat yenileri de iyice kurulamadı. Erkekle kadın arasında suçu birbirine yüklemek fırtınası koptu. Belki iki tarafın da birer parça hakları vardır. İki cinsin ille ben fikrini yenerek işin pürüzlerini ayıklamak zor...

Kadın ve erkek alayları birbirlerine karşı topla, tüfekle savaş açmadıkları için şimdilik, kalemle, mantıkla dövüşüyorlar.

Çatışma yolunda kadınla erkeğin karşı karşıya boy göstermesi tuhaf oluyor. Erkek gürbüz, adeleli, kadın ona göre çelimsiz ve ince... Çok defa gerçeğin, terbiyenin, nezaketin denkliği bozuluyor. Fikir söyleşme çığırından çıkıyor.

Bu davalardan sinirlenin bir Türk Jan Dark'ı açtığı savaş bayrağının altına gönüllü toplamağa başladı. Şimdiye kadar için için kızışan yangının artık yer yer alevleri parıldıyor. Növber Hanım çok cesaretli kalemiyle az zamanda büyük bir nam

almış, ateşli kavgalarında yenilmez bir avukattır. Nezaketle kafalarını yumrukladığı yalınkat görüşlü erkekleri sosyal meselelerin mikroskobu önüne oturarak perdeli gözlerin seçmediği derinlikleri göstermeye uğraşıyor.

Bu yaman hanımın konferans günü yurtta daha iki saat önceden ayakta duracak yer kalmamıştı. Salonu dolduranların içinde çok güzel tuvaletler, kibar yüzler göze çarpıyordu.

Avukat Növber Hanım sade, kara ve hemen bir yas kıyafetiyle geldi. Boyasız yüzünde ağır başlı bir genç erkeğin tatlılığı vardı.

Daha hiç ağız açmadan hararetle alkışlandı. İnce birkaç recerans karşılığından sonra yumuşak ve çekici bir sesle başladı:

«Havva ile Âdem cennetten kavga ile çıktılar. Kadın fitneci, kadın baştan çıkarıcı, kadın her vakit erkeğidoğru yoldan ayırmaya çalışmaya uğraşan bir mahluk olarak gösterildi.

«Bu ilk masallardan sonra Yunan ve Roma mitolojisinin Afrodit azgınlıkları, ahlâksızlıkları hep kadının üstüne yükletildi. Kız kardeşlerim, ta ezelden başlayan bu kötü iltifat hâlâ üzerimizde sürüp gidiyor.

«Bu haksızlığın kaynağını daha tarihlerden evvelki zamanlarda görüyoruz. Fakat gerçekte hangi cins ötekini azdırıyor? Bunun cevabını ağızlardan değil, olan bitenden alacağız.

«Erkek beş dakikalık zevki için yüz kadın ırzını feda eder. Zorla veya kandırarak ırzına geçilmiş kızların sayıları hesaba mı gelir? Bu baştan çıkarmadan sonra erkek kaçar. Babalığını inkâr eder. Kadın kucağındaki kundağı, alnındaki rezillik damgasiyle cemiyetin namuslu sınıfından kovulur. Bütün âlemin kahrına çarpılır.

«Bu kazaya uğrayanların çoğu çocuğu düşürmek zorunda kalırlar. Ya düşürtürler veya düşürürken ölürler. Vicdansız baba hiç aldırış etmeden başka insaniyet tarlalarında sadece bir cins azgınlığıyle ekin yapmakla kadının ırzına geçmek, ruhunu bozmak, geleceğini yok etmekle uğraşır.

«Böyle kazalara ana olanların içinde kundağın üzerinde şefkatle titreyerek her türlü rezalet ve yoksulluklarla beraber yavruyu büyütmeye uğraşanları gördüm. Fakat baba bu şefkatte hiç duygu payı olmayan kaba bir ekinci. Evet, çocuklarını boğan kadınların cinayetlerini de yoktur diyemeyiz. Ama baba-

nın evlâdını kabuliyle bu cinayetlerin yüzde doksan eksileceği gerçeğide reddedilemez. Erkek bu hayvanca saldırısıyle kadına fuhuş kapısını açıyor. Bu bir kişinin kucağından kadın herkesin kucağına düşüyor. Asıl saldıranın kabul etmediği bir bozuğu hangi erkek kendine eş olarak alır? Fuhuş evlerindeki sermayelerin başına gelenleri dinlemek isterseniz çoğunun bu acıklı yoldan geçerek oraya düşmüş olduklarını ağızlarından işitirsiniz.

«Kendinden başkasını düşünmeyen erkekler bir zamanlar bütün fikirlere hâkimdiler. Ağızlarından çıkan sözler hemen kanun ve adalet oluyordu. İşte bu yanlış düşünceler kadın hukukunun insafsızca, düşüncesizce kaybına yol açmıştır. Ve hâlâ bu haksızlıklarda ayak direyenler vardır.

«Kanunsuz birleşmeler iki kişi arasmda işlenir. Bundan dolayı bu günahın iki cinsce tam olarak paylaşılması gerekmez mi? Hayır. Erkek bu işlenen günahtan üzerine hiç toz kondurmadan güler yüz ve temiz yürekle çıkar. Ve kadına karşı olan üstünlüğünü büyük bir kahramanlık gibi övünerek etrafına anlatır. Aybın bütün yükünü düşmş olan dişiye yükletebilir. Kadın için rezalet olan bir şey erkek için hemen hemen yiğitliktir.

«Kadınla erkek arasındaki münasebet düşünceleri bugün hemen büsbütün değişmiş olduğu halde, şimdi hâlâ bu yanlış düşünce dünyanın çok taraflarında sürüp gitmektedir.

«Fransızca bir kitapta okudum. Çöl Arabının biri eşyasının yarısını bir eşeğe, yarısını da karısına yükleterek yola çıkar. Kendisi de keka, çubuğunu yakıp bu iki yüklünün arkasına düşer. Yol gitgide tenhalaşan ve yırtıcı hayvan tehlikesiyle dolu bil çöldür. Hemen ıssız bir dönemeçte karşılarına birdenbire korkunç bir aslan çıkar.

«Yalnız kendi canının kaygısında olan erkek Arap ne yapsa beğenirsiniz? Hemen eşekle karısını ileri sürer. Kendisi bu canlı siperin arkasına sığınır. Önde facia başlar. Arap bu fırsattan fayadalanarak yakındaki bir ağaca tırmanır.

«Sonun ne olduğunu sormaymız. Bu hikâyeyi anlatmaktan maksadım erkek Arabın gözünde eşekle karışı arasında değerce büyük bir fark olmadığını göstermektir. İkisi de efendilerinin en ağır işlerini görmek için yaratılmışlardır.

«Medenîlikle bedevîlik arasındaki bu kıyaslama kadm için

olan düşüncelerin fikirce yükseklik ve aşağılığın iyi bir mehenk olacağını göstermiyor mu? Kadın hangi çevrede sayılır, hangisinde hor görülür? İşte bu miyar ile herhangi bir milletin derecesi belirtilebilir.

«İnsanlık yenileniyor. Yeni yaşayışa uymayan eski kanun ve âdetler köklerinden sökülüyor. Bu zor operasyon içinde hepimiz didişiyoruz. Şunu da söyleyelim ki geçmişi çökerken ruhumuzdan atalardan kalma sökülen bir şeyler de var. Gelecek ile daha birbirimize yabancıyız. Yaşanmış ufuklardan yaşanacaklara geçerken bilinmeyen sisler içinde aradıklarımızı birdenbire bulamıyoruz. Arada sırada da aldanıyoruz. Bütün değişikliklerine uymaya çalıştığımız «zaman» da belki biraz bizi yadırgıyor. En büyük güçlük alışmamış olduğumuz bir fazileti kazanmaktır. Tembel birdenbire çalışkan olamaz. Terbiye ve egzersiz sistemleriyle onu bu faziletlere götürmemiz lâzımdır. Ağır ağır ruhun alışkanlığıyle fazilet bir alışkanlık halini alarak ahlâk kuvvetlenir.

«Yeniden kanunların içinde şimdilik en bunaltıcı görünen evlenmektir. Bugünün kanunlarına göre yapılan evlenmelerin çoğunda beklenilen iyi kaynaşma görülemez.

«Hayat pahallılığı ve daha bir sürü sebeplerden dolayı bugün bir aile teşkili her erkek omuzunun çekemeyeceği bir yüktür. Bu ağırlığı hafifletmek için iki tarafın hisçe ve iktisatça birçok aile kayıtlarından serbestlendirilmesine uğraşılıyor. Fakat muhterem hemşirelerim, sıkılmadan ve sıkmadan ve yüzlerimiz kızarmadan bu serbest hayvan taşkınlığını size nasıl anlatabileceğim?

«Bu bunalımların şimdi en keskin ihtilâl devrelerini geçiren memleket Rusya'dır. Evlenme işinde olabildiği kadar tabiate yaklaşılmak isteniyor.

«Rusya, bütün dünya için evlenmenin gelecekteki şeklinde ön ayak mı olacak? Bu çığırda arkasından gidecek milletler bulunacak mı? Allah saklasın.

«Bolşevik evlenmesinin bağı pamuk ipliğindedir. Bağlanması da çok kolaydır, çözülmesi de. İki tarafın veya tek tarafın istemesiyle hemen boşanma olur. Evlenme o kadar büyük bir serbestlik manası taşır ki evli bulunan bir erkek öteki kadınlardan çocuk sahibi olabileceği gibi kadın da başka erkeklerden gebe kalabilir. Kanuna uygun veya kanun dışı münasebetler

arasında fark yok gibidir. Evlenmedeki bu derece serbestlik derecesinden doğacak sakatlıklar en sağlam akılları düşüreceği şaşkınlıklarla çileden çıkartacak bir karışıklıktadır.

«Madam Aleksandra Kolontai, adı memleketinden dışarı taşmış bir Rus yazarıdır. Ahlâkı eski yosunlu yollardan çıkarıp yeni rejim raylarına oturtmak için şimdiye kadar hemen hiç bir kalemin cesaret edemediği serbestlikteki hikâyeleri çok dedikodu sağnakları koparmıştır.

«İşte bunlardan bir tanesinin anlattığı: Hikâyenin kahramanı Maraja Spepanovna, Tolstoy ile mektuplaşan, Halk terbiyesiyle uğraşan ve her yana broşürler dağıtan köylü partisi taraflısı bir kadındır. Bir subay karısıdır. Kocası manevralara gider. Madam, belediye doktorunu sever, ona metres olur. Maraja'nın moralince gönül ve aşk hakları, evlenme haklarının çok üstündedir. Kacası döndüğü zaman her şeyi anlatmaktan çekinmez. Çünkü Madam Maraja o kadar açık yüreklidir ki sevdiğiyle yattığını kocasından saklamak ahlâksızlığını kabul edemez.

«Sevdalı doktor bu sırrın kocaya açılmasından ürkerek kaçar. Madam Maraja bir gün onu, öküz çobanlığı eden bir köylü kızının kolları arasmda bulur.

«Koca, eşinin bu söylediklerinden ümitsizlenir mi? Hayır. Çünkü karısının orospuluğuna kızmak eski rejim namusluluğu gereklerindendir. Ve hem kocanın kızmaya ne hakkı vardır? Ayrılık sürdüğü kadar kendisi de karısına sadık olmak perhizinde bulunmamıştır...

«İşte görülüyor ki Rus kadın yazarı ahlâkın içini dışına çevirmektedir. Eskiden gizli olup biten şeylerin dışarıya vurulmasını yeni ahlâkın mertliği sayıyor.

«Ruslar'da 'amur' hiç bir ücrete, vergiye, zahmete bağlı tutulmayacak derecede serbestlendirilmiştir. Sovyet kanunu, beraber yattığı kadına ücret ödeyen erkeği cezalandırmaktadır. 'Amur' serbest, tabi' bir iştir, ticareti yapılamaz. Para ile olan 'aşk' değil çıkara bakan bir suç sayılır.

«'Amur' bu kadar serbestleyince evlenme laftan başka bir şey olmuyor. Aşkta serbestlik, eşitlik serbest birleşme istemiyor. Madam Kolontai kadını bu şekilde eski aşk esirliğinden kurtarmaya uğraşıyor.

«Erkek her kadının kocası, kadın her erkeğin karısı olunca hal nereye varır? Madam Kolontai bu serbest rejimden yüzyıllardan beri beklenilen cennet hayatının doğacağını iddia ediyor. Fakat bu alabildiğine ölçüsüz giden edep dışılık karşısında yaşlı komünistleri korku alıyor.

«Bu rejim doğurma bereketini artırıyor mu? Doğacak ve doğan çocuklar ne oluyor? Çocuk düşürmek isteyenlere hükümet gerekli operasyonu yapıyor. Eğer kadın bu suretle doğurmaktan kurtulamaz ise doğanın büyütülme ve terbiyesini hükümet üstüne alıyor. Fakat hükümet bu işi üzerine aldığı halde Rusya'da yersiz yurtsuz köpek yavruları gibi sokaklarda ele geçirdikleri kırıntılarla yaşayan dört yüz bin serseri çocuk bulunduğu yazılmaktadır.

«Çok insanlar bu hayvanca evlenme uçurumunun kenarında dolaşıyorlar. Uçuruma düşenler oluyor. İbret alınacak bu hale imrenenler bulunuyor. Her şeyde düzensizliğe atılmak huyunda bulunan insanların davranışlarını sınırlamak için kanunlar yapılmıştır. Tasarruf hakkı büsbütün kaldırılarak her şey seinin benim olabilir mi ki kadın sekiz on erkek arasında paylaşılabilsin? Hayvanlar bile dişilerini kıskanmak hırsıyle öldüresiye birbirlerinin gırtlaklarına saldırıyorlar. Üstün gelen dişiye sahip oluyor.

Affedersiniz umumî evde dostu olan bir erkeğin kıskançlık yüzünden bıçağını çekin düşmanını öldürdüğü, gazetelerde en çok okuduğumuz haberlerden değil midir? Bir koca, evine dönünce karısının içli dışlı olduğu halde bulduğu erkeğe 'Safada daima olunuz' deyip çekilecek mi?

«Yuvaya bağlanmak duygusu, eş ve evlât sevgisi hayatta ruhumuzu gıdalandıran lezzetlerden ne kalır? Dünyada saadet nedir? İşte bucağım, işte karım, işte çocuklarım diyebilmekten ibaret değil midir? İnsana saadet ilkin vatanından, sonra ailesinden gelir. Ailesiz bir kişi doğduğu kendi memleketinde garip sayılır. Minimini kollarıyle boynunuza sarılan yavrunun körpe saçlarını koklamak kadar hayatta anaya babaya gönül açıklığı veren ne vardır?

«İyi terbiye almış bir aile kendi bucağında güneşle yıldızlar gibi bir sistemdir. Bu ahengi bulmaya uğraşmalıyız. Kadın nedir? Erkek nedir? Niçin ara sıra bu iki eşi karşı karşıya düşmen mevkiine koyuyoruz? Kadın erkek birbirini sevmek için

yaratılmışlardır. Bütün çocukların bu aşktan doğduklarını görmüyor muyuz?

«Niçin bu iki cinsin arasında bazı nispetler kurarak kadını yaratılıştan zayıf, düşkün, akılsız buluyorlar? Kadın, erkeğe bakılınca, ince ve çelimsizdir. Bu ayrılık, tabiatın çekim kanununun bir hikmetidir. Pozitif, negatif vücutlar birbirine çekerler. Erkek ve kadın ruhça ve cisimce kendi yapılarına yakın olan yaratılışlardan hoşlanmazlar.

«İki cinsin kaynaşması için tabiatın kurduğu bu kanundan kadına karşı hükümler çıkarmaya uğraşanlar yaratılış esrarını göremeyen zavallılardır. Ne istiyorsunuz beyefendiler? Erkekle kadının aynı ruh, aynı cisim, aynı kuvvet ve tabiatta yaratılmış olmasını mı? Sebebini bilmeden, düşünmeden tabiatın yaratılış kanunundan iddianıza yarar hükümler uydurmaya kalkışmak tabiata karşı bir düşüncesizliktir.

«Bazı horoz akıllı, koç kafalı beyler tavusun, koyunun erkeklerindeki şekil ve tüy farklarından kendi erliklerine övünme payı ayırmaya kadar gariplik gösteriyorlar.

«İnsan erkeğinin ne fıskıye gibi saçılmış ipek kuyruğu vardır, ne de kırmızı ibiği... Koça benzetmek ise alnındaki çatal çutalın fena sembol olmasından dolayı hiç birinin istemeyeceği bir şekildir. Erkeğin kadına karşı güzellik üstünlüğü bıyığıyle sakalında mıdır? Bunlar ile erkeğe gerçekten bir güzellik tatlılığı geliyorsa dudağı, çeneyi kaplayan bu tüyleri birçokları niçin kazıtıyorlar?

«Kadını yaratılışta kendinden aşağı görmekle erkek yükselmiş olamaz. Çünkü insanlığın yarısı yüksek, yarısı adi olamaz. Erkek kendinde kadına göre büyük bir yaratılış görüyorsa o büyüklüğü doğuran kadındır. Erkekle kadın arasında paylaşılacak büyük küçük şeref yoktur. İkisi de bir Allahın yapısı, ikisi de bir dünyanın halkı, ikisi de insanlığın birer kaynağıdır. İkisi de yaratmanın birer esasıdır. İkisi de hayatın iki çekici kutpudur.

«Erkek kadın birbirlerinden hiç de ayrı değiller. Vücutları ayrı yaratılmış ise de her türlü karşı kaymayı yakan bir mıknatışlıkla birbirini ararlar... Hayatı meydana getiren ise bu kendine çekiştir. Sosyal hayatımızda bütün saadet ve felâketlerimizin işlendiği tezgâh işte bu kendine çekiştir. Nesiller yaratan hep bu kendine çekiştir.

«Aşkta sadist olan erkeklerin bu kadın düşmanlıkları sevgilerinin tersine dönmüş bir şiddeti midir? Kadını ezerek, döverek sevmek bir hastalık olsa da tanıkların konuşmalarında, gazete sayfalarında ince, kaba hareketlerle onu çekiştirmekten zevk almak medenî bir vicdanın harcı değildir. Kadını yermekten erkekliğe üstünlük ve övme payı çıkarmak için bulunan eksikliklerin çokları gülünçtür.

«Doğurma işinin kadında olması tabiatın erkeği bu yükten koruması gibi gösteriliyor ve bu korumadan da yaratılışın erkeği kadından üstün tuttuğu manası çıkarılıyor. Bundan da bir üstünlük davasına kalkışılıyor.

«Vücutlarımızı meydana getiren organlardan hiç biri hayata lâzım olmaları noktasından yüksek ve adi sayılamazlar. Hepsi bir makinenin parçalarıdır. Nesil yetiştirmeye hizmetleri işiyle kadın da, erkek de böyledir. Kadına tabiatın daha ağır vazife vermesi onun dokuz aylık sabır ve dayanıklılığına erkekten çok güvendiğini göstermez mi?

«Kadın, vücudunda gelişen mikrop aslında mikropsuz görülemeyecek kadar küçüktür. Yavru bütün etini, kanını, canını ondan alır. Bu embriyonu bedeninde besleyip de tam organlı küçük bir adam olarak hayata getiren kadının mukaddes sayılmaya değer bu hizmetini onunla alay etmeye bir sebep saymak kadar dünyada büyük bir haksızlık olur mu?

«Erkek dünyada kendine kadın kadar vefalı bir dost bulamaz. Bazı ayrı tutulması gerek geçimsizlikleri, sadakatsizlikleri, kadınlığın bütününe yükletmek büyük bir yanlıştır. Aynı dirliksizlikler, aynı hıyanetler erkekler tarafından da kadınlara yapılmıyor mu? Bu iki tarafın kötülükleri birbirini götürür. İki cinsin insanlık kısmı karşı karşıya kalır.

«Dünya kurulalıdan beri istatistikler tutulmuş olaydı erkek eliyle öldürülmüş kadınların sayısını gösteren rakamlar gözlere korku verirdi.

«Bugüne kadar kanunlara hâkim olan erkekler kadın hukukunu kendi ellerinde tutmakta direnmekten vaz geçmediler. Kadın, insaniyetin yetimi gibi her vakit erkeğin vasilliği altında yaşadı. Evlenmeyi teklif etmek hakkı erkeğindi. Boşanmak keyfi erkeğindi. Kadın erkeğin emir eri idi. Kocasından sonra çocuklarının emirleri altına girerdi. Dinde, kanunda kadın hu-

kukunun yeri olduğu söylenirdi, fakat hep bu söylenenler sözde kalırdı.

«Kadın, bugün erkeğin mayasını ve kendinin ne olduğunu anladı. Büyük hakların savaşlarla alındığını görüyoruz. Zamanın kadınları haklarını elde etmek için erkeklere karşı topla, tüfekle savaş açamazlarsa da büyük davalarını medeniyetin insaf mahkemesi önüne çıkarabilirler, çıkardılar da... İnsaf sözünden acıma isteği anlaşılmasın. İnsafı, zavallılar isterler. Bizim istediğimiz haktır. Hakta ise zavallılık bulunamaz. Bugün kadın, hukukunu bütün insanlığa bağıracak söz gücünü kazanmıştır.

«Uzun zaman sessiz duran hak istibdadın bağrına gizlenmiş bir bombadır. Günü, saati gelince patlar. Yaptığı yıkıntı patlamanın gecikmesi derecesinde korkunç olur.

«Bu hakikat müstebitlerin ondan ibret almaya bir türlü alışamadıkları bir tabiat kanunudur.

«Korkmayınız beyefendiler biz o kadar ileri gitmeyeceğiz. Biz insanlığın barış sever kızlarıyız. Kimlerle savaşacağız? Babalarımızla, kardeşlerimizle, oğullarımızla mı?

«Ara sıra mantıksız hakeretler püskürdüğünüz kadınların yüzlerine bakınız. Biz kimiz? Siz kimsiniz? Yarabbi, biz ne kadar sizsiz, siz ne kadar bizsiniz.

«Dünya yüzünde gördüğümüz bu insan kalabalığı hep ilk yiyeceğini ananın ılık bağrından emmiş, onun şefkatli kucağında yetişmiştir.

«Dişi kedi yavrularını aylarca emzirir. Erkek kedi fırsat bulursa boğar. İnsanın erkeğine haşâ böyle bir vahşîlik lekesi sürmüyorum. Yalnız bizlere, yani insaniyetin yarısına karşı ara sıra kabalıkları kabaran kalemlere ve ağızlara kadına saygı terbiyesini almalarını tavsiye ediyorum.»

Yumuşak hanım avuçları Növber Hanımı alkışlarken genç, ihtiyar birkaç edebiyatçı sesi sertçe protestoya kalkıştılar.

Nöbver Hanım cevap verdi:

— Beyefendiler usulsüz davaya şamata derler. İddialarınızı ilân için kürsü var. Gazete, kitap sayfaları var. Yazınız. Söyleyiniz. Biz kadınlar şimdiye kadar erkek hâkimlerin önünde

boyun eğdik. Bundan sonra siz beyler kadın mahkemesi huzuruna çıkacaksınız ve bugün aydın hanımlardan meydana gelmiş bir temyiz heyeti teşkil etmekteyiz. İddialarınız orada tetkik olunacaktır. Korkmayınız, yıllar yılı sürüp gelen haksızlıklarınıza karşı adaletle karşılık vereceğiz.»

Nöbver Hanım bir daha alkışlanarak kürsüden indi.

60

BİR hafta sonrası için Avnussalâh'ın konferansı ilân edildi. Utanmaz Adam ne yüzle kürsüye çıkacak ve halka ne fikir aşılayacaktı? Bunu merak edenler çoktu. Yurt yine kapılara ve pencere içlerine kadar doldu.

Avnussalâh çok düzgün bir salon adamı kıyafetiyle kürsüye çıktı.

Hoş bir severansla halkı selâmladı. Zaten söyleyeceğinin dokusuna göre deyişini dalgalandırmayı ve sesini jestlerle kuvvetlendirmeyi bilen bir artistti. Söz söyleme notasının alegrosunu, adacyosunu, ceregendosunu bilir bir söz ebesiydi.

Ehemmiyetli bir şey işaretler gibi şehadet parmağını kaldırdı. Bütün vücuduyla bir mazlumluk tavrı takınarak:

— Sapıklıktan iyileşmeye doğru, dedi.

Ve bu açıştan sonra başladı:

«Biz zavallı insanlar hayatın rüyası içindeyiz. Çavremizi saran sırları boş yere anlamaya çalışıp duruyoruz. Daha Okyanustan bir damlanın sırrını anlayamamışızdır. Kendi dehasına, çok büyüklüğüne inanan insan tabiat karşısında ne gülünç bir cüce, ne acınacak bir budaladır. Tabiat bize nasıl bir içgüdü vermiş ise biz onun esiriyiz. İstediğimiz gibi serbest geziyoruz, düşünüyoruz, söylüyoruz zannederiz. Fakat hepimiz içinden kurulan zemberekli bebeklere benzeriz.

«Anatomiciler, doktorlar bir şeyler bulabilmek için beynimizden topuklarımıza kadar iç organlarımızı karıştırıp dururlar.

«Oysa asıl içimizde neler doludur? Yenilmez hırslar, istekler, temahlar, kinler, çekememezlikler, hileler, mide ve et isteği oburlukları ve söylenmez gizli dertler... öteden beriden yenmiş haklar...

«Organizmasma bakılınca her insan birbirine benzer. Bu

makinenin çalışmasından doğan canlılık ve nefisle ilgili hareketler de birbirinin aynıdır. Bilirim ki sende de benim gibi doymaz bir mide var. Bilirim ki sende bulunmayan şeyleri olanları çekemezsin, onlara düşman olursun, Karnm aç iken toklara diş gıcırdatırsın. Bir çıkar gülümsemesiyle yüzün perdelenirken içinden benim için kötü şeyler düşündüğünü bilirim. Çünkü ben de senin için tıpkı öyleyimdir. Çıkar veya korku yüzünden sayar gibi göründüğümüz kimseleri yürekten hiç sevmeyiz. Çünkü bu sevgi, bu saygı içten değil yalancıktandır.

«İşte âlemin düzeni bu iki yüzlülük komedyası üzerine kurulmuştur. Bütün yüzler başka, içler başkadır.

«Eski feyelesoflar bu dünyaya 'Misafirhane' derlerdi. Bu bir benzetme, ama bu hayat otelinin bütün sofraları tutulmuştur. Yeni gelenlere yer yoktur. Bu ziyefete konmak yalnız talih yardımcılığı değil âdeta bir ilimdir, ince bir tekniktir. Senden önce yemek başına oturmuş olanların ne ustalıkla oraya geldiklerini araştıracaksın. Bu ne eskilik, ne ehil olma, ne de doğru olmakladır. Bu, başka büyü, kerametdir. Dünyanın en helâl süt emmiş, en doğru adamı gibi görüneceksin. Bakkallıkta bile lâzım olan budur. Kendimi tıka basa doyurdun mu bütün âlemi de tok sayacaksın. Bugün bir dilenci sefaletinin bütün ecındırıcılığıyle arkandan «Para! Para!» diye haykırırken sen onu çiğneyip geçiyorsun. Pek âlâ yapıyorsun. Çünkü dilenci efendi olup da sen onun yerine dilenci olaydın onun da sana yapacağı muamele işte bunun aynı olacaktı. Sekiz on kişiye açtığı avucun içine hiç bir sadaka düştüğünü göremeyen dilencinin ettiği dualardan hemen inkisara geçtiğini ara sıra görmüyor muyuz?

«Dilenci kızgınlığa kapılarak yüzünden yaltaklık maskesini çıkarıyor. İşte âlemin acımasıyla geçinen düşkünün âleme karşı olan duyguları... Keşki her dostumuş en küçük bir sebeple yüzünden örtüsünü kaldırmakta bu dilenci kadar mert olaydı.

«Birbirmizin mayasını anladıktan sonra birbirimizi nasıl sevebiliriz? Karşılıklı menfaatlerin bağlarıyle birbirimize tutunuyoruz. Menfaatler kalkınca bağlar çözülür. Bugün düşman olduğumuz bir adamdan yarın bize bir iyilik gelirse hemen onun dostluğuna döneriz. Dostluktan düşmanlığa geçmek de tıpkı bunun gibidir.

«İnsanlar, insanlığın içi dışına çevrildiğine kızarlar. Bazı

ahlâksızlıklar vardır ki kötülükleri sahiplerinin suratlarına açıkça haykırarak kanunca ceza görmeye yol açar.

«Bazı fenalıklarla huylanmış insan vardır ki sosyal kavga meydanında senden kuvvetlidirler. Böylelerine boyun eğip geçersin, ama içinden kabaran nefreti yenemezsin.

«Zayıf olanlar, şirrretlere karşı kanunun koruyuculuğuna sığınmaya uğraşırlar. Kanun fenalıkları yok edemez. Onların serbest olarak çalışmalarını önlemeye çalışır.

«Her cemiyette az çok karışmış soysuzlar vardır. Soysuzlar hayatın yapıca, organca şartlarında zayıflığa ve hastalıklı anormalliğe uğramış olanlardır. Hekimce ve sosyal çarelerle iyileştirilmelerine bakılmazsa bunlar aralarında evlenerek dünyaya çocuk getirebilirler. Fakat evlâttan evlâda doğanlarla hastalık ve ölüm artar. Doktor Merel'in sözüne göre dürdüncü kuşaktan sonraya süremeyerek ırk söner.

«Doğanlar arasında yaşayanlar da sosyal bir felâket olurlar. Soysuzların türlü türlüsü vardır. Bunlardan birçokları anormallikleri seçilir seçilmez biz insanlar arasında salgın yaşayarak ve bazı işler de alarak türlü rahatsızlık ve fenalıklara yol açarlar.

«Hekimlik ölçüleri tam akıllı insan kaydedemiyorlar. Bu dünyada en rahatsız yaşayanlar bir dereceye kadar akıllı sayılanlardır. Tedbirli, düşünceli, geleceği düşünür ve başka birinin haklarına saygı göstererek yaşamak eğer akıllılık ise bunlar, patavatsızların, bir hiçten köpürenlerin, ardını önünü düşünmeden ehemmiyetli işlere girişenlerin kısaca bütün dengesizliklerinin sıkıntılarına uğrayanlardır. Fakat akıllının deli ile geçinmek zorunda kalması ne felâkettir!

«Bir makinenin bütün parçaları sağlam olursa o alet doğru işler. İnsanlığın bu bozukluğu içinde ben nasıl dosdoğru bir adam olabilirim? Etrafın bozukluğundan ben büsbütün tesirsiz kalamam ki...

«Benim doğruluğum, eğriliğim, faziletli olmam, ahlâklılığım, ahlâksızlığım birçok hayattan gelme sebeplerle alâkalıdır. Kendimi böyle veya şöyle yapabilmeklimi büsbütün kendi elimde değildir. Ben, hayatın rüzgârlarına, fırtınalarına, sıcaklığına, soğukluğuna bütün tesirlerine bağlıyım. Görmüyor musunuz bir cisim hararette nasıl gevşiyor, soğukta nasıl toplanı-

yorsa; benim vücudum da böyle tesirlere uğrayan maddelerden yapılmadır.

«Ben cemiyetin her faydasına riayeti, kanaat eder, kendimi tutar, sabırlı, uslu akıllı, ağır davranışlı, alacağına vereceğine sağlam bir adam olayım, fakat komşum öyle değil ki... Ben hayat pahallılığının sıkıntılarına katlanarak ailece akşamı peynir ekmekle geçirirken o, kuzu dolması, baklava börek yiyor. Ben komşularımı rahatsız edecek gürültülerden çekinirken o, gramafon yaygarasıyle mahalleyi inletiyor. Ben onun bahçesine çöp atmazken o, benimkine süprüntü döküyor.

«Hep bu haksızlıklara benim dayanmam yol açmıyor mu? Onun bu kadar bol bulamaç yiyip içmesi benim kıt kanaat geçinmemden, yani umumî maişetten alamadığım payımı onun zorla almasından ileri gelmiyor mu?

«Eskiden paylaştırılmış rızka inanırdık. Şimdi Cenabı Hakkın rızıkları hakça pay etmediğinin artık farkına varıyoruz. Bu haksızlığa karşı kimden yardım isetyebiliriz? Toklardan mı? Ama bu yardım isteği, elindekinin yarısını bana ver demek gibi olmaz mı? İsteğini dayatacak bir kuvveti olmayan dilenciye ne verirler?

«Yoksullara her vakit öğütlenen şey dayanma ve tokgözlülük faziletleridir. Fazilet? O nasıl şey Artık bunun alıcısı kalmadı. Alanı satanı yok. Eski faziletler eski insanlar tarafından kullanıla kullanıla aşındırıldılar. Bu köhne faziletler şimdi kabahate benzer birer mana aldılar.

«Temelinden değişen faziletin bugünkü modaya uygun şekillerini öğrenmek lâzım. Ahlâk modasına alışmayanlar, elbise modasına uymayanlar gibi kalabalık içinde gözlere batan garip birer şey gibi kalırlar.

«Geçen yüzyılın saf, muhterem bir adamı şimdi dünyaya gelse artık aramızda zor yaşar. Kafasına uygun bir iş, parasını güvenerek verecek bir banka, başını dinlendirecek bir ev, konuşacak bir dost, evlenecek bir kadın, okuyacak bir kitap bulamaz.

«Bir yandan bidüziye iyileştirilmeye çalışılan hayat öte yandan bidüziye bozuluyor. İyileşme tarafının üstün gelmesini bekliyoruz. Ama ne boş hayal... Bu ikisinin arasında bir denklik bile kurulamıyor.

«İyileştirme taraflısı olanlar bile kendilerini kötülüğe bes-

letiyorlar. Ahlâk kitabı yazan bir ahlâkçının kendisi yerdiği hallerden tamamıyle uzak mıdır? Bu mürebbi, kendisinin öğretmeye çabaladığı terbiye sistemlerinin kuvvetini kendinde gösterecek kadar «Stoisyen» olabilmiş midir?

«Ağızdan çıkan vaatli, insaniyete uygun her güzel sözün halislik derecesi haklı bir vicdan kaynağından gelmediğinin çok defa tecrübesine varılmıştır.

«İnsanlar, yeryüzünde yaşayan hayvanlardan bir çeşittir. Bugün ilerleme ölçüsünün ta tepesinde bulunan ilerlemişler kendilerinden geri kalmamış milletlere hayvan muamlesi ederler. Niçin? Çünkü ilerlemiş olmak gururlarına karşı kendileri de hâlâ hayvandırlar da onun için. Tarihten önceki zamanlara inince bugünkü vahşîlerle ırklarımız birleşir. Bu, tıpkı neye benzer bilir misiniz, birkaç nesil Londra'da terbiye edilmiş bir maymunla onun Afrika ormanlarında kalmış soydaşına. Çünkü cins olarak o da maymun öteki de... Londra'daki maymunları geldikleri ormanlara geri göndersek yine asıllarına dönerler.

«Afrika vahşîlerine zamanla medenî olma kabiliyeti verilebileceği gibi bazı tabiî sebeplerle bugünkü medeniyet ilk zalanlarına tornistan etse yine hepimiz vahşîleşiriz.

«Medeniyetin sonradan olma, vahşîliğin ise asıl olduğunu söylemek istiyorum. Asırlarla, binlerce asırlarla medenîleştikten ve tabiatın birçok kuvvetlerini yendikten sonra acaba yine geriye dönecek miyiz? Buna birdenbire evet diyemezsek de bunun aksini de kuvvetle iddia edebilir miyiz? «İki uç birleşir» diyoruz.

«Pek âlâ bugün böyle soyunup dökünerek, tabiî evlenmek ateşi ve ormanlarda yaşamak istekleriyle nereye gidiyoruz? Vahşete yaklaşan bir medeniyete doğru mu? Ne kadar medenîleşsek atalarımız hayvanlardan aldığımız vahşîliğin yırtıcılığından ruhumuzu kurtaramıyoruz. Birbirimize kızdığımız zaman dişlerimizi gıcırdatırız. Ne demektir o? Karşısındakini ısırmaya, koparmaya, yaralamaya hazırlanan hayvanca bir kızgınlığın ifadesi değil mi? Ağzımızdaki azı dişlerimizle biraz kurda, ayıya, köpeğe benzemez miyiz? Kuyruk sokumumuzu yoklayalım. Parmaklarımızı gözden geçirelim. Uçlarındaki tırnaklar ne içindir? Her halde manikürcülere törpületip boyamak için değil. Bu pençeleri hangi canavarlardan miras almışız? Eski şekil

ve kullanılışını kaybetmişe benzeyen bu yırtıcı uçlarımızla yine ara sıra birbirimizin suratını tırmalamıyor muyuz?

«Hep bir asıldan geliyoruz. Büyük babalarımız goriller, orangotanlarla övünemezsek de bilginin kuvvetinden ispatları karşısında akrabalığımızı inkârda da güçsüz kalıyoruz. Ele geçen kemiklerden anlaşılıyor ki maymunla insan arasında orta, pinakantrop adını verdikleri bir mahluk buluyorlar. Bu amcamız ne amcamız kadar çirkin, ne de bizim kadar güzel. Yarı tüylü, şimdiki medenîlerin özendikleri gibi çırçıplak. Kuvvetsiz topraklarda arpanın yulaf, beslenmemeden ineklerin keçileştiğini görmüyor muyuz? Bir fen adamı çıkıp da bu açlıkla insanların tekrar maymunlaşacaklarını iddia ederse hiç ümitsizlenmeyelim. Aslımıza dönmekle belki insanlıkta bulamadığımız saadete kavuşuruz. En normal kanunsuz başı boş hayat ormanlardadır.

«Bazı feylesoflar ortaya şöyle bir formül atmışlardır: 'Kendi kendini tanı.' Gülünecek bir öğüt. İnsan, kâinattan bir parçadır. Bütün yaratılışı tanımadan kendine dönmekle insan kendini bilemez... Biz bütün yaratılışla karışığız. Onun için her şeyiz. Diyorlar ki salyangoz, kurbağa, kaplumbağa ile akrabayız. Sümüklüböcek ne kadar asil ise biz de o kadar zadegândanız.

«Aslını inkâr eden namerttir. Demek ki canımızda, kanımızda, damarlarımızda birer parça huy, vahşîlik, canavarlık var. Birbirimizin insanlığına inanarak ne kadar çok aldandık ve aldanıyoruz.

«Medeniyet bayrağını tutuyor dediğimiz milletlerin hallerine bakalım. Fransız - Alman düşmanlığı Avrupa'nın ortasında sürekli bir tehlike yaratıyor. Macarlar, Romenlere diş biliyok. İtalya'nın türlü huyları var. Hindistan, bağrını ısıran zincire bağlı biri gibi kıvranıyor. İngiliz, yılmaz, inatçı politikası ve soğuk kanlı gülümsemesiyle bütün dünyaya yayılmak amacını güdüyor. Barış ve düzen nerede? Hangi sınırdan ötekine güvenle sigortalanmış bir karış yer var?

«Her millet topunu, tüfeğini cilâlamak, süngüsünü bilemek, cephanesini yığmakla uğraşıyor. Dostluk, kardeşlik, huzur, güven nerede? Anlayan anlamayan kafaların ağızlarında savaş sözü dolaşıyor... Olacak. Ne vakit? Beş yıl, on yıl sonra mutlak olacak. Yine ortadan kaldırılarak terekesi paylaşılacak za-

yıf milletler var. Kuvvette her memleket birbirine denk oluncaya kadar bu canavarlık sürecek. Bu denklik olabilir mi? Olamayacaksa insanlığa iyilikle çalışır görünen diplomatların, feylesofların varlıklarına ne lüzum var? Bunların uğraşmaları savaşı birkaç yıl daha öteye atabilmekten başka bir şeye yarayabiliyor mu?

«Gözlerimizin önündeki bu çok korkunç gerçeklerden şu sona varalım: Hiç bir vakit savaşsız insanlık olmayacak. Ara sıra dünya yüzü suçsuzların kan selleriyle yıkanacak. İnsanlık hangi günahların yoluna bu kadar acı bir kefaret veriyor?

«Bir şeye daha dikkat ettim. Büyük savaşların aralıklarında küçük savaşlar hiç eksik olmuyor. Memlekette, çarşıda, pazarda, mahallede, bir aile içinde her vakitte birbirimizle savaşıyoruz. Çünkü her vakit paylaşamadığımız çıkarların didişmeleriyle yaşıyoruz. Ara sıra bıçaklar kınlarından çıkıyor, kurşunlar vücutları deliyor. Gücü yeten, yetmeyenden öcünü alıyok. Kanlı kansız her zaman yine... İyi geçinerek birbirimizi sevebilmlemiz için çıkarlarımızın denkleştirilmesi lâzım gelir ki bu da büyük savaşlar doğuran sebeplerin aynı küçük örnekleridir. Ben gücümün yetebileceği bir zayıfın elinde beni tamahlandıracak bir şey görünce hemen ona çengeli atıyorum. Buna kanuna uygun bir şekil verebilirsem veriyorum, veremezsem, o göz diktiğimi her türlü yoldan kabullenmeye uğraşıyorum. Temel olan şey, elinizdekini kaptıracak derecede kimseye güçsüz görünmemektedir. Bu da, güya medeniyet terbiyesiyle örtülmüş bir iptidailik şeklidir. İçten içe hâlâ birbirimizin ağzından lokmayı kapan hayvanlarız.

«İşte ben hayat teorilerimde seçebildiğim düsturlara hareketlerimi uydurmakla yaşadım. Bana **Utanmaz adam** lakabını verdiler. Fakat efendim ben hep bunları utanır görünen adamlardan örnek aldım. Herkesin doğru eğri yollardan gelen kazancına bugünkü kargaşalık arasından hiç bir zaman bir helâl veya haram kaynağı belirtmek imkânı yok gibidir.

«Adam öldürmedim. Sokakta karmanyolaya getirerek bağırta çığırta kimseyi soymadım. Cemiyet ortasında kangrenli durmayan birer çıban gibi işleyen soysuzlara çattım. Bu kanun kaçakçılarının kazançlarından vergi aldım. Onları korkuttum. Üzdüm. Hiç bir şeye aldırmadan yaptıkları saldırmalarındaki cesaretlerini kırdım.

«Ama diyeceksiniz ki hırsızdan alınan şey de bir hırsızlıktır. Bu görüşten iyice düşünürsek bu dalavereli medeniyet dünyasında hırsızlık olmayan pek az şey vardır. Hoşnutsuzlukla elinden parasım aldığınız adam size karşı olan gönlü nedir? Kazançlardan vergi almıyor? Fakat hep bu kazançlar tamamiyle hileden, çalmaktan uzak Tanrının helâl ettiği yoldan kazanılmış şeyler midir ki bunlardan faydalanmak doğru olsun?

«Elimize geçen her paranın hangi kaynaklardan, hangi kirli ellerden dolaşıp bize kadar geldiğini hesaplamakla vazifeli değiliz. Çünkü bu yapılacak şey değildir. Kazanç tarafına gelince şimdi bütün dünyada bir para gelsin de nereden gelirse gelsin teorisi hüküm sürmektedir.

«Ben bugün zararsız geçinecek kadar irat sahibiyim. Bu parayı nasıl topladığımı bilenlerin şiddetli sözleriyle karşılaşıyorum. Bu gibilerden bir sualim var, cevap versinler:

— Bugün hâlâ eski hırsızlıklarının verdiği rahatlık içinde yaşayanlar yok mu? Memleketin bazı semtlerinde Abdülhamît devri resmî hırsızlıklarının dikilmiş çok büyük yüksek abidelerini görüyoruz. Bunlar vaktiyle nasıl kazanılmış ve kimden kime ne suretle geçilmiştir?

«O zamanın, bu büyük hırsızları kendi bileklerine geçirilecek kelepçelerle kanunu zincire vurmuşlar, insafsız korkutmalar, sıkıştırmalarla her şeyi kendi hesaplarına söyleterek, eller yukarı haydutluğuyle böğürenler gibi hiç bir engele uğramadan memleketi soymuşlardır.

«Bu soygunculuk zamanlarında neler olurdu? Hak sahipleri maaşlarını tamam alamazlar, hemen yarı yarıya sarraflara kırdırırlardı. Çüçük sarraflar da Haronaçi gibi büyüklere satarlardı. Bu suretle elden ele geçen **suretler** (maaş kuponları) son vardığı yerde **buyurtular** (verile emri) çıkartılır, paralar alınırdı. Sahiplerinin zararına, hırsızlarının yararına **buyuran** (emir veren) hangi kırılası parmaklardı?

«Mademki bu paralar hazineden çıkacaktı, o zamanın Nemrut kafalı mesulleri, doymaz haramileri bu işi kanununa uyduracak çareyi bulamazlar mıydı?

«Bu maaş hırsızlığı başlarından bazılarının **suret** toplamak hırsızlığı ile iki yüz liraya iki bin liralık iratlar, konaklar aldıklarını bilen adamlardan bugün hâlâ yaşayanlar vardır.

«Herkesin ruhunu, hürriyetini sıkan istibdat cenderesinin

somunlarını her gün biraz daha kıvırarak müstabidin zulmünü, hâkimiyetini sürdürmeye uğraşan heriflere mükâfat olarak bol bol maaşlar, ihsanlar, çiftlikler, maden imtiyazları, rütbeler, nişanlar verildi. Yokluk halk içindi. Bu doymaz ejderler bütün gelir kaynaklarını çevirmişlerdi. Bu zalim, bu cahil, bu çapulcu idareden şikâyet edenler âsi sayılır, hemen sürülür, mazlumlara gık dedirtmezlerdi. Gazetelerin ağzını, ısıran köpekler gibi ağızlık takılmış, kalemlere pranga vurulmuştu. Şair, edip yetişmiyor, fikirler, kaynadıkları kafaların içine kilitleniyordu. Yazı yazanlar, zulmü alkışlamak için yazdıkları sütunların yarısını padişahı övmeye, şükrana, duaya ayırmak zorunda idiler. İçinde yaşanılacak cehennemi cennet bahçesi göstermek için dalkavuk kalemler birbiriyle yarışıyorlardı. İlim, fikir adamı memleket haini demekti. Polisin gözetmesi altında yaşardı. Ufak bir vaka oldu mu en önce bunlar yakalanırdı.

«Sansür gazetelere yazdırmaz, hafiyeler halkı dertleşmeye bırakmaz, hükümetin her fenalığı gizli hastalıklar gibi örtülü geçer, Türkler burunlarının bidinde olan biten felâket haberlerini Avrupa gazetelerinden öğrenebilirlerdi.

«Yetişecek zeki gençler hamal camal fikirli kaba saba adamların idareleri altında ezdirilirdi. Bugün, o zaman soygunculuğundan kalma iratlar, paralarla geçinenler mallarının haklı ve gerçek sahipleri kendileri olmadığını bilmelidirler. Bu mülkler, çalışmalarının kazançlarının elde edilmiş yazarların, hünerlerini göstermeye izin verilmemiş sanatçıların, hamiyetleri cinayet sayılarak sürüm sürüm süründürülenlerindir.

«Onlar susturulmamış olsaydılar müstebide sadık kalmaktan başka insanlıktan haberleri olmayan idare kodamanları o altın külçeleri üzerinde yuvarlanabilirler miydi? Hakkı susturarak, adaleti kelepçeleyerek, memleketi ilimce, fikirce, kültürce ilerlemelerinden önleyerk göz yaşı, kan, irin kaynaklarından gelen bu miraslarla bugün geçinenler acaba babalarımızın vatana ettiği filan hizmetten dolayı biz de bu nimete hak kazandık diyebilirler mi? Müstebidin keyfine hizmet millete hainlik etmektir. Müstebide sadık olmak zulmü sürdürmektir. Her müstebit etrafına topladığı kalpsiz, ahlâksız açların aç gözlerini doyurarak istibdadını söktürebilir. Abdülhamit'i Abdülhamit eden yakınlarıdır. Çünkü içinde hafiye olmayanları yoktu. Saltanatı kulplarından tutanlar çıkarları uğruna milleti bir

pula satanlardı. Ağızlarından millet, müsavat, hürriyet sözlerini kaçıran suçsuzları sürüp yok eden istibdat kabadayıları meşrutiyette fare deliği bir paraya kaçıştılar, soluğu yabancı memleketlerde aldılar. Can değerini kendi canları tehlikeye düştüğü vakit anladılar.

«Pozitif felsefeye kafa tutan bir de negatif felsefe vardır. Şirretler, ahlâk sistemleri kurmaya uğraşan feylesoflara şöyle bağırıyorlar:

«— Her şeyde hakikat aramak zoruyla boşuna yoruluyor, hiç bir şey bulamıyorsunuz. Hakikat... Hakikat... Bu ne kadar gözlere görünmez, duygulara çarpmaz bir şey. Bu işe yaramazı bırakalım zıtlarını alalım. Yanlış, yalan, dolan... Hayırdan kaçalım, şerre sarılalım. Bu terimler üzerine kurulacak denklemin çarçabuk çözüleceğini göreceksiniz. Zaten bütün dahilerin bu ana kadar tükenmeyen uğraşmalarına karşılık hakikat yanlışa, iyilik fenalığa üstün gelebildi mi? Keyfimizin önüne çıkabilecek hiç bir hakikat yoktur, her şey mubahtır. İşte yaşamanın düsturu.»

«Bugün görüştüğünüz, tanıştığınız birçok insanlar kanunların tutmasıyle, tımarhane gardiyanlarının bakımları altında yaşayan delillere benzerler. İşte korku ile ancak onlar kadar, onlar gibi usludurlar. Kanunu, mahkemeyi, hapishaneyi, polisi jandarmayı kaldırınız, insanın yaratılıştan ne olduğunu o zaman görürsünüz. Medeniyette geçirilmiş olduğunu sandığınız uzun yolun sonunda daha hangi noktaya gelebilmiş olduğumuzu o zaman anlarsınız.

«İşte ben bu ana kadar hakla hak olmayanın çarpıştığı bu yıldırımların, boraların arasında dolaştım, fırınlarda kızaran ekmekler gibi piştim. Güneşe, ayaza dayanır, hakaretle iltifatı bir tutar bir adam oldum. Fakat keyfine engel tanımayan anarşik hayatın haydutluğu önünde titredim. Gücüm yeteceğini anladığım adamı küçük bir çıkarım uğruna tepeleyeceğim, gözüne kestirirse daha önce o beni bitirecek... Hayır, bu gücü gücü yetene anarşinin bugün hiç taraflısı değilim. Topladığım para ile yaşamak isteyen bir kapitalistim. Elimdekileri kimse ile paylaşmak istemem. Bugün taşkın kafaları kızıl bulutların arasında gezen ne kadar aşırılar varsa bu zavallıların karınlarını doyurunuz, ceplerini doldurunuz, hepsi benim gibi olurlar. Beri yandaki açlar, yine aç kalırlar. Ben selâmete erdik-

ten sonra artık fırtınaya dönemem. Başka açlar için rahatsız olacak kadar budala değilim. İnsanlığın ne olduğunu size uzun uzadıya anlattım. Kendi vicdanlarınıza danışarak beni bağışlayınız. İçinizde bu kararıma hayır diyenler bulunursa bugün insanlığı olgunlaşma saadetinden önleyen bu kadar pürüzlü, tehlikeli işler, davalar var; çıkınız bakalım meydana... Bu çağırmama atılacaklar varsa bunlar mutlaka toklardan değil açlıklarına çare arayan maceracılardan birkaçıdır.

«Başkasının davası için didişmek ne gülünç şey... Hırsları, hırçınlıkları servetle yatışan hiç bir ihtiyaçları kalmamış ahlâklılar gibi ben de uslanarak sapıklıktan iyiliğe döndüm. Son zamanlarda çok iyilikler ettim. Gebeleri çocuk düşürmek cinayetinden kurtardım. Gönül facialarına çareler buldum. Kıskanç kocaların, âşıkların ellerinden silâhlarını aldım.

«Çaldım, dolandırdım, sağdan soldan sızdırdım. Karşıma hiç bir davacı çıkmadı. Çünkü yere vurduklarım benden suçlu mahkeme kaçkınlarıydı. Yakalarını adalete teslim etmeden beni ele veremezlerdi.

«Bugün önünüzde bütün atılganlıklarımın hesabını verdim. Ne olurdu her suçluda benim gibi günahlarını ortaya dökmek cesareti bulunsa. İnsanlık bunlardan ne kadar ibretler çıkarırdı. İtiraf korkusundan saklı kalan ne kadar hakikatler meydan alarak insanın kadavrasında olduğu gibi, ahlâk otopsileri de yapılırdı.

«**Utanmaz adam** geçmiş davranışlarından bir moral çıkararak hayatta kendine benzeyip de utanır görünen sinsilerden önce alnını açıp huzurunuzdan çekiliyor efendim.»

Avnussalâh derin reveranslarla sahneden çıkarken dinleyenler arasında bulunan gencin biri fazla kaçırmış olduğu birkaç kadehin ateşiyle şöyle haykırdı:

— Hey gidi utanmaz mübarek adam, felsefen beni uyandırdı. Bütün çalıp çırptıkların da benden yana sana helâl olsun.

Heybeliada, 8 Mayıs 1930 Perşembe

BİTTİ

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

Türk romancıları arasında kendisine özgü mizahi üslubu ile çok parlak ve yüksek bir yer sahibidir. Altmış yıla yakın süren yazarlık hayatında çevirileri, makaleleri, eleştirileri dışında 54 tane ünlü eser, meydana getirmiştir. Atlas Kitabevi, bu birbirinden güzel eserleri, kapak resimleri de birer sanat eseri olan bir dizi halinde yayınlamış bulunuyor. Her Türk aydınının kitaplığında yer alması gereken bu diziyi okuyucularımıza kıvançla sunuyoruz:

ACI GÜLÜŞ
AŞK BATAĞI, HAZAN BÜLBÜLÜ
BEN DELİ MİYİM?
BİLLÛR KALP
CADI, TORAMAN
CAN PAZARI
CEHENNEMLİK
DELİ FİLOZOF
DİRİLEN İSKELET
EFSUNCU BABA, GÖNÜL BİR YELDEĞİRMENİDİR
EŞKİYA İNİNDE, İKİ DAMLA YAŞ
GULYABANİ, GÖNÜL TİCARETİ, MELEK SANMIŞTIM ŞEYTANI
İFFET, DÜNYANIN MİHVERİ
İKİ HÖDÜĞÜN SEYAHATİ, KESİK BAŞ
İNSANLAR MAYMUN MUYDU?
KAYNANAM NASIL KUDURDU?, MUHABBET TILSIMI
KOKOTLAR MEKTEBİ
KUYRUKLU YIL
EVLENME
METRES
MEZARINDAN KALKAN ŞEHİT, ETİ SENİN KEMİĞİ BENİM, TÜNELDEN İLK ÇIKIŞ
MÜREBBİYE, HAYATTAN SAYFALAR, KADINLAR VAİZİ
NAMUSLU KOKOTLAR
NİMETŞİNAS, HAKKA SIĞINDIK, MEYHANEDE KADINLAR
ÖLÜLER YAŞIYOR MU?
SEVDA PEŞİNDE, KADIN ERKEKLEŞİNCE
SON ARZU, TOKUŞAN KAFALAR
ŞIK, ÖLÜM BİR KURTULUŞ MUDUR?
ÖLDÜREN ÖPÜCÜK, NAMUSLA AÇLIK MESELESİ, BOŞANMIŞ KADIN
ŞIPSEVDİ
TESADÜF, ŞEYTAN İŞİ
TUTUŞMUŞ GÖNÜLLER
UTANMAZ ADAM

